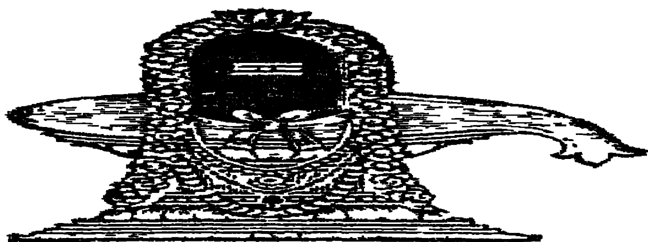
పురాణసాహిత్యం

౧౨ కుసుమం

మార్కండేయ
పురాణము
(వచనకావ్యము)

ఇయ్యది

శ్రీ వోలేటి వెంకటలక్ష్మీనృసింహశర్మ

ప్రణీతము

ప్రకాశకులు

కాళహస్తి తమ్మారావు అండ్ సన్సు,

సంస్కృతాంధ్ర గ్రంథాలయం, (స్థాపితం 1882)

రాజమహేంద్రవరం.

సర్వస్వామ్యములు
గ్రంథ ప్రకాశకులవి

ప్రథమ సంస్కరణ
15 జూలై 1957

ముఖచిత్రం : : : :
శ్రీ వడ్డాది పాపయ్య

ముద్రణ:
శ్రీ రాజేశ్వరి ప్రెస్.
రాజమహేంద్రవరం.

వెల 3 రూపాయలు

విషయసూచిక

ప్రథమాశ్వాసము

	పుట
దైవప్రార్థన ఇష్టదేవతా ప్రార్థనము	9
కథాప్రారంభం	11
జైమిని ధర్మపక్షుల సంవాదము	20
వశిష్ట విశ్వామిత్రులు పక్షిరూపమున పోరుట	27
తండ్రి కుమారుల సంవాదము	29
పిండోత్పత్తిని గురించి చెప్పుట	34
మిథిలరాజు యమభటుల సంవాదము	36
పుణ్యపాపములకు దగిన నరకములు	37
ఇంద్ర యమధర్మరాజులు రాజువద్దకువచ్చుట	42
పతివ్రత ప్రభావము	45
దత్తాత్రేయుని చరిత్ర	50
మంత్రి కార్తవీర్యుల సంవాదము	52
లక్ష్మీదేవియొక్క పాదాది అష్టస్థానముల ఫలితములు	55
కార్తవీర్యుని దత్తాత్రేయుని ఆశ్రయించుట	57
కార్తవీర్యుని పట్టాభిషేకము	58
కువలయాశ్వుని చరిత్ర	59
మదాలసను కువలయాశ్వునకిచ్చి వివాహము చేయుట	64
మదాలసకు పుత్రులు కలుగుట	65
మదాలస అలర్కునకు రాజనీతి దెలుపుట	67
వర్ణాశ్రమ ధర్మంబులు	68
బ్రహ్మచర్య ధర్మములు	70
గృహస్థాశ్రమ ధర్మములు	70
వానప్రస్థ ధర్మములు	71
చతుర్థాశ్రమము	71
సర్వవర్ణములవారు ఆచరించవలసిన ధర్మములు	71
దేవతలకు బలిదానము జేయు విధము	73
గృహస్థు జేయదగిన ధర్మములు—నిత్యనైమిత్తికములు	75

పుట

శ్రార్ధ విధానము 76
శ్రార్ధ నిమంత్రణకు తగనివారు 78
శ్రార్ధ దినమునకు పనికివచ్చు పదార్థములు-పనికిరాని పదార్థములు 79
కామ్యశ్రార్ధము 80
కామ్యకర్మలు జేయుటకు నక్షత్రములు 82
గృహస్థు ఆచరించవలసిన ధర్మములు 84
వర్జావర్జ పదార్థములు 91
ఆశౌచము 93
అలర్కుడు రాజ్యమును పొందుట 95
అలర్కుని రాజ్యము బోవుట 97
అలర్క దత్తాత్రేయుల సంవాదము 98
దత్తాత్రేయుడు అలర్కునకు జేసిన యోగమార్గము 100
తదుపదేశము 101
అణిమాదులు 104
యోగి ధర్మములు 105
ప్రణవము 106
మృత్యువును తెలుపు అరిష్టములు 107
బ్రహ్మపదము గనుట 108
సుబాహు, అలర్క, కాశీరాజుల సంవాదము 110

ద్వితీయాశ్వాసము

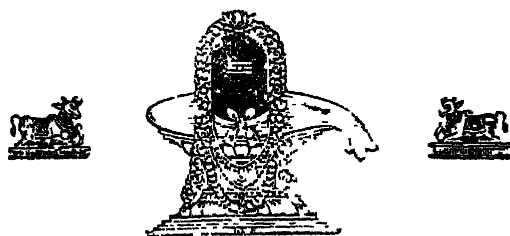
భూతసర్గము 115
యుగపరిమాణములు 118
సృష్టి వివరణము 120
బ్రహ్మ దేహమునుండి పుట్టినవి 121
మానవులు-యుగధర్మములు 122
భృగ్వాదుల యుత్పత్తి 126
దుస్సహుడు పుట్టుట 127
దుస్సహుని పుత్రాదులు 129
దుస్సహుని పౌత్ర దౌహిత్రులు 132
నీలలోహిత రుద్రుడు పుట్టుట 137
భృగువు సంతతి 138
మన్వంతరము 139
జంబూద్వీప వివరణము 141

పుట
భారతవర్షమునగల ద్వీపములు, నదులు 144
కూర్మస్థానము 146
కింపురుషులు 150
హరివర్షము 150
ఇలావృత వర్షము 150
రమ్యక వర్షము 151
హిరణ్మయ వర్షము 151
స్వారోచిష మనువు 151
కలియను గంధర్వుడు కపట ప్రవరాఖ్యుడై వరూధినిని వివాహమాడుట 155
స్వారోచి మనువు కాలమున ఇంద్రాదులు 158
నిధుల మహిమను వర్ణించుట 159
ఉత్తమ మన్వంతరము 161
ఉత్తమ మన్వంతరమున యింద్రాదులు 173
తామసమను పరిపాలన 173
తామస మన్వంతరమున యింద్రాదులు 177
రైవత మన్వంతరము 178
రైవత మనువు జననము 182
రైవత మనువు కాలమునందు యింద్రాదులు 183
చాక్షుష మన్వంతరము 183
చాక్షుష మన్వంతరమున యింద్రాదులు 185

తృతీయాశ్వాసము

శ్రీసూర్యదేవుని వృత్తాంతము 188
వైవస్వత మన్వంతరమున యింద్రాదులు 191
సావర్ణి మన్వంతరము 191
శ్రీమహావిష్ణువు మధుకైటభులను సంహరించుట 195
మహిషాసుర చరిత్ర 195
శుంభ నిశుంభుల చరిత్ర 200
సావర్ణి మన్వంతరమున యింద్రాదులు 208
దక్ష సావర్ణి 208
బ్రహ్మ సావర్ణి మనువు 209
ధర్మ సావర్ణి మనువు 209
రుద్ర సావర్ణి మనువు 210
రౌచ్య మన్వంతరము 210

	పుట
రుచి పిత్రు సంవాదము	211
భౌత్య మన్వంతరము	214
భౌత్య మన్వంతరమున యింద్రాదులు	216
వైవస్వతాది మన్వంతర విషయ సంగ్రహము- ఫల స్మృతి ఫలము	218
వంశ వర్ణనమున అంతర్గత సృష్ట్యాదులు	220
సూర్యుని ప్రభావము	221
రాజవర్ధనుని చరిత్ర	225
సూర్య వంశము	228
వృషధ్రునకు శూద్రత్వము గలుగుట	228
నాభాగ చరిత్ర	229
వత్సంధ్రుని చరిత్ర	229
ఖనిత్రుని చరిత్ర	230
క్షుప భూపాలుడు	232
వివింశసుతుడు ఖనిత్రు చరిత్ర	233
వీక్షితుని చరిత్ర	235
అవీక్షితుని చరిత్ర	236
అవీక్షితుడు వైశాలిని స్వయంవరమునకు వెళ్లుట	237
కరంధముడు విశాలుని మీదకు యుద్ధమునకు వచ్చుట	238
వైశాలిని తపః ప్రభావము	241
అవీక్షితుడు జనని వ్రతమును జూచుట	241
వైశాలిని వృత్తాంతము	244
మరుత్తు చరిత్ర	247
దమ చరిత్ర	249
శ్రీరామచంద్ర ఆపదుద్ధారక స్తోత్రము	255
త్రింశశ్శత శ్రీరామచంద్ర స్తోత్రము	261
ఫల స్మృతి	277
మనువులు	278
యుగములు - సంఖ్యామానములు	279

శ్రీ రస్తు.

శ్రీ రాజరాజేశ్వరాయనమః

మార్కండేయ పురాణము

వచనం - ప్రథమాశ్వాసము

శ్లో॥ బాలార్కకోటి ద్యుతిమప్రమేయం
బాలేందురేఖాకవితోత్తమాంగం
భ్రమద్విరేఫా వృతగండభాగం
భజే భవానీ తనయం గణేశం॥

శ్లో॥ బాలార్కాయుత సుప్రభాం।కరతలే కాదంబమాలాంకులాం।
మాలాంసుందధతీం మనోహరతనుం।మందస్మితోద్యన్ముఖీం।
మా[illegible]సుందముపేయుసీం। వరయితుం శంభుంజగన్మోహినీం
వందే దేవమునీంద్ర వందితపదా। మిష్టార్థదాం పార్వతీం॥

శ్లో॥ రక్తవస్త్ర సమాయుక్తాం। పక్వ బింబ ఫలాధరాం।
దివ్యనాసిక సమాయుక్తాం। దివ్యాలంకార సంయుతాం।
అప్సరోగణ సంకీర్ణాం। కిన్నరీభిస్సమావృతాం।
స్వర్ణకుండల సంయుక్తాం। పద్మాయతలోచనాం।
మందస్మిత సమాయుక్తాం। ముఖాంభుజ విరాజితాం।
ముక్తాహార సమాయుక్తాం। గ్రీవాం గంధర్వసంస్తుతాం
ఆజానత భుజాం భోజ। మునికన్యాభి సంస్తుతాం।
రక్తపద్మ ప్రతీకాశ పాదాంబుజ విరాజితాం।
నమామి శ్రీమహాదేవీం పార్వతీ లోకమాతరం॥

శ్లో॥ యాకుందేందు తుషారహార ధవళా।యాశుభ్రవస్త్రావృతా।
యావీణావరదండమండితకరా యాశ్వేతపద్మాసనా।
యాబ్రహ్మాచ్యుత శంకర ప్రభృతిభిర్దేవైస్సదాపూజితా।
సామాంపాతు సరస్వతీ భగవతీ। నిశ్శేషజాడ్యాపహా॥

అని ఇష్టదేవతా ప్రార్థనంబును, గురుజన బుధజనంబులకు నమస్కారంబులును, దేవ బ్రాహ్మణ వేద నిందాపరులగు దుష్టజనంబులకు తిరస్కారంబులును జేసి. శ్రీ రాజరాజేశ్వరీ సోమలింగేశ్వరుల హృదయ కమలంబున నిలిపి నేను వ్రాయం బూనిన ఇతిహాసగ్రంథంబగు మార్కండేయ పురాణంబు అను వచన కావ్యమునకు కథాక్రమంబు యెట్టులనిన:

కథా ప్రారంభం

భారత యుద్ధానంతరంబున అభిమన్యు పుత్రుండైన పరీక్షితు మహారాజుచే చతుస్సముద్ర ఆవృతమైన భరత ఖండంబు ధర్మయుక్తంబుగా అరువదినాలుగు సంవత్సరంబులు పరిపాలనంబుజేసి ఒకానొక కారణంబున ప్రాయోపవేశుండై తన కుమారుడు జనమేజయునకు భరతవంశానుగతంబగు ఆచారక్రమంబున రాజ్యభారంబు నిచ్చిన, జనమేజయుండు వంశానుక్రమంబుగా ధర్మపాలనంబున రాజ్యంబును పరిపాలనంబు జేయుచు సర్పయాగాది యజ్ఞంబులనుజేసి దేవతా పితృఋణంబులను దీర్చుచు ఒకానొక కారణంబున మహాఫలంబును కోరి వ్యాసమహాముని శిష్యుండైన వైశంపాయన మహామునివలన శ్రీ మహాభారతంబను పంచమవేదమనంబడు భరతవంశ రాజుల చరిత్రను సమగ్రముగా విని మహాసంతోషము బొంది మనస్సున కొన్ని సంశయంబులు గలుగగా వైశంపాయన మహామునిం గాంచి "ఓ మునిపుంగవా! నీవలన మహాభారతంబును పదునెనిమిదిపర్వంబులును శ్రోత్రానందముగ విని సంతోషించితిని. గాని మనస్సున కొన్ని సంశయంబులు గలుగుచున్నవి. వాటినిగూడా నివర్తింపజేయవలె" ననిన, వైశంపాయన మహాముని విని "ఓ జనమేజయా! ఆ సంశయంబులు జెప్పు"మని కోరెను. జనమేజయుడు జెప్పుచున్నాడు,

"ఓ మునిపుంగవా! శ్రీమహావిష్ణువు ఏ కారణంబున మానవుడై
పుట్టి శ్రీకృష్ణనామమున ప్రవర్తిల్లెను? ద్రుపద మహారాజు
పుత్రికయైన ద్రౌపదికి అయిదుగురు భర్తలగుటకు కారణమేమి?
బలరాముడు కౌరవులందుగాని పాండవులయందుగాని యుద్ధ
కాలమునందు జేరక తీర్థయాత్రలు జేయు మిషచే వెడలిపోవుటకు
కారణమేమి? ఉపపాండవులైన ద్రౌపదీపుత్రులు అయిదుగురును
మహారాజ పుత్రులయ్యును వివాహాది సంస్కారంబులు లేక
దిక్కులేనివారయి మృతి పొందుటకు కారణమేమి? యీ
విషయంబులు నాకు జెప్పి నా సంశయములను పోగొట్టవలసిన"
దని కోరెను.

ఆ మాటలను విని వైశంపాయన మహాముని "ఓ
జనమేజయా! ఒక కాలమునందు మార్కండేయ మహామునిని
జైమిని మహాముని నీవడిగిన విషయంబులనే ప్రశ్నించగా,
మార్కండేయుడు జైమినికి జెప్పిన విషయంబులను నీకు జెప్ప
చున్నాను. శ్రద్ధగా వినుము! మహాతపశ్శాలియైన మార్కం
డేయుని జూచి జైమిని మహాముని యిటులని ప్రశ్నించెను,
'ఓ మునిశ్రేష్ఠా! శ్రీ వ్యాసమహామునివలన సకల పురాణంబు
లను వింటిని. యిప్పుడు నీవలన కొన్ని సంశయంబులను విన
వలయునను కోరికచే వచ్చితిని. వాటిని జెప్పవలయును' అని
కోరెను.

ఆ మాటలు మార్కండేయుడు విని 'ఓ జైమినిముని!
నీ సంశయములు యేవో వాటిని జెప్పుము' అనెను. జైమిని

జెప్పుచున్నాడు : 'శ్రీమహావిష్ణువు యేమి కారణంబున మానవుడై పుట్టి శ్రీకృష్ణుడను పేరుతో ప్రవర్తిల్లెను ? ద్రౌపదికి అయిదుగురు భర్తలగుటకు కారణము యేమి వున్నది? బలరాముడు కౌరవ పాండవులయందు యుద్ధకాలమున యే పక్షము నకు జేరక తీర్థయాత్రలు జేయుటకు వెళ్లుటకు కారణమేమి ? మహారాజు పుత్రులయ్యు ద్రౌపది పుత్రులు వివాహాది సంస్కారములు లేక మృతి పొందుటకు కారణమేమి ?' అని అడిగెను.

మార్కండేయుడు జెప్పుచున్నాడు 'ఓ జైమిని ముని పుంగవా ! నాకు యిప్పుడు తపోకాలము అయివున్నది. నీకు వినవలయునని కోరిక యున్న యెడల వింధ్యపర్వతమునకు వెళ్లుము. ఆ పర్వత గుహాయందు పింగాక్షము, నిబోధము, సుపత్రము, సుముఖము అను నాలుగు పక్షులు గలవు. అవి మందపాలసుతుడైన ద్రోణుని పుత్రులు. వారికి వేదశాస్త్రార్థంబులు బాగుగ దెలుసును. వాని సమీపమునకు వెళ్లి అడుగుము. అవి నీకు బాగుగ దెలియునటుల జెప్పును' అని మార్కండేయుడు జెప్పగానే జైమిని ఆశ్చర్యము పొంది 'అయ్యా ! మార్కండేయా, అవి ద్రోణునకు ఎటుల బుట్టెను ? వాటికి మనుష్య వాక్యములు యెటులవచ్చెను ? మనుష్యవాక్యములు వచ్చినను జ్ఞాపకము వుండుటకు కారణమేమి జెప్పుము' అని కోరెను.

మార్కండేయుడు జెప్పుచున్నాడు, 'ఓ జైమిని ! ఒకనాడు నారదమహాముని భూలోకము అంతయు తిరిగి

ఇంద్రుని జూచుటకు స్వర్గమునకు వెళ్లెను. ఆ సమయమునందు రంభ, ఊర్వశి, మిశ్రకేశి, తిలోత్తమ, ఘృతాచి, మేనక మొదలగు దేవవేశ్యలు నృత్యమును జేయుచుండిరి. అటువంటి సమయమునందు వచ్చిన నారదమహాముని దేవేంద్రుడు పూజించి కూర్చుండబెట్టి 'ఓ మునిపుంగవా! ఈ నృత్యము జేయుచున్న వేశ్యలలో నీకు ఇష్టమయినదానిని జెప్పు'మని అడిగెను.

దేవేంద్రుడు జెప్పిన మాటలు నారదుడు విని 'ఓ నారీమణులారా! మీలో రూప, యవ్వన, నృత్య, అభినవ, శాంతర్యాది విద్యలలో నేర్పు గలవారు నృత్యమును జేయు'దని చెప్పెను. ఆ మాటలు రంభాదులు విని సిగ్గుపడి భయముచే నేమియు జెప్పక యూరకుండిరి.

అంతట దేవేంద్రుడు నారదుంజూచి 'మీరే ఆనతియ్య వలె' ననెను. ఆ మాటలు నారదుడు విని 'ఓ శృంగారవతు లారా! మీలో ఎవ్వరు దూర్వాస మహామునిని మోహింప జేయగలరో ఆ స్త్రీయే శ్రేష్టత్వముగలదగును' అనెను.

నారదమహాముని జెప్పినవాక్యములు రంభాదులు విని గజగజ వణకుచు భయముజెంది మాట్లాడలేక యూరకుండిరి. అందులో వపువు అను మదవతి 'నేను దూర్వాసుని మోహింపజేయగలదాన'నని జెప్పెను. ఆమాటలను దేవేంద్రుడు విని 'ఓ పంకజాక్షి! నీవు దూర్వాసుని తపంబునకు విఘ్నంబును

గలుగజేసి వచ్చిన నీకు కావలసిన ధనరాసుల నొసంగెద'నని జెప్పి తాంబూలాదులనిచ్చి పంపిచ్చెను.

అప్సరసయగు వపువు దేవేంద్రాదులవద్ద అనుజ్ఞతీసుకుని వసంతాది శృంగారములను, మలయాది మందమారుతంబులను, హాస్యాది నవరసంబులును, సహాయంబుగా తీసుకుని దూర్వాస మహాముని తపంబుజేయుచున్న హిమాలయపర్వతంబునకు వెళ్లి ముని ఆశ్రమంబునకు క్రోశమాత్రదూరంబున శృంగారంబగు వనంబున గూర్చుండి సప్త స్వరంబులు మేళనంబుజేసి గానంబు జేయుచుండెను. ఆ గాన మాధుర్యమునకు పక్షులు గాని, మృగంబులు గాని, సర్పరాజంబులు గాని. వృక్షంబులుగాని, చలనంబు లేక చెక్షు శ్రోత్రంబగు గానామృతంబును పానంబు జేయుచు నిర్జీవ ప్రతిమలవలె నుండెను. ఆ గానామృతము దూర్వాసుని జెవుల బడగానే ఆశ్చర్యపడి మైమరచి గానమార్గంబున బయలుదేరి వచ్చి ఆ యప్సరసను జూచి తత్వజ్ఞానము గలిగి 'ఓ నారీమణీ! ఈ నిర్జనవనమునందు అమృతమయమగు సంగీతమును పాడుటకు కారణమేమి?' అని ప్రశ్నించి 'ఓ మీనాక్షీ! నీవు నన్ను మోసపుచ్చుటకు వచ్చినదానివని తోచుచున్నది. నీవు నా తపోభంగము జేయుటకు వచ్చినదానవని తోచుచున్నది. గావున నీవు పక్షి కులమునందు పుట్టుము' అని శాపము యిచ్చెను. అంతట నా వపువు 'మునిపుంగవా! నా అజ్ఞానమును మన్నింపుము' అని ప్రార్థించగా కరుణించి 'నీవు పక్షిరూపంబున పదియారు

వత్సరంబులుండి నలువురు పుత్రులం బడసి పిదప అర్జునుని బాణాగ్నిచే మృతినొంది నీ నిజరూపమును బొంది స్వర్గ సుఖంబులను పొందెద’వని జెప్పి తపంబునకు జనెను.

అంత నా వపువు గరుడుని వంశమందలి కంకపక్షి రూపమును దాల్చి మందపాలసుతుండగు ద్రోణుని పెండ్లియాడి పది ఆరు సంవత్సరములు సుఖంబులనుభవించి పది ఆరవ సంవత్సరమున గర్భంబుదాల్చి స్వేచ్ఛగా దిరుగుచు ఆ సమయమందు జరుగుచున్న కురుపాండవ యుద్ధంబును జూచుటకు కోరిక గలిగి అంతరిక్షంబున దిరుగుచుండగా అర్జునుండు విడిచెడు శరపరంపరలగు బాణంబులలో నొక్క బాణము కంకపక్షికి తగిలెను. ఆ పక్షి బాణము తగులగానే తన గర్భమునందుగల నాల్గుపిండములను క్రిందవిడిచి వీటిని భగవంతుడు రక్షించుగాక యని జెప్పి ప్రాణమును వదలి యప్సర స్త్రీ రూపమును బొంది స్వర్గమునకు బోయెను. అటుల విడువబడిన అండములు నేలపై బడెను. ఆ గ్రుడ్లు నేలయందు బడగానే దైవబలమువలన మదగజముయొక్క మెడయందు వ్రేలాడుచుండు ఘంట అర్జునుని బాణంబున దెగి అండములపై బడి గర్భకుహరంబువలె కప్పబడి రక్షింపబడుచుండెను. పిమ్మట కొంతకాలమునకు అవి పిల్లలై గర్భగోళమువలె రక్షింపబడుచున్న ఘంటావరణమునందే కిచకిచలాడుచు తిరుగుచుండెను. యుద్ధవీరుల ప్రతాపవాక్యములును భటుల కోలాహలములును చెవులు బ్రద్దలగునటుల మ్రోగుచుండెడి రణభేరీధ్వనులనువినుచు బయటకు వచ్చుటకు అవకాశములేక అందే తిరుగుచుండెను.

ఈ విధముగా చాలాకాలము అందేవుండగా ఒకనాడు శమీక మహాముని ఆ మార్గమునందు బోవుచుండగా ఆ పక్షి పిల్లల కిచకిచ ధ్వని విని ఆశ్చర్యము పొంది నెమ్మదిగా ఆ ఘంటను పైకి ఎత్తి వాటి క్రింద నున్న ఆ నాలుగు పక్షి పిల్లలను తన ఆశ్రమమునకు తీసుకొని వెళ్లి పెంచుచుండెను.

అంతట ఆ పక్షిపిల్లలు తమను తండ్రివలె కాపాడుచున్న మునిం జూచి నమస్కరించి ' అయ్యా, మునిపుంగవా! మమ్ము తండ్రివలె కాపాడుచుంటివి. మేము చేయవలసిన కార్యము నీకు వున్నయెడల ఆనతి'మ్మని కోరెను. ఆ మాటలు శమీక మహాముని విని ' ఓ పక్షులారా! మీరు మనుష్యవాక్యములతో మాట్లాడుచున్నారు. మీరు ఎవ్వరు? మీకు మనుష్యవాక్యములు వచ్చుటకుగల కారణమేమి? చెప్పవలసిన'దని కోరెను.

పక్షులు జెప్పుచున్నవి, ' ఓ మునిపుంగవా! మా వృత్తాంతమును జెప్పుచున్నాము వినుము. పూర్వమును విపులుడు అను మునికి సుకృశ, తుంబురులను యిద్దరు పుత్రులు గలరు. అందు పెద్దవానికి మేము నలుగురు పుత్రులము పుట్టితిమి. మేము తల్లిదండ్రులయందు భయభక్తులు గలిగి వేదాధ్యయనాదులను జేయుచుంటిమి.

ఒకనాడు దేవేంద్రుడు మాయావియై మా తండ్రియైన సుకృశుని ధర్మమార్గమును పరీక్షించుటకు ముసలి డేగ రూపమునవచ్చి మా తండ్రితో ' అయ్యా, సుకృశమునీ! నేను వింధ్యపర్వతంబున తిరుగుచుండగా వేరొక బలిష్ఠమైన డేగ రాగా

ఆ పక్షికిని నాకును ఘోరయుద్ధము జరిగినది. ఆవిధముగా నేను అహోరాత్రములు యుద్ధము జేసితిని నేను వార్ధక్యముచే యుద్ధమును జేయలేక తుదకు తప్పించుకుని నీ ఆశ్రమమునకు వచ్చితిని. నేను మిక్కిలి ఆకలిచేతను, యుద్ధముచే బడలికచేతను మిక్కిలి కృశించి యుంటిని. నీవు ధర్మబుద్ధిగలవాడవని వింటిని. నాకు శరీరధారణమునకు నరమాంసము కావలెను. యివ్వవలసినదని కోరెను.

ఆ పక్షి వాక్యములను మా తండ్రి విని నరమాంసము యిచ్చుటకు అంగీకరించి మమ్ముల నలువురను జూచి 'ఓ పుత్రులారా! మీరు పితృఋణమును దీర్చుటకు గాను మీలో ఒక్కరు ఈ పక్షికి ఆహారముగా వెళ్ల'మని చెప్పెను. మేము తండ్రి జెప్పిన వాక్యములను విని 'తండ్రీ! నీవు మేము పుట్టుటకు కారణభూతుడవై యుంటివిగాని, పోషణాది సంరక్షణ తల్లి యందు గలదు. పితృ మాతృ ఋణంబులు రెండును కుమారులయందు సమముగా నున్నవి పితృఋణము తీర్చుటకు పక్షికి ఆహారముగా వెళ్లమని జెప్పియున్నావు. సూ॥ ఆత్మానం సర్వదారక్షేతే, శరీరమాద్యంఖలుధర్మసాధనం॥ అనిన్ని పెద్దలచే చెప్పబడి యున్నది. అనగా? మొదట తన శరీరమును రక్షించుకొనుచు ధర్మమార్గమున నడచుచు ఇతరుల క్షేమముకొరకు పాటుపడవలెనినదని జెప్పబడియున్నది. గాన తన శరీరమును యితరులకొరకు యిచ్చుట ధర్మముకాదు. అందువలన మా శరీరములను యివ్వజాల'మని చెప్పితిమి.

ఆ మాటలకు మా తండ్రి కోపించి మమ్ములను పక్షి వంశంబున బుట్టుండని శపించెను. అటుతరువాత మా తండ్రి పక్షిరూపమునను న్న దేవేంద్రునకు తన శరీరమును యిచ్చెనని జెప్పెను. ఆమాటలు విని దేవేంద్రుడు పక్షిరూపమును వదలి ప్రత్యక్షమై నీ సత్యంబునకు మెచ్చి సంతోషించితిని. అని జెప్పి వెడలిపోయెను. అంతట మేము మా తండ్రి యిచ్చిన శాపంబునకు భయపడి 'ఓ తండ్రీ! మేము శరీరమునందుగల ఆశచే శరీరనాశనమునకుగాను దేవేంద్రునకు యివ్వజాలకపోయితిమి' అని వేడుకొనగా మా తండ్రి కరుణించి, 'మీరు వింధ్య పర్వతముయొక్క గుహాలయందు జ్ఞానముగల పక్షులయి యుందురు. పిమ్మట కొంతకాలమునకు జైమిని ముని మీవద్దకు వచ్చును. ఆ మునికిగల సందేహములను మీరు దీర్చగలరు. సందేహములను దీర్చినపిమ్మట ఆ మునివలన శాపవిముక్తులరై సుఖించెదరు' అని ఆనతిచ్చెను. అని చెప్పగానే శమీక మహాముని విని 'ఓ పక్షికులోత్తములారా! మీరు వెంటనే వింధ్యపర్వతమునకు వెళ్లు'డని చెప్పి పంపించివేసెను.

కాబట్టి ఆ పక్షులు అచ్చట నివసించియున్నవి. నీవు అచ్చటకు వెళ్లి నీ సంశయములను దీర్చుకొ'మ్మని జెప్పి మార్కండేయుడు జైమిని మునిని వింధ్య పర్వతమువద్దకు పంపించివేసెను.

జైమిని ధర్మపక్షుల సంవాదము

జైమినిముని మార్కండేయుడు చెప్పిన విధముగా వింధ్య పర్వతమునకు వెళ్ళి స్పష్టముగా వేదాధ్యయనము జేయుచున్న పక్షుల అధ్యయనమువిని సంతోషించి " ఓ పక్షికుల శ్రేష్టులారా! మార్కండేయుని వచనము ప్రకారము నా సంశయములను మీవలన విని పోగొట్టుకొనుటకు గాను మీవద్దకు వచ్చితిని. కావున నా సంశయములను తీర్చవలసిన" దని కోరెను.

జైమిని ముని చెప్పిన ప్రశ్నములను ధర్మపక్షులు విని ఈవిధముగా చెప్పుచున్నవి:

"అయ్యా, జైమిని మహాముని! భగవంతుడు

శ్లో॥ ఐశ్వర్యస్య సమగ్రస్య వీర్యస్య యశసః శ్రియః।
జ్ఞాన వైరాగ్య యోశ్చాపి షణ్ణాం భగ ఇతీరణః॥

అను షడ్గుణైశ్వర్య సంపన్నుడు. శ్రీ మహావిష్ణువు, పాపము అధికమై భూపరిపాలనము దుష్టుల ఆధీనమైనప్పుడు దుష్టశిక్షణ, శిష్టజన పరిపాలన కొరకు భగవంతుడు అనేకములగు మనుష్యాది జన్మములను యెత్తుచుండును.

శ్లో॥ పరిత్రాణాయ సాధూనాం వినాశాయచ దుష్కృతాం।
ధర్మసంస్థాపనార్థాయ సంభవామి యుగేయుగే॥

అని చెప్పబడియున్నది. ఆ విధముగానే

శ్లో॥ మత్స్య కూర్మ వరాహశ్చ నారసింహశ్చ వామనః ।
రామో రామో రామశ్చ భౌద్దః కలికి మేవచ॥

అని జెప్పబడి యున్నది. ఆవిధముగానే ద్వాపరయుగాంతము నందు భూభారము అధికముకాగా మహావిష్ణువు యాదవకులము నందు శ్రీకృష్ణరూపమున బుట్టెను. దేవతలు యాదవులై పుట్టిరి, భూభారము తగ్గించుటకు.

౨వ ప్రశ్న : ద్రౌపదికి అయిదుగురు భర్తలు అగుటకు కారణమును జెప్పుచున్నాము వినుము !

ఓ జైమిని మునీ ! పూర్వము త్వష్ట ప్రజాపతి పుత్రుడు త్రిశిరుడు మాయావియై తపంబు జేయుచుండగా దేవేంద్రుడు తెలుసుకుని త్రిశిరుని శిరంబు వజ్రాయుధంబున ఖండించివేసెను. అందువలన యింద్రునకు బ్రహ్మహత్యాపాతకంబు సిద్ధించెను. ఆ బ్రహ్మహత్యవలన యింద్రుని తేజంబు నాలుగు భాగంబులుగా విడిపోయి ఒక భాగము ధర్మము నందును, రెండవ భాగము వాయువునందును, మూడు నాల్గు భాగములు అశ్వినీదేవతల యందును ప్రవేశించెను. పిమ్మట నాల్గువిధములైన తేజంబులు వలన భూలోకమునందు కుంతీగర్భంబున ధర్మజ, భీమ, నకుల, సహదేవులుగా జన్మించి తాను అర్జునుడై పుట్టెను. శచీదేవి ద్రుపద మహారాజుచే చేయబడిన యాగమునందు అగ్ని కుండమున ద్రౌపదఅయి పుట్టెను. ఆ కారణమువలన ద్రౌపదికి అయిదుగురు భర్తలు అయిరి.

3వ ప్రశ్న : బలరాముని వృత్తాంతమును జెప్పు చున్నాము వినుము !

ఓ జైమిని మునీ ! బలరాముడు శ్రీకృష్ణుడు తనకు తమ్ముడు అయినప్పటికిన్ని పాండవులయందు అనురాగముచే యుద్ధకాలమున పాండవుల పక్షమున జేరినను ధృతరాష్ట్ర పుత్రుడైన దుర్యోధనుడు తనకు శిష్యుడున్నూ, ప్రేమపాత్రుడున్ను అయినప్పటికిని తాను తన తమ్ముడని శ్రీకృష్ణునితో గలసి పాండవులలో జేరినయెడల తన శిష్యుడైన దుర్యోధనునితో యుద్ధమును జేయవలసివచ్చును. లేదా తన శిష్యుడని దుర్యోధనునితో జేరినయెడల తన తమ్ముడైన శ్రీకృష్ణునితో యుద్ధమును జేయవలసివచ్చును గాన ఈ రెండు విధములయిన విషయంబులను ఆలోచించి బలరాముడు యెవరి పక్షమునకు జేరక తీర్థయాత్రలు జేయుటకు వెడలిపోయెను.

4వ ప్రశ్న : ఉపపాండవుల వృత్తాంతము జెప్పు చున్నాము వినుము !

ఓ జైమిని మునీ ! త్రేతాయుగమునందు హరిశ్చంద్రుడను రాజు రాజ్యము పాలించుచుండగా, విశ్వామిత్రుడు హరిశ్చంద్రునిచే అసత్యమును పలికించెదనని ప్రతినబూని హరిశ్చంద్రునివద్దకు వచ్చి యాగదక్షిణను యాచించి అది నీవద్దనే వుంచవలసినదని జెప్పి వెడలిపోయెను. మరికొంత కాలమునకు వచ్చి, తనకిచ్చెదనన్న రాజ్యమును పుచ్చుకొని

హరిశ్చంద్రుని నీవు నాకు యివ్వవలసిన యాగ దక్షిణ యివ్వ
వలసినదని బాధించెను. హరిశ్చంద్రుడు రాజ్యమును యిచ్చి
వేయుటచేత దగ్గర ధనము లేకపోయెను. అదిజూచి విశ్వామిత్రుడు
'హరిశ్చంద్రా! నీవద్ద ధనము లేనియెడల నేను యివ్వనక్కర
లేదని జెప్పుము. వెడలిపోయెదను' అని జెప్పెను. ఆ మాటలు
హరిశ్చంద్రుడు విని 'విశ్వామిత్రా! మాట శాశ్వతముగాని,
శరీరము శాశ్వతముగాదు. ఒక నెలరోజులు గడువును ఇమ్ము'
అని చెప్పెను. విశ్వామిత్రుడు ఆ మాటలను విని 'ఓ హరిశ్చంద్రా!
నా శిష్యుని నీవెంట పంపించెదను. నా శిష్యునకు సొమ్ము యిచ్చి
పంపించుము' అని జెప్పెను.

హరిశ్చంద్రుడు తన భార్యను, కుమారుని, విశ్వామిత్రుని
శిష్యుని వెంటబెట్టుకుని కొన్నిదినములకు కాశీని జేరెను.
అప్పటికి ఒకటి రెండు రోజులు తక్కువగా నెలరోజులు
కాజొచ్చెను. విశ్వామిత్రుడు వచ్చి తనడబ్బు యివ్వవలసినదని
హరిశ్చంద్రుని బాధించెను. హరిశ్చంద్రుడు అసత్యము పలుకు
టకు యిష్టములేక తన భార్యాపుత్రులను అమ్మి విశ్వామిత్రునకు
యిచ్చెను. విశ్వామిత్రుడు ఆ ధనమును తీసుకుని అది తన
శిష్యుని దారిభత్యమునకు సరిపోయినదనిన్ని తనకు యివ్వవలసిన
ధనము యివ్వవలసినదనిన్ని బాధించెను. హరిశ్చంద్రుని
విశ్వామిత్రుడు బాధించుటనుజూచి విశ్వదేవతలు అయిదుగురు
విశ్వామిత్రునకు ధర్మమును జెప్పుటకు వచ్చిరి. అప్పుడు
విశ్వామిత్రుడు 'విశ్వదేవతలారా! మేము కోరకుండగా

ధర్మమును జెప్పుటకు వచ్చితిరి. గాన మీరు భూలోకమునందు మనుష్యులై పుట్టుదురుగాక ' అని శాపమును యిచ్చెను.

ఆ శాపమును విశ్వేదేవులు విని భయపడి ప్రార్థించగా విశ్వామిత్రుడు దయతలచి ' మీరు పాండవ వంశమునందు ద్రౌపది గర్భంబున ఉపపాండవులై బుట్టి వివాహాది సంస్కారములు లేక అనాధలవలె యుద్ధమున మృతిబొంది స్వర్గమునకు పోవుదురు ' అని జెప్పెను. ఆ కారణముచేత ఉపపాండవులు కౌరవపాండవ యుద్ధమునందు అనాధలవలె మృతినిపొంది స్వర్గమునకు వెడలిపోయిరి " అని పక్షులు జెప్పెను.

జైమిని " ఓ పక్షులారా ! హరిశ్చంద్రుని మిగిలిన విషయంబులను జెప్పవలసిన"దని యడిగెను.

పక్షులు చెప్పుచున్నవి : " ఓ జైమిని ! హరిశ్చంద్రుడు విశ్వామిత్రుడు పెట్టెడు బాధలు సహించలేక తాను కాశీయందు కాటికాపరియగు వీరబాహువనువానికి అమ్ముడుపడి విశ్వామిత్రునకు ధనమును యిచ్చి ఋణవిముక్తి జేసుకుని ఆ స్మశానమునందే నివసించుచు తన యజమానికి రావలసిన డబ్బు పుచ్చుకొనుచు తాను కాటికాపరి కూలి పుచ్చుకొని జీవించుచుండెను.

ఈవిధముగా కొంతకాలము జరిగినపిమ్మట హరిశ్చంద్రుని కుమారుడు పాముగరచి చనిపోగా, హరిశ్చంద్రునిభార్య

అతనికి అగ్నిసంస్కారమును జేయుటకు తనదగ్గిర డబ్బులేక అర్ధరాత్రియందు కుమారుని స్మశానమునకు తీసుకునివచ్చి అగ్నిసంస్కారము జేయుటకు ప్రయత్నించుచుండెను.

ఆ అర్ధరాత్రమునందు స్మశానవాటికలో మనుష్య సంచలనము కనిపెట్టి హరిశ్చంద్రుడు శవమువద్దకు వచ్చి 'ఓ అబలా! నీవు మా యజమానికి రావలసిన సుంకమును యివ్వక శవమును దహనము జేయుటకు వల్లకాదు' అని జెప్పెను.

అబల జెప్పుచున్నది: 'అయ్యా! చక్రవర్తి కుమారుడు అనాధవలె మృతిపొందెను. నావద్ద ధనములేదు. గాన యీ శవమును దహనపర్చుటకు అనుమతించవలసిన'దని జెప్పెను.

యిటుల జెప్పగా విని 'ఓ కాంతామణీ? నీవు ఎవరవు? నీకు యేల దిక్కులేకపోయినది?' అని యడిగెను. యిటుల వాగ్వివాదములవలన హరిశ్చంద్రుడు ఆమె తన భార్య అని, ఆమె అతడు తన భర్త అనిన్ని తెలుసుకుని బిగ్గరగా యేడ్చు చుండిరి. అంతట శ్రీ అన్నపూర్ణాదేవి సమేతముగా శ్రీ విశ్వేశ్వరుడు ప్రత్యక్షమయ్యెను. అంతట దేవేంద్రాదులు విశ్వామిత్రాదులు వచ్చిరి. శ్రీ పార్వతీ పరమేశ్వరులు హరిశ్చంద్రునిజూచి 'ఓ రాజా! నీవు ఈ విశ్వామిత్రునివల్ల శాశ్వతముగా సత్యహరిశ్చంద్రుడవని ప్రఖ్యాతిని పొందెదవు.

నీవు పడిన బాధలు విశ్వామిత్రుడు చేసిన మాయగాని వేరు కాదు' అని జెప్పి సుహూతుని బ్రతికించి, హరిశ్చంద్రునకు కోరిన వరములనిచ్చి 'విశ్వామిత్రా! నీవు ఈ హరిశ్చంద్రుని అయోధ్యకు దీసుకుని వెళ్లి రాజ్యమును వప్పగింత జేయవలసిన' దని జెప్పి అదృశ్యుడాయెను. ఆ ప్రకారము హరిశ్చంద్రుని విశ్వామిత్రుడు రాజ్యమునందు నిలిపి రాజ్యమును పాలించు నటుల జేసి అనేక వరంబులు యిచ్చి తన ఆశ్రమమునకు బోయెను" అని పక్షులు జెప్పగానే జైమిని ముని విని మహానందము పొందెను.

పక్షులు జెప్పుచున్నవి: "మునీంద్రా! ఒక చిత్రమైన విషయంబును జెప్పుచున్నాము వినుము!

హరిశ్చంద్రునకు పురోహితుండగు వశిష్ఠ మహాముని పదిరెండు సంవత్సరములకు పూర్తిఅగుతపంబును నీటమధ్యను మునిగి జలస్థంభనమును జేసి తపంబును జేయుచుండెను.

వశిష్టుడు తపంబును పూర్తి జేసుకొని జలమధ్యమును వీడి తన ఆశ్రమమునకు వచ్చెను.

అంతట తన ఆశ్రమమునందు గల శిష్యులున్ను యితర మునులున్ను, విశ్వామిత్రుడు హరిశ్చంద్రునికి పెట్టిన బాధలను అనుపూర్వక్రమముగా జెప్పిరి. విశ్వామిత్రుడు తన శిష్యుడైన హరిశ్చంద్రుని బాధలు పెట్టినాడని విని కోపముగలవాడై విశ్వామిత్రునివద్దకు వెళ్లి 'ఓ విశ్వామిత్రా! నీవు క్రూరుడవు.

బ్రహ్మఋషినని గర్వముగలవాడవు, క్రూరుడవు. పాపంబున కున్న, లోకనిందకును ఝడియక పాపకార్యములను జేయు చుంటివి. నా పుత్రులను నూర్గురను బరిమార్చితివి. అందులకు నేను విచారించను. నా శిష్యుడైన హరిశ్చంద్రుని అనేక విధములుగా బాధించినాడవు. తప్పు గలిగినప్పుడు శిక్షించక తప్పదు. కావున ఆ పాపంబునకు నీవు బకరూపమున నుండుదువు గాక' యని శపించెను. ఆ శాపవాక్యములను విశ్వామిత్రుడు విని కోపముగలవాడై 'ఓ వశిష్ఠా! నీవు బ్రహ్మకులంబున బుట్టినానని గర్వమున నన్ను శపించితివి కావున నీవు డేగ రూపంబున నుందువుగాక' యని మారుశాపము నిచ్చెను. యీ ప్రకారము అన్యోన్య శాపంబుల సిద్ధమున బక, డేగ రూపంబులు గలవారై పూర్వ వైరమును దలంచుకొని యుద్ధంబునకు ఆరంభము జేసిరి.

వశిష్ట విశ్వామిత్రులు పక్షిరూపమున పోరుట

యీవిధముగా వశిష్ట విశ్వామిత్రులు పక్షిరూపములను దాల్చి ఘోరముగా పోరుచుండగా నూరు ఆమడల పొడవును లావునుగల ఆ పక్షులు యుద్ధము జేయుచున్న భూమి అంతయు గజగజ వణకుచుండెను. సముద్రములు అల్లకల్లోలము లగు చుండెను. పర్వతములు విరిగి పడుచుండెను. అష్టదిక్పాలురు భయపడిరి. భూమియందు ఉత్పాతములు పుట్టి ప్రజానాశన మగుచుండెను. ఆవిధముగా భూమియందు ఉత్పాతములు పుట్టుట జూచి దేవేంద్రాది దేవతలు బ్రహ్మకు విన్నవించిరి.

బ్రహ్మ ఆ మాటలను విని దేవేంద్రాదుల వెంట బెట్టుకుని పక్షులు పోరుచున్న తావునకు వచ్చి 'ఓ మునులారా ! మీరు ఉభయులును యితరుల విషయములందు కలుగజేసుకుని వృథాగా లోకములకు కీడును జేయుచున్నారు. మీరు యిద్దరును బ్రహ్మఋషులయి యుండియు పోరుట తగదు. మీరు పక్షిరూపములనువదలి మీ నిజరూపములను పొందుడు' అని పలికెను. పక్షిరూపములను వదలి వశిష్ట విశ్వామిత్రులు బ్రహ్మయెదుట నిలువబడిరి. వారిని బ్రహ్మ జూచి 'ఓ మునులారా ! మీరు లోకములన్నిటియందు పూజింపబడుచున్న వారు. అటువంటి మీరు రాక్షసస్వభావములను పొంది తగవు లాడుచున్నారు. వశిష్టా ! విశ్వామిత్రుడు హరిశ్చంద్రుని బాధించుటచేత నేగదా అతడు 'సత్య హరిశ్చంద్రుడు' అనే పేరును పొందియున్నాడు. పైగా ఎప్పుడో జరిగిన విషయమును గురించి యిప్పుడు తగవులాడకూడదు. యిప్పుడు మొదలు మీరు అన్నదమ్ములవలె స్నేహముతో నుండవలెను' అని చెప్పెను.

ఆ బ్రహ్మవాక్యములను వశిష్ట విశ్వామిత్రులు విని ఆనందము పొంది ఒకరిని ఒకరు అలింగనమును జేసుకుని బ్రహ్మను స్తోత్రము జేయగా బ్రహ్మ దేవతలతోకూడా అదృశ్యుడాయెను. మునులు ఎవరి తావులకు వారు వెళ్లిరి" అని పక్షులు జెప్పగానే జైమిని విని మహాసంతోషమును పొంది "ఓ పక్షులారా ! జంతువులు ఎటుల పుట్టెను ? అవి

యే ప్రకారము వృద్ధినిపొందును ? జంతువులు తల్లిగర్భమునందు ఎటుల నివసించును ? తల్లి గర్భమునందు నివసించి తల్లి దిను పదార్థములను జీవుడు యెటుల అనుభవించును ? తల్లి గర్భము నుండి యెటుల పుట్టును ? చచ్చినపిమ్మట యెక్కడకు పోవును? పుణ్యాపాపములను యే ప్రకారము అనుభవించును ? యీ విషయంబులుగల సంశయములను తీర్చవలసిన" దని కోరెను.

ఆ విషయములను పక్షులు విని " ఓ జైమిని మహాముని! నీవడిగిన ప్రశ్నములు చాలా గొప్పవి. వాటిని సులభంబుగ జెప్పుటకు అలవికావు. నీ సంశయంబును దీర్చగల 'తండ్రి కుమారుల సంవాదము' అను యితిహాసము గలదు. దానిని జెప్పెదము శ్రద్ధగా వినుము" అని యిటులని చెప్పుటకు ప్రారంభముజేసెను.

తండ్రికుమారుల సంవాదము

" పూర్వకాలమునందు తుంగభద్రానదీతీరంబున నంది గ్రామము అను ఒక గ్రామముగలదు. అందు వేదవేదాంగము లను చదివిన శివశర్మయను బ్రాహ్మణ పండితుడు ఉండెను. అతనికి వెంకటశర్మయను కుమారుడు గలడు. ఆ కుమారునకు శాస్త్రోక్త ప్రకారముగా విద్యాభ్యాసమును జేయించి గర్భాష్టము నందు ఉపనయనము జేయించి వేదాధ్యయనమునకు గురుకుల వాసమునకు పంపించెను. ఈవిధముగా వెంకటశర్మ యేమ

సంవత్సరములు వేదాభ్యాసమును జేసి గురువువద్ద అనుజ్ఞను పొంది గృహంబునకు వచ్చి తల్లిదండ్రులకు నమస్కరించి నిలువబడెను. తండ్రి కుమారుని విద్యాదివినయ గుణములను జూచి సంతోషమును పొంది యిటులని జెప్పెను :

'ఓ పుత్రరత్నమా! నీవు గురువులవలన వేదాది సకల విద్యలు నభ్యసించి వచ్చినవాడవు. కావున గృహస్థాశ్రమమును స్వీకరించుటకు తగినవాడ'వని జెప్పెను.

ఆ మాటలు తండ్రి జెప్పగా కుమారుడు వెంకటశర్మ విని పకపక నవ్వి యిటులని తండ్రితో జెప్పెను : 'ఓ తండ్రీ! నేను పూర్వజన్మమునందే వేదాది సకల విద్యలను నభ్యసించి యున్నాను. ఆ విద్యలన్నియు నాకు స్వగ్రహణమందున్నవి. వాటిని లోకధర్మమునకు గురుకులవాసముజేసి నభ్యసించితిని గాని వేరు కాదు. మీవంటి తల్లిదండ్రులను, అనేకమంది బంధువులను జూచితిని. మూత్రపురీషయుక్తమగు మాతృగర్భ నరకంబును అనేక పర్యాయములు అనుభవించితిని. జరామరణాది దుఃఖహేతువైన సంసారాది సుఖంబులను యెరుగుదును. కర్మ జేయుటవలన మరల మరల జన్మహేతువు అగును గాని మోక్షము గలుగదు. నేను జన్మకారణమైన సంసార సుఖంబును గోరను. నాలుగు వేదంబుల వల్లను మోక్షజ్ఞానంబును బొందితిని' అని జెప్పెను.

కుమారుని మాటలు విని శివశర్మ ఆశ్చర్యమును పొంది 'కుమారా! నీకు చిన్నతనమునందే యింత జ్ఞానము యెటుల గలిగిన'దని ప్రశ్నించెను.

అందులకు కుమారుడు యిట్లనియె, 'తండ్రీ! నేను పూర్వజన్మమునందు బ్రాహ్మణుడనై పుట్టి నిశ్చల తపంబున పరబ్రహ్మను గూర్చి తపంబు జేసి జ్ఞానమును పొందియు

శ్లో॥ ప్రారబ్ధం భోగతో నశ్యే తత్వజ్ఞానేన నిశ్చితం।
సంచితం ఆగామి ద్వివిధం కర్మ క ద్వేషీ ప్రియవాదినః॥

అని జెప్పబడియున్నది. సంచితం=క్రిందటిజన్మనుంచి తీసుకుని రాబడినది; ఆగామి=ఈ జన్మమునందు జేసినది, జేయుచున్నది, జేయుదలంచినది. యీ రెండువిధములైన కర్మలు తెలిసిగాని తెలియకగాని, యిష్టము వున్నను యిష్టము లేక పోయినను, సుఖము దుఃఖము అను రూపమున ప్రతి మనుష్యుడు (జీవుడు) అనుభవించక తప్పదు. అందువలన మీయందు జన్మము నొందితిని. నాకు బ్రాహ్మణాది శాపములు లేవు. నాయొక్క ప్రారబ్ధము ఈ జన్మతో తీరిపోవుచున్నది. నేను తపంబు జేసి ముక్తికి పోవుదును' అని జెప్పెను.

ఆమాటలు శివశర్మవిని కుమారుడైన వెంకటశర్మను జూచి 'నాయనా! జంతువులు ఎటుల జన్మించును? ఎటుల వృద్ధిని పొందును! మాతృగర్భమునందు ఎటుల నివశించును?

యెటుల నెలువడును? తల్లి గర్భమునందు వున్నప్పుడు తల్లి దినిన పదార్థములను ఎటుల దినును? మృతిపొంది యెచ్చటకు పోవును?' అని ప్రశ్నించెను.

వెంకటశర్మ జెప్పుచున్నాడు. 'ఓ తండ్రీ, వినుము: సంసారము అను రథచక్రము ఎన్నటికిని నశించదు, ఆగదు. నీకు దెలియునటుల జెప్పుచున్నాను: శరీరమునందు వేడి అను పేరుతో జఠరాగ్ని ప్రకాశించుచుండును. ఆ జఠరాగ్ని వలన మనము తిను పదార్థములు జీర్ణము అగును. ఆ పదార్థమును నుదానము అను వాయువు పెకుండునటుల జేయుచు శరీరమునందు అంతటను వ్యాపింపజేయును. అందువలన శరీరము దారుఢ్యము, ఆరోగ్యములు గలిగి వృద్ధిని పొందు చుండును. ధర్మచింతగలవారికిని అన్నదానము జేయువారికిని, అబద్ధములు పలుకనివారికిని సుఖమరణంబు కలుగును. వస్త్ర దానము జేయువారికి చలిబాధ యుండదు. ఉదకదానము చేయువారికి దాహము వుండదు. ధర్మములు జెప్పువారికిన్ని, జ్ఞానమార్గమును జెప్పెడువారికిని మోక్షము గలుగును. పక్షపాతముగ మాట్లాడువారికిని, అసత్యము పలుకువారికిని, యితరుల బాధించువారికిని, వేదములను, దేవతలను, క్షేత్రములను దూషించువాడు కాలాంతమునందు అనేకబాధలు పడి మరణించును. పాపాత్ములకు మరణకాలమునందు యమదూతలు అనేకవిధములయిన భయములను కలుగజేయు రూపములు గలవారై, కత్తులు గదలు మొదలగు ఆయుధములు ధరించి

మోదుచు పాపుల దేహములనుండి జీవుని బయటకు లాగుదురు. దానిని యాతనా శరీరమునందు ప్రవేశ పెట్టి మోదుచు భయంకరములగు నరకంబుల వెంట దీసికొనిపోవుదురు. పుణ్యాత్ములు వారువారు జేయు దానధర్మంబులనుబట్టి వాహనాదులనెక్కి పుణ్యలోకములకు తీసుకునిపోవుదురు. జీవము పోయిన శరీరము కాకులు, గ్రద్దలు, నక్కలు మొదలగునవి తినినయెడల ఆ జీవి యాతనాశరీరమునందు అనేకకష్టములు అనుభవించి పిశాచాది రూపంబులు ధరించి భూమిమీద తిరుగుచు యితరులను బాధించుచు పిమ్మట పది, పండ్రెండు సంవత్సరములకు వారు జేసిన కర్మలను బట్టి నరకమునకు పోవుదురు.

మృతులు అయినవారికి పుత్రాది బంధువులుండి ప్రేతలకు జేయవలసిన కృత్యములు సరిగా నెరవేర్చి అన్నదానము జేసినయెడల యాతనాదేహమునందు సుఖంబును పొంది వారువారు జేయు పుణ్యకార్యములను బట్టి స్వర్గసుఖములను పొందుదురు. కూటసాక్ష్యములను జెప్పువారు, సాధుజనులను బాధించువారు, నిందలు మోపువారు రౌరవాది నరకమునకు పోవుదురు. ఆ నరకము రెండువేల యోజనంబుల పొడవును, అంతే వెడల్పును గలిగివుండును. ఆనేల రాగిరేకులచే అమర్చబడి. ఎఱ్ఱగా కాలి. నిప్పుకణములు పైకి ఎగురుచు చూచువారికి భయమును పుట్టించుచుండును. అటువంటి

యూ నరకమునందు దుష్టులను పడద్రోసి బాధింపుచుందురు యమదూతలు. దానియందు వారి శరీరములు కాలియు, మరల మరల యథాప్రకారముగా నే పెరుగుచుండును.

పాపులు ఈ ప్రకారముగా బాధలు అనుభవించి క్రిమి కీటకాది జన్మములెత్తి తిరుగుచుందురు. పుణ్యకార్యములు జేసినవారు స్వర్గమునందు రంభ, ఊర్వశి మొదలగువారితో స్వర్గసుఖంబులు పొందుదురు.

—♦ పిండోత్పత్తిని గురించి జెప్పుచున్నాడు ♦—

ఓ తండ్రీ! సృష్టిని వృద్ధిజేయుటకుగాను బ్రహ్మచే నిర్మింపబడిన పిండోత్పత్తి క్రమమును జెప్పుచున్నాను: స్త్రీ పురుష సంయోగమువలన స్త్రీ గర్భంబున జీవుండు ప్రవేశించి బీజద్వయ రూపంబున మొదట నీరుగాను, కొంత కాలమునకు నీటబుగ్గవలెను, మరికొంత కాలమునకు మాంస ఖండముగాను యుండి, విత్తనమువేసిన కొంతకాలమునకు మొలకయెత్తు విధమున క్రమక్రమముగా అవయవనిర్మాణములు యేర్పడును. కొన్ని దినములకు చర్మము, వెంట్రుకలు పుట్టును. ఆ పిండభాగము తల్లి తినెడు ఆహారాదులవలనను జఠరాగ్ని చేతను గట్టిపడి నాభి హృదయ కుహరములందు వ్యాపించి యుండును. ఆప్యాయన మను పేరుగల వాయువుచేత తల్లి భుజించెడి పదార్థవిశేషణములచేత పోషింపబడు చుండును.

ఈవిధముగా దినదినక్రమముగా వృద్ధిపొంది తాను జేసిన పూర్వకర్మలను తలంచుకొనుచు నేను జేసిన పాపకర్మలచేతనుగదా ఈ నరకము పొందుచున్నాను, ఈ గర్భనరకము వదలి భూమియందు పడితినేని పాపంబులను జేయక భగవంతునిగూర్చి తపంబుజేసి మోక్షమునకు పోదును. అని చింతించుచు తొమ్మిదవ మాసము వెళ్లి పదియవమాసము వచ్చిన పదిహేను దినములకు భూమియందు బుట్టి 'అయ్యో! తిరిగి సంసారము అనెడు చక్రంబున బడితినిగదా' యని మూర్ఛను పొందును. ఆ మూర్ఛయందు విష్ణుమాయ ఆవహించును. అందువలన జ్ఞానము నశించి అజ్ఞానమునుపొంది యేడ్చుటకు ఆరంభము జేయును.

అటుపిమ్మట తల్లిదండ్రులచే వృద్ధిపొంది పూర్వజన్మ కర్మములబట్టి తిరుగా పుణ్యపాపంబులను జేయుచు కొంత కాలమునకు మృతినిపొంది ఘటకాయంత్రమునలె సంసార చక్రంబున బడి తిరుగుచుండును. కావున నేను సంసారమునకు గృహస్థాశ్రమము స్వీకరించనని జెప్పితిని" అనెను.

ఆమాటలు శివశర్మవిని వెంకటశర్మను జూచి "పుత్ర రత్నమా! నీవు యెన్నడయిన నరకబాధలను పొందితివా?" యని అడిగెను.

మిథిలరాజు యమభటుల సంవాదము

తండ్రిని జూచి కుమారుడైన వెంకటశర్మ యిటులని చెప్పుచున్నాడు : " ఓ తండ్రీ ! నేను యీ జన్మమునకు ముందు యేడవజన్మమున ఒక కోమటికులమున బుట్టితిని. అచ్చట బుట్టి ఆవులను బెంచి వాటిపాలతో వర్తకము జేయుటకు ప్రారంభము జేసితిని. పాలుకొరకు దూడలను కొట్టుచు సరిగా ఆహారాదులను బెట్టక బాధించుచుంటిని. ఆ పాపముచేత కొంతకాలమునకు మృతినిపొంది నరకమునకు బోయితిని. ఆ నరకమునందు ఆవులచే పొడవబడుచు, తన్నబడుచు, నాకుటచేత చర్మము పోయి రక్తము కారుటచేత బాధలను పొందుచు నూరు సంవత్సరములు బాధలనుభవించితిని. ఈ విధముగా పాపముల ననుభవించుచుండగా ఒక దివ్యపురుషుడు యమభటులచే నరకమునకు తీసుకునిరాబడెను. ఆ దివ్యపురుషుడు ఈ నరకములను జూచి ' యమభటులారా ! నేను యే పాపమును జేయుట చేత ఈ భయంకరములగు నరకములకు తీసుకునిరాబడితిని. నేను పండితుడను, మిథిలాచక్రవర్తి కుటుంబములోనివాడను. నాపేరు విష్ణుశర్మ అందురు. నేను రాజ్యమును పాలించు నప్పుడు పక్షపాతములేక రాజ్యమును పాలించితిని. అనేక యజ్ఞయాగాదులనుజేసితిని. యుద్ధకాలమునందు ధర్మమును తప్పి యెరుగను. దేవతలకుగాని పితరులకుగాని ద్రోహముచేసి యెరుగను. పరస్త్రీ పరధనములను కోరనివాడను. అటువంటి

నన్ను ఈ నరకలోకమునకు తీసుకొనివచ్చుటకు కారణమేమి? ' అని యడిగెను. యమదూతలు జెప్పుచున్నారు : ' ఓ రాజా! నీవుజెప్పిన వాక్యంబులు యదార్థములేకాని, నీకుగల యిద్దరు భార్యలను సమముగా జూడక రెండవ భార్యయందు మోహాధిక్యము కలిగి పెద్దభార్యయందు ఋతుకాలమునందైనను భోగాధికృత్యములను జరుపకపోవుటచేత బ్రూణహత్య అను పాతకము నీకు సంభవించినది. ఆ కారణముచేత నీకు నరకదర్శనము జేయించవలసివచ్చినది. యింక ఆ దోషములు నశించినవి నీవు స్వర్గమునకు వెళ్లి సుఖించెదవు కనుక రమ్ము! నిన్ను దేవదూతలకు వప్పగించెదము ' అని జెప్పగానే రాజు ' ఓ యమదూతలారా! యేయే పాపములను జేసినవారు యేయే నరకములు అనుభవించవలెనో జెప్పవలసిన'దని కోరెను.

—♦ పుణ్యపాపములకు దగిన నరకములు ♦—

యమభటులు జెప్పుచున్నారు : ' ఓ రాజా! ఎవరు చేసిన పుణ్యపాపములను వారు అనుభవించక తప్పదు. భూలోకమునందు ' పరోపకారాయ పుణ్యాయ పాపాయ పరపీడనం ' అని జెప్పబడియున్నది. యితరులకు వివిధముగానైన ఉపకారము జేయుట పుణ్యమనియు, మనోవాక్కాయ కర్మలచే యితరులకు బాధలను కలిగించుట పాపమనియు జెప్పబడియున్నవి. అన్నదానము జేయువారు, దాహసత్రముల నుంచువారును, యిటువంటి మంచిగుణములు గలవారు స్వర్గమున

నుందురు. స్వల్పపాపములను జేయువారు బ్రతికియుండగానే శిరోభారము, జ్వరరోగము మొదలగు స్వల్పబాధలనుభవింతురు

శ్లో॥ పూర్వజన్మ కృతం పాపం వ్యాధిరూపేణ బాధితం ।
తచ్ఛాంతి రౌషధైర్దానై ర్జప హోమార్చనాదిభిః॥

అని చెప్పబడియున్నది. మంచిబుద్ధి గలవారు అది తెలిసుకొని పూర్వకర్మ నశించుటకు శాంతులను జేసుకుని సుఖించెదరు. భూలోకమున నుండువారు జేయు పుణ్యముగాని పాపముగాని అధికమైనప్పుడు ఆ ఫలమును కొంతవరకు ఆ భూలోకమునందే అనుభవించి మిగిలినదానిని యీ నరకమున ననుభవింతురు.

శ్లో॥ త్రిభిర్వర్షై స్త్రిభిర్మాసై స్త్రిభిర్పక్షై స్త్రిభిర్దినైః ।
అత్యుత్కటైః పుణ్యపాపై రిహైవ ఫలమశ్నుతే॥

అని చెప్పబడియున్నది. అందువలననే బ్రహ్మహత్య, గోహత్య మొదలగు ఘోరపాపములను జేయువారు దాని ఫలితమును వెంటనే అనుభవించి మిగిలినదానిని అనుభవించుటకువచ్చెదరు. ఎందువలననగా! ఈ పాపమువలన ఈ బాధ అనుభవించు చున్నాడని అందరికిను తెలియుటకుగాను యమధర్మరాజు గారీ సంఘములకు ఆజ్ఞాపించియున్నారు. వేదములను, గురువు లను, తల్లిదండ్రులను, యాత్రాపరులను నిందించువారు ఇనుప ముక్కులుగల పక్షులచే కళ్లు పీకబడుచు బాధింపబడును. తల్లికి, కొడుకులకు, భార్యాభర్తలకు, స్నేహితులకు, యిరుగుపొరుగు

వారికి కలహములు పెట్టువారు అశిపత్ర నరకమునందు బాధల పడుచు రంపములచే కోయబడుచుందురు. పరిమళ వస్తువులను దొంగిలించువారు చుంచు, రోకటిబండ, నల్లి మొదలగు జన్మములెత్తుదురు. శ్రాద్ధ దివసంబున కర్తచే నిమంత్రణ జేయబడి దాని నిరాకరణ జేయువారు మూత్రపురీషయుక్తమగు నరకంబున నుందురు. పంక్తి భేదము జేయువారు మలభక్షణ అను నరకంబున నుందురు, సాధుజనులను నిందించువారును, బాధించువారును కుంభీపాకము అను నరకమునందు కాకులు, గ్రద్దలు, పురుగులు మొదలగువాటిచే పీకి తినబడుచుందురు. అందులకే సూ॥ సాధుజన సంతాపం కిమాశ్చర్యం కులక్షయం॥ అని జెప్పబడియున్నది.

అటువంటివారికి కాలక్రమమున వంశాదులు నశించును. దేవబ్రాహ్మణ వృత్తిచ్ఛేదకులు, విద్యాగర్వితులు, ధర్మకంటకులు, హరిహర భేదకులు, కూటసాక్షులు, మిథ్యాప్రవాదులు, తమపొట్టను మాత్రమే పోషించుకొనువారు అయిన యిటువంటివారిని యమభటులు వారికండలను కోసి వారినే తినమని మోదుదురు. పగటియందు సంభోగము చేయువారు, పరుల భార్యలను పొందువారు, పతులను తిట్టువారు మొదలైన వారు కాలినరాళ్లను మ్రోయుచు, యినుపగదలచే కొట్టబడుచు బాధింపబడుదురు. పాపులవద్ద ద్రవ్యమును పుచ్చుకొని యాగాదులను జేయువారు నరకమున పురుగులై యుందురు.

స్నేహితులను మోసపుచ్చువాడును, చేసిన మేలు మరచు
వాడును, ఆపద కాలమునందు రక్షించినవారికి కీడు తలచిన
వాడును, బంగారము దొంగిలించువాడును అనేక సంవత్సర
ములు ఈ నరకము లన్నింటియందు బాధలనుభవించును' అని
యమభటులు చెప్పగానే రాజు యిట్లని పలుకుచున్నాడు :

'ఓ యమకింకరులారా ! ఈ నరకంబులు అనుభవించిన
పిమ్మట వారు యేయేజన్మముల నెత్తుచున్నారో చెప్పవలసిం'
దని ప్రశ్నించెను.

అందులకు యమకింకరులు 'ఓ రాజా ! దుర్మార్గులవద్ద
ధనమును పుచ్చుకొన్నవారును, యితరులకు అపకారము జేసిన
వారును, తల్లిదండ్రులకు అపకారము దలచినవాడును గాడిదలై
పుట్టును; అన్నభార్య, గురుభార్య మొదలగు స్త్రీలను పొందు
వాడు పావురపిట్టయై పుట్టును; పరులభార్యను గొట్టువాడు
తాబేలై పుట్టును; యితరుల సనమానము పరచువాడు
కోతియై పుట్టును. యితరుల సిరిసంపదలనుజూచి ఓర్వలేనివాడు
పిచ్చుక గోరువంకలై పుట్టుదురు; యితరులకు ద్రోహము
చేసినవాడు కుక్కయైపుట్టును; స్త్రీలవద్ద ద్రవ్యము నపహరించు
వాడు తోడేలై పుట్టును; వివాహములను చెడగొట్టువాడు
పేడపురుగులై పుట్టుదురు; తినెడు ద్రవ్యములను దొంగిలించు
వాడు కాకియైపుట్టును; అన్నము దొంగిలించువాడు ఎలుక,
పందికొక్కు, మానుబల్లులై పుట్టుదురు; మాంసము

దొంగిలించువాడు డేగయైపుట్టును; బట్టలను దొంగిలించువాడు చిలుక, నెమిలి మొదలగు పక్షులై పుట్టుచుండును; నీటిని దొంగిలించువాడు చాతకపక్షియై పుట్టును; భూమిని అపహరించినవాడు లతగుల్మాదులై పుట్టి చీడపురుగులచే బాధలు పడుచుండును' అని జెప్పి 'ఓ రాజా! వారువారు జేయు పుణ్యపాపములను బట్టి భూమియందు బుట్టి పుణ్యాత్ములు సుఖములను, పాపాత్ములు దుఃఖములను అనుభవించుచుందురు.

శ్లో॥ సుఖానంతరం దుఃఖం దుఃఖానంతరం సుఖం
చక్రవత్పరివర్తంతే దుఃఖానిచ సుఖానిచ॥

అని జెప్పబడియున్నట్లు సుఖదుఃఖము లనుభవించుచుందురు. నీవు పుణ్యాత్ముడవు గనుక నరకమునందు ఆలస్యముగా నుండరాదు. నీవు నరకములను యిక జూడదగదు. త్వరితముగా రమ్ము' అని తొందర జేయుచుండిరి.

ఆ మాటలను నరకమునందున్న పాపులు విని 'ఓరాజా! నీవు క్షణకాలము యిచ్చట నుండుము. నీవు వచ్చినది మొదలు మాకు బాధలు కనుబడుటలేదు. నీమీదనుండి వచ్చెడు గాలి వలన మాకు సుఖంబుగా నున్నది' అని ప్రార్థించుచుండిరి.

పాపులు జెప్పిన మాటలు రాజు విని 'కింకరోత్తములారా! నా శరీరమునుండి వచ్చు గాలి పరిమళించుటకు కారణము యేమి? నేను యే పుణ్యము చేయుటవలన పరిమళి మిచ్చుచున్నది చెప్పవలసినది' అని యడిగెను.

ఇంద్ర యమధర్మరాజులు రాజువద్దకు వచ్చుట

కింకరులు జెప్పుచున్నారు, 'ఓ మిథిలాపుర రాజకుల సంభవా, విష్ణువర్మా! నీవు అనేక పుణ్యకార్యములను, క్రతువులను జేయుటచేతను, పితృకార్యములను, దేవతాకార్యములను అతి శ్రద్ధాభక్తులు గలిగి నియమము ప్రకారము జేయుటవలన నీ శరీరము పరిమళ మిచ్చుచున్నది. యిక యిచ్చట నుండరాదు' అని జెప్పుచుండగా యింద్ర యమధర్మరాజులు రాజువద్దకు వచ్చి 'రాజశేఖరా! నీవు పుణ్యాత్ముడవు కావున సుఖములు అనుభవించుటకు స్వర్గమునకు రావలసిన'దని జెప్పిరి. పిమ్మట 'రాజా! నీవు స్వల్పమైన పాపము జేయుటవలన నరకమును జూడవలసివచ్చినది' అనిరి.

ఆ మాటలకు రాజు 'దేవేంద్ర యమధర్మరాజ శ్రేష్ఠులారా! వీరు అందరును నరకము అనుభవించుచుండగా నేను స్వర్గసుఖము అనుభవించుట రాజధర్మముగాదు. శరణు అని కోరినప్పుడు రక్షించువాడు రాజుగాని, వేరుకాదు. కనుక వీరినికూడా వదిలిపించుడు. లేనియెడల వీరితోకూడా నేనును యిచ్చటనే ఉందును' అని చెప్పెను.

యమధర్మరాజు జెప్పుచున్నాడు, 'రాజా! నీవు జెప్పిన వాక్యములు యదార్థములే. కాని పాపకార్యములు జేసినవారు

పాపఫలమున్ను, పుణ్యకార్యములను జేయువారు స్వర్గసుఖమున్నూ అనుభవించకతప్పదు. బ్రహ్మచే నియమింపబడిన ధర్మమును ఎవరు తప్పించగలరు. నీవు జెప్పిన వచనములు మాకు యుక్తముగా దోచుటలేదు ' అని జెప్పెను.

ఆ మాటలకు రాజు యిట్లని జెప్పుచున్నాడు, ' ధర్మరాజా ! నీవు జెప్పిన వాక్యములు నాకు హితవుగ లేవు. ఈ నరకమునందున్నవారు ' ఓ రాజా ! మమ్ముల రక్షింపవు. రక్షింపవు ' అని మొరబెట్టుచున్నారు. వీరు యీవిధముగా యేడ్చుచుండగా నేనుమాత్రము స్వర్గసుఖము అనుభవించుట నాకు యిష్టములేదు. ' ప్రజాం పాలయేత్ రాజా ' అనిన్ని, ' వాచాసార మహీంపతేః ' అనిన్ని జెప్పబడియున్నది. నా కోరికను మీకు నెరవేర్చుటకు యిష్టములేనియెడల నేను యిచ్చటనే వుండెదను. అని ప్రతిన జేయుచున్నాను ' అని జెప్పగానే ఇంద్రాదులు, ' రాజా ! నీ పరిపాలనా సామర్థ్యమునకున్ను, నీ పట్టుదలకును సంతోషమును పొందితిమి. మేము నీ వాక్యములను పాలించనియెడల మాకు కీర్తి వుండదు ' అని జెప్పి రాజును స్వర్గమునకు తీసుకుని వెళ్లిరి. ఆ రాజుతోకూడా మమ్మును స్వర్గమునకు తీసుకొనివెళ్లిరి.

తేతంభుక్త్వా స్వర్గలోకే విశాలేక్షీణే పుణ్యే మర్త్యలోకే విశంతిః అను విష్ణువాక్యప్రకారము నేను మరల భూమిమీద జన్మించితిని " అని వెంకటశర్మ జెప్పెను.

ఆ మాటలను శివశర్మ విని సంతోషించి "ఓ కుమారా, వెంకటశర్మా! నీవు యదార్థమును జెప్పితివి, నమ్మితిని, నీవంటి బుద్ధిమంతులు యెన్నడును అసత్యమును పలుకరు. సజ్జనులు, వేదమును జదివినవారు 'నానృతంవదేత్' అని వేదములే జెప్పుచున్నవి. నీవు జెప్పిన వాక్యములు వలన సంసారము అను సముద్రమును దాటితిని. 'పుత్రాన్ముక్తిమవాప్నుయాత్' అని జెప్పియున్నది. నేను నీవలన ముక్తిని పొందవలసియున్నది. గాన నాకు ముక్తి మార్గమును జెప్పుము" అని కోరెను.

కుమారుడు జెప్పుచున్నాడు, 'ఓ తండ్రీ! నీవు నేను జెప్పిన ప్రకారము నడచుకున్న నీకు ముక్తి గలుగుటకు సందేహము లేదు. నీవు గృహస్థాశ్రమమును విడచి, వానప్రస్థాశ్రమమును పొంది, అగ్ని పరిసమాప్తిని జేసి, పరమాత్మను జీవాత్మల యందు లయము జేసి సుఖదుఃఖాదులను వదలి జితేంద్రియుండవై యోగమార్గము నవలంబించి ముక్తిని పొందుము" అని జెప్పగానే "పుత్రరత్నమా! యోగమార్గమును, ముక్తిమార్గమును జెప్పుము" అని యడిగెను.

ఆ మాటలు కుమారుడు విని "తండ్రీ! మీరు అడిగిన ప్రశ్నమును దత్తాత్రేయు నడిగి అలర్కుడు తెలుసుకొనెను. దానిని జెప్పుచున్నాను వినుడు :

పతివ్రత ప్రభావము

"పూర్వకాలమునందు ఆత్మపురమను పట్టణమున కౌశికుడను బ్రాహ్మణుడు కలడు. అతడు 'పూర్వజన్మకృతం పాపం వ్యాధి రూపేణ బాధతే' అని జెప్పబడియున్నట్లు అతనికి పూర్వజన్మ కర్మవలన కుష్టురోగము సంభవించెను. అతనికి రూప యవ్వన సంపదగల భార్య గలదు. ఆమె తన భర్త వ్యాధిగ్రస్థుడయినప్పటికీ పూర్వజన్మ కర్మఫలము అనుభవించక తప్పదు. అని తెలుసుకుని భర్తను దైవములాగున భావించి సంరక్షణ జేయుచుండెను. ఆ బ్రాహ్మణుడు రోగమువలన అతికోపము గలవాడై భార్యను సదా బాధించుచుండెను. అయినప్పటికీ ఆమె భర్తను పూజించుచుండెను.

ఇట్లుండగా ఒకనాడు ఆ బ్రాహ్మణుడు రాజమార్గమున పోవుచున్న ఒక వేశ్యకాంతనుజూచి దానిని మోహించి భార్యను పిలచి, 'ఓ ధర్మచారిణి! నేను ఆ మార్గమున బోవుచున్న వేశ్యకాంతను జూచినది మొదలు కాముకులకు ఆవహించు దశావస్థలు నన్ను పొంది బాధింపుచున్నవి. ఈ రాత్రి దానియింటికి నన్ను నీవు తీసుకుని వెళ్లవలెను. లేని యెడల నా ప్రాణములు పోవును' అని జెప్పెను.

ఆ మాటలను విని బ్రాహ్మణి భయపడి ఆ వేశ్య వెనుక జని తనకు 'పతిభిక్ష పెట్టవలసిం'దని ప్రార్థించెను.

ఆ భోగకాంత ఆమె దీనాలాపములను ఆలించి జాలి గలిగి 'అమ్మా! నేను యిదివరకు అనేకమందిని దాసులుగ జేసుకుంటిని. అయినప్పటికి నీవు పతినిక ష్టపెట్టమని కోరుచుంటివి గాన ఈ రాత్రి నీ పతిని నా యింటికి తీసుకుని రమ్ము. నీ కోరిక ప్రకారం నీ భర్తకోరిక నెరవేర్చెద'నని జెప్పి పంపించివేసెను.

ఆ విషయమును భర్తకు జెప్పి తొందరపడుచుండెను. గృహ కృత్యములను నిర్వర్తించుకుని కను చీకటికాగా తన భర్తను భుజముపైని గూర్చుండబెట్టుకుని వేశ్య యింటికి బయలుదేరి వెళ్లుచుండెను. విధివశంబున ఆరాత్రి ఆకాశమునందు గాఢాంధకారముగ మేఘము క్రమ్మి చినుకులు మెరుపులు గలిగి మార్గము భయంకరముగా నుండెను. దైవభక్తి గలవారికిని, పతివ్రతలకును భీకరములగు మార్గములు ఉండునా? ఆ పతివ్రత అటువంటి నిశివేళ నిర్భయముగా భర్తను భుజావు మీద కూర్చుండబెట్టుకుని మార్గంబున వేశ్యయింటికి వెళ్లు చుండెను.

ఆ మార్గమునందు పూర్వజన్మకృత దోషంబున మాండవ్యమహామునిని చోరుడని భ్రమనుజెంది ఆ పట్టణమును పాలించు రాజు కొరతను వేయించెను. అందువలన ఆ ముని లంబికాయోగము వీడి బాధపడుచుండగా కౌశికుడు కాళ్లు నొప్పి గలిగి తన పాదములను జాచెను. అటుల జాచుటలో ఆ పాదములు కొరతమీదనున్న మాండవ్యమునికి తగులుటచే కొట్టుకదలి బాధ యెక్కువయ్యెను.

కొట్టుచున్న మాండవ్యుడు తనకు పాదము తగులుట చేత కోపము గలిగి 'బాధపడుచున్న నన్ను కాలితో తన్నిన వాడు సూర్యోదయము కాగానే మృతినిపొందుగాక' యని శాపమును బెట్టెను.

తనభర్త మునిని తన్నిన విషయము ఆమెకు తెలియ లేదు. గాని 'నీవునన్ను కాలితో తన్నితివి గాన సూర్యోదయము కాగానే నీవు మృతిని పొందుము' అని ముని పలికిన శాప వాక్యములు ఆమె చెవుల బడెను. ఆమాటలు విని 'అయ్యో! నేను ఏమి చేయుదును. భర్తయందుగల భక్తి చేతనేగదా యిటువంటి చీకటిలో భర్తను వేశ్యయింటికి మోసుకొని పోవుచుంటిని. సూర్యోదయము అయిన నాకు వైధవ్యము గలుగును. నేను వైధవ్యము ఎట్లు భరించగలను' అని విచారించి 'ఓ పంచభూతములారా! నేను మనోవాక్కాయ కర్మములచే పతిభక్తి గలిగి యుంటినేని సూర్యోదయమే లేకపోవుగాక' యని పలికెను. పతివ్రతల వాక్యములు వ్యర్థా యగునా?

ఈ విధముగా మూడు అహోరాత్రములు గతించెను. భూమండలమంతయు అంధకారముగా నుండెను. అందువలన దేవతలకు హవిర్భాగములు లేకపోయెను. మహాఋషులకు కర్మలు లేకపోయెను, క్రతువులు నిలచిపోయెను. ఆ సమయము నందు బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వరులు; దేవేంద్రాది దేవతలు అందరు ఆలోచించి పతివ్రతా శాపమును పతివ్రతలే

మరలింపవలెను గాని యితరులవలన గాదని తెలుసుకుని దేవతలందరునుకలసి అత్రిమహాముని భార్య అనసూయవద్దకు వెళ్లి పతివ్రతాశాపమును జెప్పి 'అమ్మా! నీవు పతివ్రతా శాపమును మరలించి లోకములను కాపాడవలసిన'దని కోరిరి. బ్రహ్మాదిదేవతలు జెప్పిన మాటలను విని అనసూయ లేచి భర్తకు ప్రదక్షిణ నమస్కారములుజేసి భర్తను వెంటబెట్టుకుని దేవతలతోకూడా కౌశికుని భార్య యింటికి వచ్చెను. కౌశికుని భార్య, బ్రహ్మాదిదేవతలతో వచ్చిన అత్రి మహామునిని అనసూయను జూచి మహానందము పొంది షోడశోపచారంబుల పూజించి అందరకు నమస్కరించి 'అమ్మా, అనసూయా! నీవు వీరందరిని వెంటబెట్టుకుని నా గృహంబునకు వచ్చితివి. మా గృహంబును, మేమును పవిత్రుల మయితిమి. కారణము వున్న యెడల జెప్పవలసిన'దని వినయముతో కోరెను.

ఆ మాటలు అనసూయ విని 'అక్కా లోకంబున స్త్రీలకు పాతివ్రత్యంబునకు మించిన మహాత్త్యము లేదు. స్త్రీలకు పతికంటె వేరు దైవము లేదు. నీవంటి పాతివ్రతను మూడు లోకములందును జూడలేదు. నీ శాపంబునకు భయపడి సూర్యుడు ఉదయించుటలేదు. అందువలన భూలోకమునందు కర్మలు నశించుచున్నవి. నీవు కరుణించి సూర్యోదయము అగునటుల జేయుము. నీ భర్త మృతుండైన నేను నీ భర్తను యవ్వనవంతునిగ జేసి బ్రతికించెదను' అని జెప్పెను.

ఆమాటలు విని పతివ్రతలయందు యింత మహాత్త్యము వున్నదని తెలుసుకుని సూర్యోదయ మగునటుల

అనుగ్రహించెను. సూర్యుఁడుదయించిన వెంటనే కౌశికుడు మృతుడయ్యెను. అనసూయ అట్టుల మృతుఁడైయున కౌశికుని శిరమునందు తన కుడిచేతినిఉంచి తన భర్తను హృదయ కమలమున ధ్యానించి 'నేను పతివ్రతనైతినేని ఈ కౌశికుడు రూపయవ్వన సంపదలు గలవాడై జీవించుగాక' యని పలికెను. అంతట కౌశికుడు రూపయవ్వన సంపదలు కలవాడై నిద్ర నుండి లేచిన విధముగా లేచి భార్యతోసహా అత్రి మహామునిని అనసూయను పూజించి బ్రహ్మాదిదేవతలకు ప్రదక్షిణ నమస్కారములను జేసి అనేకవిధములుగా స్తోత్రములను జేసెను.

ఆ సమయమునందు బ్రహ్మాదిదేవతలు అందరును అనసూయను అనేకవిధములుగా పొగడి 'అమ్మా! నీవు లోకములకు మేలును కలుగజేసిన మహాతల్లివి. నీకు కావలసిన వరంబుల నిచ్చెదము కోరవలసిన'దని చెప్పిరి. ఆ మాటలను అనసూయ విని ఆనందము పొంది 'బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరాది దేవతలారా! మీకు నాయందు దయగలదేని బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులు ముగ్గురును నాకు పుత్రులై పుట్టునటుల వరంబులు యివ్వవలసిన'దని కోరెను. ఆ వరంబుల నిచ్చి దేవతలు తావులకు వారు జనిరి. లోకంబులు సంతసించెను. కౌశికుడు తనభార్యయొక్క పతివ్రతా మహాత్మ్యమును తెలుసు కుని తన భార్యయందు అనురాగము గలవాడై సర్వసుఖంబు లనుభవించుచుండెను.

ఈవిధముగా కొంత కాలము జరిగిన పిమ్మట అనసూయ యందు బ్రహ్మ చంద్రుడు రూపమునను, విష్ణువు దత్తాత్రేయ రూపమునను, ఈశ్వరుడు దూర్వాస రూపమునను జన్మించిరి. దూర్వాసుడు జన్మించుటకు ముందు అనసూయ గర్భవతి అయివుండగా ఒకనాడు కార్తవీర్యార్జునుడు అత్రిమహాముని ఆశ్రమమునకు వచ్చి అనసూయనుజూచి మోహించి మోసము జేయుటకు ఆలోచించుచుండగా గర్భమునందున్న శిశువు మహారౌద్రము దాలిచి బయటకువచ్చి కార్తవీర్యుని శపించెను. అతని ఆకారమును, కోపమును జూచి అశరీరవాణి దూర్వాసుడని పేరుపెట్టి 'వీడు దూర్వాసుడని పిలువబడు'నని జెప్పెను "

దత్తాత్రేయుని చరిత్ర

అని జెప్పగానే జైమిని విని ఆనందమును పొంది " పక్షికులోత్తములారా! మహావిష్ణు స్వరూపుడైన దత్తాత్రేయుని చరిత్రను జెప్పవలసిన''దని కోరెను.

పక్షులు జెప్పుచున్నవి: " జైమిని! మహావిష్ణువయిన దత్తాత్రేయ మహాముని యొద్దకు కొందరు మునికుమారులు వచ్చి ఆయనకు శుశ్రూషను జేయుచు యోగమార్గమును ఉపదేశించవలసినదని ప్రార్థించెను. ఒకనాడు దత్తాత్రేయుడు ఒక తటాకమునకువెళ్లి తటాకమధ్యమున నీటిలో మునిగి తపంబును జేయుచుండెను. మునికుమారులు అందరును తటాకమునొక్క గట్టునకు జేరి గుమిగూడి మాట్లాడుచుండిరి.

దత్తాత్రేయుడు గుమిగూడి మాట్లాడుకొనుచున్న ముని కుమారుల జూచి 'అయ్యో! వీరందరును నన్ను బాధించు చున్నారు. అందువలన నా తపంబునకు విఘ్నము కలుగు చున్నది. వీరి నందరను ఏదోమార్గము పన్ని వదిలించుకో వలెను' అని యోచించి తన మాయచే దివ్యసుందరరూపమును గల ఒక కాంతను పుట్టించి కామపరవశుడై సురాపానమును జేయుచు ఆమె వెంట దిరుగుచుండెను. అది జూచి ముని కుమారులు 'అయ్యో! యితడు దురాత్ముడు, త్రాగుబోతు, కామినీలోలుడు, యితనికి యోగము తెలియదు' అని ఆలోచించి యెవరితావులకువారు పోయిరి. తరువాత దత్తాత్రేయుడు ఆమెను వదలి స్వేచ్ఛగా యోగాభ్యాసము జేయు చుండెను.

కొంతకాలమునకు సకలలోకములను పాలింపబడుచున్న కృతవీర్యుడను రాజు మృతుండయ్యెను. అతని కుమారుడు కార్తవీర్యార్జును రప్పించి 'నీ తండ్రి మృతుండయ్యెను. నీ వంశానుగతంబగు రాజ్యమును వహించవలసిన'దని అమాత్యాది సకలజనులు కోరిరి. ఆ మాటలు కార్తవీర్యుడు విని 'అమాత్యాది పురజనులారా! 'రాజారాష్ట్రం కృతం పాపం' అనిన్ని, 'రాజ్యాంతే నరకం ధృవం' అనిన్ని చెప్పబడి యున్నది. కాన నేను రాజ్యభారమును వహింపజాలను. యోగ మార్గము నవలంబించి తపంబునకు జనెదను' అని చెప్పెను. ఆ మాటలు విని మంత్రిపురోహితాదు లిట్లని జెప్పిరి :

మంత్రి కార్తవీర్యుల సంవాదము

'అయ్యా! రాజకులశేఖరా! కార్తవీర్యా! రాజులేని యెడల లోకములు అరాజకమై జారచోరాది దుర్మార్గులవలన ప్రజలు బాధింపబడుదురు. అందువలన యజ్ఞయాగాది కర్మలు నశించును. సాధుజన దేవాత్ములకు బాధలు కలుగును. ఆ పాపము సమర్థుడయిన రాజు యుండియు, రాజ్యమును ధర్మ యుక్తముగా పాలించనియెడల రాజును పొందును' అని మంత్రులు మొదలగువారు జెప్పగానే కార్తవీర్యుడు విని యేమియు జెప్పక యూరకుండెను. ఆ సమయమునందు గర్గ మహాముని 'ఓ రాజకుమారా! నీవు దత్తాత్రేయ మహాముని వద్దకు వెళ్లి అతని ఆశ్రయింపుము ఆ ముని మూడు లోకము లను రక్షింపగల సమర్థుడు, సహ్యాపర్వతమునందు ఆశ్రమము కల్పించుకుని తపంబు జేయుచుండెను. అతడు యోగమార్గము నవలంబించిన మహావిష్ణు అంశా సంభూతుడు. ఆ మహామునిని ఆశ్రయించి దేవేంద్రాదులు రాక్షసుల సంహరించి స్వర్గాధి పత్యమును వహించి సుఖించుచుండిరి' అని జెప్పగానే కార్త వీర్యుడు 'ఓ మునిపుంగవా! దేవేంద్రాదులు ఆ దత్తాత్రేయు నేవిధముగా ఆశ్రయించిరి? రాక్షసులు యింద్రరాజ్యము నెటుల అపహరించిరి? చెప్పవలసిన'దని కోరెను.

గర్గమహాముని జెప్పుచున్నాడు, 'రాజపుత్రా! పూర్వకాలమునందు దేవదానవులకు మహాయుద్ధము జరిగెను.

ఆ యుద్ధములో దేవతలకు దానవులకు సంధి కుదిరి, శంభుడను దానవుడు రాక్షస లోకమునకు రాజుగ నుండునట్టులను, శచీ పతియైన యింద్రుడు దేవతాలోకమునకు రాజుగను నుండు నటుల యేర్పాటును జేసుకొనిరి. గాని రాక్షసులు అసూయ గలవారై దేవతాలోకమునుగూడ ఆక్రమించుకొనుటకు యోజించి ఇంద్రునిమీదకు యుద్ధమునకు వచ్చిరి. ఆ యుద్ధము అనేక సంవత్సరములు జరిగెను. తుదకు దేవతలకు అపజయము గలిగి పలాయనమై పారిపోయిరి. అప్పటి రాక్షసరాజు విప్రజిత్తు స్వర్గమును ఆక్రమించుకుని రాజ్యమును జేయు చుండెను. దేవతలు రాజ్యహీనులై యేమియు దోచక బృహస్పతివద్దకు వెళ్ళి జెప్పిరి. ఆ సమయమునందు వాలఖిల్యాది మహామునులు అచ్చటనేయుండిరి. ఆ మాటలువిని బృహస్పతి వాలఖిల్యాదులతో ఆలోచించి 'యింద్రా! నీవు దేవతలతో గూడా సహ్యాపర్వతమునకు వెళ్ళి దత్తాత్రేయుని ఆశ్రయింపుము. ఆ ముని మీకు జయము గలుగజేయును' అని జెప్పి పంపించెను.

దేవతలు సహ్యాపర్వతమునకు వెళ్లి దత్తాత్రేయుని ఆశ్రయించి అనేకవిధములుగా స్తోత్రమును జేసిరి. ఆ మునికి దేవేంద్రాదులు శుశ్రూషలను జేయుచుండిరి. అనేకవిధములుగ తనకు శుశ్రూషలను జేయుచున్న దేవేంద్రాదులను దత్తాత్రేయుడు జూచి 'దేవతలారా! నేను సురాపానాది కామినీలోలుడను. నాకు జితేంద్రియత్వము లేదు. అటువంటి నన్ను ఆశ్రయించి యేమి ఫలము పొందగలరు. పొండుపొండు' అని పలికెను.

ఆమాటలు విని దేవతలు 'అయ్యా! నీవు మహావిష్ణు సంభూతుడవు, దత్తాత్రేయుడవు, సర్వజ్ఞుడవు, యోగాభ్యాసాది అంతఃకరణ పరిశుద్ధుడవు. నీవు నెరవేర్చలేని కార్యములను ఇతరులు ఎవ్వరును నెరవేర్చలేరు. రాక్షసులు మమ్ములను వెడలగొట్టి మా స్వర్గమును ఆక్రమించుకొనిరి. మమ్ములను కాపాడుము. విష్ణుమాయను పంపి నన్నులను మోసపుచ్చకుము' అని ప్రార్థించిరి.

ఆ మాటలను దత్తాత్రేయుడు విని సంతోషించి 'దేవేంద్రాది దేవతలారా! మీకు ఒక్క ఉపాయమును జెప్పెదను. మీరు శీఘ్రముగా బోయి రాక్షసులను యుద్ధము నకు పిలువుడు. ఆ యుద్ధసమయమునందు మీరు వెనుకకు జరుగుచు ఆ రాక్షసులు నా దృష్టికి కనబడునట్లుల జేయుడు. నా దృష్టికి గోచరమైనయెడల రాక్షసులు నశింతురు' అని జెప్పి దేవతలను రాక్షసులమీదకు యుద్ధమునకు పంపించెను

దేవతలు రాక్షసరాజులైన విప్రజిత్తు, జంభాసురుడు మొదలగువారివద్దకు వెళ్ళి యుద్ధమునకు ప్రేరేపించిరి. ఆ మాటలు రాక్షసులు విని కోపోద్రేకము గలవారై తమతమ ఆయుధములను ధరించి దేవతలమీదకు యుద్ధమునకు వచ్చిరి. దేవతలు యుద్ధోద్రేకులై వచ్చిన రాక్షసులతో యుద్ధము జేయుచు నెమ్మదిగా వెనుకకు జరుగుచు యుద్ధము చేయుచు దత్తాత్రేయుని ఆశ్రమ సమీపమునకు తీసుకొని వచ్చిరి.

అటులవచ్చిన రాక్షసులు చూచుచుండగా దేవతలు పారిపోయి దత్తాత్రేయుని వెనుకకు జేరిరి. రాక్షసులు దేవతలను తరుము కొనుచు పోయి దత్తాత్రేయుని జూచిరి. ఆ సమయమునందు దత్తాత్రేయులు ఘోరముగా తపంబుజేయుచుండెను. ఆ ముని సమీపమందు దివ్యసుందర విగ్రహముగు నారీరత్నము ఉండెను. ఆమెను జూచి మోహముజెంది దేవతలను వదిలి ఆ నారీరత్నమును పట్టుని శిబికయందు కూర్చుండబెట్టుకుని తమ స్వస్థానమునకు శిబికను శిరంబున బెట్టుకుని పరుగిడసాగిరి. దత్తాత్రేయుడు తపంబు చాలించి రాక్షసులు మహాలక్ష్మిని శిరంబున వహించి తీసుకొని వెళ్లుటనుజూచి నవ్వుచు దేవతలతో యిటులని జెప్పచున్నాడు :

—♦ లక్ష్మీదేవియొక్క పాదాది అష్టస్థానముల ఫలితములు ♦—

'ఓ దేవతలారా ! దైవయోగమున మహాలక్ష్మి రాక్షసుల శిరంబున నున్నది. ఆ రాక్షసులచేత యేడుస్థానములు దాటినవి. ౧. పాదస్థితియందు మహాఐశ్వర్యము గలుగును, ౨. తొడలయందు వివిధవస్త్రములు నిచ్చును, ३. గుహ్య స్థానమునందు కళత్ర సంపద కలుగును, ౪. క్రోడు స్థలగతం బైన సంతాన సౌఖ్యంబు గలుగును, ౫. హృదయమునందు సకల మనోరథంబులు నెరవేరును. ౬. కంఠంబున ప్రవేశించిన భూషణ ఐశ్వర్యంబులును, బంధుసమాగంబును సకల విద్యా

సంపదలు. మృష్టాన్న లాభము కలుగును, 2. ముఖమున శ్రీదేవి పొందెనేని కవిత్వసంపద కలుగును, 8. శిరంబుననున్న శ్రీ మహాలక్ష్మి ఆయువు. ఐశ్వర్యములను నశింపజేయును. యిప్పుడు శ్రీ మహాలక్ష్మి రాక్షసుల శిరంబున నివసించి యున్నది. కావున మీరు భయమును పొందక అస్త్రశస్త్రాదులను ధరించి యుద్ధమునకు వెళ్ళి రాక్షసుల సంహారింపుడు. నా దృష్టి తగులుట చేత ఆ రాక్షసులు సత్యహీనులైరి. పరదారాసక్తి వలన క్షీణపుణ్యులై ఆయుర్దాయహీనులైరి' అని చెప్పగానే దేవతలు యుద్ధసన్నద్ధులై రాక్షసులమీదకు యుద్ధమునకు వెళ్లిరి. దేవతలు రాక్షసులతో యుద్ధమునకు రాగానే శ్రీ మహాలక్ష్మి దత్తాత్రేయుని వద్దకు వచ్చెను.

దేవతలు రాక్షసులను సంహారించి నిశ్శేషశత్రులై స్వర్గలోకమును ఆక్రమించుకుని మూడు లోకములను సుఖంబుగా పరిపాలించుచుండెను కావున నీవును దత్తాత్రేయుని ఆశ్రయించి రాజ్యసంపదలను అనుభవింపుము' అని గర్గ మహాముని జెప్పెను.

ఆ మాటలు కార్తవీర్యుడు విని సంతోషమును పొందెను.

కార్తవీర్యుడు దత్తాత్రేయుని ఆశ్రయించుట

కార్తవీర్యుడు గర్గమహాముని జెప్పిన ప్రకారం రాజ్య భారము మంత్రిపుంగవుల ఆధీనము జేసి తాను దత్తాత్రేయుని ఆశ్రమమునకు పోయి ఫలపుష్పాదులను దెచ్చి యిచ్చుచు, పాదంబులనొత్తుచు అనేక విధములుగా శుశ్రూషలను జేయుచు వినయవిధేయతలు గలవాడై సేవించుచుండెను. ఈవిధముగా మూడు సంవత్సరములు గడచెను. ఈవిధముగా ఉపచారములను జేయుచున్న కార్తవీర్యునిజూచి దత్తాత్రేయుడు 'ఓ రాజ సంపరా! నేను సురాపానాది ఆసక్తుడను, స్త్రీలోలుడను. యీ నారీరత్నము రెప్పపాటు కాలమయినను నన్ను విడచి ఉండదు. నేను దూషితుడను. యితరులకు ఉపకారమును జేయువాడనుగాను. నీవు నన్ను ఆశ్రయించిన ఫలితములేదు. మరియొకని ఆశ్రయించిన ఫలితమును పొందవచ్చును. పొమ్ము పొమ్ము' అని పలికెను.

ఆ మాటలు కార్తవీర్యుడు విని గర్గమహాముని జెప్పిన వాక్యములను దలచుకుని వినయంబున దత్తాత్రేయుని పాదంబులు బట్టుకుని 'అయ్యా! మునికులోత్తమా! నన్ను మాటలచేత మోసమును జేయుచున్నావు. ఈదేవి లోకమాత యైన ఆదిమహాలక్ష్మి. నీవు మహావిష్ణుడవు. నన్ను కాపాడగల సమర్థుడవు నీవుగాక నన్ను యితరులు ఎవ్వరును రక్షింపలేరు'

అని బదులు జెప్పగానే దత్తాత్రేయుడు ఆనందముపొంది 'నీ వచనములు యదార్థములు. నేను సంతోషమునుపొందితిని. నీకు కావలసిన వరంబుల నిచ్చెదను కోరవలసిన'దని జెప్పెను. కార్తవీర్యుడు ఆ వచనములు విని మహానందముపొంది యిట్లని పలికెను :

కార్తవీర్యుని పట్టాభిషేకము

'ఓ దత్తాత్రేయ మహామునీ! నేను సకల భూమండలమును పరిపాలనము జేయగల సామర్థ్యము గలుగునటులయున్న, సర్వకాల సర్వావస్థలయందు నేను పరిపాలనము జేయు రాజ్యమునందు అధర్మము జరుగకుండునటులయున్న, నేను శత్రువులచేత జయింపబడక అష్టైశ్వర్యములతో నుండునటుల యున్న అనుగ్రహింపుము' అని కోరెను

ఆ మాటలకు దత్తాత్రేయుడు, 'రాజనందనా! నీవు చక్రవర్తివై సర్వసుఖంబులు ననుభవించుచు నిత్య యవ్వనవంతుడవై దేవ బ్రాహ్మణులను పూజింపుచుండుము. దేవ బ్రాహ్మణ క్షేత్రాదులకు హాని కలిగినయెడల నీ ఐశ్వర్యాదులు నశించును' అని జెప్పెను.

కార్తవీర్యుడు మహానందముపొంది దత్తాత్రేయునివద్ద శెలవును పొందగా 'రాజా! నిన్ను సూ॥ కార్తవీర్యార్జునో

నామా రాజా బాహు సహస్రవాన్॥ అని తలంచుచుందురో వారిని సర్వావస్థలయందును రక్షింపుచుండుము ’ అనిజెప్పి పంపించెను.

కార్తవీర్యుడు తన రాజధానికి వచ్చి గర్గాది మంత్రి పురోహితాదులకు తన చరిత్రను జెప్పి సామ్రాజ్య పట్టాభిషేకమును పొంది సర్వసుఖంబులును అనుభవించుచు డెబ్బది అయిదువేల సంవత్సరములు రాజ్యంబును పరిపాలనముజేసెను ” అని వెంకటశర్మ జెప్పెను.

కార్తవీర్యార్జునుని పరిపాలనా సామర్థ్యము, దత్తాత్రేయ మహాముని అనుగ్రహమును విని సంతోషమును పొందిన తండ్రి అయిన శివశర్మను జూచి కుమారుడు వెంకటశర్మ యిటులని జెప్పచున్నాడు :

కువలయాశ్వుని చరిత్ర

“ ఓ తండ్రీ! పూర్వకాలమునందు ఋతధ్వజుడను రాజు గలడు. ఆ రాజు అనేకములగు యజ్ఞయాగాదులనుజేసి దేవేంద్రునితో సఖ్యముగలవాడై యుండెను. ఆ రాజునకు ఒక్క పుత్రుడు గలడు. అతడు నాల్గువేదములను, ఆరు శాస్త్రములను జదివి అస్త్రశస్త్రాది విద్యల పరిశ్రమను అవలీలగ జేయుచు తోడి రాజనందనులతో గూడి తిరుగుచు కాలాను గుణ్యములగు ఆటల నాడుచు సంచరించుచుండెను. యిటుల

నుండగా ఒకనాడు నాగలోకమునుండి యశ్వతరుడను నాగేంద్రుని కుమారులు యిద్దరు వచ్చి రాజకుమారునితో స్నేహమునుజేసి ఆహారవిహారాదులను జర్గించుచు అర్ధరాత్రమున యెవ్వరికిని తెలియకుండునటుల నాగలోకమునకుబోవుచు వచ్చుచుండిరి. ఈవిధముగా చాలాకాలము జరిగినపిమ్మట కుమారులు భూలోకమునుండి నాగలోకమునకు వచ్చుటను యశ్వతరుడు జూచి తన పుత్రులతో యిటులని పలికెను :

'ఓ పుత్రరత్నములారా ! మీరు భూలోకమునకు వెళ్లి వచ్చుచున్నటుల కనబడుచున్నది. మీరు భూలోకమున నెవ్వరితో స్నేహమును జేయుచుండిరో జెప్పవలసిన'దని అడిగెను.'

ఆ నాగపుత్రులు తండ్రికి వినయంబున వందనములను జేసి 'ఓ తండ్రీ ! మేము భూలోకమునందు ఋతధ్వజుడను రాజపుత్రుడు శత్రుజిత్తు అనువాడు కలడు. అతడు సర్వగుణ సంపన్నుడు, సకలవిద్యా పారంగతుడు. అటువంటివానితో స్నేహముజేయుట మంచిది అని మేమతనితో స్నేహముజేసి నిత్యము అచ్చటికి బోవుచుంటిమి. యతని స్నేహమువలన మేము సకలవిద్యలను యభ్యసించితిమి. యతని స్నేహమువలన భూలోకమునకు వెళ్లి వచ్చుచుంటిమి. అతని స్నేహము లేని యెడల మా ప్రాణములు నిలువవు' యని జెప్పగానే అశ్వతరుడు 'ఓ పుత్రరత్నములారా ! శాస్త్రములు యభ్యసించినవారు యనేకులుగలరు. సుగుణసంపత్తి గలవారును యనేకులు గలరు.

గాని ఈ రెండు గుణములును ఒక్కనియందుండుట అరుదు. ఆ రెండు గుణములు మీ స్నేహితునియందు గలవని వినుట చేత నాకు చాలా సంతోషము గలుగుచున్నది. మీరు అతని వలన నుపకారమును బొంది ప్రత్యుపకారము చేయకుండుట సాధుజన సమ్మతము కానేరదు. మీరు మన లోకమునందుగల అపూర్వవస్తువును వానికి యివ్వవలెను' అని తండ్రి జెప్పగానే కుమారులు జెప్పుచున్నారు: 'ఓ తండ్రీ! ఆ రాజపుత్రుడు అష్టైశ్వర్య సంపన్నుడు. అతనికి యివ్వదగిన వస్తువులు మన దేశమున ఎవ్వియు లేవు. యతని సాహసగుణములను జెప్పు చున్నాము వినుము:

ఆ రాజపుత్రుడు ఒకనాడు గాలవముని ఆశ్రమమును పాడుజేయుచున్న రాక్షసుని సంహరించుటకు కోరబడి, వెళ్లి ఆ మునివలన కువలయాశ్వమునుపొంది ఆశ్రమమునకు వెళ్లెను. ఆ గుఱ్ఱము నదీ, పర్వతములు సహితము యవలీలగ దాట గలదు. అంతరిక్షమునందును స్వేచ్ఛగ సంచరించును. ఆ గుఱ్ఱము నెక్కి ఆశ్రమమును సంరక్షించుచుండగా ఆ రాక్షసుడు పందిరూపమును దాల్చి ఆశ్రమ సమీపమునకు వచ్చెను. అది రాజపుత్రుడు జూచి కువలయాశ్వమును రాక్షసునిమీదకు ద్రోలి అతనిని అర్ధచంద్రాకార బాణముతో కొట్టెను. ఆ దెబ్బకు సూకర దానవుడు తాళలేక అడవిలోనికి పారిపోయెను. దాని వెంట దరుముచు రాజపుత్రుడు వెళ్లెను.

ఈవిధముగా సూకరదానవుడు అనేక యోజనములు పరుగిడి పర్వతగుహాలో దూరెను. కువలయాశ్వముతో గూడ రాజపుత్రుడు వెళ్లెను. ఆ గుహాలో దూరిన రాక్షసుడు ఎచ్చటను కనబడలేదు. గాని ఆ సమీపమునందు పాతాళలోకము కనబడెను. అచ్చట స్వర్గపట్టణముతో సమానమగు పట్టణము కనబడెను. అందు జొచ్చి జూచుచుండగా ప్రాలతోటయందు దిరుగుచున్న కన్యారత్నము కనబడెను. ఆమె యేమియు బలుకక పోవుచుండెను. ఆ కన్యను జూచి కువలయాశ్వుడు మదనపీడితుడై గుఱ్ఱమును దిగి ఒకతావున దానిని బంధించి తాను ఆమె వెంట పోయెను. అచ్చట అలంకారయుక్తమైన మంచముమీద కూర్చుండి విచారించుచున్న ఒక కన్యను జూచెను. ఆమె ఈ రాజనందనుని జూచి మోహావేశముగలదై యిటులని యోచించుచుండెను. 'ఆహా! యీ పురుషుడు సామాన్యుడు కాడు. దివ్యలక్షణ సమన్వితుడై యుండెను. సిద్ధ, విద్యాధర, గంధర్వ, గరుడ వంశాదులందు ఉద్భవించి యుండును. ఇతడు యెందువలన ఇచ్చటకు వచ్చియుండును' అని యోచించుచు మూర్ఛపొందెను.

కువలయాశ్వుండును మదనపీడితుడై యుండియు, ధైర్యముగలవాడై 'ఓ తరుణీ! నీవు యెందులకు బాధను పొందుచున్నావు? నీ అభీష్టమును నిరాటంకముగ నెరవేర్చి నీ దాసుడనై యుండగలవాడను' అని అనేకవిధములుగా జెప్పెను.

ఆ మాటలు మృదుమధురముగా హృదయంబునకు సంతోషమును కలిగించగా ఆ కన్య సిగ్గుగలదై సమీపమునందు గల చెలికత్తెతో తన వృత్తాంతమును జెప్పుమని సంజ్ఞజేసెను.

అంతట చెలికత్తె సర్వవృత్తాంతమును తెలియపర్చెను. పిమ్మట ఈ విధముగా జెప్పినది. 'యీ కన్యక నీ దర్శనము జేసినది మొదలు బాధపడుచున్నది. ఈమె స్వర్గలోకమున విశ్వావసుడను గంధర్వరాజు కుమార్తె. ఈమె పేరు మదాలస. సకలగుణ సంపదలవల్లను ఆ పేరునకు తగియున్నది. ఈమెను పాతాళకేతుడను రాక్షసుడు తీసుకునివచ్చి యిచ్చటఉంచెను. ఈమె విచారించుచుండగా ఆకాశవాణి మదాలసతో 'నిన్ను కువలయాశ్వుడు వివాహమాడును' అని జెప్పెను. పాతాళకేతుడు సూకరరూపమున నిన్ను యిచ్చటకు తీసుకునివచ్చెను. నీవు మదాలసను వివాహమాడి యీమె దుఃఖమును పోగొట్టవలసిన'దని జెప్పెను.

కుండలియను చెలికత్తె జెప్పిన మాటలు రాజనందనుడు విని సంతోషించి యిట్లు జెప్పుచున్నాడు: 'అమ్మా, కుండలాంబ! నేను ఋతధ్వజుడను రాజేంద్రుని పుత్రుడను. నన్ను శత్రుజిత్తని, లేక కువలయాశ్వుడని అందురు' అని జెప్పెను.

ఆ మాటలు మదాలస విని చాల సంతోషించెను.

—♦ మదాలసను కువలయాశ్వునకిచ్చి వివాహము జేయుట ♦—

మదాలస అనుజ్ఞప్రకారం విశ్వావసు అను గంధర్వ రాజును, తుంబురుని రప్పించి మంచి సుముహూర్తమున మదాలసను కువలయాశ్వునకు యిచ్చి వివాహముజేసెను.

విశ్వావసు, తుంబురులు, బంధుమిత్రులయుక్తముగా వివాహమును జేసి తన ఆశ్రమమునకు నెళ్లిరి. కుండలాంబ మదాలసనుజూచి ' అమ్మా, మదాలసా ! నీ కోరిక నెరవేరెను. యింక నేను నా ఆశ్రమమునకు వెళ్లెదను. నీకు తగిన భర్త లభించెను. రాజపుత్రా ! నీవు యీ మదాలసయందు అనురాగము గలిగి వుండవలెను ' అనిజెప్పి తన ఆశ్రమమునకు వెళ్లెను.

కువలయాశ్వుడు తనభార్యయగు మదాలసను తీసుకుని కువలయాశ్వము నెక్కి వచ్చుచుండగా పాతాళకేతుడు తన చారులవలన వర్తమానమును విని తన సేనలతో ఎదురువచ్చి కువలయాశ్వునితో యుద్ధమును జేయదొడగెను. అంతట కువలయాశ్వుడు రౌద్రాకారుడై ఆగ్నేయాస్త్రమున రాక్షసుల నందరిని సంహరించగా పాతాళకేతుడు మృతిబొందెను. వాని తమ్ముడు తాళకేతుడు మొదలగువారు పారిపోయిరి.

అంతట కువలయాశ్వుడు శత్రుసంహారముజేసి తన భార్యతో రాజధానికివచ్చి తల్లిదండ్రులకు భార్యాసమేతముగా

నమస్కరించి జరిగిన వర్తమానమంతయు జెప్పెను. తల్లిదండ్రులు చాల సంతోషించి వారిని ఆశీర్వదించిరి. కువలయాశ్వుడు భార్యతో సుఖంబుగానుండి ప్రజలచే గౌరవింపబడుచుండెను.

యిట్లు కొంతకాలము జరిగినపిమ్మట సూకరరాక్షసుని తమ్ముడు తాళకేతుడు పూర్వవైరమున కువలయాశ్వుని మోసముజేసి మదాలసను అపహరించెను ' అని అశ్వతరుని కుమారులు జెప్పిరి.

ఆ మాటలకు అశ్వతరుడు చాల విచారించి తన కుమారులను భూలోకమునకుపంపించి కువలయాశ్వుని రప్పించి తన తపోమహిమచే మదాలసను తెప్పించి కువలయాశ్వునకు యిచ్చెను. కువలయాశ్వుడు తన భార్య మదాలసను పొంది యువరాజై సర్వసుఖంబులను పొందుచుండెను. యిట్లు చాలా కాలము జరిగినపిమ్మట ఋతధ్వజుడు కువలయాశ్వునకు రాజ్య భారము వప్పగించి తాను భార్యాసమేతముగా తపోవనంబునకు జనెను.

మదాలసకు పుత్రులు కలుగుట

ఇట్లుండగా కొంతకాలమునకు మదాలసకు విక్రాంతుడను కుమారుడు కలిగెను. ఆ కుమారునకు తల్లి మదాలస తత్వోప దేశము చేయగా అతడు తపోవనంబునకుపోయెను. ఈ విధముగా

సుబాహుండు, రిపుమర్ధనుండు అను పుత్రులు గలిగిరి. వారికిని తత్త్వోపదేశము జేయగా వారును తపోవనమునకు జనిరి పిమ్మట నాల్గవపుత్రుడు అలర్కుడు జన్మించెను. ఆ కుమారునకు శాస్త్రోక్తప్రకారంబుగా ఉపనయనాదులు జేసెను. వానికి సకల శాస్త్రంబులు జెప్పించగా సకల శాస్త్రంబులను, అథర్వణ వేదమును ఆమూలాగ్రముగా నభ్యసించి తల్లి యెదుట నిలువబడి 'అమ్మా! నేను జేయవలసిన కార్యమును జెప్ప వలసిన'దని కోరెను. మదాలస కుమారుడగు అలర్కుని జూచి 'నాయనా, అలర్కా! నీవు రాజ్యాభిషిక్తుడవై నిష్పాక్షికముగా, ధర్మ యుక్తముగా రాజ్య పాలనంబు జేయుము. నానావిధములను అపకారములను జేయుచున్న

శ్లో॥ మృగయాంక్ష స్త్రియః పానం వాక్పారుష్య మర్ధదూషణం।
రిక్తపారుష్య మిత్యేయం గ్నేయం వ్యసన సప్తకం॥

ద్యూతము, పానకము, వాక్పారుష్యము అను సప్తవ్యసనము లను వదలవలెను. శత్రులవలన అపజయము కలుగునట్టి మార్గముల నెరిగి జాగ్రత్తగ నుండవలెను. దుష్టాదుష్టులగు మంత్రుల స్వభావంబుల నెరిగియుండవలెను. చారులవలన శత్రువులసంగతి తెలిసికొనుచుండవలెను. రాజు మిత్రాప్త బంధువర్గంబును నమ్మియుండరాదు. సమయోచితంబుగ ఒకా నొకప్పుడు శత్రువులనైనను నమ్మియుండవలెను.

మదాలస అలర్కునకు రాజనీతి దెలుపుట

స్థాన, వృద్ధి, క్షయములను; సంధి, విగ్రహ, యానాసన ద్వైదీభావ సమాశ్రయములను దెలసి యుండవలెను. రాజునకు మంత్రులు, భృత్యులు ఆత్మవంటివారు. మరియు ప్రజాను రాగము గలవారై యుండవలెను. ఇటువంటి రాజును ఎవ్వరును జయింపలేరు. శత్రువులను జయింపగలిగి యుండును. లేనియెడల రాజ్యపదభ్రష్టుడగుటకు సందియము లేదు. కామ, క్రోధ, లోభ, మద మోహ, మాత్సర్యము లను ఆరు వికార గుణంబులను జయింపవలెను. ఇంద్రియములను జయింపలేనివారు ముఖ్యముగా ఇహపరములకు జెడుదురు. కామముచేత పాండు మహారాజున్ను, లోభంబువలన ఇలుండును నాశనము పొందిరి. మదంబుచేత వేనుడు నశించెను. సంతోషముచేత పురంజయుడు నశించెను. కనుక నీవు కామక్రోధాదులను వదలి సంచరింపుము. బహునీతిమంతుడవు గమ్ము మరుత్తుడనురాజు కామాది షడ్గుణంబులు గలిగి నశించెను. శత్రుపక్షమునందు కీటక కృత్యంబుల నాచరింపవలెను. ఒక్కొక్కప్పుడు పిపీలికావృత్తి నుండవలెను. ఈతిబాధలు తన రాజ్యమునందు గలుగకుండు నటుల పరిపాలించుచుండవలెను. దేవేంద్రుడు భూలోకము నందు నాలుగు మాసములు వర్షమును గలుగజేసి తాను భూలోకమునందు జేయబడు యజ్ఞయాగాదులవలన పదిరెండు మాసములు సుఖమును పొందుచుండును.

నీవును ప్రజలను సుఖింపజేయవలెను. సూర్యుడు ఎనిమిది నెలలు భూమియందు గల జలమును హరించుచందమున రాజు ప్రజలను బాధించకూడదు.

యముడు కాలము సరిపోయిన వారిని, శత్రువులని మిత్రులని తలంపక అందరను తీసుకొనిపోవువిధమున రాజు నిష్పక్షముగ ప్రజలను శిక్షింపుచుండవలెను. పూర్ణిమ చంద్రుని జూచి ప్రజలు సంతోషమును పొందు విధమున రాజును ప్రజలు జూచి సంతోషమును పొందుచుండవలెను. గాలి అన్ని జంతువులయందు సంచరించుచుండు విధమున రాజు ప్రజలు మనస్సులలో తలంచుకొనుచుండునటుల మెలగవలెను. ఈవిధముగ సంచరించు రాజు ఇహ పరములందు సర్వ సుఖంబులను పొందును. ధర్మయుక్తంబుగ పరిపాలన జేయు రాజు ప్రజలు చేయు పుణ్యకార్యంబుల ఆరవపాలు పుణ్యమును పొందుచుండును. అధర్మపరిపాలనము జేయు రాజు ప్రజలు జేయు పాపంబున సగము భాగమును పొందుచుండును' అని తల్లి జెప్పగానే కుమారుడు అలర్కుడు యిటులని ప్రశ్నించు చున్నాడు :

వర్ణ, ఆశ్రమ ధర్మంబులు

'ఓ తల్లీ ! నీవు రాజనీతిని జెప్పితివి. నీ వచనామృత మును గ్రోలి కృతార్థుడనైతిని. వర్ణ, ఆశ్రమ ధర్మంబులను కూడా తెలియజేయ వలసిన'దని అలర్కుడు అడిగెను.

మదాలస యిట్లు జెప్పుచున్నది. 'పుత్రా, అలర్కా! దానాధ్యయన యజ్ఞంబులును, యజన అధ్యాపన ప్రతిగ్రహణములను ఆరు విధములను బ్రాహ్మణుడు ఆచరింపదగిన ధర్మములు. యివి బ్రాహ్మణులకు ప్రాణాధారమును గలవి. దానాధ్యయన యజ్ఞంబులు మూడును క్షత్రియ ధర్మంబులు. రాజు ధర్మమును జేయుచు భూమిని పాలించుచు శస్త్రధారియై జీవించవలెను. ధర్మము, దాన, అధ్యయన యజ్ఞంబులు మూడును వైశ్యుల ధర్మములు. వాణిజ్యము, జీవికావృత్తి, దానయజ్ఞములు. బ్రాహ్మణ శుశ్రూషయు శూద్రకుల ధర్మములు. పశుపోషణము, కృషి, ద్విజాతి, శుశ్రూష పోషణములు, క్రయవిక్రయములును జీవికావృత్తి. ప్రతిమనుష్యుడును స్వధర్మమువలన వృద్ధినిపొందును, భ్రష్టుడు కానేరడు. నిషిద్ధకార్యములు జేయుటవలన నశించిపోవును. ఉపనయనము అగు పర్యంతము ద్విజత్వమును పొందడు.

సూ॥ జన్మనా జాయతే శూద్రః కర్మణాజాయతే ద్విజః॥

అని జెప్పబడియున్నది. ఉపనయనము అయిన పిమ్మట గురువునొద్ద శుశ్రూషను జేయుచు బ్రహ్మచర్యమును నడపుచు వేదాధ్యయనాదులు జేయుచుండవలెను.

సూ॥ నిత్యం సంధ్యాముపాసీతా ప్రత్యవాయో అన్యథాభవేత్।

ఆవిధముగా నడచుకొననివాడు నరకమును పొందును' అని జెప్పెను.

బ్రహ్మచర్య ధర్మములు

తిరిగి మదాలస యిట్లు జెప్పుచున్నది : 'ప్రతిద్విజుడును ఉపనయనము అయినపిమ్మట గురువునొద్ద శుశ్రూషను జేయుచు బ్రహ్మచర్యమును నడుపుచు వేదాధ్యయనము జేయుచుండవలెను. స్వాధ్యాయము, అగ్ని శుశ్రూషయు, స్నానము, భిక్షాన్నము, గురు అనుమతిపొంది భుజించుట. ఇవి ధర్మములు. ఈ విధముగా విద్యాభ్యాసమును జేసి గురుదక్షిణనిచ్చి అనుమతి పొంది గృహస్థాశ్రమమును పొందవలెను. గృహస్థాశ్రమము ఇష్టము లేనివారు వానప్రస్థాశ్రమమును పొందవలెను. లేనియెడల చతుర్థాశ్రమమును పొందవలెను.

గృహస్థాశ్రమ ధర్మములు

గృహస్థాశ్రమమునకు ముఖ్యములు : వివాహము; సమానకుల కన్యకనుగాని, ఋషికులోత్పన్న కన్యకనుగాని, సుగుణసంపన్న తగల కన్యకనుగాని వివాహము జేసుకొనవలెను. తన ఆశ్రమధర్మములచే ధనమును ఆర్జించి పితృ, దేవతా కార్యములు జేయుచుండవలెను. భృత్యులను, పుత్రులను, బంధుజనులను, దీనులను, అంధులను, పతితులను, కుంటి మూగ అంగహీనులు మొదలగు దుర్బలులకు (అనగా కష్టపడి పని జేసుకుని ఉదరపోషణము జేసుకొనుటకు శక్తి లేని వారికి) తన శక్త్యానుసారముగ అన్నదానము జేయుచుండవలెను. పంచయజ్ఞములు చేయుచుండవలెను. గృహస్థులు పితృదేవతాదికార్యములు జరిపి భుక్తశేషమును భుజింపుచుండవలెను. తన సంపద (స్వార్జితమును) పై విధముగా అనుభవించుచుండవలెను.

వానప్రస్థ ధర్మములు

దేహదారుఢ్యము తప్పిపోయినపిమ్మట గృహకృత్యాది భారము కుమారులకు ఒప్పగించి ఆత్మశుద్ధికొరకు వానప్రస్థ ధర్మములు ఆచరింపవలెను. అరణ్యపదార్థములను దినుచు, తపస్సును జేయుచు నేలయందు పరుండుట, బ్రహ్మచర్యము, పితృదేవతాది తిథులు, హోమములు, త్రికాలస్నానము, జటావల్కధారణము, మౌనము (మితభాషణము) ఇవి ఆత్మశుద్ధికొరకు ఆచరించి సమముగా ధర్మములను నడపుచు మనస్సును అరికట్టుట ముఖ్యధర్మములు.

చతుర్థాశ్రమము

చతుర్థాశ్రమము దీనికి సన్యాసము అని పేరు. దీనికి సర్వాంగము, సర్వసంగపరిత్యాగము, జితేంద్రియుడై చిరకాలము ఒక్కచోట నుండక బ్రహ్మచర్యము జరుపుచు, రోషములేనివాడై భిక్షాన్నమును తినుచు, తత్వశాస్త్రమును పరిశీలనము జేయుచు ఆత్మాలోకనము జేయుచుండవలెను.

సర్వవర్ణములవారు ఆచరించవలసిన ధర్మములు

సత్య, శౌచ, అహింస, అసూయములు, అందరును ఆచరించవలెను. ఆ నృశంశ్యమును, నకార్పణ్యమును, సంతోషమును గలిగి యుండవలెను. ఈవిధముగా ధర్మములను దెలసుకొని ప్రతిమానవుడు సంచరించుచుండవలెను. యీ ధర్మములు ఆచరించనివారిని రాజు శిక్షించుచుండవలెను ' అని జెప్పగానే అలర్కుడు యిటుల ప్రశ్నించుచున్నాడు,

'అమ్మా! గృహస్థాశ్రమధర్మములను, వాటి విశేషములను; తన వర్ణాశ్రమమునకు తగిన ధర్మములను జేయుచున్నప్పుడు మనుష్యుడు జేయదగిన కార్యములేవి? చేయతగని కార్యము లేవి? వాటిని విశదముగా జెప్పవలసిన'దని కోరెను.

మదాలస జెప్పుచున్నది, 'కుమారా, అలర్కా! గృహస్థు సకల జీవులను రక్షింపు చుండవలెను. పితృ దేవతలు, దేవతలు, మునులు, మనుజులు, క్రిమి కీటకములు, పక్షులు, పశువులు, గృహస్థుచే కాపాడదగినవి వేదత్రయరూపమైన ఆవు సర్వసంపదలకు ఆధారమని నమ్ముము. వేదమునందు అన్ని లోకములు నిండివున్నవి. ఋక్కులు పృష్టము, ఋజుర్వేదము మధ్యము, సామవేదము ముఖము, ఇష్టాపూర్తములు శృంగములు, సాధుసూక్తములు రోమములు, శాంతి పుష్టులు గోమయము, గోమూత్రములు వర్ణములు, పాదములు, స్వాహాకార స్వధాకార వషట్కార హంత, ఆకారములు స్థనములు.

ఈ నాలుగు స్థనములలో మొదటిదానిని దేవతలు, రెండవదానిని పితృదేవతలు, మూడవదానిని ఋషులు, నాలుగవదానిని మనుష్యులు పానము జేయుచుందురు. ఈ విధముగా గో, ధేనువు, అన్నివర్ణముల మానవులకును సంతోషము కలుగజేయును. కావున మనుష్యుడు ఈ ధర్మములను ఎదలినయెడల శిలలేని పధమువలె కాల్క్రమమున శిధిల మగుటకు సందియము లేదు, అధఃపతితుడగును.

దేవతలకు బలి దానముజేయు విధము

పుత్రరత్నమా! గృహస్థు ప్రతిదినమునందు ప్రాతః కాలమునందు అనగా! సూర్యోదయమునకు నాలుగు ఘడియల ముందుకాలము దీనినే తపోకాలమనిన్ని, ఋషికాలమనిన్ని పిలచెదరు. యీ కాలమునందు లేచి పూర్వోదినమునందు

శ్లో॥ అర్కే- వీర్యం ధకేదీప్తిః కరంజేవి జయోభవేత్ ।
ప్లక్షే చైవార్థ సంపత్తిః ర్బదర్యాం మధురో ధ్వనిః ।
ఖదిరే ముఖ సౌగంధ్యం బిల్వేతు విపులంధనం ।
ఔదుంబారేతు వాక్సిద్ధి రామ్రేత్వారోగ్యమేవచ ।
కరంజేతు ధృతిర్మేధా చంపకేతు ధృఢామతిః ।
శిరీషే కీర్తి సౌభాగ్యం ఆయురారోగ్యమేవచ ।
అపామార్గే ధృతిర్మేధా ప్రజ్ఞాశక్తి స్తథాధ్వనిః ।
దాడిమ్యాం సుందరాకారః కకుభేకుటజే స్తథా ।
జాజీతగరమందారై ర్దుస్స్వప్నం వినస్యతిః॥

అని చెప్పబడియున్నది. దంతకాష్ఠమును తీసుకుని తూర్పుగానైనను, ఉత్తరముగానైనను కూర్చుండి,

శ్లో॥ ఆయుర్బలం యశోవర్చః ప్రజాపశువసూనిచా
బ్రహ్మప్రజ్ఞాంచ మేధాంచ త్వన్నోదేహి వనస్పతే।

అని జెప్పి దంతధావనము జేసి యిష్టదేవతా నమస్కారమును జేసి స్నానానుష్ఠానాదులను తీర్చుకుని ధౌతవస్త్రాదులను దాల్చి భస్మధారణముజేసి దర్భాసనంబున గూర్చుండి సూర్యోదయము అగువరకు గాయత్రీ మహామంత్రమును జపించవలెను.

సూర్యోదయము అయినపిమ్మట సూర్యోపస్థానమును జెప్పి రెండు యామములవరకు తపంబుజేసి పిమ్మట దేవర్షి పితృ తర్పణంబులు జేసి గృహంబునకు రాలెను. అనంతరమునందు దేవతలను గంధపుష్పాదులచే పూజింపవలెను. (దీనినే దేవతార్చన మందురు) గృహమధ్యమునందు బ్రహ్మకును, విశ్వేదేవతలకు బలి అన్నమును పెట్టవలెను. ఈశాన్యదిక్కున ధన్వంతరికిని, తూర్పున యింద్రునకును, దక్షిణమున యమునకును, పశ్చిమమున సోమునకును యివ్వవలెను. గృహద్వారమున ధాతకును, విధాతలకు యింటిచుట్టును, సూర్యునకును, రాక్షసులకు అంతరిక్షమున యివ్వవలెను. యివి అయినపిమ్మట సర్వభూతములకు యివ్వవలెను. తరువాత పిపీలికాది సర్వభూతములకు యివ్వవలెను.

ఈవిధముగా భూతములకు బలి అన్నము పెట్టిన పిమ్మట గృహస్థు నియమితమనస్కుడై ఆచమనమును జేసినయెడల దీనినే వైశ్వదేవమని జెప్పుదురు. పిమ్మట గృహస్థు సింహద్వారమువద్దకు వచ్చి తలుపు తెరచి కొంతతడవు నిలుచుండవలెను. ఆ సమయమునందు వచ్చిన అతిథిని పూజించి అన్నాదులచే తృప్తిపరచవలెను. వాని కులగోత్రాదుల నడుగరాదు. అతిథి భుజించి తృప్తిని పొందినయెడల శ్రీమహాలక్ష్మి మహావిష్ణువులు సంతోషమును పొందుదురు.

అతిథికి అన్నమును బెట్టక గృహస్థు భుజించినయెడల అతిథియొక్క పాపములు గృహస్థునకు జేరును. గృహస్థుని పుణ్యములను తాను తీసుకొనిపోవును. అతిథి సత్కారము ముఖ్యము.

గృహస్థు జేయదగిన ధర్మములు
నిత్య నైమిత్తికములు

ప్రతిగృహస్థు నిత్యమనియు, నైమిత్తకమనియు, నిత్య నైమిత్తికమనియు మూడువిధములయిన కర్మలు జేయవలెను. ప్రతిదినమునందు పంచయజ్ఞములు జేయుట నిత్యము. జాత కర్మాదులు నైమిత్తికము. పర్వశ్రాద్ధాదికర్మలు నిత్యనైమిత్తికములు, ఉపనయనకాలమునందు జేయు నాందీ, వివాహ కాలమునందు జేయు స్థాలీపాకములు దేవతలను పూజించుట యువిగాక, ఒకడు మరణము పొందినప్పుడు దహనాది ప్రేత కర్మలు అతి శ్రద్ధాభక్తులతో జేయుటయు మరణకాలము మొదలు ప్రతినెలకు మాసశ్రాద్ధమును జేయుచు సంవత్సరము అనంతరమందు ప్రత్యాబ్దిక శ్రాద్ధంబును యథావిధిగా జేయ వలెను

ఈవిధముగా జేసిన విశ్వేదేవతలును, పితృదేవతలును తృప్తిని పొందుదురు.

పుత్రహీనునకు క్రియలు అతని సపిండులు జేయవలెను. సపిండులు లేనియెడల సహోదరులు జేయవలెను. లేనియెడల భార్య, అదియు లేనియెడల దేశాధిపతి జేయవలెను. అనగా ! ఆ కులమువారిచేత ప్రేతకృత్యములు జేయించవలెను.

శ్రాద్ధ విధానము

ఒకనికి తండ్రి తాత ముత్తాత వీరు ముగ్గురు సపిండులు. ముత్తాతకు మీదనుండు ముగ్గురును ఉపభుక్కు లందురు. ఈ ఆరుగురును కర్తయు జేరి సప్తపురుషులని పిలువబడును.

ఈ ఆరుగురిలోను ముగ్గురు ముఖ్యబంధువులనియు, తక్కినవారు గౌణసంబంధులనియు జెప్పబడుదురు. శ్రాద్ధ కర్మలను యథావిధిగా జేయుటచేత పితృదేవతలు తాము భూలోకమునందు జేసిన పాపములకు తగిన నరకములను పొందక పుణ్యలోక ఫలములను అనుభవించెదరు. శ్రాద్ధదినము నందు కర్త స్నానము జేయునపుడు కట్టుకొనిన బట్టనుండి జారిన నీటిబిందువులచేత వృక్షత్వము పొందినవారును, శరీరము నుండి జారిన నీటిబిందువులచేత దేవత్వము పొందినవారును, పిండదానకాలమునందు భూమియందు రాలిన కణములచేత పశుపక్ష్యాది యోనులయందు బుట్టినవారును, వికిరాన్నము చేత భూతపిశాచాది రూపములు పొందినవారును, వికిరాన్నము మీద విడుచు నీటిచేత సంస్కారము చేయదగినవారై యుండియు సంస్కారములేక దగ్ధులగువారును భుజించి తృప్తి పొందుదురు. ఆచమన పాదప్రక్షాళనకాలమున భూమిమీద పడిన జలబిందువులచేత; అన్యకులములందు యితర స్త్రీలకు బుట్టినవారు, కర్తకు సంకర కులములందు బుట్టినవారును

సంతుష్టులగుదురు. అన్యాయముగా ఆర్జించి శ్రాద్ధము చేసిన ఫలహారాదుల పాలగును. పితృదేవతలకు జెందవని తెలుసు కొనుము.

స్వమతానుచారముగా న్యాయముగా సంపాదించిన ద్రవ్యముచేతను పితృకార్యముల జేయవలెను. ప్రతినెలయందు వచ్చు అమావాస్య, మఖ, అష్టమి మొదలగు తిథులును, సద్బ్రాహ్మణ సమాగమకాలమును. సూర్య చంద్ర గ్రహణ కాలములు, దక్షిణ ఉత్తరాయణ పుణ్యకాలములు విష్ణువ త్పుణ్యకాలము;

సంక్రమణ వ్యతీపాత కాలములు, శ్రాద్ధమునకు ఉపయుక్తమునకు వచ్చు పదార్థములు దొరకిన కాలమునందును దుస్స్వప్నము గలిగిన కాలము, జన్మనక్షత్రదినము, గ్రహపీడ గలిగిన సమయము, ఇవి శ్రాద్ధము జేయదగిన కాలములని తెలుసుకొనుము. ఏకశాఖాధ్యయనపరుడు, యోగియు, సామాన్య వేదపాఠకుడు, శాస్త్రము చదివినవాడు, వేదము చదివినవాడు, దౌహిత్రుడు, ఋత్విక్కుడు, అల్లుడు, మేనల్లుడు, మామ, మేనమామ, కర్మనిష్ఠుడు, తపోనిష్ఠుడు, మాతృ పితృ భక్తి గలవాడు, ఆత్మబంధువు, వీరు శ్రాద్ధ నిమంత్రణకు తగినవారు.

శ్రాద్ధనిమంత్రణకు తగనివారు

వ్రతభ్రష్టుడు, రోగి, అంగహీనుడు, అంగాధికుడు, రెండవ వివాహమాడినదానికి పుట్టినవాడు, కుష్టురోగి, నల్లని దంతములుగలవాడు, ఏకనేత్రము గలవాడు, కుండకుడు (అనగా తండ్రి యుండగా యితరులకు పుట్టినవాడు), గోళకుడు (అనగా విధవా స్త్రీకి బుట్టినవాడు), మిత్రద్రోహి, పుప్పిగోళ్ల వాడు, అపవాదు పొందినవాడు, దొంగ, కొండెగాడు, నెయ్యి అమ్మినవాడు, కన్యకను అమ్మినవాడు, వైద్యము జేయువాడు, గురు వేద దేవనింద జేయువాడు, వేదవిక్రయుడు, శత్రువు, విధవాస్త్రీని వివాహము ఆడినవాడు, కర్మభ్రష్టుడు, రజస్వలైన స్త్రీని వివాహము అయినవాడు, వీరు శ్రాద్ధ నిమంత్రణకు పనికి రారు. కావున యుక్తాయుక్తములను తెలుసుకుని యోగ్యులగు బ్రాహ్మణులను నియమించవలెను. శ్రాద్ధదినంబునకు పూర్వ దినమునందు నిమంత్రణము జేయు భోక్తలును, శ్రాద్ధకర్తయు, శ్రాద్ధదినంబునకు పూర్వదినమునందును, శ్రాద్ధదినమునందును సంభోగాదులు పనికిరావు. స్త్రీ సంభోగము జేసినయెడల పితరులు ఒకమాసము రేతఃకూపమున నుందురు అందువలననే పూర్వదినమునందు భోక్తలను నియమించవలెను. అటుల నియమించుటకు వీలులేనియెడల స్త్రీలోలురుగాని భోక్తలను నియమించవలెను. శ్రాద్ధ సమయంబునకు వచ్చిన సద్బ్రాహ్మణుడు గాని, యతిగాని, యోగికాని, భోక్తగా వచ్చినయెడల

గొప్పఫలము గలుగును. శుక్లపక్షముకంటె నపరాహ్ణము నందు పితరుల ప్రీతికొరకు విద్యుక్తానుసారముగ పితృ శ్రాద్ధము చేసినయెడల పితరులు సంతసించెదరు. తన శక్తికి తగినటుల సువర్ణ, రజత, వస్త్రముల నొసంగవలెను. అటుల జేసిన పితృదేవతలుసంతోషించి అష్టైశ్వర్యములు నొసంగుటకు ఆశీర్వదించుచుందురు.

శ్రార్ధ దినమునకు పనికివచ్చు పదార్ధములు పనికిరాని పదార్ధములు

శ్రార్ధమునకు చామలు మొదలగు ధాన్యములు పనికి వచ్చును; మర్కటాది ధాన్యములు, ఉల్లి, ముల్లంగి మొదలగు నవి లంచముగాగాని, పతితునిచేతగాని, అన్యాయముగాగాని, కన్యను విక్రయించినవారివలనగాని తీసికొనిన పదార్ధములు గాని పనికిరావు. పరిశుభ్రమైన ప్రదేశమునందును, సూర్య రశ్మి తగిలెడు తావులందుగల జలముపయోగించవలెను. అడవి మృగములు, గొఱ్ఱె, లొట్టిపిట్ట, ఒక్క గిట్టగల జంతువులు, బఱ్ఱె, చమరి, మొదలగు జంతువులు పాలు పనికిరావు. పిపీలికములు, పురుగులు, మెట్టపల్లములుగలతావులు, తగుల బడిన తావులు, దుర్వాసనగల తావులు పనికిరావు. పరనింద జేయువాడు, దీర్ఘరోగి, మంగలి, దిగంబరి, పాతకి, నపుంసకుడు, అపవిత్రుడు మొదలగువారును; కోడి, పంది, కుక్క, మార్జా లము మొదలగు నీచజంతువులు చూచుచుండగ చేయరాదు.

ఆవు ఈనిన పదిదినములలోని పాలును, యాచించి తెచ్చిన పాలును పనికిరావు. కర్త యగువాడు శ్రాద్ధ దినమునందు రజస్వలాస్త్రీ స్పర్శ ప్రమాదమున తగిలినను, శ్రాద్ధమునకు నీచవస్తుస్పర్శ తగిలినను ఆ రోజున ఉపవాసము ఉండి మరుచటి దినమునందు తిరుగా యథావిధిగా శ్రాద్ధములు జరిగించవలెను.

శ్రాద్ధ దినమునందు మరుగైన, పరిశుద్ధమైన స్థలము నందు నువ్వులను జల్లి మితభాషియై, దుంపజాతి, కంద, పెండలము, చామయు, అరటి, పనస, కాకర, చిక్కుడు, ఉసిరి మొదలగు కాయకూరలు; నువ్వులు, అల్లము, బలుసు మొదలగు పదార్థములు; స్వార్జితముగ సంపాదించిన పదార్థము లతో శ్రద్ధాభక్తులు గలిగి శ్రాద్ధకార్యము నెరవేర్చవలెను. ఈవిధముగా పితృకార్యము నెరవేర్చిన పితరులు సంతసించి యిష్టార్థములను, ఆయుర్వృద్ధియు నొసంగుచుందురు.

కామ్య శ్రాద్ధము

ఓ కుమారా, అలర్కా! కామ్యశ్రాద్ధమును జెప్పు చున్నాను వినుము :

౧. పాడ్యమియందు ధనలాభమును
౨. విదియయందు సంతానమును
౩. తృతీయయందు ఇష్టార్థములు
౪. చవితియందు శత్రునాశనమును

౫. పంచమియందు ఐశ్వర్యంబును

౬. షష్టియందు విలాసాదులును

౭. సప్తమియందు అధికారమును, ఉద్యోగలాభం

౮. అష్టమియందు సుఖసంపదలును, పశువృద్ధియు

౯. నవమియందు స్త్రీలాభంబును, వివాహాది శుభములు

౧౦. దశమియందు సకలకామ్యములు నెరవేరును

౧౧. ఏకాదశియందున సకల విద్యాప్రాప్తియు

౧౨. ద్వాదశియందు సర్వకార్యఫలప్రదమున్ను

౧౩. త్రయోదశియందు స్త్రీ పురుష సంతాన్నలాభమున్ను బుద్ధి, కుశలత, పశువృద్ధి. ఆయుర్వృద్ధిన్ని.

౧౪. చతుర్దశియందు ఆయుధముచే మృతిని పొందినవారున్ను, చిన్నపిల్లలుగా చనిపోయినవారు తృప్తిని పొందుదురు.

౧౫. అమావాస్య (పూర్ణిమ) యందు శ్రాద్ధము జేసిన కర్తకు సకలలాభంబులు గలిగి సర్వసుఖంబులును గలుగును. కావున అమావాస్య పూర్ణిమలయందు శ్రాద్ధకర్మలు జేయుట ముఖ్యము.

కామ్యకర్మలు జేయుటకు నక్షత్రములు

౧. కృత్తికా నక్షత్రమున స్వర్గమును
౨. రోహిణియందు సంతానము
౩. మృగశిరయందు జయము
౪. ఆర్ద్రయందు శౌర్యము
౫. పునర్వసునందు భూలాభము
౬. పుష్యమియందు సంతోషము
౭. ఆశ్లేషయందు కుమారలాభము
౮. మఖయందు బంధుగౌరవము
౯. పుబ్బయందు సౌభాగ్యము
౧౦. ఉత్తరయందు పుత్ర, మిత్ర, సంపద, ధర్మబుద్ధి.
౧౧. హస్తయందు సుజనత్వము
౧౨. చిత్తయందు శరీరకాంతి, సంతానము
౧౩. స్వాతి వర్తకలాభము
౧౪. విశాఖయందు పుత్రలాభము
౧౫. అనూరాధయందు ప్రభుత్వము
౧౬. జ్యేష్టయందు ఉద్యోగలాభము

౧౮. మూలయందు ఆరోగ్యము

౧౯. పూర్వాషాఢయందు కీర్తియు

౧౯. ఉత్తరాషాఢయందు శోకనాశనము

౨౦. శ్రవణమునందు స్వర్గప్రాప్తి

౨౧. ధనిష్ఠయందు ధనసంపదలు

౨౨. అభిజిత్తుయందు వేదవేదాంగ విద్యలు

౨౩. శతభిషంయందు వైద్యసిద్ధి

౨౪. పూర్వాభాద్రయందు పశువృద్ధి

౨౫. ఉత్తరాభాద్రయందు భార్యాపుత్రాది సౌఖ్యము

౨౬. రేవతియందు ధనధాన్య సమృద్ధియు

౨౭. అశ్వనీ నక్షత్రమునందు వస్తువాహనసమృద్ధియు

౨౮. భరణియందు ఆయుః భాగ్యములును కలుగును.

కాబట్టి కర్తయగువాడు యుక్తాయుక్తంబులు విచారించి తిథి, వార, నక్షత్రంబులు విచారించి తీర్థవిధులను జేయుచుండవలెను.

ఈవిధముగా నిత్యనైమిత్తికాది కర్మలు జేయనివాడు మహాపాపంబులను పొంది ఘోరంబులగు నరకంబులు పొందుదురు.

గృహస్థు ఆచరించవలసిన ధర్మములు

గృహస్థు సదాచారసంపన్నుడై దైవభక్తి గలిగియుండె నేని పాపంబులను పొందక సుఖించును. ఆచారహీనుడై యున్న యెడల యిహపరములకు చెడును. అటువంటివాడు జేయు పుణ్యకార్యములు ఫలమును యివ్వవు, ఆయువు నశించును, ఐశ్వర్యము నశించును, ఆపదలు గలుగుచుండును. కావున ఆచారసంపన్నుడై యుండవలెను. ధర్మము, అర్థము, కామము, మోక్షమును, ధనమును, సంతానమును, భార్యాదులును గలిగి యిహమునందును, పరమునందును సుఖంబులపొందును. గృహస్థు త్రివర్గ సంసిద్ధిని పొందును. ధర్మబుద్ధిగల గృహస్థు తనకుగల మూలధనంబువలన వచ్చెడు లాభంబు నాల్గుభాగంబులుగా జేసి ఒక భాగము యజ్ఞయాగాది సత్కర్మలకును, రెండవభాగము నిత్యనైమిత్తికాది కర్మలకును, సంసారబంధమగు ఖర్చులకును ఉపయోగించవలెను. మూల ధనమును చెడకుండ కాపాడుచుండవలెను. పాపంబు క్షయించు టకును, పుణ్యలోకములు గలుగుటకును దాన ధర్మంబులు జేయుచుండవలెను. యీ ధర్మమునందు కామ్య ధర్మములు కూడా జేయుచుండవలెను. ధర్మార్థములకు హానిజేయు కామ్య కర్మలు జేయరాదు. గృహస్థు ప్రాతఃకాలమున లేచి స్నానాది కృత్యములు నిర్వర్తించి ఆ దినమునందు తాను జేయుటకు తగిన కార్యములను నిర్ణయించుకుని తూర్పుముఖముగా

కూర్చుండి ఆచమనము జేసి నక్షత్రములుండగా ప్రాతఃసంధ్యా వందనమును జేయవలెను. సూర్యాస్తమయ సమయమునందు సాయం సంధ్యావందనమును జేయవలెను. వ్యర్థముగా మాట్లాడుట, అసత్యములు పలుకుట, కఠినముగా మాట్లాడుట, గట్టిగా మాట్లాడుట, నీతిలేని శాస్త్రములు జదువుట, అయోగ్యులతో తిరుగుట పనికిరాదు. ప్రాతఃస్సాయంకాలములందు నిర్మలమైన మనస్సు గలవాడై వేళకు అగ్నిహోత్రాది కార్యములు జేయుచు ఉదయమునందును, అస్తమయమునందును, సూర్యమండలమును జూడక పరిశుభ్రమైన మనస్సు గలిగియుండవలెను.

సూర్యబింబమును జూచుచు తలదువ్వుట, అద్దము జూచుట, పండ్లు తోముట మొదలగు చెడుపనులు జేయరాదు. గ్రామ సమీపములందును, తీర్థంబులందును, మార్గములందును, పశువులు తిరుగు స్థలములందును, దున్నిన పొలములు మొదలగు ప్రజలు తిరుగు స్థలములయందు మూత్రపురీషములను విడువరాదు. వస్త్రములేని స్త్రీని జూడరాదు. మలమూత్రములు విడుచునప్పుడు జూడరాదు. వెంట్రుకలు త్రొక్కరాదు రజస్వలైన స్త్రీని జూచుట మాట్లాడుట కూడదు. నీటియందు మలమూత్రములు విడువరాదు. బూడిద, ఎముకలు, బొగ్గులు, గుడ్డపీలికలు త్రొక్కరాదు. మార్గమునందుపడిన ఆకులు, మలినవస్తువులు, మురికినీరు వీటిని ద్రొక్కరాదు.

పితరులకు, సాధుజనులకు; దేశ, కాల, శక్త్యానుసారముగ ఉపచారములను జేసి పూజింపుచుండవలెను. పిమ్మట భుజించి తూర్పుముఖముగా పద్మాసనముగా కూర్చుండి ఆచమనము జేయవలెను. భుజించునప్పుడు పడమట ముఖముగా గాని, తూర్పుముఖముగాగాని కూర్చుండవలెను. ఎప్పుడును ఉత్తర ముఖముగా కూర్చుండి భుజింపరాదు. ఉప్పు, కారము, పులుపు, మిక్కిలి వేడిగానుండు పదార్థములు విశేషముగా తినకూడదు. నడచునప్పుడు, మలమూత్రములను విడుచునప్పుడు తినుట తగనిపని. ఆచమనము జేయక భుజింపరాదు. అపరి శుద్ధుడై యితరులతో మాట్లాడకూడదు. గోవును, బ్రాహ్మణుని, అగ్నిని, తన శిరంబును కారణములేక ముట్టుకొనకూడదు. బుద్ధిపూర్వకంబుగా సూర్య చంద్ర నక్షత్రాదులను చూడ రాదు. శిథిలమైన పీటలయందు కూర్చుండరాదు. విరిగిన మంచమునందు పరుండరాదు. గురుజనంబులతో వినయంబుగ మాట్లాడవలెను. శిథిల యజ్ఞోపవీతము ధరించుట, యేక వస్త్రముతో భుజించుట, యేకహస్తమున దేవతాదుల పూజించుట, బ్రాహ్మణుల నిందించుట, మంటలేని అగ్ని యందు హోమము జేయుట, దిశమొలతో స్నానము జేయుట పనికిరాదు. రెండుచేతులతో తొడలను, శిరస్సును గోకరాదు. మాటిమాటికి శిరస్నానము జేయరాదు. గృహస్థు ప్రాతః కాలమునందును, మధ్యాహ్నకాలము నందును గాక, సాయం కాలమునందు శిరః స్నానము జేయరాదు.

అధ్యాయ దివసంబులుగాని అనాధ్యాయ దినములందు వేదాధ్యయనము జేయరాదు. ఆవులకు, బ్రాహ్మణులకు, సూర్యచంద్రులకు, దేవాలయములకు ఎదురుగా కూర్చుండి మలమూత్రములను విడువరాదు. పగటివేళ ఉత్తర ముఖము గాను, రాత్రులయందు దక్షిణ ముఖముగాను కూర్చుండి మలమూత్రములు విడువవలెను. గురువును, దేవతలను, బ్రాహ్మణులను నిందించుట వినరాదు. మార్గమునందు రాజునకు, బ్రాహ్మణునకు, దేవతలకు, గర్భిణీ స్త్రీలకు, రోగులకు, బరువును మోయువారికి, మూగ, అంధక, పిచ్చివారికిన్ని, మదించినవారికిన్ని, పగవానికిన్ని, బాలురకు, మతభ్రష్టులకు, మార్గమును వదలవలెను. దేవాలయమునకు, రావిచెట్టునకు, ఆవునకు, పండితునకు, గురువునకు ప్రదక్షిణము జేయవలెను. తాను ధరించు పాదరక్షలు, వస్త్రములు యితరులను తాకనివ్వ రాదు. చతుర్ధ దశయందు, అష్టములందు, పూర్ణిమ, అమావాస్యయందు, ఏకాదశి, ద్వాదశిలయందు తైలాభ్యంగ నమును, స్త్రీ సాంగత్యములును పనికిరావు. ఒంటికాలిమీద నిలుచుండుట, కాళ్లు ఆడించుట, ఒక పాదముమీద మరియొక పాదము పెట్టి తోముట, డాంబికము, దురభిమానము, చోర గుణము యివి యుండరాదు. మూర్ఖుని, వెఱ్ఱివానిని, ఏడ్చు వానిని, కురూపిని, దగా జేయువానిని, హీన, అధికాంగముల వానిని, హేళన జేయరాదు. ఆసనంబున కూర్చుండునపుడు పాదములు నేలనుమోపి కూర్చుండవలెను. క్షీరాన్నము,

పులగము, తనకొరకు వంటచేయించరాదు. పగలును, రాత్రుల యందును అతిథుల పూజింపుచు నుండవలెను.

ప్రాతఃకాలమున లేచి ఉత్తరదిక్కుగా కూర్చుండి దంత ధావనము చేయవలెను. దుర్గంధముగా నుండు నీటియందును, మురికినీటియందును స్నానము చేయరాదు. గ్రహణకాలము లందు తప్ప యితరకాలములందు రాత్రి స్నానము చేయరాదు. రంగుగల వస్త్రములు ధరించకూడదు. వెంట్రుకలు, కాకి, చిలుక, పిల్లి, కుక్క మొదలగునవి తాకిన పదార్థములు తినకూడదు. దుష్టాన్నము అనగా అందరును భుజించిన పిమ్మట మిగిలిన శేషపదార్థములు; ఇవి పనికిరావు. ఉదయమునందు, అస్తమయమునందు నిద్రింపకూడదు. స్నానము జేయకయు, నిలుచుండియు, సంభోగము జేసిన పిమ్మట బరుండియు, శయ్యను గూర్చుండియు, ఏకవస్త్రము గలవాడై యుండియు భుజింపరాదు, తాను ఏ పదార్థమైనను తినునప్పుడు ఇతరులకు బెట్టక తినరాదు.

ప్రాతఃకాలమునందు యథావిధిగా స్నానము చేయవలెను. పరస్త్రీ సంగమము చేయకూడదు. అందువలన ఆయువు, కీర్తి, ఐశ్వర్యములు సమసిపోవును. దేవతార్చనము జేయునప్పుడును, అగ్నికార్యమునందును, గురు నమస్కారము జేయునపుడును, ఆచమనము జేయుట ముఖ్యము. ఆచమనము జేసిన పిమ్మట రెండుపర్యాయములు మార్జన చేయవలెను (చవిటినేలమట్టి మార్జనకుపనికిరాదు). దాహము వేయునపుడును,

వాంతులు అయిన పిమ్మటను ఆచమనము జేయవలెను. పిమ్మట ఆవు పృష్టము నయినను, సూర్యునైనను జూచి నమస్కరించవలెను. శిరస్నానమును జేయక పితృకార్యమును జేయరాదు. మంచికులమునందు పుట్టినదియు, శుభలక్షణములు గల కన్యను వివాహమాడిన సుఖము గలుగును. దుర్గుణములు గల కన్యను వివాహమాడుటకంటె సన్యాసము మంచిది. రజస్వలైన నాల్గవ నాడు సంభోగము జేసిన స్వల్ప ఆయుర్భాగ్యములు గల పుత్రుడు గలుగును. కావున రజస్వలానంతరము నాల్గవరోజున భార్యా సంసర్గము నిషేధింపబడినది. బేసిదినములందు ఆడ సంతానమును, సరిదినములందు పురుషసంతానమును కలుగును. కావున తమకోరికనుబట్టి సంభోగాదులు జేయుట మంచిది.

పర్వదినములయందును, సంధ్యాకాలములయందును, పగటియందును, దుఃఖము కలుగునప్పుడును, నిశిరాత్రులందును, భయముగా నుండునప్పుడును, స్త్రీ సంభోగము కూడదు. అటువంటి కాలములయందు స్త్రీ సంభోగాదులు జేసినయెడల క్రూరులు, అల్పాయుష్యులు, దరిద్రులు, హీనాంగులు పుట్టుదురు. క్షురకర్మయందును, వాంతియందును, స్త్రీ సంభోగమునందును సచేల స్నానము జేయవలెను. అశుభము కలుగజేయు కృత్యములు జేయకూడదు. అమంగళవాక్యములు పలుకరాదు.

ఉన్మత్తులు, మూర్ఖులు, అవినీతిపరులు, దుష్టకార్యములు జేయువారు, వీరితో స్నేహము జేయరాదు. సాధుజన సాంగత్యము చేయుచుండవలెను. యజ్ఞదీక్షితుడు, రాజ స్నాతకుడు, బ్రహ్మచారి, శ్వశురుడు వీరు మొదలగువారు ఎవ్వరైనను గృహమునకు వచ్చినయెడల సకలకార్యములు వదిలి వారిని సత్కరించవలెను. అటుల సత్కరించక నిత్యాగ్ని హోత్రములు చేయరాదు. సత్కరించినపిమ్మట నిత్యకృత్యములు నెరవేర్చవలెను. అంగుష్ఠమూలము బ్రహ్మతీర్థము, తర్జని, అంగుష్ఠ మధ్యప్రదేశము పితృతీర్థము, అంగుళాగ్రములు దేవ తీర్థము, కనిష్ఠికా మూలము ప్రజాపత్య తీర్థము, వీనిచే క్రమముగ నాచమన, పితృకర్మ, దేవపూజ, నాందీముఖ, పితృపూజలు యథావిధిగా నెరవేర్చవలెను. యితరకార్యములు చేయరాదు. యేకాలమునందైనను అగ్నినిగాని, జలమునుగాని, జేత పట్టుకొనరాదు. గురునకు, దేవతలకు యెదుటగా పాదములు చాచుట, మంచినీటిని త్రాగుట, అవులించుట, తుమ్ముట తగదు. అగ్నిని నోట ఊదరాదు. అప్పు యిచ్చినవాడు, వైద్యుడు, శ్రోత్రియుడు, మంచినీరు, సజ్జనులుగల గ్రామమందు గాని, పట్టణమునందుగాని నివాసము చేయవలెను. ఈవిధముగ నియమములు గృహస్థు ఆచరింపవలెను.

వర్జ్యావర్జ్య పదార్థములు

నెయ్యి నూనె కలసిన అన్నమును, నెయ్యి నూనె కలవని గోధుమ, యవలు, ఆవుపాలు పవిత్రములైనవి. ఇవి భుజించుటకు తగినవి. మలినమైన శంఖంబులు, రాళ్లు, బంగారము, వెండి, త్రాళ్లు, వస్త్రములు, పుస్తకములు, పుష్పములు, ఫలములు, పప్పులు, మణులు, వజ్రములు, పగడములు, ముత్తియములు, గృహపాత్రలు, ఇవి ఉదకమార్జనముచే పవిత్రములగును. యినుప పాత్రలు తోమి కడుగుటచేత పవిత్రమగును. తైలపాత్రలు ఉష్ణోదకముచే పవిత్రమగును. శూర్పములు, ధాన్యము, కృష్ణాజినము, రోలు, రోకలి, ముడత పెట్టిన వస్త్రములు, గడ్డి, వంటకట్టెలు మొదలగు వస్తువులు జలముచే సంప్రోక్షణ చేసిన పవిత్రములగును. నారచీరలు, పట్టువస్త్రములు వేడినీళ్లచే సంప్రోక్షణచేసిన పరిశుద్ధమగును. కొయ్య, దంతములు, కొమ్ము మొదలగువాటిచేత చేయబడిన వస్తువులు తడివస్త్రమున తుడిచిన శుద్ధి అగును. మట్టిపాత్రలు, జాడీలు మొదలగునవి అగ్నిస్పర్శచేత శుద్ధి అగును. భిక్షాన్నము, మంగలి, చాకలి మొదలగువారి హస్తములు; స్త్రీముఖము పవిత్రమైనవి.

మార్గమధ్యమునందుగల వస్తువులు తెలియక త్రొక్కిన మెడలను; సేవకులు తెచ్చిన గంధ పుష్పాదులు; దాదులు, బాలురు, వృద్ధులు వీరుచేయు కార్యములును; అగ్నిహోత్రము

గల గృహంబులును; పసిబిడ్డ తల్లియు, ఉదకము ఇవి సహజ ముగ పవిత్రముగలవి. కాల్చుటచేతను, ఊడ్చుటచేతను, గోమయముచేత అలుకుటచేతను, గీయుటచేతను, భూమి పరిశుద్ధమగును. వెంట్రుకలు, కీటకములు పడినస్థలము ఆవుచేత ఆఘ్రాణింపజేసిన శుద్ధిగలదగును. ఈగలు ముసిరిన స్థలము భస్మము జల్లినను, మట్టిపోసినను పరిశుభ్రమగును. పులుపుచేత రాగి పాత్రలును, కారముచేత సీసముచేత చేయబడిన పాత్రలును, సత్తుచేతను కంచుచేతను చేయబడిన పాత్రలు బూడిదచేత పవిత్రములగును. మలమూత్రములుగల తావులు పరిశుభ్రము చేసిన పవిత్రమగును. ఆవు త్రాగుటకు సరిపడు నీరుగల గుంట పరిశుద్ధము గలదని తెలియును. దుమ్ము, నిప్పు, గుఱ్ఱము, ఆవునీడ, సూర్యచంద్ర కిరణములు, గాలి ప్రసరించు భూమి, జలము, జలబిందువులు, పవిత్రములగును. ఈగలు మొదలగువాటిచేత అపవిత్రములగు తావులు, బ్రాహ్మణులు సంచరించుటచేత పవిత్రములగును. మేక, గుఱ్ఱము వీటి ముఖములు పవిత్రములు. ఆసనము, శయనము, బండి, నావ, మార్గములోని తుక్కు, సూర్యచంద్రకిరణములు తగులుటచేత పవిత్రములు అగును. అన్నపురాశిని కుక్క పిల్లి స్పృజించినను వాసన జూచినను, ఆ రాశిలోని అన్నము అవి స్పృశించిన భాగము తీసివేసి మిగిలిన భాగమును బంగారమువేసిన నీటిచేత సంప్రోక్షణము జేసిన పవిత్రమగును. ఉపయోగించుట దూష్యముకాదు. దుష్టాన్నము అనగా? భుక్తశేషము తిన్నవాడు మూడుపూటలు ఉపవశించిన శుద్ధుడగును.

రజస్వలను. సూతకుని. దిసమొలవానిని, ఛండాలుని, మంగలి వానిని తాకినయెడల సచేల స్నానము జేయవలెను. పీనుగును మోసినను, అస్థిసంచయము జేసినను సచేలస్నానము జేయ వలెను సూర్యుని, దేవతలను, పండితులను జూచిన పవిత్రు డగును. ఉదికము, ఎముకలు, నలుగుపిండి దాటరాదు. నీచ పదార్థములు, మలమూత్రములు, గృహమునందుగాని, గృహ సమీపమునందుగాని ఉంచరాదు. స్నానము జేయుటకుముందు నదియందు గట్టుననుండి మట్టిని మూడుపర్యాయములు నదిలో వేయవలెను. చెరువునుండి గట్టున వేయవలెను. పిమ్మట స్నానమును జేయవలెను. గృహస్థు యీ ఆచారములను తెలుసుకుని ప్రవర్తించవలెను. అటులగాక దురాచారమును జేసినయెడల మహాపాతకము సంభవించి నరకములకుపోవును' అని మదాలస అలర్కునకు జెప్పెను.

ఆశౌచము

పిమ్మట మదాలస అలర్కుని జూచి యిటుల జెప్పుటకు ఆరంభము జేసెను. బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వైశ్య శూద్రాదుల యందు మరణము సంభవించిన వారి జ్ఞాతులకు; బ్రాహ్మణులకు పది దినంబులును, క్షత్రియులకు పదిరెండు దినంబులును, వైశ్యులకు పదునైదు దినంబులును, శూద్రాదులకు ముప్పది దినంబులును. ఆశౌచము వుండును. ఏజాతివారికైనను ఆశౌచ దినములు అతిక్రమించక పూర్వము నిజకులానుసారముగా కర్మాధికారము కలుగదు.

సపిండులు మృతుని ముట్టుకొనినను దోషములేదు. బంధువులు అస్థిసంచయము అయినపిమ్మట కర్తను ముట్టరాదు. సోదరులు అస్థిసంచయము చేసినపిమ్మట మృతునకు యథా విధిగా దాన ధర్మంబులు యివ్వవలెను.

ఆయుధముచేతగాని, అగ్నిచేతగాని జలమునందుగాని మరణము సంభవించిన వారి బంధుజనులకు స్నానముచేతనే పరిశుద్ధులగుదురు. బాలుడు, దేశాంతరగతుడు, సన్యాసము తీసికొనినవాడు మృతి బొందిన వారి బంధువులకు స్నానము తోడనే శుద్ధిగలుగును. సన్నిహిత జ్ఞాతులుమృతము మూడు దినములు ఉండవలెను. మొదట ఒక బలవన్మరణము వలన ఆశౌచమును పొందియుండి మరియొక మరణము సంభవించిన మొదటి ఆశౌచముతోడనే రెండవ ఆశౌచము పోవును. జాతమునందును, మృతమునందును ఈవిధముగా నుండును. సపిండ సహోదరులందే పరస్పర జాతము, మృతము కలిగిన ఆ క్షణమునందే సచేలస్నానము జేసి పిమ్మట ఆశౌచము ఆచరించవలెను. ఆశౌచానంతరము శాస్త్రోక్తముగా ఏకోద్దిష్ట శ్రాద్ధము చేయుట మంచిది. ఈ శ్రాద్ధముచేత పితృదేవతలు అక్షయ పుణ్యలోకమును పొందుదురు. కావున కర్త తన శక్తికొలది శ్రాద్ధాధి కార్యములు నిర్వర్తించి బ్రాహ్మణులకు దాన ధర్మాదులు చేయవలెను. అందువలన పితరులు స్వర్గ సౌఖ్యమును పొందుదురు. కర్త సుఖములను పొందును.

అలర్కుడు రాజ్యమును పొందుట

ఈవిధముగా అలర్కుడు తల్లివలన సకల విషయములను తెలుసుకుని సంప్రాప్త యవ్వనమురాగా తల్లిదండ్రాదులవలన వివాహాదులను పొంది యువరాజై సర్వసుఖంబులు పొందు చుండెను. కొంతకాలమునకు పుత్రసంతానము పొంది సర్వకాల సర్వావస్థలయందు పితృవాక్యానువర్తియై సంచరించు చుండెను.

తండ్రియైన కువలయాశ్వుడు తన కుమారుడు అలర్కుడు రాజ్యభారమునకు తగినవాడని నిశ్చయించుకుని రాజకులోచిత ముగా మంత్రి పురోహిత సామంతాది సహితముగా యథా విధిగా అలర్కునకు రాజ్య పట్టాభిషేకమును జేసి రాజ్యభారము కుమారునకు నప్పగించి తాను భార్యయైన మదాలసతో కూడా వానప్రస్థాశ్రమమును తీసుకుని అరణ్యమునకు బోవుచు కుమారునితో సర్వజనానుమతంబుగా ప్రజాపాలనము జేయుమని అనేక నీతివాక్యములను జెప్పెను. ఆ సమయమునందు తల్లి మదాలస యిట్టులని జెప్పదొడగెను. 'కుమారా, అలర్కా ! నీకు యిదివరకే సకలధర్మములను బోధించియుంటిని. వాటిని జ్ఞప్తియందుంచుకుని రాజ్యమును పరిపాలనము జేయుము. గృహస్థు ధర్మము అన్నివిధములను సుఖదుఃఖంబుల నొసంగు చుండును. నీకు దుఃఖము గలిగినప్పుడు విచారించకుము.

ఒకవేళ రాజ్యాది సంపద నశించినను భయమును జెందకుము. నీకు నేను ఒక ఉంగరమును యిచ్చెదను. దీనిని నీవద్ద భద్రముగా నుంచుకొనుము. నీకు విచారము కలిగినప్పుడు ఆ ఉంగరముమీదనున్న నా వ్యాక్యమును గ్రహించి జీవింపుము' అనిచెప్పి ఉంగరమునిచ్చి అనేక ఆశీర్వచనములను జేసి తన భర్తతో కూడా అరణ్యమునకు వెళ్లెను.

అలర్కుడు తల్లిదండ్రులవలన ఆశీర్వచనములను, రాజ్యమును పొంది ప్రజలను కుమారులవలె జూచుచు సర్వ జనానుమతంబుగా రాజ్యపాలనంబు జేయుచు దుష్టశిక్షణ, శిష్ట పరిపాలనము జేయుచు అనేకములయిన యజ్ఞయాగాదిక్రతువుల జేసి దేవతా పితౄణంబులను తీర్చుచు సర్వ ధర్మస్వరూపు లయిన పుత్రాదులతో సర్వసుఖంబులనుభవించుచు అన్ని దిశలయందు ధర్మస్వరూపుడని కీర్తింపబడుచు, ధర్మార్థ కామమోక్షములను, పురుషార్థములకు భంగము లేకుండగ అనేక సంవత్సరములు రాజ్యపాలనంబు జేసియు ఒక్కదివసంబు కైవడి తలంచుచుండెను.

యీవిధముగా రాజ్యపాలనంబు జేయుచున్నను అలర్కునకు సంసార సుఖ విరక్తియు, ధర్మకార్యాసక్తియు వదలదయ్యెను. ఈ వృత్తాంతమును అతని సోదరుడు సుబాహు డను తపశ్శాలి విని తనతమ్ముడు అలర్కునకు సంసారమునందు వైరాగ్యము యెటుల కలుగునా యని ఆలోచించి 'ఆహా!

సంసారసాగరమును యీదువారికి శత్రువులు అధికమైన సంసారమునందు విరక్తి గలుగును' అని ఆలోచించి శత్రువులను కల్పించుటకు నిశ్చయించుకుని కాశీరాజునొద్దకు వెళ్లి 'నీవు అలర్కునిపైకి దండెత్తివెళ్లి వాని రాజ్యమును అపహరించవలె' నని జెప్పెను.

అలర్కుని రాజ్యము పోవుట

రాజులకు రాజ్యకాంక్ష యెక్కువ వుండును. గాన సుబాహుడను తపశ్శాలి చెప్పినవిధముగా చతురంగబలములను తీసుకుని అలర్కునిమీదకు దండెత్తివెళ్లి పట్టణమును ముట్టడించి సామ, దాన, భేద, దండోపాయంబులచే రాజ్యమును స్వాధీనము జేసుకొనెను.

అలర్కుడు తన రాజ్యమును పరరాజులు స్వాధీనము జేసుకొనుటకు విచారించి తన తల్లి మదాలస యిచ్చిన ఉంగరమును స్మరించెను.

తనతల్లి మదాలస మహాత్త్యమువలన ఆ యుంగరము అలర్కుని ముందుకువచ్చి నిలచెను. ఆ యుంగరముమీద నున్న అక్షరములను నీవిధముగా జదువుకొనెను :

శ్లో॥ సంగస్సర్వాత్మనా త్యాజ్య స్సచేత్త్యక్తుం నశక్యతే ।
సస్సద్భిస్సహ కర్తవ్య స్సతాంసంగోహి భేషజం ।
కామస్సర్వాత్మనా హేయో హాతుంచే చ్ఛక్యతే నసః ।
ముముక్షాం ప్రతికర్తవ్య స్సైవతస్యాపి భేషజం॥

అని యెఱుంగనలెను. ఇట్లా? సంగమును వదలుటకు యిష్టము లేనివాడు నన్నత్సాంగత్యమును వదలి సత్సాంగత్యము నవలంబించవలెను. కామమును వదలుటకు యిష్టములేనివాడు మోక్షకామి యగుట యుత్తమము. ఇటుల చిత్రముగల అర్థమును స్ఫురించు పద్యమును చదివినతోడనే అలర్కుడు మోక్షమును పొందుటకు సత్సాంగత్యము ముఖ్యమనితలంచెను.

అలర్క దత్తాత్రేయుల సంవాదము

అలర్కుడు ఆ శ్లోకమును జదువగానే మోక్షమును పొందుటకు నిశ్చయించుకుని భగవంతుడైన దత్తాత్రేయుని వద్దకు పోయి ఆ మునికి నమస్కారమునుజేసి 'ఓ దేవోత్తమా! నేను మోక్షార్థినై నీ చరణసన్నిధికి వచ్చితిని నా దుఃఖము పోవునట్లు జేయుము' అని పలికిన దత్తాత్రేయ మహాముని వరుండు విని 'ఓ రాజా! నీ దుఃఖమును నేను పోగొట్టెదను. నీకు దుఃఖము కలుగుటకు కారణము యేదికలదో జెప్పుము. నీవు యెవ్వరివాడవు? దుఃఖము యెవ్వరిది? ఈ విషయమును ముందుగ ఆలోచింపుము. అంగములను, అంగిని సంగమును, సర్వాంగములను విచారింపుము' అని దత్తాత్రేయులు పలికెను"

అని తండ్రియైన శివశర్మకు పుత్రుడైన వెంకటశర్మ జెప్పి, " ఓ తండ్రీ వినుము! అలర్కుడు దత్తాత్రేయ మహామునిచే అడుగబడి రెండువిధములైన దుఃఖమునకు ఆత్మయే స్థానమని, తనకుదాను తెలుసుకుని పకపక నవ్వి యిటులని జెప్పెను:

'ఓ మునికులసంభవా! పృథ్వీ ఆపః తేజః వాయుః ఆకాశమును జేరి శరీరము అయ్యెను. ఆ శరీరమువలన దుఃఖము గల్గెను. ఈ పంచభూతములచేతను యేర్పడిన శరీరమునకు సుఖము దుఃఖము మంచి చెడ్డలు కలుగుచుండును. ఇవి దేహమునకుగాని దేహికి కలుగవు. అవియు మానసిక ధర్మములుగాని శారీరక ధర్మములు గావు. సన్యాసముడనయిన నాకు సుఖదుఃఖములుగాని, ధనధాన్యములుగాని, రాష్ట్రములు గాని, బలములుగాని లే'వని దత్తాత్రేయునితో అలర్కుడు పలికెను

ఆ మాటలు దత్తాత్రేయులువిని ఇటుల చెప్పచున్నారు: 'ఓ అలర్కా! ఆత్మ పంచభూతంబులకు వేరు అయి ప్రకృతికి అతీతంబై వుండును. యెటులనగా? ఆకాశము ఒక్కటిగా ఉండియు ఘటజలమునందును, తటాకమునందును, అనేక రూపములుగా కనబడునటుల సర్వవ్యాప్తమై యున్న ఆత్మ తత్వశరీరముచేత వేరుగా కనబడును గాని నిజముగు తెలుసు కొనిన అది ఒక్కటిగానే యుండును ఆత్మ జ్ఞానము లేనిదై కర్మలనుబట్టి సుఖదుఃఖము లనుభవించుచుండును. నేను అను మొక్కయు, మోహము అను ప్రమాను, ఇల్లు, భూములు అను కొమ్మలను, భార్యాపుత్రాదులు పలవలు, ధనధాన్యాదులు పత్రములు, పుణ్యాపాపములు పుష్పములు, సుఖదుఃఖములు ఫలములు, సంసారమను నీటివల్ల పెంచబడును. ఇవి అజ్ఞానము అను చెట్టుయొక్క నీడను జేరియుందురు. కావున సస్సంగమను

రాతియందు జ్ఞానమను విద్యను సానబెట్టి అజ్ఞానము అను చెట్టును జ్ఞానము అను గొడ్డలిచే నరికినయెడల బ్రహ్మ జ్ఞానము గలుగును.

అలర్కా! యిహము అనెడు మొలకను పెరికివేసిన భ్రాంతి అని తెలియును. బ్రహ్మము నీవుగావు. నేను కాను. ఇది శాశ్వతమై, అంతము లేనిదై, ప్రకాశముగలదై, పంచ తన్మాత్రలు గలదై వెలుగుచుండును' అని దత్తాత్రేయుల వారు జెప్పిరి.

అప్పుడు అలర్కుడు, 'ఓ విష్ణుసంభూతా! పునర్జన్మము లేకుండునటుల మార్గము ఏది గలదు? ఒకవేళ జన్మించినను నిర్గుణత్వము గలుగుటకు యేవిధము ఆచరింపవలెను. యీ విషయములు చెప్పవలసిన'దని కోరెను.

దత్తాత్రేయుడు అలర్కునకుజేసిన యోగమార్గము

దత్తాత్రేయుడు జెప్పుచున్నాడు: 'ఓ అలర్కా! జ్ఞానము గలిగియుండుట ముక్తి యనబడును. ముక్తికి సంగ రహితము జ్ఞానపూర్వకమై యుండును. దేనిచే బ్రహ్మైక్యము కలుగునో అదియే యోగశక్తి అనబడును. యోగమువలన ముక్తియు, సంగత్యాగమువలన యోగమును బుట్టును.

సంగము దుఃఖకారణము కావున మోక్షమార్గమును గోరువారు సంగవర్జితుడు కావలెను. సంగము వర్జించుటవలన మమకారము నశించును. ఐక్యము సుఖము కలుగును. జ్ఞానమున వైరాగ్యము గలుగును. తాను నివశించు గృహము, తాను భుజించు అన్నము ముక్తికి అజ్ఞానకారణమని తెలియుము. పుణ్య పాపములవలన సంభవించెడు కర్మబంధము శరీరమును బాధించును గాని, ఆత్మను బాధింపజాలవు. ఇది అజ్ఞాన మార్గము.

అలర్కా, యోగమార్గమును దెల్పెదను వినుము! ప్రాణాయామముచే దోషములును, ధారణచే శాపంబును, ప్రత్యాహారముచే సంసర్గమును, ధ్యానంబున ప్రాకృతకర్మలు నశించును. సూర్యకాంతిచేత గైరికాదిధాతువులు నశించునటుల ప్రాణాయామముచే నింద్రియదోషంబులు నశించును. ప్రాణాపాన నిరోధము ప్రాణాయామమని పిలువబడును. గావున ముందు ప్రాణాయామము సాధించవలెను. ఇది లఘువు, మధ్యమము, తురీయము అని మూడు విధములు. యిరువది ఆరు మాత్రలు కాలము తురీయమని పేరు.

తత్త్వోపదేశము

ఒక రెప్పపాటుకాలము మాత్ర మనబడును. ప్రాణా యామము మూడు విధములు. ప్రాణాయామము మొదట జేరుటకును, రెండవదానిచే గంపమును, మూడవదానిచే

దుఃఖమును జయింపవచ్చును. సింహము పెద్దపులి మొదలగు క్రూరజంతువులు పెంపకముచేత మనుష్యులకు స్వాధీనమగు నటుల యోగికి ప్రాణాయామముచేత ప్రాణము స్వాధీనమై యుండును. మదపుటేనుగు మావటివానికి స్వాధీనమై యుండు నటుల యోగికి ప్రాణము స్వాధీనమై యుండును. అటువంటి యోగికి ముక్తిని గలుగజేయు దశలు నాలుగు గలవు, వాటిని జెప్పెదను వినుము !

ధ్వస్తి, ప్రాప్తి, సంవిత్తు, ప్రసాదము -అనునవి; వీని స్వరూపములు జెప్పెదను వినుము: పుణ్యము, పాపము, కర్మఫలరతుండై, నిర్మలాంతఃకరుణుండై యుండుటకు ధ్వస్తి యనబడును. లోభము, మోహములుగల యిహలోక సౌఖ్యంబులు విడచియుండుట ప్రాప్తి యనబడును. గతము, అనాగతము, విప్రకృష్ట తిరోహితములైన యుద్ధములను తెలసి సూర్య చంద్ర నక్షత్రముల సందర్శనము గలవాడై పొందు సంపద సంవిత్తము. మనస్సు, వాక్కు, యింద్రియములు, నిర్మలముగా నుంచుట ప్రసాదంబని పిలువబడు పద్మాసనము, అర్ధాసనము, స్వస్తికాసనము మొదలగువాటిలో నే ఆసనము నయినను వేసి ఆసీనుడై హృదయంబున ఓంకారము నిలిపి యోగము ప్రారంభము చేయవలెను. సర్వసత్వసముండును, సమాసనాసీనుండును అగుచు ఊరువులు బిగియజేసి శిశ్న వృషణంబుల మడిమల నంటనీక, దిక్కులు చూడక, నాసి కాగ్రము నందు దృష్టి నిలిపి సత్వగుణంబులు గలవాడై

ఇంద్రియంబుల జయించి తాబేలు తన అంగములను లోనికి లాగుకొను విధంబున కామాదిగుణంబుల జయించి జ్ఞానము నందు యిచ్ఛగలవాడై బహిః అంతః పరిశుద్ధి గలవాడై నాభి మొదలు కంఠము పర్యంతము దేహమును పూరించి ఓంకార మును స్మరింపుచు ప్రత్యాహార ముపక్రమించిన యోగి తనను తాను చూడగలడు. ప్రాణవాయువు, నిరోధము, ప్రాణాయామ మనియు, ప్రాణాయామముచే మనస్సును ధరించుట ధారణ మనియు, విషయములను యింద్రియములనుండి మరలించుట ప్రత్యాహారమనియు జెప్పుదురు. నూతిలోని నీటిని యంత్ర సాధనమున పైకి దెచ్చు విధమున వాయువును, నాభిని, హృదయంబున, వక్షంబున, ముఖమున, నాశికాగ్రమున, భ్రూమధ్యమున, శిరమున, క్రమక్రమముగ నిలుపుచు ధారణావ శకంబు జేసిన యోగి బ్రహ్మసామ్యంబుపొందును. మాట్లాడుచు ఆకలి దాహముచే గాని, అలసటతో గాని, చిత్తవికారముగల సమయములందుగాని, చలి, వేడి, కలహము, పశువులు, నీరు, భయము, నది, స్మశానము, పుట్టలు, కల్మషములు గల ప్రదేశములు యోగమునకు పనికిరావు. అటువంటి ప్రదేశము లందు కూర్చుండిన చెవుడు, మూక, బుద్ధిహీనత, పిచ్చి మొదలగునవి కలుగును. వీని శాంతికై వేడి గంజి, గుదస్థాన మున పెరుగు వేసి కట్టుట మంచిది. కంపము గలుగునప్పుడు పర్వతమును బట్టుకొని నిలుచుండవలెను. యోగి ధర్మార్థము లకు శరీరము సాధనము. గావున శరీరమును కాపాడుచుండ వలెను. యోగాభ్యాసమును జేయునప్పుడు మొదట సువాసన

గలిగి యుండుట మంచిది. సర్వసమత్వము, గుణగ్రాహ్యము సకల జంతువులు యితనిని జూచి ఝుషియకుండుట ఉత్తమసిద్ధి లక్షణము. వేడివలనగాని, చలివలనగాని, జంతుజాలముల వలన గాని భయము కలుగకుండుట సకలసిద్ధి లక్షణము. ఉపవాసాదులు పనికిరావు. యోగికి సత్వ, రజో, తమో గుణములు, ప్రాతిభవము, శ్రావము, దైవము, భ్రమ, ఆవర్తనము ఈ అయిదు గుణములు యోగికి విఘ్నము చేయునవి అయియున్నవి. వీటిని యుపవర్గము లందురు. యోగి యగువాడు నింద్రియముల నిగ్రహించి పరబ్రహ్మను స్మరించు చున్న విఘ్నములు కలుగవు.

అణిమాదులు

శ్లో॥ అణిమా మహిమా చైవ లఘిమా గిరిమా స్తథా

ప్రాప్తిః ప్రాకామ్య మీశత్వం వశిత్వం అష్టభూతయః॥

అనునవి అష్టసిద్ధులని పిలుతురు. ఇవి యోగి యగువాడు ముఖ్యముగా పొందదగినవి. ౧. అణిమ=అతిసూక్ష్మమైనది, ౨. మహిమ=అతి గొప్పదిగాగలది, ౩. లఘుమ=అతి శీఘ్ర మయినది, ౪. గిరిమ=పర్వతాకారముగలది, ౫. ప్రాప్తిః= పొందదగిన వస్తువులను పొందుట, ౬. ప్రాకామ్యము= ఆధిపత్యము గలది, ౭. యీశత్వము=సర్వవ్యాపకమయినది, ౮. వశిత్వం=సర్వప్రపంచకమును తనవశమునందుంచుకొనుట, యీ యణిమాదులచే యోగియగువాడు, నిప్పు, నిప్పునందు కలియునటుల అభేదాభావమున పరబ్రహ్మమును పొందును.

యోగి ధర్మములు

అలర్కా! నరులకు సుఖమునకు దుఃఖమునకు కారణములు మానము, అహంభావము. అవమానము అనెడి ఈ మూడును క్రమముగ అమృతము, విషము అను వాటితో సమానములు. మానము, విషమువంటిది, అవమానము అమృతమువంటిది అని తలచెడి యోగికి సకలసిద్ధులు కలుగును. యోగి కన్నులకు బాగుగవున్నదని తోచిన స్థలమునందు పరుండుట. నడచుట, వడపోసిన నీరును త్రాగుట, సత్యము పలుకుట, మంచివస్తువని దలంచుట, ధర్మములు, ఆతిథ్యము, శ్రార్ధము, యజ్ఞము, దేవతా వుత్సవాదులు యివి చూచుటకు వెళ్లరాదు. భిక్షాటనమును జేయుచు ప్రజలకు పిచ్చివానివలె కనపడవలెను.

యతీశ్వరులు మంచిగుణములుగల గృహస్థుల గృహములనుండి భిక్షాన్నమును దెచ్చుకుని భుజింపవలెను. పతితులు వర్ణాంతరులు మొదలగువారి గృహంబులనుండి భిక్షాన్నము తెచ్చుకుని తినరాదు. మజ్జిగ, పాలు, క్షీరాన్నము, పండ్లు, దుంపలు, శనగలు, పెసలు మొదలగునవి భుజించుట మంచిది. పూర్వ, ఉత్తర, అప్రపోశనములు జేయవలెను. దొంగతనము జేయకుండుట, బ్రహ్మచర్యము, సర్వసంగ పరిత్యాగము చేయవలెను. లోభగుణము వుండరాదు. యోగికి అహింస ముఖ్యధర్మము. ఆశాపాశాదులకు జిక్కరాదు.

సంగవర్జితుడై కోపములేక మితాహారము జితేంద్రియత్వము గలిగి శూన్య ప్రదేశములు, పర్వతగుహలు, వనములు మొదలగు తావులయందు మనస్సును ధ్యానమున నిలిపి ప్రారంభము జేయవలెను. వాక్కును, మనస్సును, కాయమును అను ఈ మూడు దండములను నియమితి గలిగి యుండవలెను. వీనినే త్రిదండి అందురు. లోకము ఆత్మమయముగా దోచిన యోగికి శత్రువులుగాని స్నేహితులుగాని వుండరు.

సర్వభూత సమత్వముగల యోగి బ్రహ్మపదము పొందును. పునర్జన్మ లేదు. వేదముకంటె యజ్ఞము, యజ్ఞము కంటె జపము. జపముకంటె జ్ఞానము ఉత్తమము. అటువంటి యోగి విశ్వమయుడు, విశ్వేశ్వరుడు అని తెలియుము.

ప్రణవము

పరమాత్మను తెలుసుకొనుటకు 'ఓం' అను అక్షరమును స్మరించవలెను. ఈ ఓంకారమున బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వరులు, త్రిభువనములు, త్రేతాగ్నులు, త్రికాలములు, త్రిమతములు నిండియున్నవి. ఓంకారమునందు ప్రపంచకమాసయు నిండి యున్నది. ఇటువంటి ఓంకారము తెలసిన యోగి పూర్వ, జన్మ, కర్మంబులను వదిలి మరల జన్మించువాడైనను ఓంకారమును స్మరించుటచేత యోగి అయి పుట్టును.

మృత్యువును తెలుపు అరిష్టములు

శ్లో॥ అరుంధతీం ధృవంచైవ, విష్ణోస్త్రీణి పదానిచ ।
ఆయుర్హీనా నపశ్యంతి, చతుర్థం మాతృమండలం॥

అనగా ? అరుంధతీ, ధృవుడు, దేవమార్గము, శుక్రుడు, తననీడ కనపడనివాడు ఒక సంవత్సరము బ్రతుకును. అగ్ని యందు సూర్యచంద్రులయందు కిరణములు కనబడనివాడు పదునొకండు నెలలు బ్రతుకును. స్వప్నమునందు వమనము, మలమూత్రములు తాను విడచినట్టు వచ్చిన పదినెలలు శవము, పిశాచములు, పచ్చని (పసుపును) చెట్లను జూచిన తొమ్మిది నెలలు బ్రతుకును. హఠాత్తుగా బలసినను, చిక్కినను, చిరాకు గలుగుచున్నను, బుద్ధి చలించుచున్నను, జ్ఞాపకశక్తి తగ్గినను ఎనిమిదినెలలు బ్రతుకును. పావురము, గ్రద్ద, బొంతకాకి, కాకి, గుడ్లగూబ మొదలగునవి తలపై వ్రాలినను, తన్నినను ఆరు ఏడు నెలలును, తన నీడయందు శిరము లేనియెడల రెండు లేక మూడు నెలలు, తన శరీరము మేకకంపు, పీనుగు కంపు, దుర్గంధముగాని వోచిన పదునైదు దినములు జీవించును. స్నానము జేసిన వెంటనే శరీరమందును పాదములయందును తడిలేకయున్నను, దాహము తాగినను తీరకయున్నను, గాలి తన శరీరమునకు తగిలినప్పుడు, అండములు నొప్పితోచినను, నీరు తాకినప్పుడు, దుఃఖము కలిగినను, మెలుగు, కోతి,

దున్నపోతు నెక్కి దక్షిణముగా పోవునట్లును, ఎఱ్ఱబట్టలు, తెల్ల వస్త్రములు, వికారరూపముగల ఆడది నవ్వుచు ఆడుచు వచ్చినను, బురదలో శిరఃపర్యంతము మునిగినట్లును స్వప్నము వచ్చిన పదిదినములు బ్రతుకును.

పగటియందు భయము కలిగినను, కన్నులయందు తన నీడ కనపడకపోయినను, ముక్కు వంకరగలిగినను, చెవులు వంగినను, ముఖము తెల్లబారినను, నాలుక నల్లబడినను, ఎడమకన్ను నీరు కారుచున్నను, తల వణకుచున్నను, దేహము మొద్దుబారినను, ఊర్ధ్వముగా చూచుచున్నను, శ్వాసవృద్ధినను, కడుపులో మంట కలిగినను, వెంటనే మరణము గలుగును. చెవులు మూసుకున్న, ఆత్మఘోషము వినబడకపోయినను మరణము కలుగును. యుత్తమ లక్షణములుగల యోగి మరణ లక్షణములను తెలుసుకుని ఆత్మధైర్యమును అవలంబించి తన్మయుడై మనోవాక్కాయ బుద్ధులను నియమించి పరబ్రహ్మ సంధానమును జేసిన మోక్షమును బొందును.

బ్రహ్మపదము గనుట

ఓ రాజా! చంద్రకిరణములకు, చంద్రకాంతరాయి ఉదకమును స్రవించు విధమున సూర్యకిరణములకు సూర్య కాంతి రాయి నిప్పును గ్రక్కు విధమున యోగంబున బ్రహ్మ పదము గలుగును. పిపీలికాదులు తమ గృహము చెడిపోయిన వేరు గృహంబున ప్రవేశించు విధమున జీవుడు మరియొక

శరీరమున ప్రవేశించును. చిన్నవి అయిన చెదపురుగులు క్రమ క్రమముగా మన్నును కొరికి గుప్పలు కుప్పలుగా జేయునటుల దానిని గురూపదేశముగా నెంచుకుని క్రమముగా యోగమును సాధింపవలెను. అటుల సాధించిన యోగికి సులభముగా బ్రహ్మైక్యము కలుగును' అని అనేకవిధములుగా దత్తాత్రేయ మహాముని అలర్కునకు జెప్పగా సంతోషమును పొంది అలర్కుడు ఇటులని జెప్పుచున్నాడు :

'అయ్యా, దత్తాత్రేయా! నా రాజ్య కోశాదులను శత్రురాజులు ఆక్రమించగా భయముచేత నీవద్దకు వచ్చి నీ దయవలన యోగము అను అగ్నిచే అజ్ఞానము అను అడవిని దహింపజేసి, సంసారము నిస్సారమని తెలుసుకుంటిని. నాకు శత్రువులు మిత్రులు లేరు' అని జెప్పగానే దత్తాత్రేయుడు సంతోషమును పొంది సమకారమున బడవద్దని జెప్పి అలర్కుని పంపించివేసెను" అని కుమారుడు వెంకటశర్మ తండ్రి అయిన శివశర్మతో జెప్పెను.

సుబాహు, అలర్క, కాశీరాజుల సంవాదము

కుమారుడు చెప్పుచున్నాడు, "ఓ తండ్రీ ! అలర్కుడు దత్తాత్రేయునివలన తత్త్వోపదేశమును పొంది ఆ మునికి నమస్కరించి అనుజ్ఞను పొంది తన రాజధానికి వెళ్లి తన రాజ్యమును తీసుకొనిన కాశీరాజునద్దకును సోదరుడైన సుబాహు నద్దకును వెళ్లి ఇటులని పలికెను, 'రాజ్యకాంక్షగల ఓ రాజా ! నా రాజ్యము అంతయును నీవు స్వేచ్ఛగా అనుభవింపుము. ఓ సుబాహూ ! నీ కోరిక ప్రకారము రాజ్యమును మీకు తిని. మీరు యిద్దరును నా రాజ్యమును అనుభవింపుడు' అని చెప్పెను.

ఆ మాటలకు కాశీరాజు ఆశ్చర్యమును పొంది 'అలర్కా! రాజులు సంగరమును జేసి రాజ్యమును పాలించుట ధర్మమై యుండగా నీవు రణముజేయక రాజ్యమును వదలుటకు కారణ మేమి ? ఇటుల రాజ్యమును వదలుట రాజ్యధర్మము కాదు. నీవు క్షత్రియ ధర్మమును యెరుగుదువు. రాజ్యకాంక్షచే మరణభయము వదిలి శత్రువుతో యుద్ధము జేయవలెను. గాని నీవు వైరాగ్యము పొందుటకు కారణమేమి ?' అని యడిగెను.

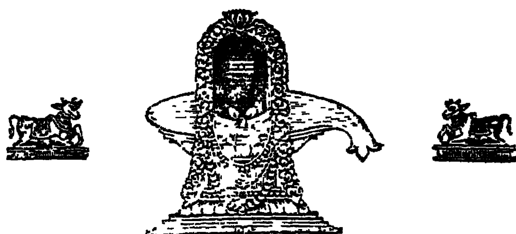
అలర్కుడు జెప్పుచున్నాడు, 'రాజా ! నేను యుద్ధమును జేయుటకు నిశ్చయించితిని. గాని ఇప్పుడు దత్తాత్రేయ మహా

ముని వలన బ్రహ్మజ్ఞానము పొంది పంచభూతాత్మకమైన ప్రపంచకమంతయు శ్చిచ్ఛక్తి స్వరూపమనియు, రాజ్యా, అమాత్యాదులందరును అస్థిరములనియు తెలుసుకుంటిని. నేను బ్రహ్మయందు ఐక్యమును బొందుటకు అరణ్యమునకు పోవు చున్నాను. ఇంద్రియ నిగ్రహముకంటె అధికమగు జయము లేదు ' అని జెప్పగానే సుబాహు రాజును జూచి ' కాశీరాజా! నా సోదరుడు అలర్కుడు చాలాకాలము రాజ్యమును పాలించియు, సకలభోగంబులు అనుభవించియు, ఎన్నటికిని విరక్తిని పొందక ఉండుటచేత నిన్ను ప్రార్థించి వాని రాజ్య మును ఆక్రమించమని కోరితిని. మా తల్లి మదాలసవల్ల మేము : ‍రము తత్వజ్ఞానమును పొంది రాజ్యకాంక్ష లేక తపంబునకు వెళ్లితిమి. ఇప్పుడు నీవలన అలర్కుడు దత్తాత్రేయుని వలన జ్ఞానియయ్యెను. నీవు రాజ్యమును పొంది సుఖంపుము ' అని జెప్పెను.

అంత కాశీరాజు ' ఓ సుబాహూ! నాకుకూడా రాజ్య కాంక్ష లేదు. కావున నీవు నాకు తత్వోపదేశము చేయవలసిన' దని కోరెను.

కాశీరాజు సుబాహువల్ల తత్వోపదేశమును పొంది జ్ఞానియై అలర్కునకు రాజ్యమును వదిలి తన రాజధానికి పోయెను. సుబాహు తపంబునకుపోయెను. అలర్కుడు తన పెద్దకుమారునకు యథావిధిగా రాజ్యమును ఒప్పగించి తపో వనంబునకు పోయెను.

గద్య. ఇతి శ్రీ వేమూరి సూర్యనారాయణ సిద్ధాంతివర్య
గురుకటాక్ష లబ్ధ శ్రీ రాజరాజేశ్వరీ సోమలింగేశ్వర వర
ప్రసాద యజుర్వేద తైత్తిరీయ శాఖాధ్వర ఆపస్తంబ
సూత్ర గౌతమగోత్ర పవిత్ర పోలేటి వంశ పయః
పారావార రాకాసుధాకర సంజీవరాయామాత్య
పౌత్ర రామయామాత్య తృతీయ పుత్ర
బుధజన విధేయ వెంకట లక్ష్మీ
నృసింహాశర్మ ప్రణీత ఇతిహాస
గ్రంధమున మార్కండేయ
పురాణమను తెలుగు
వచన కావ్యమున
ప్రథమాశ్వాసము
శ్రీ రాజరాజేశ్వరీ సోమలింగేశ్వరార్పణమస్తు.

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీ రాజరాజేశ్వరాయనమః

మార్కండేయ పురాణము

వచనం - ద్వితీయాశ్వాసము

కుమారుడు వెంకటశర్మ చెప్పగానే తండ్రీ శివశర్మ విని "కుమారా! అలర్కుడు పిమ్మట యేమి జేసినది వినిపించ వలసిన"దని అడిగెను.

కుమారుడు జెప్పుచున్నాడు, "ఓతండ్రీ, శ్రద్ధగావినుము! అలర్కుడు వైరాగ్యమును పొంది యీ ప్రపంచకమంతయు

శ్లో॥ నభూమి ర్న తేజో నవాయు నఖ నేంద్రియంవా।
నతేషాం సమూహావాః అనేకాంతి కత్వా
స్థిత త్రైకసిత్వా తదేకో శివః కేవలో హం॥

అనునట్లు ఈ ప్రపంచక సుఖము లన్నియు దుఃఖమును కలుగ జేయునవిగాని సుఖమును గలుగ జేయవు. నేను చాలాకాలము రాజ్యాది సకలసుఖంబులను అనుభవించితిని కాని ఆ సుఖములు సుఖమును యివ్వజాలవు. యని తెలుసుకుని తపోజ్ఞానంబువలన గలిగిన సుఖమే సుఖము. ఆ సుఖమువలన దుఃఖరాహిత్యమైన సుఖము గలుగునని ఆలోచించి భార్యాసమేతుడై వానప్రస్థాశ్రమమునకు పోయి తపంబు జేయుచుండెను. కావున ఓ తండ్రీ! నీవును ఈ సంసార సంబంధములగు సుఖములను వదిలి ముక్తి కొరకు యోగమార్గమును అవలంబనము జేసి జ్ఞానమును పొంది సుఖమును పొందుము. నేనును తపంబునకు అడవికిపోవుదును. యజ్ఞములువలనను, జపములవలనను, ప్రయోజనము లేదు. నీవు అనుజ్ఞ యిచ్చితివేని నేను మోక్షమును పొందుదును" అని జెప్పి కుమారుడు తపోవనంబునకు పోయెను. అనిధర్మ పక్షులు జైమినిమునికి జెప్పి పిమ్మట, "మునివరా! తండ్రి కుమారుడు జెప్పిన ప్రకారము సర్వసంగ పరిత్యాగమును జేసి భార్యాసహితముగా వానప్రస్థాశ్రమము అవలంబించి ముక్తికి పోయెను. కావున ఓ జైమిని! సర్వోత్తమమయిన యోగ మార్గము అవలంబించిన ఆనందము కలుగునుగాని వేరు మార్గమున ఆనందము కలుగ నేరదు"

అని జెప్పగానే జనమేజయుడు విని "మహాత్మా, వైశంపాయనా! నీవు జెప్పిన ఇతిహాసమువలన సకల ధర్మంబులను తెలుసుకుంటిని. వేదోక్తమునైన ఆచారములను వింటిని.

పంశయంబులు తొలగించి. మహాత్మా! స్థావరజంగమాత్మకమైన జగత్తుయొక్క ఉత్పత్తి, ప్రళయములు, కల్పములు, దేవ, పితౄ, మన్వాదులు, మన్వంతరములు మొదలగు విషయంబులను దెలియజేసి నన్ను కృతార్థుని జేయవలసిన"దని అడిగెను.

వైశంపాయనుడు జెప్పుచున్నాడు, "జనమేజయా! నీవడిగిన ప్రశ్నమునే జైమిని ధర్మపక్షుల నడిగెను. ఆ పక్షులు 'జైమిని మునీంద్రా! నీవు అడిగిన ప్రశ్నము చాలా ప్రయాసము గలది. అయినను మాకు తెలసినంతవరకు మార్కండేయ మహాముని క్రోష్టికి అను మునిపుంగవునకు జెప్పిన విషయంబును నీకు వినిపించెదము సావధానుడవై వినుము' అని జెప్పెను. జనమేజయా! ఆ విషయంబును నీకు జెప్పుచున్నాను వినుము:

భూత స్వర్గము

సృష్టికి ఆదియందు బ్రహ్మ పుట్టెను. ఆ బ్రహ్మ నాలుగు ముఖములనుండియు ౧ ఋగ్వేదము, ౨. యజుర్వేదము, 3. సామవేదము, ४. అథర్వణవేదము పుట్టెను. పిమ్మట అనేక పురాణములు, సనకసనందనాది మహామునులు పుట్టిరి. ధర్మ, జ్ఞాన, వైరాగ్య, ఐశ్వర్య మనునవి వేదోపదేశంబున గాని సిద్ధిని పొందనేరవు. ఆ బ్రహ్మవలన సప్తమహాఋషులు నాలుగువేదములను, అంగ, ఉపాంగములు సహితముగా అధ్యయనమును జేసిరి. భృగుమహాఋషివలన చ్యవనుండును, అతనివలన బ్రాహ్మణులును, అధ్యయనము జేసిరి. మునులు

పురాణములను బ్రహ్మనద్ద పఠించిరి. మునులువలన దక్షు డుపదేశమును పొందెను. దక్షునివలన నేను తెలుసుకుంటిని. కావున కలిదోషనివారణమునకు ఈ విషయము నీకు జెప్పితిని.

మార్కండేయుడు జెప్పుచున్నాడు, "ఓ క్రోష్టికీ! స్థావర, జంగమాత్మకమైన ప్రపంచకమంతకును పరబ్రహ్మ మూలకారణము. ఆ పరబ్రహ్మయందు ఈ ప్రపంచకమంతయు ఇమిడియున్నది. లోకతంత్రస్వరూపుడును, హిరణ్యగర్భుండును అయిన పరబ్రహ్మకు అనేక నమస్కారములను జేసి సకల దురితములను సంచిత, ఆగామి, కర్మంబులను నశింపజేయునట్టి ఉత్తమమయిన భూతసర్గంబును జెప్పెదను. ప్రపంచకమునకు ఆదికారణమును మహాఋషులు అవ్యక్తంబుగా జెప్పుదురు. అది సూక్ష్మమును, నిత్యమును, ఆత్మానాత్మకమని జెప్పబడు చున్నది. సృష్టించు కాలమున, అవ్యక్తవ్యక్తంబులవలన, మహాతత్వంబు పుట్టెను. త్రిగుణాత్మిక మయిన నీరు మహా తత్వమువలన, తేజంబువలన, భూతములకు మొదటిది అగు అహంకారము పుట్టెను. పిమ్మట తామసము, అహంకారము వలన శబ్ద, తన్మాత్రలు పుట్టెను. దానివలన వాయువు, దాని వలన రూప తన్మాత్రము బుట్టెను. దానివలన తేజంబును, దానివలన రసతన్మాత్రము బుట్టెను. దానివలన ఉదకము, ఉదకమువలన గంధతన్మాత్రము, దానివలన పంచభూతములును పుట్టెను. పిమ్మట వాక్కు, చేతులు, పాదములు, మూత్రపులు, కర్మేంద్రియములు పుట్టెను. పిమ్మట చర్మము, నేత్రములు, చెవులు, జిహ్వ, నాశికములను జ్ఞానేంద్రియములు పుట్టెను.

పిమ్మట మనస్సు పుట్టినది. పిమ్మట పృథివి, నీరు, తేజము, వాయువు, ఆకాశము పుట్టినవి. వీటివలన స్థావర జంగమాత్మక మగు ఒక అండము పుట్టినది. అది నీటిబుగ్గవలె ఉదకమధ్య మున వృద్ధిని హొందెను. ఆ అండమువలన స్థూలసూక్ష్మములు, భూమి, సముద్రములు, అంగములును పుట్టినవి. పిమ్మట పురాణపురుషుండును, బ్రహ్మయు పుట్టెను. ఆ యండమును ప్రకృతి యందురు. దానివలన మాయాతత్వంబును మూలకారణ మందురు" అని మార్కండేయుడు జెప్పగానే క్రోష్టికి, "మహాత్మా! సృష్టించబడిన పదార్థంబంతయు ప్రళయ కాలంబున లయమగునా? లేక కొంత లయము, కొంత శాశ్వతమగునా?" అని ప్రశ్నించెను.

మార్కండేయుడు జెప్పుచున్నాడు, "అయ్యా, క్రోష్టికి! ప్రకృతి పురుషుండును అగు బ్రహ్మకు పగలు గడచి, రాత్రి కాలంబయిన ప్రళయంబగును. ఆ సమయమునందు సృష్టిజాల మంతయు ప్రకృతియందు లయమగును. అందువలన దానిని ప్రాకృతప్రళయమందురు. రాత్రిపోయి పగలు అయిన ప్రధాన పురుషుడు కారణభూతుడై గుణమునుండి పుట్టి తమోగుణము గలవాడై బ్రహ్మరూపమున సృష్టించును. సత్వగుణము గలవాడై విష్ణురూపమున పోషించును. రజోగుణము కలవాడై రుద్రరూపమున లయము జేయుచుండును. ఈవిధముగా నొక దానితో వేరొకదానికి సంబంధముగల త్రిగుణములచే త్రిమూర్తి స్వరూపుండైన ప్రధానపురుషుడు జన్మ, స్థితి, లయంబులకు కారణుండని తెలియుము.

యుగప్రమాణములు

బ్రహ్మకు పరమాయుర్దాయము నూరు సంవత్సరములు, పదిహేను నిమిషములు ఒక కాష్ఠ, ముప్పది కాష్ఠలు ఒక కళ, ముప్పది కళలు ఒక ముహూర్తము, ముప్పది ముహూర్తములు అహోరాత్రము (పగలు, రాత్రి) పదిహేను అహోరాత్రములు పక్షము, రెండు పక్షములు మాసము. ఆరు మాసములు ఆయనము, రెండు ఆయనములు సంవత్సరము. యిటువంటి సంవత్సరములు నూరు బ్రహ్మకు ఆయుష్షు. ఇటువంటి సంవత్సరములు దేవతలకు ఒక అహోరాత్రము. అందు ఉత్తరాయణము పగలు, దక్షిణాయనము రాత్రి అని పిలువబడును. ఇటువంటి దివ్య సంవత్సరములు పన్నెండు వేలు గడచిన కృత, త్రేత, ద్వాపర, కలియుగంబులను నాలుగు యుగంబులగును. అందులో నాలుగువేల సంవత్సరములు కృతయుగము, మూడువేల సంవత్సరములు త్రేతాయుగము, రెండువేల సంవత్సరములు ద్వాపరయుగము, రెండు వేల సంవత్సరములు కలియుగము. యుగసంధి కృతయుగమునకు ఎనిమిదివందలు, త్రేతాయుగమునకు ఆరునందలు, ద్వాపరయుగమునకు నాలుగు వందలు, కలియుగమునకు రెండువందలు, ఈ ప్రకారము యుగసంధి యేర్పడి యుండును. యిది అంతయును కలసి ఒక దివ్యయుగమగును. ఈ దివ్యయుగములు వేయిమారులు గడచిన బ్రహ్మకు ఒక పగలు. ఈ పగటికాలమునందు

పదునాలుగురు మనుష్యులు పరిపాలనము జేయుదురు. ఆయా మనువులు పరిపాలనము జేయుదురు. ఆయామనువులు పరిపాలించునప్పుడు దేవతలు, దేవేంద్రులు, సప్తఋషులు పుట్టి జచ్చుచుందురు. పదునాలుగు మన్వంతరములకాలము బ్రహ్మకు పగలు డబ్బది ఒక్క దివ్యయుగములను పదునాలుగుచే గుణించిన కాలము బ్రహ్మకు ఒక్క పగలు అగును. పగటియందు ఎన్ని సంవత్సరములు అగునో బ్రహ్మకు రాత్రియందు అంతకాలము అగును. అటువంటి అహోరాత్రములు మూడువందల అరువది అయిన బ్రహ్మకు ఒక్క సంవత్సరము అగును. ఇటువంటి సంవత్సరములు నూరు అయిన బ్రహ్మకు సంపూర్ణ ఆయుర్దాయమగును. యీ ఆయువకాలము ఏబది సంవత్సరములు పూర్వపదార్థమనిన్ని, ఏబదిఒకటి మొదలు నూరువరకు ద్వితీయపదార్థమనిన్ని చెప్పబడును.

ఇప్పుడు జరుగుచున్నది వరాహకల్పము. బ్రహ్మకు రాత్రికాలమయిన ప్రళయంబగును. ఆ ప్రళయకాలమున భూలోకము, భువర్లోకము, స్వర్గలోకము అను మూడులోకములును జలమయంబగును. అటుల మునిగిన మహర్లోకవాసులు తాపము పొందలేక జనలోకమున జేరుదురు. ఆ ప్రళయము దినప్రళయమందురు. దీనినే నైమిత్తిక ప్రళయమని జెప్పుదురు. ఆరాత్రి గడచిన బ్రహ్మ మేల్కాంచి సృష్టి జేయుటకు ఆరంభము జేయును.

సృష్టి వివరణము

ఉదకమునకు నారంబని పేరు. ఆ యుదకమునందు నివశించి యుండుటచేత భగవంతునకు నారాయణుండని పేరు గలిగినది. మహాకల్పమునందు ప్రపంచకమంతయు జలమయంబై అంధకారమయమై చీకటిగ నుండును. ఆ సమయమునందు భగవంతుడు మఱ్ఱిఆకున పరుండి యోగనిద్రపోవుచుండును. ఆ సమయమున మహర్లోకవాసులు, సిద్ధులు అనేక విధముల భగవంతుని స్తోత్రములను జేయుదురు. ఆ స్తోత్రములకు భగవంతుడు మేల్కాంచి దయగలవాడై యజ్ఞవరాహరూప మును దాల్చి జలములో మునిగియున్న భూమిని తన కోరలచే పెరకి నీటి పైభాగమునకు దెచ్చి నిలుపును. ప్రళయకాలమున ప్రళయాగ్నిచే ముక్కలుగాబడిన పర్వతములను సృష్టించి యథాప్రకారము వుంచును. బ్రహ్మవలన తమోగుణము పుట్టెను. పిమ్మట అవిద్య పుట్టెను. దీనినే మాయ యని యందురు. యీ మాయవలన మహాత్స్వర్గము, భూతస్వర్గము, త్వక్కు, యింద్రియస్వర్గము అను మూడు ప్రాకృత స్వర్గములు పుట్టెను. పిమ్మట స్థావరసర్గము, తిర్యక్సర్గము, దేవసర్గము, వాక్సర్గములు జన్మించినవి. వీటిని వికారిక సర్గంబులని పిలువబడెను. ఇవిగాక కౌమార సర్గమనునది పుట్టెను. యీ విధంబుగ బ్రహ్మ సృష్టి యంతయు తొమ్మిది విధములుగ ప్రవర్తిల్లుచున్నది.

బ్రహ్మ దేహమునుండి పుట్టినవి

తమోగుణముగల బ్రహ్మయొక్క జఘనంబునుండి అసురులు బుట్టిరి, అంతట బ్రహ్మ ఆ శరీరమును వదలెను, అది రాత్రిరూపమయ్యెను. వేరు రూపము సత్వగుణముగా పుట్టెను. అంతట ముఖంబునుండి దేవతలుబుట్టి, ఆ శరీరమును వదలెను అది పగలు అయ్యెను. అటుతరువాత సత్వగుణ ప్రధానముగా గల వేరొక రూపము పొందెను, పితృదేవతలు పుట్టిరి ఆ శరీరము సంధ్యా కాలమయ్యెను. అంతట రజోగుణము గల శరీరము ధరించెను, దానివలన మానవులు పుట్టిరి ఆ శరీరము వెన్నెలకాలమయ్యెను. కాబట్టి అసురులకు రాత్రి యందును, మానవులకు ప్రాతఃకాలమునందును శత్రుసంహారము నకు తగినకాలమైయున్నది. బ్రహ్మ సర్వావయవములనుండి యక్ష, కిన్నర, గంధర్వ, అప్సరాదులు; పశు, పక్షి, మృగాదు లును, ఓషధులును, లతలు మొదలగు సకల చరాచరంబులును పుట్టినవి. బ్రహ్మముఖమున గాయత్రీ, ఛందస్సు, ఋగ్వేదము, త్రివృత్తు, రథంతరసామము, యజ్ఞము మొదలగునవియు, దక్షిణముఖమున యజస్సు. త్రిష్టుప్పు, ఛందస్సు, పంచ దశ స్తోమము, బృహత్సామము పుట్టెను. పశ్చిమముఖమున సకల సామంబులు, జగతీ ఛందస్సు, సప్తదశ స్తోమమువైరూపము మొదలగునవి పుట్టెను. ఉత్తరముఖమున యిరువది ఒక్క అధర్వణంబులును, ఆప్తోర్యామానుష్టుప్ ఛందంబులును,

వైరాజము మొదలగునవి పుట్టెను. కావున బ్రహ్మ శరీరము నుండియే సకల స్థూల, సూక్ష్మ, స్థావర, జంగమంబులును, ఆచరణీయ నిషేధంబులును బుట్టినవి. పూర్వకల్పంబువలెనే సౌమ్య, కాఠిన్య, గుణానువర్తనంబులై వ్యవహరింపబడును. ఈ విధముగా ప్రతికల్పమునందును ప్రవర్తిల్లుచుండును.

మానవులు - యుగధర్మములు

మానవ స్వర్గ వివరణంబును, వర్ణాశ్రమ ధర్మంబులను జెప్పుచున్నాను వినుము :

ఓ క్రోష్టికీ ! బ్రహ్మయొక్క సకల అవయవములనుండి కొన్నివేల దంపతులు పుట్టిరి. ఆ దంపతులు రూపముచేతను, యవ్వనముచేతను, సుగుణసంపదలచేతను విహరించుచుండిరి. ఆ దంపతులు రాగ ద్వేష సంపర్కాదులు లేక యుండిరి. ఆ యుగమునందు స్త్రీలకు రజోత్పత్తి దోషము లేకపోవుటచేత, రాగ ద్వేష సంపర్కాదులు లేకపోవుటచేత, ధ్యానముచేతను స్మరణచేతను సంతానము కలుగుచుండెను. వారు గృహాదులు లేక పర్వతములందును, సరస్సులందును, సముద్రములందును ఆశ్రయించుకుని నాలుగువేల సంవత్సరములు ఆయువుగలిగి సంచరించుచుండిరి. యుగాంతమునందు జనిధర్మమును వదిలి ప్రవర్తించుటచేత ఆకాశమునుండి భూమిపై బడిరి. యీ విధముగా త్రేతాయుగంబున భూమిపైన బడినవారు గృహ సౌఖ్యగల వృక్షముల నాశ్రయించి ఫలములను, తేనియలను త్రాగుచుండెడివారు.

ఈవిధముగా కొంతకాలము జరిగినపిమ్మట వారికి రాగము, ద్వేషము మొదలగు గుణములు గలిగి పరస్పర విరోధములు పుట్టి గృహాసౌజ్ఞగల చెట్టులను నరికి ఇండ్లను కట్టుకొనుట, చెట్లనారనుదీసి బట్టలుగా ధరించుటకు ప్రారంభము జేసిరి. కాలక్రమమున రాగద్వేషాదులు యెక్కువకాగా గ్రామములు, పట్టణములు, కోటలు, అగడ్తలు కట్టుటకు ఆరంభముజేసి సంఘములుగా యేర్పడిరి.

వేదాదులను, శాస్త్రములను చదువుచు గ్రామ, దేశ, క్షేమమునకున్ను; మృగాది దుర్మార్గులవలన బాధ కలుగకుండుటకున్ను; వర్షములు కురియుటకు దేవతలను, పంచభూతములను ఆరాధించువారికి బ్రాహ్మణులనియు, గ్రామదేశములకు శత్రువులవలన, దుష్ట మృగాదులవలన బాధ కలుగకుండునటుల ధనుర్వేదము నభ్యసించి బాణాదిసాధనముల ధరించి ప్రజలను రక్షించుచుండెడివారిని క్షత్రియులనియు; ప్రజలకు కావలసిన ఆహారపదార్థములను యితరతావులనుండి తెచ్చి వర్తకము జేయువారికి వైశ్యులనియు, వేపారులనియు, సార్థవాహులనియు; భూమిని సాగుజేసి తగిన పంటలను పండించుటకు భూమిని దున్ని, కావలసిన ఆహారపదార్థములను పండించి, పరిపాలనా సౌఖ్యమునకు పండిన పంటలో అర్ధభాగము రాజునకు యిచ్చుచు బ్రాహ్మణ, క్షత్రియ, వైశ్యులను సేవించుచు వారి క్షేమమును జూచుచుండెడివారిని శూద్రులు అనియు, ఆవులు, బర్రెలు, మేకలు, గొర్రెలు మొదలగు పాలు

యిచ్చెడి పశువులను కాపాడుచు, పాలు, పెరుగు, నెయ్యి మొదలగు వాటిని స్వైనారికి యిచ్చుచు, వారి క్షేమమును గనుగొను వారిని గొల్లలు అనియు; గ్రామమునకు, ప్రజలకు ఉపయోగించు వృత్తిని అవలంబనము జేసి పనులు జేయువారిని ఆయా పేరులతో యేర్పాటులను జేసుకుని ఒక వృత్తిని జేయు వారు మరియొక వృత్తిని జేసినయెడల రాజు దండించునటుల ధర్మశాస్త్రములను నిర్మించుకుని ఒకరియందు మరియొకరు ప్రేమగిలవారై అన్యోన్య స్నేహమున అన్నదమ్ములనియు, తల్లిదండ్రులనియు, గురువులనియు ప్రవర్తించుచు, గ్రామము లేక పట్టణములను కాపాడుకొనుచు సుఖముగా నివశించు చుండిరి.

యోజన ప్రమాణములను యీ విధముగా యేర్పరచు కొనిరి. ఎనిమిది యవగింజల గర్భంబుగలతావు ఒక అంగుళము, పన్రెండు అంగుళములు జాన, రెండు జానలు మూర, నాలుగు మూరలు దండము, వేయి దండములు ఒక మైలు, రెండువేల దండములు క్రోసు, రెండుక్రోసులు గవ్యూతి, రెండు గవ్యూతులు దూరము యోజనము ఈ ప్రకారము యేర్పరచుకొనిరి. యీ కాలమునందే స్త్రీలకు రజోదర్శనము యేర్పడి, వర్షములు కురియుటకు ప్రారంభము అయ్యెను. వర్షములు కురియుటవలన కొన్ని వృక్షాదులు తమంతటతాము పూయుట, కాయుట, పండుట, ప్రారంభము కాగా వాటిని ప్రజలు ఉపయోగము జేసుకొనెడివారు. ఈవిధముగా రాగ

ద్వేషాదులు హెచ్చుకాగా, వర్షములు కురవక, వృక్షాదులు నశించినవి. ఆ సమయమునందు ప్రజలు భయపడి చింతగలవారై బ్రహ్మను గూర్చి తపంబు జేసిరి. బ్రహ్మ ప్రత్యక్షమై బీజములను ఉత్పత్తిజేసెను. వాటిని భూమిని దున్ని విత్తనములు జల్లుటచేత వర్షసహాయమున పంటలు పండుటకు యేర్పాటుజేసి అదృశ్యుడాయెను. అప్పుడు గోధుమలు యవలు మొదలగు పదియేడు విధములగు ధాన్యములు పండుటకు ప్రారంభించెను. వీటిని గ్రామవోషధులని పిలువబడుచుండెను. స్త్రీలు రజస్వలగుట స్త్రీ పురుష సంయోగము సంతానము గలుగుట ప్రారంభమాయెను.

యీ యుగమునందే బ్రహ్మ తన అంగములనుండి పుట్టినవారిని బ్రాహ్మణులని, క్షత్రియులని, వైశ్యులని, శూద్రులని విభజించి వారికి వైదిక కర్మాచరణము, యుద్ధము, వ్యాపారము, వ్యవసాయము మొదలగువృత్తులను నిర్ణయించెను. బ్రహ్మ నిర్ణయించిన ధర్మములను తప్పకుండగా ప్రవర్తించెడి వారికి బ్రహ్మలోకము, స్వర్గలోకము, వాయులోకము, గంధర్వలోకము గలుగుచుండెను. నిజ ధర్మము తప్పని బ్రహ్మచారికి ఋషుల స్థానము, గృహస్థునకు బ్రహ్మలోకము, వనవాసికి సప్తఋషి స్థానము, సన్యాసికి బ్రహ్మపదము, యోగికి ముక్తి గలుగుచుండెను.

భృగ్వాదుల యుత్పత్తి

శ్లో॥ సంకల్పాద్దక్షనా తస్య రాజ్ఞాత్పూర్వేషాం సృష్టిరుచ్యతే
రక్షా త్స్వచే తసాదూర్ధ్వం సృష్టిర్మైథున సంభవా॥

బ్రహ్మ సృష్టియందు మరీచి, భృగువు, అంగీరసుడు, పులస్త్యుడు, పులహుడు, క్రతువు, దక్షుడు, అత్రి, వసిష్ఠుడు అను సప్తబ్రహ్మలను బుట్టించెను. పిమ్మట కోపమున రుద్రుని పుట్టించెను. శాంతమున, ధర్మమునను సంకల్పుని పుట్టించెను. సనకసనందన సనాతన సనత్కుమార ఋషులను అయిదుగురు మానసపుత్రులను పుట్టించెను. వారు వైరాగ్యమును పొంది తపంబునకు పోయిరి. బ్రహ్మకు క్రోధము రాగా సగము స్త్రీ రూపము, సగము పురుషరూపముగల మహాపురుషుడు పుట్టెను. ఆ అర్ధ స్త్రీ పురుష రూపంబున శతరూపిణి యను యోగిని పుట్టినది. యీ అంగనామణిని బ్రహ్మ శరీరమునుండి పుట్టిన స్వాయంభువు అను మనువు వివాహమాడెను. వారికి ప్రియవ్రతుడు, ఉత్తానపాదుడు అను యిద్దరు పుత్రులు; బుద్ధి, ప్రసూతి అను యిద్దరు కుమార్తెలు పుట్టిరి. పిమ్మట బుద్ధిని రుచియు, ప్రసూతిని దక్షుడు వివాహమాడిరి. రుచికి యజ్ఞుడను పుత్రుడు పుట్టెను. వానికి దక్షిణ యను భార్య యందు యామములు అను పేరుగల దేవతలు పన్నెండుగురు పుట్టిరి. దక్షునకు ప్రసూతియందు శ్రద్ధ, లక్ష్మి, ధృతి, తుష్టి,

మేధ, క్రియ బుద్ధి, లజ్జ, వపుస్సు, శాంతి, సిద్ధి, కీర్తి, ఖ్యాతి, సత్యసంభూతి, స్మృతి, ప్రీతి, క్షమ, సంపతి, అనసూయ, ఊర్జ, స్వాహా, స్వధ, అను యిరువది నలుగురు పుత్రికలు పుట్టిరి. అందు మొదటి ముప్పైరును ధర్మునకు. తక్కిన వారిని క్రమముగ భృగువు, మరీచి, అంగీరసుడు, పులస్త్యుడు, పులహుడు, క్రతువు, అత్రి, వశిష్ఠుడు, అగ్ని, పితరులును పెండ్లియాడిరి. ధర్మునకు గల ముప్పైరు భార్యలవలన కామము, పుణ్యము, పాపము, సుఖము, దుఃఖము, ధర్మము, అర్థము, మాయ, దారిద్ర్యము, మత్సరము, భయము, నరకము, ఆర్జనము, వ్యాపారము మొదలగు సంతానములు కలిగెను. పిమ్మట బ్రహ్మకు దుస్సహుడు పుట్టెను.

దుస్సహుడు పుట్టుట

బ్రహ్మవలన పుట్టింపబడిన తమోరూపము గల దుస్సహుడు భయంకరాకారము గలిగి లోకములందుగల జంతుజాలమును మ్రింగుచుండెను. బ్రహ్మ అది చూచి నివారించి ' ఓ దుస్సహా ! నీవు లోకములందుగల జంతుజాలమును మ్రింగ దగదు. నీవు నివసించుటకు దుర్మార్గుల యిండ్లయందు నుండుటకు ఏర్పరచితిని. దుర్మార్గుల ఇండ్లయందు నివసించుచు నిత్య కర్మానుష్ఠానములు విఘ్నము జేయుట యను బలము గలిగి సాలెపురుగు నేసిన వస్త్రంబులు ధరించుచు, సాలెపురుగు వాకిన, కుక్క, పిల్లి, దుష్ట స్త్రీలు ముట్టిన పదార్థములు; మట్టి

కుండయందు నిలవయున్న పదార్థములు, నోటితో ఊదబడిన పదార్థములు, నాలికచేత నాకబడిన వస్తువులు, వైశ్వ దేవాది క్రియలు లేని అన్నము నీవు ఆహారముగా తీసుకొనుము.

మరియు నో దుస్సహా! నీడయందును, వెన్నెలయందును, అరుబయటను, ఉదయ, రాత్రి, సంధ్య కాలములయందును భుజించుట, నిద్రించుట, యిటువంటి కార్యములు జేయువారి పుణ్యములు నీకు జెందును.

అశ్రద్ధగా జేయు హోమమును, స్నానము జేయక అశుచిగా యిచ్చిన దానము, పదార్థములు, దూషించి యిచ్చినట్టివిన్ని, స్నానము జేసి నీరు లేకుండగా యిచ్చిన దానములు, ధర్మములు నీకు జెందును. కోపము గలవాడు వ్యాధి గలవాడు యిచ్చిన దానములు నీకు జెందును. పుట్టలు గలవి, రాత్రి దీపము లేని, ఉదయము సాయంత్రము శుద్ధిజేసి ముగ్గుపెట్టనివి, నెయ్యి తేనె రాగిపాత్రలు లేని గృహంబులు నీకు అధీనములగును.

మూడు ఆవులు, ముగ్గురు విధవ స్త్రీలు, అయిదుగురు మతములుల స్త్రీగవాళ్లు, ఒక్క గొర్రె, రెండు గేదెలు, మూడు ఎద్దులు, ఆరు గుఱ్ఱములు, ఏడు ఏనుగులు గల గృహంబుల నినశించుము. దుర్మార్గులుండు స్థలములందు నీవు సంచరింపుము. సదాచార సంపన్నులును, శ్రీ మహాలక్ష్మి నివాసములు నీవు ప్రవేశించవద్దు' అనిజెప్పి బ్రహ్మ అంతర్ధానము పొందెను. ఆ ప్రకారమే దుస్సహుడు సంచరించుచుండును.

దుస్సహుని పుత్రాదులు

కలి భార్యయందు ఋతుకాలమున చండాలుని జూచుట వలన బుట్టిన నిర్మాష్టి యనుదానిని దుస్సహుడు వివాహ మాడెను. దానియందు ౧. దంతాకృష్టి, ౨. వ్యక్తి, ౩. పరివర్తి, ౪. అంగధ్రుక్కు, ౫. శకుని, ౬. గండప్రాంత రతుడు, ౭. గర్భఘ్నుడు, ౮. సస్యఘ్నుడు అను యెనమండ్రు కొడుకులు పుట్టిరి. మరియును ౯. నియోజిక, ౧౦. విరోధిని, ౧౧. స్వయంభార, ౧౨. కిరిభ్రామిణి. ౧౩. ఋతుహారిక, ౧౪. స్మృతిహారిణి, ౧౫. బీజహారిణి, ౧౬. విద్వేషిణి అను ఎనమండ్రు పుత్రికలు పుట్టిరి. ఈ పది ఆరుగురిలోను

౧. దంతాకృష్టి యనువాడు నిద్రించెడి బాలురయందు చేరి దంతములు పండ్లు కొరుకుట చేయుచుండును. వానికి ఆవాలు బాలురు పరుండు తావులందు, దురుగు స్థలములందును జల్లుచుండిన శాంతి బొందును. సువర్చస్సులను ఓషధులు జేర్చిన నీటియందు స్నానము జేయించవలెను.

౨. వ్యక్తి యనువాడు గృహములందు నివసించి శుభము, అశుభము పలుకుచుండును. గృహస్థులు పలుకు మాటలకు తథాస్తు అని పలుకును కావున జనులు అశుభములు పలుకరాదు. శుభవాక్యములను పలుకుచుండవలెను. ప్రమాదమున అశుభవాక్యము పలికిన హరినామస్మరణము జేయవలెను.

౩. పరివర్తకుడు యనువాడు స్త్రీల గర్భములనుండి పిండములను చెడగొట్టును. గావున గర్భరక్షణ మంత్రములు జెప్పించవలెను.

౪. అంగయుక్కు యనువాడు వాయి రూపమున శరీరమునందు జేరి భుజములు మొదలగు అవయవములనుకదల్చి శుభాశుభములను తెలుపును. అట్టుల కదలినప్పుడు దర్భలచేత తుడిచిన శాంతిని పొందును.

౫. శకుని యనువాడు కాకి, గుబ్బగూబ, బల్లి మొదలగువాటియందుండి కీడు, మేల్లు పలుకుచుండును.

౬. గండప్రాంతరికుడు యనువాడు గండాంతమను ముహూర్తమున నుండును. అందువలన బ్రాహ్మణ దేవతలకు వందనముజేసి దీవనలను పొందుచుండవలెను. ఆవు పంచితముతో తవాలు కల్పి జన్మించిన బాలురను స్నానము చేయించవలెను.

౭. గర్భఘ్నుడు యనువాడు పుష్పముల ద్వారా గర్భములయందు జేరి పిండములను తినుచుండును ఆచారముగల వారిని దైవభక్తి గలవారిని జేరవు.

౮. సస్యఘ్నుడు యనువాడు సస్యాదులు పాడు జేయును. వాని రక్షణకు పాతజెప్పులు, వికారపు బొమ్మలు సస్యముల యందు ఉంచవలెను.

ఆడవాండ్రలో మొదటిది యగు విమోజిక యనునామె పురుషులయందు జేరి పరదార, పరద్రవ్యములయందు ఆశ పుట్టించును. అందువలన వేదపఠనాదులు, పురాణములు చదివించవలెను.

౧౦. విరోధిని యనునామె దంపతులయందుండి పరస్పర విరోధములు పుట్టించును. దాని శాంతికి దాన ధర్మములను జేయుచుండవలెను.

౧౧. స్వయంబారి యనునామె ధాన్యముగల తావులందు, పసుపులుండు స్థలములందు, పితికిన పాలయందు, మూతలేని నేతి గిన్నెలయందు, స్త్రీలుగల తావులందు, నూనె యందు వుండును. ఆ తావులందు నెమిలి పించములను వ్రేలాడగట్టిన శాంతి పొందును. గృహములయందు దేవతా సంబంధమగు పటములు వ్రేలాడకట్టవలెను. పాల కలశంబులు, వెలిమిడి భస్మముచేత శుద్ధి జేయవలెను.

౧౨. కరిభ్రామణి యనునామె పురుషులయందు జేరి నిష్కారణముగ స్త్రీలయందు మోహమును పుట్టించును. కావున పురుషులు స్త్రీలోలురు గాకుండుటకు వారు కూర్చుండు, పరుండు, సంచరించు తావులయందు ఆవాలు మెంతులు జల్లుచుండవలెను. భూసూక్తము జెప్పించవలెను.

౧౩. ఋతుహారిణి యనునామె స్త్రీలయందు జేరి రజస్సు హరించును. కావున వారు తీర్థస్నానాదులు జేయుట,

యాత్రలకు వెళ్లుట మంత్రవేత్తలచేత యంత్రములు కట్టించుట, వైద్యులచేత ఔషధములు యిప్పించుట చేయవలెను.

౧౪. స్మృతిహారిక యనునామె మనుష్యుల స్మృతిని హరించును. అగ్నికార్యము జేయించవలెను.

౧౫. బీజహారిణి యనునామె స్త్రీ పురుష శుక్లశోణిత ముల హరించును వీటి శాంతికొరకు వైశ్యదేవము జేయించుచు సంస్కృతంబగు అన్నమును భుజింపవలెను.

౧౬. విద్వేషిణి యనునామె భార్యాభర్తలకు విరోధము పుట్టించును. గావున శుభములను కోరువారు గృహస్థులు వ్రతాదులను జేయుచు, గృహములందు లక్ష్మీపూజాదులను జేయుచు, అతిథి అభ్యాగతులకు భోజనములు పెట్టుచున్న అశుభములు శాంతిని పొంది సకల శుభంబులు కలుగు చుండును.

దుస్సహుని పౌత్ర, దౌహిత్రులు

దుస్సహునికి పౌత్రులు, దౌహిత్రులు ముప్పది ఎనమండ్రు గలరు. దుస్సహుని సంతానములో దంతాకృష్టి యనువానికి వికల్ప, కలహ అను యిద్దరు కన్నియలు గలరు. అందులో వికల్ప కుటుంబముల నాశ్రయించి అవమానముగల నీచ వాక్కులు పలుకుచుండును. ఆ కల్పను స్మరించిన దోష శమన

మగును. విష్ణునామస్మరణ చేసినను శమించును. ౨. కలహా, గృహములందు నివశించి కలహములుబుట్టించి కుటుంబములను నాశనము జేయును. తేనె కలిపిన అన్నము, గుమ్మడికాయ మొదలగునవి దానములు జేయుచుండవలెను.

౨. వ్యక్తి యనువానికి కాలజిహ్వుడు పుట్టెను. వాడు దుర్మార్గుల నోటియందు నివశించి యితరులను బాధించు చుండును.

౩. బరవర్తి యనువానికి యిద్దరు కొడుకులు పుట్టిరి. వారు పర్వతములు, వృక్షములు, అగడ్తలు, గోడలయందు నివశించియుండి స్త్రీల గర్భంబులను హరించును. అందువలన గర్భిణీ స్త్రీలు పర్వతములు గోడలు మొదలగునవి ఎక్కుట తగదు.

౪. అంగయుక్కు యనువానికి బుట్టిన పిశమ, ఎముకల నాశ్రయించి పురుషుల బలమును హరించును.

౫. శకునికి డేగ, కాకి, పావురము, గ్రద్ద, గుడ్లగూబ యను అయిదుగురు సుతులు కలిగిరి. మృత్యువు డేగను, కాలుడు కాకిని, నైఋతి గుడ్లగూబను, వ్యాధి గ్రద్దను, యముడు పావురమును చిహ్నములుగా తీసుకొనిరి. అందువలన శుభాశుభములు పలుకుచుండును. ఈ పక్షులు తలను తన్నినను, గృహములందు నివశించినను, స్వప్నములో జూచినను శాంతిని జేసుకొనవలెను.

౬. గండప్రాంతికి మనకు అరుగురు పుత్రికలు కలిగిరి. మొదటివారు స్త్రీలు రజస్వలయినప్పుడు నాల్గుదినములవరకు ఆశ్రయించి వుండును. రెండవవారు పదమూడవరోజునందును, మూడవవారు పదునొకండవ దినమునందును, నాలుగవవారు శేషదినములందును. అయిదవవారు శ్రార్ధ దినములందును, ఆరవవారు పర్వదినములందును ఆశ్రయించి యుండును. పురుషులు ఆ దినములందు స్త్రీ సంభోగము చేయరాదు.

౭. గర్భఘ్నునకు విఘ్నుడును, మోహన యను కన్యకయు బుట్టిరి. విఘ్నుడు గర్భపిండమును నాశనము జేయును. మోహన గర్భిణీ స్త్రీలు భుజించు పదార్థములను హీనముగా జేయును. కుక్షియందు క్రిములను బుట్టించును రాత్రులందు చెడ్డపీడలయందును, నాలుగు దారులు కలసిన తావులందు, స్మశానములందు నివశించి పైని రెండవవస్త్రము లేక తిరుగువారిని, యేడ్చుచు తిరుగువారిని ఆశ్రయించును.

౮. సస్యఘ్నునకు క్షుద్రకుండు బుట్టెను అతడు గృహములు శుద్ధిజేయని దినములందుగాని, దినసంధులందుగాని విత్తనములు జల్లిన తావులందుగాని తిరుగుచుండును. అందు వలన మంచిరోజున విత్తనములు జల్లుచుండవలెను.

౯. నియోజికకు మత్త, ఉన్మత్త, ప్రమత్త, నారి, అను పుత్రికలు పుట్టిరి. వీరు నక్షత్ర సంధులందును, లగ్నసంధులందును. కాలప్రమాణమునందు నివశించియుందురు. అర్థ, ధర్మ

కామములను పాపు జేయుదురు. గాన వైశ్వదేవాదులు జేయుట,
హరినామస్మరణ జేయుటచే శాంతిబొందును.

౧౦. విరోధికి గ్రాహక, తమః, ప్రచ్ఛాదకులు బుట్టిరి.
వీరు దీపము చమురు జారిన స్థలములందును గృహోపకరణము
లందును, గోమయముగాని, పసుపుగాని వేసి శుద్ధి చేయని తావు
లందును, శూన్య, గృహములు, పిడకతో నిప్పుదెచ్చి వుంచిన
స్థలములందును తిరుగుచుందురు.

౧౧. స్వయంభార స్త్రీల పురుషుల నోటియందు
నివసించి అబద్ధములు పల్కించును.

౧౨. కర్రిభామిణి చెవులయందు నివసించి కలహ
వచనములు వినునట్లు జేయును. తమః, ప్రచ్ఛాదకులు మనస్సు
లను ఆశ్రయించి క్రోధమును పుట్టించుచుండును. స్వయంహారికి
జారత్వమువలన స్వయంహారి, అర్థహం. వీర్యహారి అను
ముగ్గురు బుట్టిరి. వీరు ఆచారములేని స్థలములును, పాద
ప్రక్షాళనములేని వారియందును నివశించియుందురు. మరిన్ని
క్షీటలయందును, రోలు, రోకలి, పశువులదొడ్డి, హోమము
జేయు స్థలములందును నివశించును అనాచారపరులను
ఆశ్రయించి కాలక్రమమున దారిద్ర్యము పరులుగాజేసి నశింప
జేయును. భ్రామణికి, కాకజంఘ, అది అనుచు, పాడుచు,
గంతులు వైచుచు, నడచుచు; తినెడివారిని, సంధికాలములందు
పగటియందు సంభోగము జేయువారిని ఆశ్రయించి పక్షవాత
వ్యాధిని, మనోవికారములను బుట్టించును.

౧౩. ఋతుహారికి గుణహారిణి, కుచద్వయహారిణి, జాతహారిణిలు పుట్టిరి. వీరు మువ్వురును ఉపనయన వివాహాదు లందు నందిమోహాన స్థాలీపాకాదులు జేయనివారిని ఆశ్రయించి యుండి వారికి అరిష్టములను కలుగ జేయుచుండును. కుచద్వయ హారిణి, జాతహారిణిలు నిప్పునుండికారు నీరును, దూపదీపంబులు, ఆయుధంబులు, రోకలి, భస్మము, ఆవాలు లేని సూతికా గృహములు ఆశ్రయించి అపాయములు కలుగజేయుచుండును.

౧౪. స్మృతిహారిణికి ప్రచండుడు పుట్టి పాడు గృహము లందు తిరుగుచు అందు సంచరించెడు వారికి బుద్ధిని నశింప జేయును.

౧౫. బీజహారిణికి వాతరూపుడు, అపరూపుడు అను యిద్దరు పుత్రికలు పుట్టిరి. వాతరూప అనాచారపరుల నాశ్ర యించి వాతరోగము పుట్టించును.

౧౬. విద్వేషిణికి యపకర్ష, ప్రకాశ అనువారలు కల్గిరి. వారు దుర్మార్గులను, కొండెములను జెప్పువారిని ఆశ్రయించి తల్లి, దండ్రులు, సోదరులు, పుత్రులు, బంధువులు, స్నేహితులు మొదలగువారితో కలహములు పుట్టించును. కావున మనుష్యులు సత్సహవాసము, సదాచారము, దైవభక్తి, దేవతాపూజలు, వ్రతాదులను జేయుచుండవలెను" అని మార్కండేయుడు జెప్పెను.

నీలలోహితరుద్రుడు పుట్టుట

మార్కండేయుడు జెప్పుచున్నాడు, "ఓ క్రోష్టికీ! యింతవరకు తమోసృష్టిని జెప్పితిని. ఇప్పుడు రుద్ర సృష్టిని జెప్పుచున్నాను సావధానముగా వినుము! సృష్టికి ఆదియందు బ్రహ్మ తనకు తగినటువంటి కుమారుడు కలుగునట్లు ధ్యానించుచుండగా నీలలోహితుడను పుత్రుడు పుట్టెను. అతడు అష్టమూర్తియై ఎనమండ్రు భార్యలు, ఎనమండ్రు పుత్రులు గలవాడు అయ్యెను. ఆ నీలలోహితుడు పుట్టి యేడ్వదొడగెను. బ్రహ్మ అతనిజూచి 'నీవు యేడ్చుటకు కారణమును జెప్పు'మనెను. అందుకతడు 'తండ్రీ! పేరుపెట్టవి కారణమున యేడ్చుచున్నాను' అని జెప్పెను. 'నీకు రుద్రుడు అని పేరు పెట్టితిని' అని బ్రహ్మ జెప్పగానే నీలలోహితుడు తిరుగా యేడు పర్యాయములు రోదనము జేసెను. ఆ రోదనము విని బ్రహ్మ 'భవ, శర్వ, ఈశాన, పశుపతి, భీమ, ఉగ్ర, మహాదేవు'లని పేరులను కల్పించెను. ఆ రుద్రునకు సూర్య, చంద్ర, మహీ, వహ్ని, వాయువ, ఆకాశ, దీక్షిత, జలముల నివసింపుమని జెప్పెను. ఈ యనమండ్రకు క్రమముగ సువర్చల, ఉమ, వికేశి, స్వధ, స్వాహా, దిక్కు, దీక్ష, రోహిణి యను భార్యలను సృజించెను. ఆ భార్యలయందు శనైశ్వర, శుక్ర, లోహిత, మనోజవ, స్కంధ, సర్గ, సంతోష, బుధులను యెనమండ్రు పుత్రులు పుట్టిరి. ఆ రుద్రుడు మొదట దక్షుని కుమార్తె సతీదేవిని

వివాహమాడెను. ఆమె తండ్రిపై కోపము గలిగి దేహము విడచి హిమవంతునకు మేనక యను భార్యయందు పార్వతియై పుట్టెను. రుద్రుడు ఆ పార్వతిని వివాహము జేసుకుని సుఖంబుగా నుండెను. ఆ గౌరికి సోదరుడు మైనాకుడు. ఆ మైనాకుడు సముద్రునకు ప్రాణమిత్రుడై యుండెను.

భృగువు సంతతి

భృగువునకు ఖ్యాతియందు ధాత, విధాత యను యిద్దరు కుమారులును లక్ష్మి యను కుమార్తెయును బుట్టెను. లక్ష్మిని శ్రీ నారాయణుడు వివాహము జేసుకొనెను. ధాత విధాతలు మేరుపర్వత కుమార్తెలు నాయతి, నియతి యను కన్యల వివాహమాడిరి. ధాతకు నాయతియందు ప్రాణుడును, విధాతకు నియతియందు మృకండుడును పుట్టిరి. మృకండునకు మనస్విని యను భార్యయందు మార్కండేయుడనైన నేను పుట్టితిని. నాకు ధూమ్రవతి యను భార్యయందు వేదశిరుండను పుత్రుడు గలిగెను. మరీచికి పూర్ణిమ, అమావాస్యయు; అంగీరసునకు సినీవాలి మొదలగు కన్యలును; అత్రికి సోమ, దత్తాత్రేయ, దూర్వాసులును; పులస్త్యునకు పూర్వజన్మంబున నగస్త్యుండై యుండిన రితుడును; పులహునకు గర్దమ, ప్రజాపతి మొదలగువారలును; క్రతువునకు వాలఖిల్యులును; వసిష్ఠునకు సప్తఋషులును; అగ్నికి త్రేతాగ్నులును; పితృనకు మేన, వైతరిణులును బుట్టిరి" అని జెప్పి మార్కండేయుడు క్రోష్టికితో యిట్లని చెప్పుచున్నాడు,

మన్వంతరము

" మన్వంతరములను జెప్పుచున్నాను శ్రద్ధగా వినుము! ౧. స్వాయంభువ. ౨. స్వారోచి, ౩. ఉత్తమ, ౪. తామస, ౫. రైవ, ౬. చాక్షుషులను మనువులు పరిపాలన గతించినది. ఇప్పుడు వైవస్వత మన్వంతరము జరుగుచున్నది. సూర్య సావర్ణి మొదలగు మన్వంతరములు; రౌచ్య, బౌత్త్యుల మన్వంతరములు రాబోవుచున్నవి. స్వాయంభువ పుత్రుండగు ప్రియవ్రతునకు పదుగురు కొడుకులు కల్గిరి.

వారిలొనాగ్నీంధ్రుని జంబూద్వీపమునకును, మేధాతిథిని ప్లక్షద్వీపమునకును, వపుష్మంతుని శాల్మలీ ద్వీపమునకును, జ్యోతిష్మంతుని కుశద్వీపమునకును, ద్యుతిమంతుని క్రౌంచ ద్వీపమునకును, భవుని శాకద్వీపమునకును, సవనుని పుష్కర ద్వీపమునకును, రాజులుగ యేర్పాటు చేసి తండ్రి వారికి ఆ యేడు ద్వీపములు పంచిపెట్టెను. పుష్కర ద్వీపమును పాలించు భవ్యునకు జలద, సుకుమార, మణీచక, కుశోత్తర, మేధావి, మహాద్రుముల అను యేడుగురు పుత్రులు పుట్టిరి. క్రౌంచద్వీపము నేలు ద్యుతిమంతునకు కుశల, మనోనుగోష్ట, ప్రధాన, అర్ధకార, మునిసిము, దుందుభి అను యేడుగురు పుత్రులు పుట్టిరి. కుశద్వీపాధిపతి యగు జ్యోతిష్మంతునకు ఉద్భిధ, వైణవ, సురధ, లంబన, ధృతి, ప్రభాకర, పిలుల అను యేడుగురు పుత్రులు పుట్టిరి. శాల్మలీ ద్వీపము నేలు

వపుష్మంతునకు శ్వేతహారిత, జీమూత, రోహిత, వైద్యుత, మానస, మహిషులను యేడుగురు పుత్రులు కలిగిరి. ప్లక్ష ద్వీపాధిపతి మేధాతికి శాంత, భవ, శిశిర, సుఖోదయ, దయానంద, శివ, క్షేమక, ధ్రువులు పుట్టిరి. జంబూద్వీపము నేలు నాగ్నీంధ్రునకు నాభి, కింపురుష, హరి, ఇళావృత, రమ్య, హిరణ్య, కురు భద్రాశ్వ, కేతుమాల అను తొమ్మిదిమంది పుత్రులు పుట్టిరి. యీ సప్తద్వీపములు నేలు రాజులు తమ కుమారులకు ఖండఖండములుగ విడదీసి తమ కుమారులకు పంచిపెట్టిరి. వారు యేలిన ఖండములను వారివారి పేరులతో పిలువబడుచుండెను.

వాటిలో శాక, క్రౌంచ, కుశ, శాల్మలీ, ప్లక్షములను అయిదు ద్వీపములందును సుఖ, ఆయు, ఊలూప, జల ధర్మములు అయిదును నడచుచున్నవి.

జంబూ ద్వీపాధిపతియగు నాగ్నీంధ్రునకు ఋషభుడను కొడుకు పుట్టెను. అతనికి భరతుండను కుమారుడు కల్గెను. ఆ భరతునకు జంబూద్వీపము వచ్చెను. ఆ కారణమున యీ జంబూద్వీపమునకు భరతఖండమని పేరు కలిగెను. యీ జంబూద్వీపము తప్ప తక్కిన ద్వీపములందు ముసలితనము, మరణము, ధర్మము, అధర్మము, మంచి చెడ్డలు, యుగములు, ఋతువులు లేవు. అందువలన వారికి సకలసిద్ధులు గలిగి యున్నవి" అని మార్కండేయుడు జెప్పెను.

జంబూద్వీప వివరణము

మార్కండేయ మహామునిని జూచి క్రోష్టికి యిట్లని ప్రశ్నించుచున్నాడు, " అయ్యా! మార్కండేయ మునీంద్రా! ద్వీపములు ఎన్ని? పర్వతములు, సముద్రములు, వర్షములు, నదులు ఎన్నిగలవు? భూమి పరిమాణ మెంతగలదు? లోకాలోకముల ప్రమాణములు, వర్షములు, సూర్యచంద్రుల గతి యేవిధమున జరుగుచున్నది? ఈ వృత్తాంతమును జెప్పవలసిన" దని అడిగెను. మార్కండేయ మహాముని జెప్పుచున్నాడు,

" ఓ క్రోష్టికీ! ఈ భూమండలము అంతయు యేబదికోట్ల యోజనములు గలిగియున్నది జంబూద్వీపము మొదలు ఏడు ద్వీపములును ఒకటికంటె ఒకటి రెండింతలు పరిమాణము గలిగి యున్నవి. యీ ద్వీపములు అన్నియు లవణ సముద్రముచేత ఆవరింపబడి యున్నవి. ఈ జంబూద్వీపము లక్ష యోజనములు విశాలముగలిగి హిమవంతము మొదలగు సప్త కులపర్వతములు గలిగియున్నది. ఈ భూమండలము దక్షిణ, ఉత్తర కోణములు తగ్గియున్నది. మధ్యభాగము ఎత్తుగలిగి యున్నది. ఆ మధ్య భాగమునకు ఉత్తరమున మూడు వర్షములును, తూర్పు పడమరలయందు ఒక్కొక్కటి గలవు. ఆ మధ్యప్రదేశము ఇలావృతమని పిలువబడును. అచ్చట ఆకాశము మూకుడువలె కనబడును. మేరుపర్వతముయొక్క క్రిందిభాగము ఎనుబది

నాలుగువేల యోజనములు, ఉపరిభాగము పెంపదిపేల యోజనములు వున్నది. ఆ పర్వతముయొక్క పైభాగమునందు ఎనిమిది దిక్కులయందును ఇంద్రునకు, అగ్ని, యమ, నైఋతి, వరుణ, వాయువు, కుబేర, ఈశాన్య అను యెనిమిది పట్టణములుగలవు. వాటి మధ్యభాగమునందు పదునాలుగువేల యోజనములు విస్తీర్ణముగల బ్రహ్మసభయున్నది. మేరువునకు తూర్పున మందర పర్వతమును, దక్షిణమున హిమాలయ పర్వతమును, కైలాస పర్వతమును గలవు. పశ్చిమమున నిషదాదులును, ఉత్తరమున శృంగవంతాదులును గలవు. యీ పర్వతమునకు నాలుగు దిక్కులయందును గల పర్వతములలో తూర్పున గంధమాధనపర్వతమునందు జంబూవృక్షము గలదు. దాని ఫలములు ఏనుగంతలావు గలిగియుండును. ఆ ఫలరసము నేలపై బడిన బంగారమగును. ఆ ఫలరసము నదిరూపమున మేరు పర్వతమును జుట్టి ప్రవహించుచున్నది. అందువల్ల ఈ ద్వీపమునకు జంబూద్వీపమని పేరు గలిగినది. ఈ ద్వీపమున మహా విష్ణువు తెల్లని రూపము ధరించి హయగ్రీవుడై నివశించియుండును. భారతవర్షమున కూర్మరూపధరుండును. కేతుమ వర్షంబున వరాహరూపుండును, దానికి ఉత్తరదిక్కున మృత్యుంజయుండును అని పూజింపబడుచుండెను. ఈ మేరు పర్వతమునకు నాలుగుదిక్కులయందును చైత్ర రథము మొదలగు నాలుగు వనంబులు గలవు. ఇవిగాక అనేక పర్వతములు వానియందు చిత్రచిత్రములగు వనంబులు, సరస్సులు,

బంగారము, మణులు మొదలగు వానిచేత గట్టబడిన రమ్యమైన అనేక గృహంబులు గలవు. ఆ పర్వతములయందు పుణ్య పురుషులు, యక్షులు, కిన్నరులు, గరుడులు మొదలగువారు జరా, దుఃఖములు లేక సర్వసుఖంబులు పొందుచుందురు.

హిమవంతమునకు దక్షిణమునవున్న భూమిని కర్మభూమి అని పిలువబడును. అచ్చట నివశించు జనులు సుఖదుఃఖములను పొందుచు, తెగలు తెగలుగ నుందురు. ధృవమండలమున శ్రీమన్నారాయణుని పాదపద్మమునందు బుట్టిన గంగ మొదట మూడు పాయలుగ మేరుపర్వతమునందుబడి అచ్చట నాలుగు ప్రవాహముగ చీలికలుగ వీడి నాలుగు దిక్కులయందు గల పర్వతములు మీద ప్రవహించి దక్షిణమున కైలాసగిరి మీద ప్రవహించి ఈశ్వరుని జటాజూటమున ప్రవేశించెను. అంతట భగీరథుడు తన పితృదేవతలకు పుణ్యలోకములను కలుగ జేయుటకు ఈశ్వరుని ప్రార్థించిన ఈశ్వరుడు గంగను విడచెను అది యే మూడు విధములుగ ప్రవహించెను. హిమవంతము నుండి దక్షిణమునకు ప్రవహించిన నదిని గంగ యనియు, భగీరథియనియు పిలువబడుచుండెను. ఆ గంగ భగీరథుని రథము వెంట ప్రవహించుచు వచ్చి భారతవర్షమున గల కురు దేశములందు ప్రవహించి సముద్రమునందు గలియుచున్నది. తక్కిన ప్రవాహములు సింధు, బ్రహ్మపుత్ర, గంగ యను మూడు పాయలును పర్వతగర్భములోగా ప్రవహించి గోదావరి, కృష్ణ, కావేరి, మహానదులుగ వ్యవహరింపబడుచున్నవి.

భారతవర్షమునగల ద్వీపములు, నదులు

యీ భారతవర్షము ఇంద్ర, సేతు, తామ్రపర్ణ, అభస్తి, అన్నాముః, సౌమ్య, గాంధర్వ, వారుణ, జంబువు యను తొమ్మిది ద్వీపములచేత వేప్పడియున్నది. జంబూద్వీపము వేయియోజనములు నిడువుగలవి అయి తూర్పున కిరాతకుల చేతను, పశ్చిమమున మ్లేచ్ఛులచేతను, మధ్యమమున బ్రాహ్మ క్షత్రియ వైశ్య శూద్రులచేతను నిండియుండి పుణ్యము, పాపము, స్వర్గము, నరకము మొదలగువాటిచేత మోక్షప్రదంబై ప్రకాశించుచున్నది. యీ ద్వీపమునందు వింద్యాది సప్తకుల పర్వతములచేతను కోలాహలము మొదలగు అనేక ఉప పర్వతములచేతను నిండియున్నది.

హిమాచల పర్వతమునందును దీని ఉపపర్వతములు మొదలగువాని నుండియు పుట్టిన గంగానది మొదలగు యిరువది నదులున్ను, పారియాత్ర పర్వతమునుండి పుట్టిన వేదస్మృతి మొదలగు నదులును, ఋక్ష పర్వతమును దాని ప్రత్యంత పర్వతములు మొదలగువానినుండి పుట్టిన శోణ, రుక్మ మొద లగు నదులును, వింధ్య పర్వతమునుండి పుట్టిన సువాహి మొదలగు నదులున్ను, సహ్యాపర్వతమును, దాని ఉపపర్వత ముల నుండియు బుట్టిన కృష్ణా, గోదావరి నదులును, మలయ పర్వతము మొదలగువానినుండి బుట్టిన కృతమాలాది నదులును,

మహేంద్రపర్వమునుండి పుట్టిన పిత్రుకుల్యాది నదులును, శుక్తి పర్వతమునుండి బుట్టిన ఋషికుల్యాది నదులును, ఈవిధముగా అనేక నదులు గలవు.

యీ ద్వీపమున గల దేశంబులను జెప్పెదను వినుము! మత్స్య. అశ్వకూట, కుల్య, కుంతల, కాశి. కోసల, అథర్వ, కళింగ. మశక, వృకంబులును, ఏటిని మధ్యదేశములని జెప్పుదురు. పీటికి ఉత్తరమున బాహ్లీక, వాటధానములు, నాభీరములు, గాలతోయకములు, నపరోగములు, శూద్రకములు, బల్లవములు, చర్మఖండములు, గాంధారములు, యవనములు, సింధువులు, సౌవీరములు, మద్రకములు గలవు. తూర్పున ఆంధ్రములు, శాక్యములు, ముదకరములు, నంతర్గిరులు. బహిర్గిరులు, ప్లవంగములు, వంగేయములు, మలదములు, బ్రహ్మోత్తరములు. బ్రవిజయములు గలవు. దక్షిణమున పాండ్య, కేరళ, చోళ, కుల్య, సేతుక, మూషిక, కుమారాది దేశములుగలవు. పశ్చిమమున సూర్యారకములు, కాళివనములు దుర్గములు. తాళసఖములు, పుళిందములు గలవు; మనోజ్ఞక రూశమేలక, చేలకాది దేశంబులు గలవు. వింధ్యపర్వతమున నిర్హార, హంసమార్గ, కుపథాధి దేశములు అనేకములు గలవు.

యీ భారతవర్షమునకు ప్రాగ్దక్షిణ, పశ్చిమములందు సముద్రంబును, ఉత్తరమున హిమవంత పర్వతమును గలదు. అందువలన యిది ధనురాకారముగా నున్నది. ఈ వర్షంబున నివశించు జనులు పుణ్యఫలముచేత బ్రహ్మ, యింద్ర, శివ

పదంబులు గలుగును. పాపఫలముచేత మృగ స్థావర జంగమాది జన్మంబులు గలుగును. కర్మఫలము నిచ్చునట్టి చతుర్ముఖ బ్రహ్మ ఈ భారతవర్షంబున నివసించి యుండును.

దేవతలు ఎపుడును స్వర్గఫలములను ఒట్టి మనుష్య జన్మంబులబుట్టి పుణ్యకర్మలను చేయుచున్నారని తలంచు చుందురు. మనుష్యులు జేయు పుణ్య పాప కర్మ ఫలములను నివారించుటకు బ్రహ్మాది దేవతలకు శక్యము కాదు" అని మార్కండేయుడు చెప్పెను

కూర్మస్థానము

మార్కండేయుడు చెప్పుచున్నాడు. "ఓ క్రోష్టికీ! యీ భారతఖండము తొమ్మిది విధములగు భేదములను గలిగి యున్నది.

యీ భారతవర్షమున శ్రీ మహావిష్ణువు కూర్మరూపము ధరించియుండెను. నాలుగు పాదములును, రెండు కుక్షులును, ఒక పృచ్ఛమును, ఒక శిరస్సు, ఒక పృష్ఠము గలసి తొమ్మిది స్థానంబులుగల తాబేటిరూపమున నుండెను. అందువలన యీ భరతఖండమునందు నివసించు జనులకు ఒక్కొక్క స్థానమున నక్షత్రములు, గ్రహములు, సంచరించునప్పుడు శుభాశుభ ఫలములను యిచ్చుచుండును. అవి యే ప్రకారము ఫలముల నిచ్చునో వివరించి చెప్పుచున్నాను వినుము!

౧. మ్లేచ్ఛ, మద్ర, విమల, అవన్త్య, నిషధ, శక, ఉజ్జయిని, వత్స, ఘోషయూప, సారస్వత, మత్స్య, శూరసేన, మధుర మొదలగు దేశంబులు పృష్టభాగమునందు నున్నవి. కావున అచ్చట నివసించు జనులకు కృత్తిక, రోహిణీ, మృగశిర నక్షత్రములు ఫలముల నిచ్చును.

౨. వృషధ్వజ మొదలగు పర్వతములును, మైథిలి, సాంద్ర, సిదన, తంతుర, ప్రాగ్జ్యోతిషాది దేశములు ముఖమున నుండును. అచ్చటనుండు జనులకు ఆర్ద్ర, పునర్వసు, పుష్యమి నక్షత్రములు ఫలముల నిచ్చును.

౩. కళింగ, వంగ, నరక, కోసల, మూషికాది దేశంబులు ఆగ్నేయ పాదమున నుండును. అచ్చట నివసించు జనులకు ఆశ్లేష, మఖ, పుబ్బలు శుభఫలముల నిచ్చును.

౪. అజ, కాలాజన, సైలికాది దేశంబులును, మహేంద్ర మలయాది పర్వతములును, దక్షిణకుక్షి నాశ్రయించి యున్నవి. అచ్చట నుండువారికి ఉత్తర, హస్త, చిత్తలు ఫలముల నిచ్చును.

౫. కాంభోజ, పల్లవ, అబలీముఖాది దేశంబులు నైరుతి పాదంబున నున్నవి. కావున నచ్చటివారికి స్వాతి, విశాఖ, అనూరాధలు ఫలము లిచ్చును.

౬. మణి, మేఖల, పర్వతంబులును; పరాంతిక హైహయాది దేశంబులును పుచ్ఛంబున నుండును. అందువలన అచ్చటివారలకు జ్యేష్ట, మూల, పూర్వాషాఢలు ఫలమిచ్చును.

౭ పాండ్య, తుషారాది దేశంబులు వాయవ్య పాదమందు గలవు. అందువలన నచ్చట నివశించువారికి ఉత్తరాషాఢ, శ్రవణము, ధనిష్టలు ఫలముల నిచ్చును.

౮. కైలాసాది పర్వతములు; వసంత, కేకయ మొదలగు దేశంబులు ఉత్తరకుక్షి నున్నవి. అందువలన నచ్చటివారికి శతభిషం, పూర్వాభాద్ర, ఉత్తరాభాద్రలు ఫలముల నిచ్చును.

౯. నైమిశారణ్య, నవరాజ్య, పశుల, పంచ, కీచక, కాశ్మీరాది దేశంబులు ఈశాన్య పాదమునందు గలవు. కావున నచ్చటి జనులకు రేవతి, అశ్వని, భరణి, నక్షత్రములు శుభా శుభ ఫలముల నిచ్చుచుండును.

యీ కూర్మమునకు,

౧. పృష్టమున మేష, వృషభ, మిధునములున్ను
౨ ముఖమున మిధున, కర్కాటకములున్ను
3. ఆగ్నేయ పాదమున కర్కాటక సింహములున్ను
౪. దక్షిణ కుక్షియందు సింహ, కన్యాదులున్ను
౫. నైరుతి పాదంబున తుల, వృశ్చికములున్ను
౬. పృచ్ఛమున వృశ్చిక, ధనుస్సులున్ను
౭. వాయవ్యపాదమున ధనస్సు, మకర, కుంభములున్ను
౮. ఉత్తర కుక్షియందు కుంభ, మీనములున్ను
౯. యీశాన్య పాదంబున మీన, మేషంబులున్ను

నివశించియుండును.

యీ రాసులయందు పాపగ్రహములు నివశించునప్పుడు ఆ దేశంబులకున్ను, అందు నివశించు జనులకున్ను, ఆయా రాసుల నక్షత్రములు గలవారికిన్ని, రాసులు గలవారికిన్ని, అరిష్టములు, అపమృత్యువులు గలుగుచుండును. కావున వాటి శాంతికొరకు జపహోమ, దాన ధర్మంబులు జేయించుకొనుట ముఖ్యము. అటుల చేయించిన అరిష్టములు శాంతించును.

దేవదత్తంబునకు తూర్పున భద్రాశ్వ వర్షంబు గలదు. అది శ్వేతవర్ణాది పంచపర్వత యుక్తంబై శీత, శంఖావతి మొదలగు నదులచే నిండియున్నది. అచట నివసించు జనులు పదివేల సంవత్సరములు జీవించెదరు. ఉత్తమ, అధమ, మధ్యమ అను భేదము లేక సుఖింపుచు శ్రీ హయగ్రీవ రూపమునను౦డు శ్రీ మహావిష్ణువును పూజింపుచుందురు. ఈ ద్వీపము గుఱ్ఱపు తలవలె ఆకారము గలిగియుండును. శిరము, హృదయము, శేఫము, పాద, హస్త, నేత్రములును జేర తొమ్మిది స్థానములు గలిగియున్నది. ఆయాస్థానములయందు జనులకు క్రమంబుగా కృత్తికాది నక్షత్రములున్ను, మేషాదిరాసులున్ను గలవు.

కేతుమాలవర్షము పశ్చిమమున విశాలాది సప్త పర్వతములతోడను, మానసస్తోమ, మహేశాది దేశంబులతోడను, చక్షుశ్శ్యామావి నదీనదములతోటిన్ని ప్రకాశించుచుండును. అచ్చట నుండువారు వరాహరూపియగు విష్ణువును పూజింపు చుందురు. ఉత్తర కురువర్షంబున నుండు జనులు మత్స్యరూపి యగు శ్రీ మహావిష్ణువును ఆరాధింపుచుందురు. వీరికందరకు నక్షత్రరాశి ఫలంబులు, భరతఖండమునందువలెనే శుభాశుభ ఫలంబులు అనుభవింతురు.

కింపురుషులు

ఓ క్రోష్టికి ! కింపురుష ఖండమునందు నివశించు జనులు పదివేల సంవత్సరములు ఆయుర్దాయము గలిగియుందురు. వీరు జువ్వి పండ్లను ఆహారముగా తిందురు. స్త్రీలు, పురుషులు బాల్య, యవ్వన, కౌమారములు లేక ఎల్లప్పుడును ముప్పది సంవత్సరముల వయస్సు గలవారై వ్యాధులు లేక సుఖంబుగ నుందురు.

హరివర్షము

ఈ కింపురుష లోకమునకు పైభాగమునందు హరి వర్షము గలదు. స్వర్గమునందున్న వారికి పుణ్యము నశించిన మొదల ఈ హరివర్షమున పుట్టుదురు. వీరు పచ్చటి దేహకాంతి గలవారై చెరుకు రసమును త్రాగుచుందురు.

నీలావృతవర్షము

నీలావృతవర్షము మేరుపర్వతావృతమైన మేరువర్షమని పిలువబడును. ఇచ్చట నివసించు జనులకు సూర్యరశ్మిగాని, చీకటిగాని లేక సదా చంద్రకిరణ ఆవృతమయి వుండును. వీరికి ముదిమి లేక నేరేడుపండ్లను తినుచు పదమూడువేల సంవత్సరములు జీవించుచుందురు.

రమ్యక వర్షము

యీ నీలాస్పృతి వర్షమునకు పైభాగమునందు రమ్యక వర్షము గలదు. ఇచ్చట మనుష్యులు మఱ్ఱిపండ్లను తినుచు సురతసుఖంబులు అనుభవించుచు పదివేల సంవత్సరములు సుఖముగ నుందురు.

హిరణ్మయ వర్షము

ఈ రమ్యక వర్షమునకు ఉత్తరభాగమునందు హిరణ్మయము వర్షము గలదు. అచ్చట బంగారు రంగుయగుచు తామరపుష్పముల చేత నిండియున్న ఒక్క సరోవరంబు గలదు అచ్చటనుండు జనులు బలముగలవారై యుక్తరూపమును నుందురు.

స్వారోచిష మనువు

ఓ క్రోష్టికీ! మన్వంతరములను జెప్పుచున్నాను శ్రద్ధగా వినుము! భూతలలోకములను, నక్షత్రములు, రాసులు క్రమమును జెప్పితిని. ఇప్పుడు స్వారోచిషాది మన్వంతరములను, యింద్రులను, సప్తఋషులను, మనుపుత్రులను జెప్పుచున్నాను,

వరుణానదీ తీరమునందు అరుణాస్పదమను పట్టణము గలదు. ఆ పట్టణమున వేదవేదాంగ పారంగతుడున్ను, సదాచార సంపన్నుడున్ను అయిన ప్రవరుడను బ్రాహ్మణుడు

గలడు. ఆ బ్రాహ్మణునకు భూమియందు తిరుగవలెనని బుద్ధి గలిగి. ఒకనాడు దైవయోగమున మంత్ర తంత్ర ఔషధుల మహాత్మ్యమును దెలసిన సిద్ధుడు ఒకడు రాగా ప్రవరుడు ఆ సిద్ధుని పూజించి సుఖంబుగా కూర్చుండబెట్టి భూమియందు గల చిత్రములను జెప్పవలసినదని కోరెను. ఆ సిద్ధుడు నదీ నద, వన, పర్వతంబులును, పుణ్యక్షేత్ర, దివ్యక్షేత్ర మహిమలును దెలిపెను ప్రవరుడు ఆశ్చర్యమును పొంది సంతోషించి 'మహాత్మా! నీవు చిన్నవయస్కుడవుగదా. నీవు యిన్ని దేశములను. యిన్ని వింతలను యెట్ుల జూడగలిగితివి ?' అని ప్రశ్నించెను.

సిద్ధుడు జెప్పదలచినాడు 'ఓ బ్రాహ్మణ శ్రేష్ఠుడా! మంత్రతంత్రము. ఔషధుల మహాత్మ్యము తెలసిన నేను కామ గమనము గలవాడనై, అర్ధదినంబునందే అనేక వేల యోజనముల దూరమును పోగలిగితి. 'అని జెప్పెను.

ఆ మాటలను ప్రవరుడు విని చాలా సంతోషమును పొంది 'అయ్యా, సిద్ధవర్యా! నీ మంత్ర ఔషధుల ప్రభావమును నాకు జెప్పుము. యీ భూమండలమంతయు జూడవలయునని నాకు కోరిక గలదు' అని యడిగెను.

సిద్ధుడు ప్రవరునకు పాదలేపన ఔషధమును జెప్పి మంత్రమును ఉపదేశము జేసెను అంతట ఆ బ్రాహ్మణుడు ఆ ఔషధంబును పాదంబులకు బూసుకుని మంత్రమును జపించి

పోవునప్పుడు అర్ధదినమునకు వేయి యోజనములు దూరము పోవుటకు తలంచెను. ఆ సంకల్పము ప్రకారము అర్ధదినమునకు హిమవంతపర్వతమునకు పైభాగమునందు దిగెను.

ప్రవరుడు అచ్చట దిగి ఆ పర్వతమునందుగల చిత్ర విచిత్రములను జూచుచుండెను. ఆ ప్రకారము దిరుగుచు అందములగు గుహాలను జూచుచుండెను. ఆ గుహాలు సిద్ధుల చేతను, గంధర్వాదులచేతను సేవింపబడుచుండెను. దేవతలు తిరుగు స్థలములు, అప్సరసలు తిరుగు స్థలములను జూచుచు తృప్తిని బొందక నీరు ప్రవహించుచున్న గుహాలను జూచు చుండెను. అచ్చట నెమళ్లు మొదలగు పక్షుల సంచారమును, కలకలంబులను విని ఆనందము పొందుచు మనస్సు తృప్తిగానక రేపకడ రావచ్చునని తలంచి తన మనంబున తన గృహంబునకు వెళ్లుటకు తలంచెను. గాని పాదలేపనము నీటియందు తిరుగుట చేతను, మంచుచేతను కరగిపోయి కామగమనము తగ్గిపోయెను. అది ప్రవరుడు తెలుసుకుని ' అయ్యో ! నేను యేమి చేయుదును ఈ పర్వతము చాలా పెద్దది, దిగుటకు చాలా ప్రయాసను గలుగజేయును. చాలాదూరము వచ్చితిని. అగ్ని శ్రోత్రాది నిత్యకర్మలు చెడును. నేను యిచ్చట యేమి చేయగలను ? ఔషధమూ నావద్ద లేకపోయెను ' అని విచారించుచు తిరుగు చుండెను.

ఆ కొండ గుహాలయందు గల వరూధిని యను గంధర్వ కాంత ప్రవరాఖ్యుని జూచి మోహ పరవశయై ప్రవరాఖ్యుని సమీపమునకు వెళ్లెను, ఆ విప్రుడు ఆమెను గౌరవముగ జూచి సమీపమునకు వెళ్లి 'ఓ తరుణీ! నీవు ఎవరవు? యిచ్చటకు వచ్చుటకు కారణమేమి? నేను బ్రాహ్మణుడను. అరుణాస్పదమను పట్టణమునుండి వచ్చితిని. నా పాదలేపనము కరగిపోయినది. యిప్పుడు నేను పోవుటకు సామర్థ్యము లేక వాడినైతిని' యని మధురవాక్యములను జెప్పగా వరూధిని విని 'ఓ విప్రవర్యా! నేను మేనక యను దేవాంగన పుత్రికను. నన్ను 'వరూధిని' అని పిలచెదరు. నేను నిన్ను జూచినది మొదలు నా మనస్సు నీయందు తగులము పొందిన మోహమును పొందియున్నాను. భూలోకమునందు గల సుఖములకంటె దేవతా సుఖములు యెక్కువ గదా? ఎన్ని యజ్ఞయాగాదులను జేసినను దేవాంగనల సౌఖ్యమునకే గదా! అటువంటి నీవు భూలోక సుఖములను వదలి నన్ను పొంది దేవతాసుఖంబు లనుభవింపుము' అని ప్రవరాఖ్యుని కౌగలించుకొనెను.

ప్రవరాఖ్యుడు పరాఙ్ముఖుడై వరూధినను త్రోచివైచి దూరమునకు పోయి నేను సర్వకాలములందు పరద్రవ్యములను, పరస్త్రీలను గోరనివాడనైతినేని, దేవతా పితృకార్యములందు శ్రద్ధ గలవాడనైతినేని, నిత్యాగ్నిహోత్రమును జేయువాడనైతినేని సూర్యాస్తమయమునకు ముందుగనే నన్ను నా గృహంబునకు జేర్చుమని అగ్నిహోత్రుని ప్రార్థించెను.

ఆ ప్రకారము ప్రవరాఖ్యుడు అగ్నిహోత్రుని ప్రార్థించగానే సత్యసంపన్నుడైన ప్రవరాఖ్యుని కోరిక ప్రకారము అగ్నిహోత్రుడు సశరీరుండై వచ్చి ప్రవరాఖ్యుని తన భుజమునందు కూర్చుండబెట్టుకొని అంతరిక్షమార్గమున తీసుకునివచ్చి ప్రవరాఖ్యుని స్వగృహమునందు నిలిపి అగ్నిహోత్రుడు అదృశ్యుడాయెను.

వరూధిని ప్రవరాఖ్యుని గానక మోహాపరవశయై విచారించుచుండగా కలి యను గంధర్వుడు కపటముగ ప్రవరాఖ్యుని రూపమును ధరించి గంధర్వమాయను కల్పించి వరూధిని సమీపమునకు వచ్చెను.

కలి యను గంధర్వుడు కపట ప్రవరాఖ్యుడై వరూధినిని వివాహమాడుట

కపట రూపమున నున్న గంధర్వుడు వరూధినిని సమీపించి వనమునందు సంచరించుచు యిటులని తలంచుచుండెను. 'నేను చాలా కాలమునుండి యీమెను ప్రేమించియుండి అనేక విధముల ప్రార్థించుచుంటిని గాని నా ప్రయత్నము నెరవేరలేదు. యీమె యిప్పుడు ప్రవరాఖ్యుడను బ్రాహ్మణుని మోహించియున్నది. ఆ బ్రాహ్మణుడు వేదజ్ఞుడు గాన త్రిలోక సౌందర్యముగల యీ వరూధినిని విడచి వెళ్లిపోయెను. నేను యే విధముగానైనను యీ తరుణీమణిని పొందెదనుగాక' అని తలంచుచు తిరుగుచుండెను.

తన సమీపమునందు తిరుగుచున్న కపట ప్రవరాఖ్యుని జూచి వరూధిని మహానందము పొంది వాని సమీపమునకు వచ్చి అనేక విధముల బ్రతిమాలజొచ్చెను. ఆ మాటలు కపట బ్రాహ్మణుడు విని 'ఓ వరూధిని! నేను నీకొరకు అగ్ని హోత్రాదులను వదలి నీ మనోరథమును నెరవేర్చెదను. అయినను నేను చెప్పెడి నియమము ప్రకారము జేయుదునని నీవు శపథము జేసినయెడల నీ పొందును నేను జేయుదును. లేనియెడల యిచ్చటనే తపంబు జేయుదును' అని జెప్పెను.

ఆ మాటలను వరూధిని విని సంతోషమును పొంది 'నీవు జెప్పెడి కోరికలను జెప్పుము' అని యడిగెను.

'వరూధినీ! నీవు సంభోగసమయమునందు నన్ను జూడక రెండు కన్నులను మూసుకుందునని శపథము జేసిన యెడల నీ కోరిక నెరవేర్చి నిన్ను పొందుదు' నని కపట ప్రవరాఖ్యుడు జెప్పెను.

వరూధిని అటుల సమ్మతించగా వారుభయులును అన్యోన్య ప్రేమ గలవారై మన్మథ క్రీడల సర్వసుఖములను అనుభవించుచుండిరి.

వరూధిని కన్నులు మూసుకొనియున్నను ప్రవరాఖ్య రూపమును స్మరించుచుండెను.

యీవిధముగా చాలాకాలము జరిగినపిమ్మట వరూధిని గర్భము దాల్చెను. కలి యను గంధర్వుడు వరూధినితో జెప్పి

వెడలిపోయెను. పిమ్మట కొంతకాలమునకు వరూధిని కోటి సూర్య ప్రకాశమానముగల కుమారుని గనెను. ఆ బాలుని దేహకాంతిచే దశదిక్కులు ప్రకాశించుచుండెను. అందువలన అశరీరవాక్కున ఆ బాలుడు స్వారోచి యనుపేరున పిలువబడెను.

అదిమొదలు ఆ బాలుడు బాలచంద్రుని బోలి దినదిన ప్రవర్ధమానుడై, అనేక మంచిగుణములు గలిగి, ధనుర్వేదం బును సమ్యగముగా నభ్యసించి, సకలవిద్యాపారంగతుడై, ప్రఖ్యాతి గలిగి, ఇందీవరాక్షుని వలన ఆయుర్వేదంబును, అథర్వణ వేదంబును బుచ్చుకుని, యిందీవరాక్షుని కుమార్తె యగు మనోరమను వివాహమాడెను. పిమ్మట మనోరమ చెలికత్తెలగు విభావరి అను కన్యను వివాహమయి ఆమెవలన సర్వజంతు ధ్వనివేదిని అను విద్యను గ్రహించెను. పిమ్మట కళావతి యను కన్యను వివాహమయి నవనిధులు వశంబులగు పద్మిని యను విద్యను గ్రహించెను. ఆ సమయమునందు ఆకాశమునందు దేవదుందుభులు మ్రోగెను.

స్వారోచి మనోరమ, విభావరి, కళావతి యను ముగ్గురు భార్యలయందు అన్యోన్య ప్రేమానురాగంబులు గలవాడై సర్వసుఖములు పొందుచుండెను.

యిటులనుండగా కొంత కాలమునకు లేడి రూపము ధరించి వచ్చిన వనదేవతను, దేవతల అనుమతి ప్రకారము వివాహమాడెను. ఆమెయందు మనువు జన్మించెను.

ఆ సమయమునందు గంధర్వులు పాడిరి. దేవదుందుభులు మ్రోగినవి. ఆ బాలునకు ద్యుతిమంతుడని పేరును పెట్టిరి. స్వారోచికి ద్యుతిమంతుడు పుత్రుడు గావున స్వారోచితుండని ప్రసిద్ధి గలిగెను.

యిటుల నుండగా స్వారోచి ఒకనాడు హంసదంపతులు సంసారమందు విరక్తి గలుగు వాక్యములను మాట్లాడుకొను చుండగా విని తాను సంసారమునందు విరక్తి గలవాడై తాను భార్యల సహితముగా సకలసుఖంబులను విసర్జించి తపోవనంబునకు పోయి పాపరహితుండై బ్రహ్మలోకమునకు పోయెను.

పిమ్మట స్వారోచితుని మనువుగా బ్రహ్మ నియమించెను.

స్వారోచిమనువుకాలమున ఇంద్రాదులు

యీ ప్రకారము స్వారోచి విరక్తుడై బ్రహ్మలోకమునకు రాగా బ్రహ్మ స్వారోచిషుని మనువుగా జేసి ఈ విధముగా నిర్ణయించెను. దేవతలు పారావతులనియు, దుషితులనియు రెండు విధములుగ నుండిరి. విపశ్చిత్తు అనువాడు యింద్రుడు. ఉర్జస్తంబ ప్రాణదత్తోకి, ఋషభిని, వారాధ్వరవంతు లనువారు సప్తఋషులు. చైత్రాది సుతులు ఏడుగురు పుట్టి ఆ మనువు కాలమునందు భూమిని పాలించిరి" అని మార్కండేయుడు జెప్పగా క్రోష్టికి ప్రశ్నించుచున్నాడు,

నిధుల మహిమను వర్ణించుట

"అయ్యా, మార్కండేయా! స్వారోచిష మన్వంతర మును జెప్పితివి. పద్మిని యను విద్యా ప్రభావమునుకూడా జెప్పవలసిన"దని కోరెను.

మార్కండేయుడు జెప్పుచున్నాడు. "క్రోష్టికీ! పద్మిని యను విద్యకు శ్రీ మహాలక్ష్మి అధిదేవత. నిధులు కొన్నియును ఆమె ఆధీనమునందు వుండును. వాటిలో ౧. పద్మ, ౨. మహాపద్మ, ౩. మకర, ౪. కచ్ఛప, ౫. ముకుంద, ౬. కుంద, ౭. నీల, ౮. శంఖములని ఎనిమిది విధములగు నిధులు గలవు. వాటి వృద్ధిక్షయములను జెప్పుచున్నాను వినుము!

౧. పద్మంబను నిధి సత్వగుణము ప్రధానము గలది. ఈ ధనము పుత్రపౌత్ర పారంపర్యముగా వృద్ధి యగుచుండును. ఈ ధనము దాన ధర్మములకు, యజ్ఞ యాగాదులకు ఉపయోగ పడును.

౨. మహాపద్మంబను నిధి సత్వగుణము గలది. ఈ నిధి సత్పురుషులకు దాన ధర్మములు జేయుటకు, గృహదానములు జేయించుటకు వినియోగపడుచు ఏడు పురుషాంతములు వరకు వుండును.

౩. మకర మను నిధి గలవారు జ్ఞానములేక ఒకరితో ఒకరు పోరువారికిన్ని, ప్రగల్భవాక్యములు జెప్పువారికిన్ని యిచ్చునటుల జేయుచు వారి జీవితాంతమువరకు నిలచును.

౪. కచ్ఛప అను నిధి గలవారు అనేక విధములుగా ధనమును సంపాదించుచు, స్వధర్మమును వదలి తాను తినక యితరులకు పెట్టక దాచియుంచెదరు. యిది స్వల్పకాలము మాత్రమే వుండును.

౫. ముకుంద అనునిధి గలవారు రజోగుణము గలవారై శృంగార విలాసంబుల దిరుగుచు తానుమాత్రమే భుజించుచు యితరులను హేళన జేయించుచుందురు. యీ ధనము స్వల్ప కాలము మాత్రమే నిలచును.

౬. కుంద అను నిధి గలవారు రజసత్వము గలవారై ధాన్యాదులను విక్రయించుచు, ధనమును సంపాదించుచు, బంధుపోషణము చేయుచు, అతిథి అభ్యాగతులను పోషించుచు, స్తోత్రప్రియులై స్త్రీలోలురై యుందురు. ఈ ధనము యేడు పురుషాంతరముల వరకు వుండును. ఆయురారోగ్యములు గలవారై యుందురు.

౭. నీల అను నిధి గలవారు సత్వ తమో గుణములు గలవారై జ్ఞానములేని మూర్ఖులుగ నుండి బట్టలు, ధాన్య, పుష్ప, మాంసాదులను విక్రయించి సంపాదించెదరు. యీ ధనము మూడు పురుషాంతముల వరకు వుండును.

౮. శంఖము అను నిధి గలవారు తాము తినుచు పుత్ర మిత్ర కళత్రములకు బెట్టక రజోగుణము గలవారై యుందురు. యీ ధనము స్వల్పకాలమే యుండును.

ఉత్తమ మన్వంతరము

ఆర్యా, క్రోష్టికి! మూడవది యగు ఉత్తమ మన్వంతరమును జెప్పుచున్నాను వినుము!

స్వాయంభువ మనువుయొక్క వంశమునందు ఉత్తాన పాదునకు ఉత్తముడను పుత్రుడు గలిగెను. ఆ యుత్తముడు ధార్మికుడై పరాక్రమమున శ్రీ సూర్యునికైవడి దుష్టనిగ్రహము శిష్టపాలనము జేయుచు బభ్రుకుమార్తె బహుళ యను కన్యను పెండ్లాడియుండెను. గాని ఆమె యెల్లప్పుడును భర్తను అవమానపర్చుచుండగా ఆ రాజు కోపముగలిగి ఆ భార్యను అడవికి పంపించివేసెను. ఆమె సంతోషముగా అడవియందు తిరుగుచుండెను. రాజుమాత్రము విచారముగలవాడై యుండెను.

యీ విధముగా నుండగా ఒకనాడు సుశర్మ యను బ్రాహ్మణుడు రాజువద్దకు వచ్చి 'ఓ రాజోత్తమా! నేను నిద్రించుచున్న సమయమునందు యెవ్వడో నా భార్యను అపహరించెను. నీవు రాజువుగాన నా భార్యను దెచ్చి యివ్వ వలసిన'దని జెప్పెను.

అందులకు రాజు 'ఓ బ్రాహ్మణుడా! నీ భార్యను నేను యెరుగను ఆమె రూపమును జెప్పుము, దెచ్చి యిచ్చెదను' అనెను.

సుశర్మ చెప్పుచున్నాడు, 'నా భార్యకు భయమును గలుగజేయునట్టి కన్నులును, కురుచ చేతులును, చిక్కియున్న ముఖమును గలిగి కఠినమైన మాటలను పలుకునట్టిదై యున్నది' అని చెప్పగానే రాజు విని 'ఓ బ్రాహ్మణుడా! అట్టి కురూపి యగు భార్య నీకు యెందుకు? యవ్వనవతియు, రూపవతియు, మంచికులమునందు బుట్టి సుగుణములు గలిగియున్న కన్యను నీకు దెచ్చియిచ్చెదను. అటువంటి కన్యను పరిగ్రహింపుము' అని చెప్పెను.

ఆ మాటలను సుశర్మ విని 'రాజశ్రేష్టా! నా భార్య యెటువంటిది అయినను విడువతగదు. నా భార్యను నేను కాపాడుట ధర్మము. భార్యను విడచినవాడు కులమును సంకరము జేసినవాడగును. అందువలన నరకము సంభవించును. భార్య లేనివాడు నిత్యకర్మలు జేసినను నిష్ప్రయోజనము అగును. కావున నా భార్యను నాకు దెచ్చి యిమ్ము' అనెను.

ఆ మాటలను విని రాజు జెప్పుచున్నాడు, 'బ్రాహ్మణుడా! నేను నీ భార్యను తీసుకొని వచ్చెడు పర్యంతము యిచ్చట నుండు'మని జెప్పి రథంబునెక్కి అరణ్యాంబులు, గుట్టలు, మెట్టలు మొదలగు ప్రదేశములు తిరిగి ఎచ్చటను గానక కడకు ఒక గృహావద్ద పద్మాసీనుడై తపంబు జేయుచున్న ఋషిని జూచి సమీపమునకు వెళ్లి వినయమున నమస్కరించిన ముని సన్మానము జేసి అర్ఘ్యమును, పాద్యాదులను యిచ్చాక 'ఓ రాజేంద్రా! నీవు వచ్చుటకు కారణమును జెప్పుము' అని యడిగెను.

రాజు జెప్పుచున్నాడు, 'మునికులసంభవా! సుశర్మ యను బ్రాహ్మణుని భార్యను ఎవ్వడో అపహరించెను. ఆమెను వెదకుచు యిచ్చోటునకు వచ్చితిని. అభ్యాగతినగు నాకు అర్ఘ్యాదులను యివ్వకుండుటకు కారణమేమి?' అని అడిగెను.

'రాజేంద్రా! నీవు స్వాయంభువ మనువు వంశమునందు బుట్టియు భార్యను విడచితివి. భార్య లేనివాడు వైదిక కృత్యములకు పనికిరాడు. భార్య రూపవతి అయినను కాకపోయినను, దుర్మార్గురాలు అయినను విడువరాదు. యిది పురుష ధర్మము. పత్నీసమేతుడై కర్మలను జేయవలెను. లోకధర్మములను కాపాడునట్టి నీవే అధర్మమును జేయుచుంటివి. కావున నీకు అర్ఘ్యమును యిచ్చుట న్యాయముకాదని నిన్ను పూజించుట మానితిని' అని ముని జెప్పెను.

రాజు జెప్పుచున్నాడు, 'ముని పుంగవా! అది అటుల నుండనిమ్ము. బ్రాహ్మణుని భార్యను ఎవ్వడు అపహరించెనో, యెచ్చట నున్నదో జెప్పుము' అని కోరెను.

ఆ మాటలకు ముని జెప్పుచున్నాడు, 'రాజా! సుశర్మ యను బ్రాహ్మణుని భార్యను నద్రి సుతుండగు బలాకుండను రక్కసుడు తీసుకొనిపోయి ఉత్పలాకంబను వనంబున నుంచెను. అచ్చటకు పొమ్ము' అని జెప్పి 'ఆ విప్రుని భార్యను దెచ్చి బ్రాహ్మణునకు యిచ్చితివేని నీ పాపంబులు అన్నియు నశించి పోవును' అని జెప్పెను.

ఉత్తానపాదుని పుత్రుడు రథంబును యెక్కి ముని జెప్పిన ప్రకారము త్పలాక వనంబునకు వెళ్లి వెదకుచు మారేడు పండ్లను తినుచున్న యువతిం జూచి 'మగువా! నీవు యీ వనంబునకు ఎటుల వచ్చితివి? నీ భర్త సుశర్మగాదా? నీసంగతి జెప్పుము' అని అడిగెను.

ఆమె యిటులని జెప్పుచున్నది: 'ఓ రాజా! నేను అతిరాత్రుండని పిలువబడు బ్రాహ్మణుని పుత్రికను. విశాల నేత్రుండును, సదాచార సంపన్నుడును అయిన సుశర్మ యను బ్రాహ్మణుని భార్యను. నేను నిద్రించుచుండగా బలాకుండను రాక్షసుడు నన్ను యిచ్చటకు దెచ్చినాడు' అని జెప్పెను.

రాజు 'అమ్మా! నిన్ను తీసుకునివచ్చిన రాక్షసుడు ఎక్కడ నున్నాడు? వాని సంగతిని జెప్పుము! నీ భర్త నన్ను ప్రార్థించుటచే నిన్ను తీసుకుని వెళ్లుటకు వచ్చితిని' అని జెప్పెను.

ఆమె 'రాజా! వాడు యీ అడవిమధ్యమునందు సంచరించుచుండును' అని జెప్పెను.

రాజశేఖరుడు ఆ మాటలను విని రాక్షసుడుండు తావునకు వెళ్లుచుండగా ఆ రక్కసుడు యెదురుగా వచ్చి నమస్కారంబులు సల్పుచు అనేక విధముల ప్రార్థించుచు దగ్గరకు వచ్చి 'నన్ను అనుగ్రహింపుము. నీకు సేవకుడనై యుందును. నేను యిచ్చెడు అర్ఘ్యపాద్యాదులను స్వీకరింపుము. యీ ఆసనంబున కూర్చుండుము' అని కోరెను.

ఆ మాటలు విని రాజు సంతోషించి యిట్లని జెప్పెను. 'రాక్షసోత్తమా! నీవు సుశర్మ భార్యను ఆహారముగా దెచ్చితివా? అటులయిన యేల ఆమెను భక్షించియుండలేదు!' అనిన రాక్షసుడు జెప్పుచున్నాడు. 'ఓ రాజశ్రేష్టా! నేను మనుష్యులను భక్షించువాడను గాను. మానవులు జేయు పుణ్యపాపములను భక్షించెదను. పుణ్యమును హరించిన మనుష్యులు దుర్మార్గులగుదురు. దుష్కృతమును హరించిన సుగుణ సంపత్తి గలవారలగుదురు. కామంబునకు ఈమెను తీసుకునిరాలేదు. నాకు త్రిలోకసుందరులయిన భార్యలు అనేకులు గలరు. అయినను సుశర్మ యజ్ఞంబులందు ఋత్విజుడై రక్షాకరంబులయిన మంత్రంబులచే రాక్షసులను సంహారింపుచున్నాడు. వాని కళత్రమును హరించిన గర్మభ్రష్టుడగును అని తలంచి ఈమెను తెచ్చితిని' అని జెప్పెను. రాజేంద్రుడు 'రాక్షసోత్తమా! ఈ విప్రస్త్రీకి గల దుశ్శీలతను భక్షించి భర్తకు నప్పగించి రావలసిన'దని జెప్పెను. ఆ ప్రకారము రాక్షసుడామెను బ్రాహ్మణునకు నప్పగించి వచ్చి 'రాజేంద్రా! మీ ఆజ్ఞను నెరవేర్చితిని. యింక యేమి ఆజ్ఞాపించెదవో ఆజ్ఞాపించుము' అని జెప్పెను. ఆ మాటలను రాజువిని 'రక్షసోత్తమా! నేను దలంచినప్పుడు రమ్మ' అని జెప్పి తాను త్రికాలజ్ఞుండను మునికడకు వచ్చి సుశర్మభార్య వృత్తాంతమును సర్వంబును జెప్పెను.

ఆ మాటలను ముని విని 'రాజోత్తమా! నీ మనోగత విషయంబు లన్నిటిని తెలుసుకొంటిని. భూలోకమునందు ధర్మ, అర్థ, కామ, మోక్షములను సంపాదించుటకు భార్య కారణము. భార్య లేనివాడు కర్మహీనుడగును. భర్తలేని స్త్రీ విధవాస్త్రీయై నిరర్థకతను పొందును. భార్యను భర్తయు, భర్తను భార్యయు సదా రక్షించుకొనుచు విడచియుండక యుండవలెను' అని జెప్పగానే రాజు 'మునికులోత్తమా! నాయందు యేమాత్రమును తప్పు లేకుండగనే నా భార్య అతి పరుషవాక్యములచేత నన్ను దూలనాడుచుండును. ఆ కఠిన వాక్యములను వినజాలక నేను నా భార్యను అడవికి పంపించి వేసితిని. ఆమెను విడనాడి విరహమును భరించలేక పిచ్చివాని వలె యిటుల సంచరించుచున్నాను. ఆమెను అడవియందు మృగంబులు భక్షించియుండును' అని జెప్పెను.

ముని జెప్పుచున్నాడు, 'రాజేంద్రా! నీవు అటుల బలుకకుము. నీ భార్య పాతాళలోకమున నున్నది. నీకు తెలియక అటుల పలుకుచున్నావు' అని జెప్పగానే రాజు ఆశ్చర్యమును పొంది 'మునికులోత్తమా! నా భార్య పాతాళలోకమునకు పోవుటకు యేమి కారణమున్నది? ఆ తావున పాతివ్రత్యంబు తప్పకుండగా నడచుచున్నదా? ఆ వృత్తాంతమును విపులముగా జెప్పవలసినదని అడిగెను.

ముని జెప్పుచున్నాడు, 'రాజేంద్రా! పాతాళ లోకమునందు సాలపోతకుండు అను నాగరాజు గలడు. అతడు

భూలోకమునకు వచ్చి అడవియందు సంచరించుచు నీ భార్యను జూచి పాతాళమునకు గొనిపోయెను. అతనికి మనోరమ యను భార్యయు, నంద యను కుమార్తెయు గలరు. నాగరాజు నీ భార్యను కుమార్తెకు నప్పగించి తనకు స్వాధీనమయి, భార్య యగునట్టుల జేయుమని జెప్పెను. ఆ మాటలు కుమార్తె విని తండ్రీ! నీకు పరకాంతలను గోరు బుద్ధి తగదు. మహాపాపము సంభవించును. అని జెప్పెను. ఆ మాటలకు తండ్రికి కోపము వచ్చి నీవు నాకు బుద్ధి జెప్పితివి గాన నీవు మూగదానివి కమ్మని శాపమును బెట్టెను. అది మొదలు నీ భార్యకు నంద చెలికత్తెయై తిరుగుచున్నది ' అని చెప్పెను.

ఆ మాటలకు రాజు సంతోషమునుపొంది ' ముని పుంగవా! నేను నా భార్యయందు అనురాగము గలిగియుండగా ఆమెకు నాయందు మోహము లేకపోవుటకు కారణమేమి ? ' అని అడిగెను.

అందులకు ముని ' రాజేంద్రా! నీ వివాహకాలమునందు సూర్యుడు, కుజుడు, శని అను మూడు క్రూరగ్రహములు నీ తనుస్థానమును జూచుచుండుటచేతను; శుక్రుడు, గురుడు నీ కళత్రస్థానమును జూచుచుండుటచేతను; నీ జన్మలగ్నమున కుజుడున్న, నీ భార్య జన్మలగ్నమునందు చంద్రుడును యుండి ఒకరినొకరు చూచుచుండుటచేతను మీ భార్యాభర్తలకు యిటువంటి భేదములు కలుగుచున్నవి. అయినను నీ భార్య నిన్ను జేరును. ధర్మయుక్తంబుగ రాజ్యపాలనము జేయుము '

అని జెప్పి ' రాజేంద్రా ! వివాహ ముహూర్తంబులను బలా బలములను విచారించి దైవజ్ఞుడు ముహూర్తము నుంచుచుండ వలెను. ఆ శాస్త్రములను విస్మరించక ముహూర్తము నుంచుటచే యిటువంటి అపోహ్యాదు ప్రసేయములు లేక యుండుట కలుగుచున్నది. ప్రతి దైవజ్ఞుడు ఈ విషయములను ముఖ్యముగా గమనించవలయును.

శ్లో॥ లగ్నాష్టమం ద్వాదశ బాణ సూర్యే ।
చంద్రాష్టమం ద్వాదశ లగ్నచంద్రే ।
భౌమే చతుస్సప్త శరాంకరంధ్రే ।
షష్ఠత్రయం ద్వాదశ మష్టజీవే ।
శుక్రేచ షష్ఠాష్టమ ద్వాదశేవా ।
లగ్నాష్టమ ద్వాదశ పంచమందే ।
ద్వాదశ్య లగ్నే యతిసృష్ట రాహుః ।
వివాహకాలే యతిలగ్న కేతుః ।
పాణిగ్రహే భర్తృ మృత్యుర్యదం స్యాత్ ॥

అని శాస్త్రంబులు జెప్పుచున్నవి ' అని మునిసత్తముడు జెప్ప గానే రాజశ్రేష్టుడు త్రికాలజ్ఞమునికి నమస్కరించి రథంబు నెక్కి తన పురంబునకు వచ్చి సుశర్మ యను బ్రాహ్మణుడు భార్యాయుక్తుడై యుండుటను జూచి సంతోషమును పొంది నమస్కరించి నిలుచుండెను.

సుశర్మ రాజును జూచి మహానందమును పొంది 'ఓ రాజోత్తమా! నీ పరివారముగా సాహసకృత్యముచే నా భార్యను దెచ్చి నాకు యిచ్చితివి. అందువలన నా నిత్య వైదిక కర్మలు శాస్త్రోక్తముగా జరుగుచున్నవి. అందువలన కృతార్థుడనైతిని' అని అనేకవిధములుగా స్తోత్రములను జేసి 'రాజేంద్రా! నీ భార్య సన్నిధిని లేకుండుట ధర్మముకాదు. నీ భార్యను అరణ్యమునకు పంపించితివి. అందువలన ఆమెను అడవి మృగములు తినియుండునని లోకులును నీవును అనుకొనుచుందురు. అట్లు జరుగుటయే యదార్థమైయున్న వేరొక భార్యను వివాహము జేసుకుని గృహస్థ ధర్మము కాపాడుము. నీవు విరక్తి గలిగియుండుట న్యాయముగాదు. పురుషులకు నిత్యకర్మలకు లోపము రాకుండునటుల రెండవ వివాహము యేర్పడియున్నవి. నీవు భార్య లేకుండుటవలన ధర్మశాస్త్రములను తిరస్కరించినవాడవగుదువు. స్త్రీలకు అగ్నిహోత్రాది నిత్యకర్మలు లేకుండుటవలన రెండవ వివాహము నిషేధింపబడియున్నది. పురుషుల కిటులగాదు. ముఖ్యముగా భార్య సాన్నిధ్యము నందుండగా అగ్నిహోత్రాదులను జేయవలెనని అనేక విధములుగా శాస్త్రములు జెప్పుచున్నవి. రాజా! నీవు గృహస్థ ధర్మమును గాపాడుము' అని అనేక విధములుగా సుశర్మ జెప్పగా నా రాజు విని 'ఓ విప్రపుంగవా! నా భార్య అరణ్యమునందు మృతిని పొందలేదు. పాతాళలోకమునందు పాతివ్రత్య నియమమును జరుపుచున్నదని త్రికాలజ్ఞ ముని పుంగవుడు జెప్పియున్నాడు. ఆమె నాయందు అనుకూలముగా

లేకుండుటచేత నే గదా ఈ విధముగా జరిగినది' అని జెప్పగానే బ్రాహ్మణుడు 'రాజా! నీవు విచారమును పొందకుము. మిత్రవిందయను ఇష్టిని నీవు జేయుము. అటుల జేసిన నీ భార్య నీయందు అనురాగము గలిగి యుండును. యిష్టికి తగిన సంభారములను దెప్పించుము. ఆలస్యము వలదు' అని జెప్పెను.

ఆ మాటలు రాజు విని మంత్రి పురోహితులను జూచి కావలసిన పదార్థములను దెప్పించవలసినదని జెప్పెను, అంతట పదార్థములు రాగా సుశర్మ రాజేంద్రునిచే మిత్రవిందయను యిష్టిని యేడు పర్యాయములు జేయించెను. ఆ విధముగా యిష్టిని పూర్తిచేయించి 'రాజేంద్రా! యింక నీ భార్య నీయందు యనురాగము గలిగి యుండును. రప్పించుము' అని జెప్పెను.

ఆ మాటలకు రాజు సంతోషించి బలాకుండను రాక్షసుని పిలిచి 'నా భార్య పాతాళలోకమునందు సాలపోతకుండను నాగరాజు గృహంబున నున్నది. నీవు వెంటనే వెళ్ళి ఆమె నిటకు తీసుకుని రమ్ము' అనిజెప్పి రాక్షసుని పంపించెను.

బలాకుడు రాజు ఆజ్ఞను పొంది వాయువేగమున పాతాళలోకమునకు వెళ్ళి రాజుభార్యను తీసుకునివచ్చి రాజు ముందు నిలిపెను.

ఆ ప్రకారము తనముందున్న భార్యను రాజు జూచి సంతోషము పొంది 'ఓ మనోహరి! నన్ను పరిగ్రహింపుము. నీవియోగముచేతన నిత్యము పరితపించుచున్నాను' అని పలికెను.

ఆ మాటలను రాజుభార్య విని మహానందము పొంది 'రాజేంద్రా! నీ యనుగ్రహము ఎప్పుడు కలుగునా యని నిత్యము శ్రీ మహాలక్ష్మీనారాయణులను ప్రార్థించుచున్నాను. నా తప్పులను మన్నించి నన్ను అనుగ్రహింపుము' అని ప్రార్థించెను

రాజేంద్రుడు మహానందము పొంది అన్యోన్య ప్రేమానురాగములు గలవారై గాఢాలింగనము జేసుకుని. అంతట రాజుభార్య రాజుంజూచి 'రాజేంద్రా! నాయందు నీకు ప్రేమ గలిగియున్న, నాకొరకు దండించే శాపమును బొంది మూకభావము గలిగియున్న నంద యను నాగకన్యకకు మూకత్వము పోవునటుల జేయవలసిన'దని కోరెను.

ఆ మాటలకు రాజు సంతోషమును పొంది సుశర్మచే సారస్వత యిష్టిని చేయించెను. అందువలన పాతాళలోకమున నున్న నందయొక్క మూకత్వము పోయి మాట్లాడదొడగెను. అచ్చట నున్నవారందరును ఆశ్చర్యమును పొందిరి.

నందకన్యక కర్ణుండను మునివలన, రాజుభార్యవలన తనకు మూకత్వము పోయినదని తెలుసుకుని భూలోకమునకు వచ్చి రాజును, రాజు భార్యను జూచి ప్రియవాక్యములను బలికి రాజు భార్యను కౌగలించుకుని 'రాజేంద్రా! మీ యుభయము లకు భూమండలమంతయు పరిపాలన జేయు బలపరాక్రమ సంపన్నుడైన కుమారుడు గలుగును. మీరు చాలా కాలము

చిరంజీవులయి సకలసౌఖ్యములను అనుభవించుడని ఆశీర్వదించి సర్వాభీష్ట పరిహారముగ సూర్యునిచ్చి పాతాళ లోకమునకు పోయెను.

రాజదంపతులు అన్యోన్య ప్రేమ గలవారై సకల సుఖంబులను యనుభవించుచుండగా కొంతకాలమునకు వృశ్చిక లగ్నమునందు అయిదు గ్రహములు ఉచ్ఛస్థానములను పొంది గ్రహమాలికా యోగమునందు కుమారుడు గలిగెను. ఆ ప్రకారము పుట్టిన పుత్రునకు పుత్రోత్సవమును జేసి గోదాన, భూదాన, ద్రవ్యదానంబుల నిచ్చి బ్రాహ్మణులను పూజించి ఉత్తముడను నామధేయము జేయించెను. ఆ సమయమునందు గంధర్వులు పాడిరి. దేవదుందుభులు మ్రోగెను. పుష్పవర్షము కురిసెను. ఋషులు ఆశీర్వదించిరి. ఆ బాలుడు శుక్ల పక్ష చంద్రుని విధముగా షోడశ కళా పూర్ణుడై సకల విద్యలను అభ్యసించి యవ్వనవంతుడు కాగా తల్లిదండ్రులు ఆనందము పొంది కుమారునకు పట్టాభిషేకము యథావిధిగా జరిగించి తాను భార్యాయుక్తముగా తపోవనంబునకుజనెను. ఉత్తముడు తల్లిదండ్రులవలన రాజ్యభారమును వహించి ధర్మమును నాలుగుపాదంబుల నడపుచు ప్రజలను సకలవిధముల కాపాడుచు పాపులను శిక్షించుచు రాజ్యమును పాలించుచుండెను. ఈ పరిపాలనము 'ఉత్తమ మన్వంతర'మని పిలువబడుచున్నది" అని మార్కండేయుడు చెప్పెను.

ఉత్తమ మన్వంతరమున యింద్రాదులు

మార్కండేయుడు చెప్పుచున్నాడు. "ఉత్తము మన్వంతరమునందు సుధర్ములు, సత్యులు, శివులు, ప్రతర్దనులు, వశవర్తులు అనువారు దేవతలు నూరు క్రతువులు జేసిన సుశాంతి అనువాడు యింద్రుడు సుశాంతి మునుల ధర్మబుద్ధి గలవాడు.

శ్లో॥ సుశాంతి ర్దేవపాట్యాంతో సస్సుశాంతిం ప్రయచ్ఛతు
సహిత శ్శివసత్యా ద్యై స్త దైవవశ వర్తిభిః॥

అను శ్లోకమును పఠించుచున్న ప్రజలకు కలిగెడు సకల అనర్థములు, అరిష్టములు నశించి సుఖమును పొందుచుండెడివారు. ఉత్తమునకు అజ్రస, పరిది, వ్యాసులను యేడుగురు పుత్రులు గలిగిరి. వారు తపోమహిమచేతను, సుగుణములచేతను, సప్త ఋషులుగ నుండి భూమండలమును పరిపాలించి మహాఖ్యాతిని పొందిరి.

తామస మను పరిపాలన

అయ్యా, క్రోష్టికీ! నాలుగవదగు తామస మన్వంతరమును జెప్పుచున్నాను వినుము!

పూర్వము సురాష్ట్రుండను రాజు గలడు. అతడు అనేక యజ్ఞయాగాదులను జేసి యుద్ధములందు మహాశూరుడని

ప్రఖ్యాతిని పొంది యుండెను. అతని అమాత్యుడు నరసింహ శర్మ యను పేరుగలవాడై, రాజభక్తి గలవాడై, రాజునకు సకల విధముల కుడిభుజమువలె సహాయము జేయుచు తృప్తి జెందక సూర్యుని ఆరాధించి తపంబు జేయగా సూర్యుడు ప్రత్యక్షమై వరమును కోరవలసిన'దని జెప్పెను. మంత్రి సంతోషించి సూర్యుని అనేక విధములుగా స్తోత్రములను జేసి 'మహాత్మా! మా రాజునకు అమిత ఆయువును యివ్వవలసిన'దని కోరెను. సూర్యుడు ఆ వరమును యిచ్చి అదృశ్యుడయ్యెను. మంత్రి రాజువద్దకు వచ్చి జరిగినసంగతి తెల్పెను.

ఆ రాజు మంత్రివలన వరమును తెలుసుకుని ధర్మ యుక్తముగా ప్రజాపాలనము జేయుచుండెను. ఆ రాజునకు అమిత ఆయువ కలిగి, భార్యలకు లేకపోవుటచేత ఆ రాజునకు అనేకవందలమంది కళత్రములు గతించి పోయినవి. అందువలన రాజునకు రాజ్యమునందు విరక్తి కలిగి రాజ్యమును మంత్రి సత్తమునకు వప్పగించి అడవికిపోయి గ్రీష్మకాలమునందు పంచాగ్నియందును, వర్షాకాలమునందు వెల్లడి ప్రదేశము నందును, శీతాకాలమునందు కంఠగతజలమునందును నిలుచుండి తపంబు జేయుచుండెను.

ఆ ప్రకారము తపము జేయుచుండగా కొంతకాలమునకు వర్షాకాలము వచ్చెను. ఆకాశము మేఘావృతమై జంఝా నిలముతో కూడుకొని వర్షము కురియదొడగెను. అందువలన

భూమి అంతయు జలమయమయి ప్రవహింపదొడగెను. ఆ జల ప్రవాహమువలన రాజు కొట్టుకొనిపోవుచుండెను.

ఆవిధముగా జలప్రవాహమున కొట్టుకొనిపోవు రాజునకు ఒడ్డునకు చేరుటకు ఆధారము యేమియు లేకపోవుచుండగా ఆ ప్రవాహమునందు యీదుకొనిపోవుచున్న లేడి ఆధారముగా రాజు చేతికి దొరకెను. రాజు ఆ లేడి సహాయమున సమీపమునందు గల అడవికి జేరుకుని ఆ లేడిని తన చేతితో నిమురుచు అది లేడి అని తెలిసియుండియు, దానియందు మోహము గలవాడై 'ఓ మృగరాజమా! నా మనము నీయందు మోహమును గలుగజేయుటకు కారణము తెలియుటలేదు' అని పలికెను.

ఆ మాటలకు రాజును జూచి లేడి పలుకుచున్నది, 'ఓ రాజా! నేను దృఢధన్వుడను రాజు కుమార్తెను. నీ గతించిన అనేకమంది భార్యలలోను నేను మొదటి భార్యను. నా పేరు ఉత్పలమాల యందురు' అని చెప్పగానే రాజు 'ఓ తరుణీ! నీకు యీ మృగజన్మ వచ్చుటకు కారణమేమి?' అని యడిగెను.

'రాజా! నేను ఆ దృఢధన్వుని వంశమునందు పుట్టి పూర్వజన్మ జ్ఞానము గలదాననై చెలికత్తెలతో వనమునందు తిరుగుచుండగా ఒక మునికుమారుడు వచ్చి 'ఓ రాజకన్యకా! నన్ను వివాహమాడుము' అని కోరెను. అందులకు నేను 'ముని పుత్రా! నేను రాజకుమార్తెను, నీవు మునిపుత్రుడవు. గావున

నీ వంశమునందు జన్మించిన బ్రాహ్మణ కన్యను వివాహమై
సుఖింపుము ' అని పలికితిని. ఆ మాటలు ముని పుత్రుడు విని
కోపముగలిగి 'నీవు ఆడ లేడివై తిరిగెదవుగాక ' అని శాప
వాక్యములను పలికెను. ఆ మాటలకు మేము భయముజెంది
'ఓ మునిపుత్రా ! మా అజ్ఞానమును క్షమించి శాపవిముక్తిని
జెప్పవలసిన'దని ప్రార్థించితిమి. ఆ మాటలకు మునిపుత్రుడు
దయగలిగి 'ఓ రాజకన్యకామణీ ! నీవు మృగమై తిరుగు
చుండగా అవాంతర ప్రళయమున నీవు నీటి ప్రవాహమునందు
కొట్టుకొనిపోవుచుండగా, నీకు పూర్వజన్మమునందు భర్త
అయిన సురాష్ట్రుడును ఆ ప్రవాహమునందే కొట్టుకొనివచ్చుచు
నిన్ను ఆధారముగా బట్టుకొని ఈదుచు యిరువురు గట్టునకు
జేరుదురు. ఆ సమయమున నీకు పూర్వస్మృతి గలిగి రాజు
యందు నీకును, నీయందు రాజునకును మోహములు గలుగును.
అప్పుడు రాజు నీ కంఠమును కౌగలించుకొనిన నీవు మానవ
రూపమును పొంది ఆ రాజును వివాహమాడి సర్వసుఖంబులను
పొందుదువు. కొంతకాలమునకు నీ గర్భంబున తామసుండను
మనువు జన్మించును ' అని జెప్పెను. కావున రాజా ! నీవు
నా కంఠమును కౌగిలించుకొనుము ' అని పలికెను.

•

రాజు ఆ మాటలను విని సంతోషమును పొంది లేడి
కంఠమును కౌగలించుకొనగా ఆమె లేడిరూపమును వదిలి
మానవతియై ప్రకాశించుచుండెను. ఆ రాజు క్రిందటి జన్మము
నందు తన భార్య అయిన ఉత్పలమాల యని తెలుసుకుని

ఆమెను తీసుకుని తన రాజధానికి వచ్చి జరిగిన సర్వవృత్తాంతమును మంత్రులు మొదలగువారికి జెప్పి భార్యతో కూడా సర్వసుఖములను పొందుచుండెను.

యీ విధముగా చాలాకాలము జరిగిన పిమ్మట రాజు భార్య గర్భవతియై మంచి లగ్నమునందు పుత్రుని గనెను. రాజు పుత్రోత్సవాదులను జేసి కుమారుని అతి గారాబముగా పెంచుచుండగా ఆకాశవాణి 'ఓ రాజా! నీ పుత్రుడు తామసుండను మనువు నామమును పొంది గొప్ప ప్రఖ్యాతిని గాంచు'నని పలికెను నాటినుండియు తామస మనువని పిలువబడుచుండెను. తామసుడు సకల విద్యలను అచిరకాలముననే అభ్యసించి శ్రీ సూర్యు నారాధించి సకల అస్త్రశస్త్రములను బడసెను. తల్లిదండ్రులు ఈ వరమును కుమారునివలన తెలుసుకుని పుత్రునకు రాజ్యమును వప్పగించి తాము తపోవనంబునకు జనిరి. అనంతరమునందు తామసుడు సకల ప్రపంచకమును జయించి తామస మనువని ప్రఖ్యాతిని పొందెను.

తామస మన్వంతరమున యింద్రాదులు

తామస మన్వంతరమునందు రాసాహసులు, హరులు, సత్యులు, స్వరూపప్రాదయులు అనువారు దేవతలు నూరు యజ్ఞములను జేసిన శిబిచక్రవర్తి యింద్రుడు. జ్యోతిర్ధాముడు, పృథుడు, కావ్యుడు, చైత్రుడు, అగ్ని, వనకుడు, పీవరుడు అనువారు సప్తఋషులు నర, ఖ్యాతి, శాంతి, భయ, జాను, జంఘాదులు మనుపుత్రులుగ ప్రసిద్ధిని పొందిరి" అని జెప్పెను.

రైవత మన్వంతరము

మార్కండేయుడు క్రోష్టుకికి రైవత మన్వంతరమును జెప్పుచున్నాడు,

"పూర్వము ఋతవాక్కను మునిపుత్రుడు తనకు చాలాకాలమువరకు సంతానము గలుగనందున విచారమును పొంది సూర్యునారాధించగా సూర్యుని వరమువలన రేవతీ నక్షత్రము నాలుగవ పాదమున ఒక్క కుమారుడు పుట్టెను. ఆ బాలునకు జాతకర్మాదులు జేసి విద్యాభ్యాసము జేయించు చుండెను. గాని ఆ కుమారుడు జ్ఞానములేక వెఱ్ఱివానివలె తిరుగుచుండెను. తల్లిదండ్రులు వ్యాధిగ్రస్తులయి బాధలను పొందుచుండిరి. ఒకనాడు తల్లిదండ్రులు కుమారుని జూచి అనేక విధములుగా నీతులను జెప్పినను వినక తిరుగుచుండుటను జూచి తండ్రి యిటులని విచారింపదొడగెను. "పుత్రః శత్రుః అపండితః' అనునట్లు చదువులేని కుమారుడు తండ్రికి శత్రువే గదా? సుగుణసంపత్తిగల పుత్రునివలన తల్లిదండ్రులకు పుణ్యలోకములు కలుగునుగాని, దుర్మార్గగుణములుగల పుత్రుని వలన నరకమే సంభవించును' అని విచారించి ఒకనాడు గర్గ ముని వద్దకు వెళ్లి 'ఓ గర్గమునిశ్రేష్టా! నేను బ్రహ్మచర్యా శ్రమము నందు వేదవేదాంగముల నభ్యసించి గృహస్థాశ్రమము పొందితిని. పిమ్మట సూర్యు నారాధించి పుత్రుని బడసితిని.

వాడు రేవతీ నక్షత్ర నాలుగవపాదమున బుట్టెను. గాని తల్లి దండ్రుల పాపముచేతనో, బంధుజనుల పాపముచేతనో వాడు మూర్ఖుడయి తిరుగుచున్నాడు. మేము వ్యాధిగ్రస్థుల మైతిమి. దానికి కారణమేమిగలదో జెప్పవలసిన'దని అడిగెను.

గర్గుడు జెప్పుచున్నాడు, 'మునిపుంగవా! రేవతీ నక్షత్ర నాలుగవపాదమున నీకు పుత్రుడు కలిగెను. పుట్టిన నక్షత్రదోషమున వాడు మూర్ఖుడు అయ్యెను. అది నక్షత్ర దోషముగాని వేరుగాదు' అని జెప్పెను.

ఋతవాక్కు ఆ మాటలను విని కోపముగలిగి 'రేవతీ నక్షత్రము ఆకాశమునందునుండి పడి భూమిమీద బడిపోవు గాక' యని శపించెను.

అంతట ఆ నక్షత్రము అందరును జూచుచుండగా తెగి భూమిమీద పడిపోయెను ఆ ప్రదేశము కుముద పర్వతము. ఆ కారణమున ఆ పర్వతమునకు రైవతక పర్వతమని పేరు గలిగెను. ఆ పర్వతమునందు పద్మములచే నిండియున్న కొలను గలదు. ఆ కొలనుయందు గల పద్మములలో ఒక పద్మమునందు రేవతీ నక్షత్రము కన్యక అయి పుట్టెను. ఆ కన్యను ప్రముచుడను ముని జూచి తన ఆశ్రమమునకు తీసుకొనివచ్చి పెంచుచుండెను. ఆమె పేరు రేవతి యని పేరుపెట్టి పిలుచుచుండెను.

యిటులనుండగా కన్యకకు వివాహయోగ్య కాలము రాగా పిల్లకు దగిన వరుడు ఎచ్చట గలడని విచారించి అగ్నిని

ప్రార్థించెను. అగ్ని దేవుడు 'దుర్గముడను రాజు నీ ఆశ్రమము నకు వచ్చి నీ రేవతి కన్యను వివాహము ఆడు'నని చెప్పెను.

ఇటులనుండగా కొంతకాలమునకు ప్రియంవద వంశ సంభూతుడైన దుర్గముడను రాజు ప్రముచు నాశ్రమమునకు వచ్చి అచ్చట నున్న కన్యను జూచి 'నీ తండ్రికి నమస్కరించుటకు వచ్చితిని. నేను దుర్గముడను రాజును' అని చెప్పెను.

ఆ మాటలను అగ్నిశాలయందున్న ప్రముచ ముని విని బయటకువచ్చి 'ప్రియంవద వంశోద్భవా! నిన్ను జూచి చాలాకాలము అయినది. నీవు నాకు అల్లుడవు' అని చెప్పి రాజునకు అర్ఘ్యము యిచ్చెను.

అర్ఘ్యము పుచ్చుకుని రాజు 'అయ్యా! ప్రముచ ముని! నేను నీకు ఎటుల అల్లుడనైతిని?' అని అడిగెను.

ప్రముచముని చెప్పుచున్నాడు, 'అయ్యా! రాజోత్తమా త్రిలోకసౌందర్యముగల రేవతీకన్యను నీకు భార్యగా వివాహము చేయదలచితి' నని చెప్పెను.

ఆ మాటలకు రాజు 'మునివర్యా! సుభద్ర, శాంత తనయ, కావేరీ తనయా, సురాష్ట్రజ, సుజాత, కదంబ, వరూథిని, విరూథిని, విపాఠ, నందిని అను పదిమంది నాకు భార్యలు గలరు. రేవతి యను కన్యను నేను జూచి యెరుగను' అని చెప్పెను.

'రాజా! నీవు నా ఆశ్రమమునకు వచ్చి ప్రశ్నించిన కన్యకయే రేవతి. ఆ రేవతిని నీకు యిచ్చి వివాహము జేయవలసినదని అగ్నిదేవుడు జెప్పియున్నాడు' అని జెప్పెను.

ఆ మాటలను రేవతి కన్యక విని 'తండ్రీ! నన్ను యీ రాజునకు యిచ్చి వివాహము జేయునెడల రేవతీ నక్షత్రము నందే వివాహము జేయవలసిన'దని జెప్పెను.

మునిపుంగవుడు కన్యావరుల కోరిక ప్రకారము రేవతీ నక్షత్రమును తన తపోమహిమచేత ఆకాశమార్గమున నిలిపి రేవతీ నక్షత్రమునందు మంచి లగ్నమున రేవతీ దుర్గమ వధూవరులకు వివాహము జేసి అల్లుని జూచి 'ఓ జామాతా! నీకు కావలసిన వరమును కోరుము' అని జెప్పెను.

ఆ మాటలకు రాజు సంతోషమును పొంది 'మునిచంద్రమా! నేను స్వాయంభువ మనువుయొక్క వంశమునందు బుట్టితిని. కావున ఈ మన్వంతరమున అధిపతి కాగల పుత్రుడు ఈ రేవతియందు బుట్టునటుల ఆశీర్వదించవలసిన'దని కోరెను"

రైవత మనువు జననము

మార్కండేయుడు చెప్పుచున్నాడు: "క్రోష్టికీ! ప్రముచ మునిపుంగవుడు తన జామాత దుద్ధమ భూపతి కోరిన ప్రకారము 'ఓ, రాజా! నీకు ఈ రేవతీ గర్భమునందు శౌర్య, ఔదార్య, బల, సుగుణ సంపన్నుడును; సకలవిద్యా పారంగతుడున్ను; సకల ధర్మశాస్త్ర పరిజ్ఞానము గలవాడున్ను; భూమండలమును పరిపాలనము జేయగల రైవతమనువు అను ప్రఖ్యాతి పొందగల కుమారుడు పుట్టు'నని ఆశీర్వదించెను.

ఆ ఆశీర్వచనమును దుద్ధమరాజపుంగవుడు పొంది మహానందము నొంది రాజు తన భార్య రేవతిని తీసుకుని తన రాజధానికి వచ్చి సర్వసుఖములను పొందుచుండెను. పిమ్మట కొంతకాలమునకు రేవతియందు రైవతుడు పుట్టెను. రాజు పుత్ర జననమును విని మహానందమును పొంది పుత్రోత్సవాదులను జేయించి, జాతకర్మమును జేయించి. 'రైవతుడు' అను పేరును పెట్టెను. ఆ బాలుడు దినదినప్రవర్ధమానుడై సకల శాస్త్రము లను అభ్యసించి అఖిల విద్యా పారంగతుడని ప్రఖ్యాతిని పొంది సకల జన సమ్మతముగా సంచరించుచుండెను. అటుల సంచరించు పుత్రుని తల్లిదండ్రులు జూచి సంతోషమునుపొంది కుమారునకు రాజ్యము పట్టాభిషేకము జేయించి తాము తపంబునకు బోయిరి. రైవతుడు ధర్మయుక్తముగా వసుంధరా పరిపాలనము జేయుచు శత్రురాజుల మనముల నణచి 'రైవత మనువు' అని ప్రఖ్యాతిని పొందియుండెను.

రైవత మనువు కాలమునందు యింద్రాదులు

క్రోష్టికీ! ఆ కాలమునందు సుమేధస్సులు, భూతరజస్సులు, వైకుంఠులు, నమితాభులు అను నాలుగు గణముల దేవతలు ప్రసిద్ధిని పొందియుండిరి. నూరు యజ్ఞములను జేసిన విగుడు అనువాడు ఇంద్రుడు. హిరణ్యారోముడు, దేవశ్రీ, యూర్ధ్వబాహుడు, వేదబాహుడు, సుధామ, పర్జన్యుడు, వశిష్ఠుడు అనువారు సప్తఋషులుగ నుండిరి. బలబంధు, మహావీర్యుడు, సుయష్టవ్యుడు, కావ్యుడు, సత్యకుడు మొదలగు పుత్రులు భూమిని పరిపాలనము జేయుచుండిరి. స్వారోచిషుడు గాక తక్కినవారు స్వాయంభువ వంశమువారు.

చాక్షుష మన్వంతరము

క్రోష్టికీ! ఆరవదియగు చాక్షుష మన్వంతరమును జెప్పుచున్నాను వినుము!

పూర్వము నయనమిత్రుండను రాజు గలడు. అతడు గొప్ప వంశమునందు పుట్టినవాడు. అతనికి గిరిభద్రయను భార్య గలదు. అనమిత్రునకు తనభార్య భద్రయందు కుమారుడు గలిగెను. ఆ పుత్రునివైపు తల్లి జూడగానే పుత్రుడు పకపక నవ్వుటకు ప్రారంభము జేసెను. తల్లి 'పుత్రా! నీవు నవ్వుటకు కారణమేమి? నిన్ను జూచిన నాకు భయము గలుగుచున్నది' అని యడిగెను.

బాలుడు జెప్పుచున్నాడు : ' అమ్మా ! నన్ను తినుటకు మృత్యువు పొంచియున్నది. నీవు ఆ సంగతి తెలుసుకొనక నన్ను ముద్దులాడుచున్నావు ' అనెను.

తల్లి ఆ మాటలను విని ఆశ్చర్యమును పొంది సూతికా గృహమునువదలి వెడలిపోయి ఈ వింత రాజునకు వర్తమానము జేసెను.

వెంటనే ఆ బాలుని జాతహారిణి ఎత్తుకొనిపోయి విక్రాంతుడను రాజు భార్య ప్రసవించియుండగా ఆ శయ్య యందు యీ బాలుని ఉంచి ఆ శయ్యయందు వున్న బాలుని భక్షించి వెడలిపోయెను. విక్రాంతుడు ఆ బాలునికి పుత్రోత్స వాదులను జేసి పెంచుచుండెను. ఆ బాలుడు దినదిన ప్రవర్ధ మానుడై తల్లిదండ్రులను జూచి ' మీరు నాకు తల్లిదండ్రులు గారు. నేను ఉనమిత్రుండను రాజునకు గిరిభద్ర యను భార్యకు జన్మించితిని. నన్ను జాతహారిణి యను మృత్యుదేవత దెచ్చి యిచ్చుట నుంచి మీ బాలుని తిని వెడలిపోయెను. గాన నేను తపంబునకు పోవుదు'నని జెప్పి అడవికి తపంబుజేయుటకు వెడలి పోయెను.

ఆ బాలుని తపంబునకు బ్రహ్మ మెచ్చి ప్రత్యక్షమై వరంబులను కోరవలసినదని జెప్పెను.

బాలుడు ' ఓ చతురాననా ! నాకు ఆత్మశుద్ధి గలుగు నటుల వరములను యియ్యవలసిన'దని కోరెను.

అంతట బ్రహ్మ యిటులని జెప్పెను, 'ఓ రాజపుత్రా! నీవు ఆరవ మన్వంతరమున అధిపతివి కాగలవు. నీవు పూర్వము నా నేత్రమునుండి పుట్టితివి. అందువలన చాక్షుషమనువని ప్రఖ్యాతిగలవాడవై భూపరిపాలనంబు జేసి ముక్తిని పొందుదు' వని వరంబుల నిచ్చి అదృశ్యుడాయెను.

రాజపుత్రుడు బ్రహ్మవలన వరంబులను పొంది, తల్లిదండ్రులయిన యనమిత్రి గిరిభద్రలవద్దకు వచ్చి సాష్టాంగ నమస్కారములను జేసి తన జనన వృత్తాంతమును, బ్రహ్మ యిచ్చిన వరంబులను జెప్పెను. ఆ మాటలకు తల్లిదండ్రులు సంతోషమునుపొంది కుమారునకు రాజ్యభారమును నప్పగించి తపంబునకు పోయిరి.

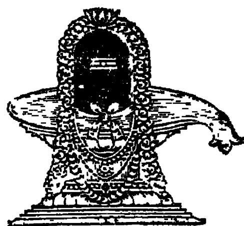
చాక్షుసుండు తల్లిదండ్రులవలన రాజ్యభారమును పొంది యుగ్రుండను రాజపుత్రికను వివాహమాడి ఆమెయందు బల శౌర్యాదులుగల అయిదుగురు పుత్రులం బడసి 'చాక్షుష మను' వని ప్రసిద్ధిని పొందెను.

చాక్షుష మన్వంతరమున యింద్రాదులు

ఆప్యులు, ప్రభూతులు, భవ్యులు, పృథగులు, లేఖులు ననువారు దేవతలు నూరు యజ్ఞములు జేసిన మనోజవుండు యింద్రుడు. సుమేధస్సు, విరజస్సు, హవిష్మంతుడు, ఉన్నతుడు, మధువు, అతిసహిష్ణువు అనువారు సప్తఋషులు. నూరువు మొదలగువారు మనుపుత్రులు భూమిని పాలించిరి.

క్రోష్టికీ! యీ ఆరవ మనువు వృత్తాంతమును జెప్పితిని. ముందు జరుగవలసిన వైవస్వత మన్వంతర వృత్తాంతమును జెప్పఁబోవుచున్నాను" అని మార్కండేయుఁడు జెప్పగానే క్రోష్టికి "మహాత్మా! నేను సంతోషమును పొందితిని. జరుగవలసిన మన్వంతరములను కూడా జెప్పవలసిన"దని కోరెను.

గద్య. ఇతి శ్రీ వేమూరి సూర్యనారాయణ సిద్ధాంతివర్య
గురుకటాక్ష లబ్ధ శ్రీ రాజరాజేశ్వరీ సోమలింగేశ్వర వర
ప్రసాద యజుర్వేద తైత్తిరీయ శాఖాధ్వర ఆపస్తంబ
సూత్ర గౌతమగోత్ర పవిత్ర వోలేటి వంశ పయః
పారావార రాకాసుధాకర సంజీవరాయామాత్య
పౌత్ర రామయామాత్య తృతీయ పుత్ర
బుధజన విధేయ వెంకట లక్ష్మీ
నృసింహశర్మ ప్రణీత ఇతిహాస
గ్రంథమున మార్కండేయ
పురాణమను తెలుగు
వచనకావ్యమున
ద్వితీయాశ్వాసము
శ్రీరాజరాజేశ్వరీ సోమలింగేశ్వరార్పణమస్తు.

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీ రాజరాజేశ్వరాయనమః

మార్కండేయ పురాణము

వచనం - తృతీయాశ్వాసము

క్రోష్టికి మార్కండేయ మహామునిని జూచి "మహాత్మా, మార్కండేయా! నీవలన భూత స్వర్గమును చాక్షుస మన్వంతరములను విని సంతోషమును బొందితిని. జరుగుచున్న జరుగవలసిన వైవస్వతాది మన్వంతరములను గూర్చి జెప్పవలసిన"దని కోరెను.

ఆ మాటలు మార్కండేయుడు విని "క్రోష్టికీ! యీ మన్వంతరములను గూర్చి వినుట ముఖ్యము. ఈ ఉపాఖ్యానము ప్రమాణ గ్రంథము. అందువలననే శ్రీ వ్యాసమహాఋషి పురాణములను వ్రాయునపుడు ఇటుల ప్రతినబూని జెప్పియున్నాడు.

సీ॥ ఆయురర్థులకు దీర్ఘాయువా ప్తియు నర్థార్థులకు విపు లార్థములును ధర్మార్థులకు నిత్యధర్మ సం[ప్రా ప్తియు వినయార్థులకు మహావినయమతియు బుత్రార్థులకు బహుపుత్ర సమృద్ధియు సంపదర్థుల కిష్ట సంపదలును గావించు నెప్పుడు భావించి వినుచుండు వారికి నిమ్మహా భారతంబు భక్తియుక్తులైన భాగవతులకు శ్రీవల్లభుండు భక్తవత్సలుండు భవభయంబులెల్ల బాపి యిష్టార్థ సంసిద్ధి గరుణతోడ జేయుచుండు॥

అని జెప్పియున్నాడు. కావున నో క్రోష్టికీ! ఈ పురాణమును యెవరు భక్తి గలిగి పఠించెదరో వారికి మనోరథంబులు నెరవేరును. వారికి కలిదోషము దగ్గరకు రాదు. అందువలన మనువుల వృత్తాంతమును కొంతవరకు జెప్పితిని. వైవస్వతాది మనువుల వృత్తాంతమును జెప్పుచున్నాను శ్రద్ధగా వినుము!

శ్రీ సూర్యదేవుని వృత్తాంతము

క్రోష్టికీ! శ్రీ సూర్యదేవునకు విశ్వకర్మ కుమార్తెయగు సంజ్ఞాదేవి యను భార్యయందు వైవస్వతుండును, యముండును, యమున యను కుమార్తెయు బుట్టిరి. తరువాత సంజ్ఞాదేవి సూర్యుని వేడిమిని భరింపజాలక తన చ్ఛాయను కాంతగా నిర్మించి 'తరుణీ! నీవు నావలెనే నా మగని ఆరాధింపు చుండుము' యని నియమించి. తాను ఆడగుఱ్ఱము రూపమును ధరించి ఘోరమగు తపంబు జేయుచుండెను.

ఛాయాదేవియు పతి శుశ్రూషను జేయుచుండగా కాల క్రమమున పుత్రులం గనెను. తన సంతానమును, సంజ్ఞాదేవి సంతానమును వ్యత్యాసముగా జూచుచుండెను. యముడు యీ భేదభావమును గనుగొని కోపము గలవాడై తల్లిని పాదముతో తన్నెను. అంతట ఛాయకు కోపము వచ్చి 'దురాత్మా! నన్ను తన్నితివి గావున నీ పాదము కృశించి పోవునుగాక' యని శాపమును యిచ్చెను.

అంతట యముడు భయము గలవాడై తండ్రివద్దకు వెళ్లి 'తండ్రీ! ఈమె మా తల్లి కాదు. మా తల్లి అయిన కొడుకులను ఇటుల శపించునా?' యని పలికెను.

సూర్యుడు ఆ మాటలను విని కుమారుల నూరార్చి తన జ్ఞానదృష్టిని సర్వమును దెలుసుకుని మహావేగమున త్వష్ట ప్రజాపతివద్దకు వెళ్లి జరిగిన వృత్తాంతమంతయును తెలిపి 'ఓ దేవోత్తమా! నా తేజంబు చూచుటకు శక్యముగాక యున్నది. గాన తగ్గింపు'మని కోరెను.

ఆ విశ్వకర్మ సమ్మతించి శాకద్వీపమునకు జని సూర్యుని తేజంబులో పదునైదు భాగములు వేషిమి సానబట్టి తగ్గించివేసెను. సానబెట్టినప్పుడు పుట్టిన రజంబువలన విష్ణువునకు చక్రంబును, శివునకు త్రిశూలంబును, వసువులకు శంఖంబులను, ఆయుధంబులను; అగ్నికి, దేవికి, కుబేరునకు రథంబులను; దేవతలకు ఆయుధంబులను నిర్మించియిచ్చెను.

సూర్యునియందు వేడిమి పదియారవభాగము మాత్రమే నిలచియుండెను. సూర్యుడు తన తేజంబును తగ్గించుకొని తాను అశ్వరూపమును పొంది బడబారూపమున దపంబు జేయుచున్న సంజ్ఞాదేవికడకు వెళ్లి దాని ముఖమును ఆఘ్రాణము జేసెను. ఆ ముఖంబున అశ్వినీదేవతలు పుట్టిరి. పిదప రేతః పతనము కాగానే రేవతుండనువాడు పుట్టి శస్త్రాస్త్రములను ధరించి అశ్వమునెక్కి తల్లితండ్రులకు నమస్కరించి నిలుచుండెను. అంతట సంజ్ఞాదేవియు, సూర్యుడును నిజ స్వరూపములను దాల్చి కుమారుని దీవించి వెంటబెట్టుకుని స్వస్థానమునకు వెళ్లిరి.

కొన్ని దినంబులకు సూర్యుడు తన కుమారులను, కుమార్తెలను పిలచి ప్రథమ పుత్రునకు వైవస్వత మనువని పేరుపెట్టెను. యముని పిలిచి నీవు దక్షిణదిక్కునకు అధిపతివై యుండుమని జెప్పెను. యమున యను కూతురును జూచి నీవు నదీరూపమున ప్రవహించుచు గాళిందీ నదితో కలయుచుండుమని జెప్పెను. అశ్వినీదేవతలనుజూచి మీరు దేవతలకు వైద్యులుగ నుండుడని జెప్పెను. రేవతుని జూచి నీవు గుహ్యక గణములకు రాజుగ నుండుమని జెప్పెను. ఛాయా ప్రథమ పుత్రుని సావర్ణి మనువుగను. రెండవపుత్రుడు శనైశ్చరుని గ్రహామధ్యవర్తిగను. తపతియను కన్య సంవరణుండనురాజును పరిణయమగునటులను నియమించెను.

వైవస్వత మన్వంతరమున యింద్రాదులు

ఈ వైవస్వత మనువు కాలమున ఆదిత్యులు, వసువులు, రుద్రులు, సాధ్యులు, విశ్వులు, మరుత్తులు, భృగువులు, అంగీరస్సులు అను పదునెనిమిది గణములు దేవత లగుదురు. ఆదిత్యులు వసువులు రుద్రులు కశ్యపుని సంతతివారు; సాధ్యులు మరుత్తులు విశ్వులు ధర్మపుత్రులు; భృగువులు భృగు పుత్రులు ఆంగీరస్సులు ఆంగీరస పుత్రులు; ఓజస్వియను మహాత్ముడింద్రుడు. అత్రి,వశిష్ట,కస్యప,గౌతమ,భరద్వాజ,విశ్వామిత్ర,జమదగ్నులు సప్తఋషులు. ఇక్ష్వాకు, నాభాగ, ధృష్ట, శర్యాతి, కరూష, వృషధ్రు, వసుమంతు లనువారు మనుపుత్రులు భూమిని పాలించెదరు" అని మార్కండేయులు జెప్పెను.

ఆ మాటలను క్రోష్టికి విని మహానందమును పొంది "మహాత్మా, మార్కండేయా! సావర్ణాది మన్వంతరముల జరుగు విషయంబులను జెప్పవలసిన"దని కోరెను.

సావర్ణి మన్వంతరము

మార్కండేయుడు జెప్పుచున్నాడు: "క్రోష్టికీ! మహామాయా ప్రభావములచేత మన్వంతరమున అధిపుండగు సావర్ణి స్వాచిమ మన్వంతరమున, చైత్రవంశమునందు పుట్టిన సురథుండను రాజు కోసల రాజ్యమును పాలించెను. కొంతకాలమునకు

రాజ్యమును గోలుపోయి రహస్యముగా నేకాకినై తపోవనము నకు జనెను. అచ్చట మేధస్సు అను వానింజూచి వానితోగలసి సమీపమునందు తపంబు జేయుచున్న మునివద్దకు వెళ్లి 'మహాత్మా! నేను క్షత్రియుడను, యితడు వైశ్యుడు. నేను రాజ్యమును జేయుచు, రాజ్యమును భార్యాపుత్రాదులను విడిచి వచ్చినను నాకు మోహము మాత్రము విడచుటలేదు. అందు లకు కారణమును జెప్పుడు! అదియుంగాక యీ వైశ్యుడు బంధువులచేతను, భార్యాపుత్రాదులచేతను వెడలగొట్టబడియు వారియందు ఈ వైశ్యునకు మోహము మాత్రము విడువలేక విచారించుచున్నాడు. అందులకు కారణమేమి గలదు?' అని అడిగెను.

మునీంద్రుడు జెప్పుచున్నాడు: 'ఓ రాజా! లోకము నందు అనేకవిధములగు జంతువులు గలవు. వాటిలో కొన్నిటికి పగటియందును, కొన్నిటికి రాత్రియందును, కొన్నిటికి సంధ్యా కాలములందును సమముగ దృష్టి గలిగియుండును. మనుష్యులు సమదృష్టిగలిగి అధికమగు జ్ఞానము గలిగియుండియు విష్ణు మాయచే మోహము పొంది సంసారమునందును, దారా పుత్రాదులందును భ్రాంతి గలిగి యుందురు. బొమ్మలను ఆడించు సూత్రకారకుడు ప్రతి విషయము నందును బొమ్మలను మార్చుచుండునటుల ఈ జగము అంతయును ప్రకృతి యను మహామాయచేత ఆడింపబడుచుండును' అని జెప్పెను.

అంతట రాజు 'మహాత్మా! మాయాశక్తి ఎవ్వరు? ఆ దేవి వృత్తాంతమును జెప్పవలసిన'దని అడిగెను.

ముని జెప్పుచున్నాడు : 'రాజేంద్రా! ఆ దేవి నిత్యమై ప్రపంచకమునంతను ఆవరించియుండును. అయినను దేవతలకు హాని కలుగజేయు దుర్మార్గులు అధికమగునప్పుడు దుష్ట సంహారమునకు పుట్టుచుండును. ఆ విషయమును జెప్పుచున్నాను ఒకప్పుడు శ్రీ మహావిష్ణువు ప్రపంచకమంతయు జలార్ణవమయి యున్న సమయమునందు మఱ్ఱి ఆకున పరుండి యోగనిద్రను పోవుచుండెను. అతని చెవులనుండి మధువు, కైటభుడు అను యిద్దరు రాక్షసులు పుట్టిరి. నాభికమలమునందు నివశించియున్న బ్రహ్మను జూచి వారు 'నీ వెవర'వని అడిగిరి. బ్రహ్మ 'నేను బ్రహ్మను. యీ ప్రపంచకమంతయు పుట్టించు సృష్టికర్తను. నేను విష్ణు పుత్రుడను' అని జెప్పెను. ఆ వాక్యములను మధు కైటభులు విని 'మేము విష్ణుపుత్రులముగాని నీవు కావు. నిన్ను మ్రింగెదము' అని పలికిరి.

ఆ మధుకైటభుల మాటలను బ్రహ్మ విని భయము గలవాడై శ్రీ విష్ణుదేవుని నేత్రములను ఆవరించియున్న యోగనిద్రను ప్రార్థించెను. అప్పుడు శ్రీ విష్ణుని ముఖము, నేత్రములు, నాశిక, బాహువులు, హృదయములనుండి మాయాశక్తి పుట్టి ప్రపంచకమంతయు ఆవరించి బ్రహ్మ

యెదుట నిలుచుండెను. అంతట మహావిష్ణువు యోగనిద్రను జాలించి బ్రహ్మను మ్రింగుటకు యత్నించుచున్న మధుకైటభులను నివారించి యిది తగదని చెప్పెను. ఆ మాటలను మధుకైటభులు విని విష్ణునిమీదకు యుద్ధమునకు వచ్చిరి. శ్రీ మహావిష్ణువు మధుకైటభులతో యుద్ధము జేయుటకు ప్రారంభము జేసెను.

యీ విధముగా అయిదువేల సంవత్సరములు శ్రీ మహావిష్ణువు మధుకైటభులతో యుద్ధమును జేసియు జయించలేక సంతోషముగలవాడై 'ఓ మధుకైటభులారా! మీ బల శౌర్యాదులకు సంతోషమును పొందితిని. మీకు కావలసిన వరంబులను కోరుడు' అని పలికెను.

ఆ మాటలు దుర్మార్గులయిన రాక్షసులు విని విషపు నవ్వు నవ్వి 'ఓ విష్ణూ! నీవు మాతో యుద్ధముజేసి జయించలేక యోడిపోయినవాడవు. నీవు మాకు వరములను నిచ్చుటా? చాలు, చాలు. నీకే మేము వరముల నిచ్చెదము కోరుకొనుము' అని పలికిరి.

ఆ మాటలు విష్ణువు విని సంతోషించి 'ఓ మధుకైటభులారా! మీరు యిద్దరును నాచేతి జచ్చునట్లు వరమును యివ్వవలసిన'దని చెప్పెను.

శ్రీ మహావిష్ణువు మధు కైటభులను సంహరించుట

మధు కైటభులు ఆ మాటలను విని 'ఓ విష్ణూ! మేము నీ కోరిక నెరవేర్చుటకు సందియము లేదుగాని, నీవు మమ్ములను నీరుగాని, భూమిగాని లేని స్థలమునందు వధింపుము' అనిజెప్పిరి. ఆ మాటలను శ్రీ నారాయణుండు విని సంతోషమును పొంది వారి శిరంబులను తన కక్షముల సంధుల బట్టుకొని చక్రముచే వారి శిరంబుల ఖండించివేసెను. ఆ శిరంబులను మేదినిగా నిలిపి బ్రహ్మను సృష్టించుటకు ప్రారంభను జేయుమని జెప్పెను.

ఓ రాజా! నాటినుండియు భూమికి 'మేదిని' యని ప్రఖ్యాతి గలిగెను' అని 'రాజా! ఆ మాయాదేవి వృత్తాంత మును జెప్పుచున్నాను వినుము!' అని ముని జెప్పెను"

మహిషాసుర చరిత్ర

మార్కండేయుడు జెప్పుచున్నాడు, "క్రోష్టికీ! దేవీ మహాత్మ్యమును జెప్పుచున్నాను వినుము!

పూర్వము దేవాసుర యుద్ధమునందు రాక్షసులు అందరు నశించగా ఆ రాక్షసుల తల్లి విచారమును బొంది తన తల్లివద్దకు వెళ్ళి 'అమ్మా! నా పుత్రుల నందరను దేవతలు నశింపజేసిరి. నాకు దిక్కు ఎవ్వరు?' అనిజెప్పి బిగ్గరగా యేడువసాగెను.

అంతట తల్లి కుమార్తెను ఆదరించి 'పుత్రికా! దైవ యోగమునకు విచారించినను ప్రయోజనము లేదు. నీవు తపంబుజేయుము. అందువలన నీకు ప్రఖ్యాతి పొందగల కుమారుడు పుట్టగల'డని చెప్పెను.

తల్లి చెప్పిన మాటలను రాక్షసుల తల్లి దితి విని సుపార్శ్వుడను ముని ఆశ్రమమునకు వెళ్ళి అనేక మృగ రూపముల దాల్చుచు తపంబు జేయుచు ఒకనాడు మహిష రూపమును దాల్చి పంచాగ్ని మధ్యమమున నిలుచుండి తపంబు జేయుచుండెను.

అటుల ఘోరరూపముదాల్చి ఘోర తపస్సు జేయు చున్న దితిని జూచి మహాముని అసహ్యమును జెంది 'ఓ దితి! నీకు మహిషి రూపము గల పుత్రుడు పుట్టుగాక' యని శాప మును బెట్టెను.

కొంతకాలమునకు చతుర్ముఖుడు వచ్చి 'నీవు తపంబును చాలింపుము. నీకు అర్ధరూపము నరాకృతి, అర్ధభాగము మహి షాకృతి గల పుత్రుడు పుట్టును. వాడు దేవతలను జయించి స్వర్గమును పరిపాలనము జేయును' అనిజెప్పి అదృశ్యుడాయెను.

అంతట దితి గర్భమును దాల్చి మహిషాసురుని కనెను. రాక్షసులు ఈ సంగతి తెలుసుకుని మహిషాసురునివద్దకు వచ్చి 'మనము స్వర్గ పట్టణమును జయించుటకు బయలుదేరి వెళ్ల వలయు' నని జెప్పి ఉద్రేకమును కలుగజేసిరి.

ఆ మాటలకు మహిషాసురుడు సంతోషమును పొంది దేవతలమీదకు యుద్ధమునకు బయలుదేరి వెళ్ళి దేవతలను జయించి స్వర్గపట్టణమును ఆక్రమించుకొని పాలించుచుండెను.

రాక్షసులు దేవతలను బాధింపుచుండిరి. దేవతలు రాక్షసులు పెట్టెడు బాధలను పడలేక బ్రహ్మవద్దకు వెళ్ళి 'ఓ సృష్టికర్తా! రాక్షసులు మమ్ము స్వర్గపట్టణమునుండి పారదోలి మమ్ములను బాధింపుచున్నారు' అని చెప్పుకొనిరి.

ఆ మాటలను బ్రహ్మ విని దేవతలను తీసుకుని ఈశ్వరుని సన్నిధికిని శ్రీ మహావిష్ణువు సన్నిధికిని వెళ్లి అనేక విధములుగా వారిని ప్రార్థించెను. 'మహిషాసురుడు దేవతలను బాధలు పెట్టుచున్నాడు' అని చెప్పగానే రుద్రుడు కోపమువచ్చి 'హుం' అని హుంకారము జేసెను. ఈశ్వరుడు హుంకారము జేయగానే పరమేశ్వరుని ముఖమునుండి మహాతేజము బయలు దేరెను.

ఆ ప్రకారము బ్రహ్మ, విష్ణు, దేవతా సమూహముల నుండి మహాతేజము బయలుదేరి వివిధాంగములుగ యేర్పడి మహాదేవి స్వరూపముగా ప్రకాశింపుచుండెను. ఆ విధముగా యేర్పడిన శ్రీ మహాదేవి స్వరూపమును బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వరులుజూచి సంతోషమునుపొంది తమతమ ఆయుధము

లను ఆ మహాదేవికి యిచ్చిరి. హిమవంతుడు సింహమును వాహనముగా యిచ్చెను.

అంతట రుద్రుడు మహాదేవిని జూచి 'ఓ మహాదేవి! నీవు యీ సింహమును వాహనముగా జేసుకుని, దేవతలను సహాయముగా జేసుకుని మహిషాసురాది రాక్షసులను సంహరించి స్వర్గ పట్టణమును దేవతలకు యివ్వవలసిన'దని జెప్పెను.

ఆ మాటలను దేవి విని సంతోషమును పొంది రణభేరీ వేయించి సింహనాదమును జేసెను. ఆ శబ్దమునకు సకల లోకములు గజగజ వణకజొచ్చెను. సముద్రములు అల్లకల్లోలములయ్యెను. దిశలు ప్రతిధ్వనించెను. ఈ విధముగా శ్రీ మహాదేవి దేవతా సమూహములను తీసుకుని రాక్షసాక్రాంత మయిన స్వర్గపట్టమును ముట్టడించెను.

శ్రీ మహాదేవి దేవతా సమూహములతో స్వర్గ పట్టణమును ముట్టడివేసిన సంగతి మహిషాసురుడు చారులవలన తెలుసుకుని రౌద్రాకారుడై అట్టహాసము జేసి చతురంగ బలములను సిద్ధము జేసుకుని మహాదేవితో యుద్ధమునకు తలబడెను. అంతట శ్రీ మహాదేవి రాక్షసులు యుద్ధమునకు డీకొనుటను జూచి మహాకోపముగలదై విశ్వరూపమును దాల్చి దేవీ గణముల సృజించి ఎవరు యే రూపమున నశించెదరో ఆ యా రూపముల సృజించి రాక్షసమూకలను క్షణకాలములో

నాశనమును జేసి తాను మహిషాసురుని మీదకు దూకి శూలమును దీసుకుని వక్షము జీల్చి శిరంబు ఖండించివేసెను. అంతట రాక్షససమూహకలు భయముకలవారై చెల్లాచెదరై వారిపోయిరి.

మహిషాసురుడు చావగానే ఆకాశమునుండి పుష్ప వర్షము కురిసెను. దేవదుందుభులు మ్రోగెను. దేవతలు సంతోషమును పొందెను.

పిమ్మట దేవేంద్రాది దేవతలు మహాదేవిని జూచి 'ఓ తల్లీ ! నీవు మమ్ములను రాక్షసబాధలనుండి రక్షించితివి. నీవు లోకమాతవు. నిన్ను ఎవరు స్మరించెదరో, ఎవరు పూజించెదరో వారికి నెరవేరని కోరికలు వుండవు. మమ్ములను యెల్లప్పుడును కాపాడుచుండుము తల్లీ' అని ప్రార్థించిరి.

ఆ మాటలకు దేవి సంతోషమునుపొంది 'దేవతలారా ! మీరు స్వర్గపట్టణమునకు వెళ్లి స్వర్గసుఖములను పొందుడు' అని జెప్పి దేవేంద్రాదుల స్వర్గపట్టణమునకు పంపించివేసెను.

తాను దేవీగణములతో పరివేష్టింపబడుచు కైలాస పర్వతమునకు వచ్చి అందు ఉత్తరస్థానమునందు స్థావరముగ యేర్పర్చుకుని ప్రపంచకమంతయు తాను అయి విహరించుచు భక్తులను రక్షించుచు, దుర్మార్గులను సంహరించుచుండెను" అని శ్రీ మహాదేవి మహాత్మ్యమును మార్కండేయుడు క్రోష్టికికి జెప్పెను.

శుంభ నిశుంభుల చరిత్ర

క్రోష్టికి విని సంతోషమునుపొంది యిట్లని ప్రశ్నించెను: "మార్కండేయ మహాముని! శుంభ నిశుంభుల చరిత్రను కూడా జెప్పవలసిన"దని కోరెను.

"క్రోష్టికీ! పై విధముగా మహాముని రాజునకును, వైశ్యునకును దేవీ మహాత్మ్యమును జెప్పి తిరుగా దేవీ మహాత్మ్యమును యిట్లని జెప్పుచున్నాడు.

'పూర్వము సుందోపసుందుల కుమారులగు శుంభ నిశుంభులను రాక్షసులు దేవతలను జయింపవలయునను కోరిక గలిగి పుష్కర క్షేత్రమునకు పోయి ఆహారాదులను వదిలి ఘోరమగు తపస్సును జేయసాగిరి. ఆ ఘోర తపంబునకు చతుర్ముఖుడు సంతోషమును పొంది ప్రత్యక్షమై వరంబులను కోరవలసినదని జెప్పెను.

ఆ మాటలను దనుజులు విని సంతోషమును పొంది 'మేము దేవతలను జయించునటులను, మాకు పురుషులచేత మృతిని లేకుండునటులను వరంబుల నొసంగవలయు' నని ప్రార్థించిరి.

బ్రహ్మ ఆ వచనముల నిచ్చి 'రాక్షసోత్తములారా! మీరు నాథువుల హింసించుచున్నారు అవినాశిజయు, కన్యకయు

అగు మాయాశక్తిచే మీరు మృతిని పొందుదురు' అనిచెప్పి అదృశ్యుడాయెను.

ఆ రాక్షసులు వరగర్వము గలవారయి సర్వలోకములను బాధించుచు స్వర్గపట్టణమును ఆక్రమించుకుని మహాఋషులను బాధించుచు యజ్ఞయాగాదుల యందు ఆవిర్భాగములను తాము హరించుచుండిరి.

యీ విధముగా దేవతలను, మహాఋషులను బాధించుచుండగా దేవేంద్రుడు శచీదేవి సహితముగా కైలాసమునకు జని పార్వతీ పరమేశ్వరులను పూజించి అనేక విధములుగా స్తోత్రములను జేసిరి.

'ఓ పార్వతీ ! నీవు లోకమాతవు. పరమేశ్వరుని అర్ధ శరీరమును పొంది భక్తులను పరిపాలింపుచుందువు. నీవు శక్తి రూపమున తృణము మొదలు బ్రహ్మవరకు గల పదార్ధముల యందు నిలచి భక్తులను రక్షింపుచుందువు. శుంభనిశుంభులు అను రాక్షసులు చతుర్ముఖునివలన వరంబులను పొంది మమ్ములను, మహాఋషులను బాధింపుచున్నారు. మా గృహములను, రాజ్యమును ఆక్రమించుకుని మమ్ములను వెడలగొట్టి బాధింపుచున్నారు. మమ్ములను నీవు దప్ప యితరులు రక్షింపజాలరు. అయోనిజయు, కన్యకయు నగు దేవివలనగాని వారికి చావులేనట్లు బ్రహ్మవలన వరములను బొందియున్నారు. కనుక నీవు మమ్ములను కాపాడవలెను' అని ప్రార్ధించిరి.

ఆ మాటలను పార్వతీదేవి విని కోపముగలదియై కన్నులు అగ్నికణములవలె ప్రకాశింపజేసి 'హుం' అని హుంకారము జేసెను. ఆ హుంకారమువలన కోటిసూర్యప్రకాశమానముగల మాయాశక్తి పుట్టి యెదుట నిలచి భయభక్తి వినయంబుల పార్వతికి నమస్కరించి 'అమ్మా! నన్ను పుట్టించుటకు కారణ మే'మని అడిగెను.

శ్రీ పార్వతీదేవి ఆ మాటలను విని ప్రేమాలింగనము జేసుకుని 'ఓ బాలాత్రిపురసుందరీ, వత్సా! నీవు హిమాలయ దక్షిణ శిఖరమునందు నివశించియుండి నీ నేర్పువలన శుంభ నిశుంభులను దుర్మార్గులగు రాక్షసులను సంహరించి స్వర్గ పట్టణమును దేవతలకు యిచ్చి లోకములను రక్షించవలసిన'దని జెప్పి పంపించెను.

ఆ మాటలను మాయాదేవి యగు బాలాత్రిపురసుందరి విని మాతృగణములను సహాయముగా వెంట దీసుకుని హిమ వంతమున దక్షిణ శృంగమునందు గల గృహాయందు నివాస ముగా యేర్పరుచుకుని బాలాత్రిపురసుందరీ రూపమును దాల్చి మూడు లోకములను మోహింపజాలునటుల శృంగారమును జేసుకుని తన మాతృగణములతో సంగీతమును పాడుచు స్వేచ్ఛగా విహరింపుచుండెను.

యీా వర్తమానమును శుంభనిశుంభులు తమ దూతల వలన తెలుసుకుని ఆ రూపవతిని తాము గైకొనుటకు

నిశ్చయించుకుని సముచితపరివారమును వెంటబెట్టుకుని ఆ కన్యకామణి వద్దకు వచ్చి ఆమె రూపాది శృంగారములను జూచి మోహపరవశులై 'ఓ బాలామణీ! మేము శుంభ నిశుంభులము. మధుకైటభులను రాక్షసవీరుల పుత్రులము. మేము త్రిలోకాధిపతులము. అణిమాది శాంభవీ మహావిద్యా సంభూతులము. అటువంటి మహావీరుల మయిన మమ్ములను, అన్నదమ్ములమైన మమ్ములను, నీవు త్రిలోకములను మోహింపజేయగల బాలామణివి గావున మమ్ములను వివాహము ఆడి సర్వసుఖంబు లనుభవింపుము ' అని జెప్పిరి.

ఆ మాటలను శ్రీ బాలా త్రిపురసుందరీదేవి విని 'ఓ రాక్షసవీరులారా! మీరు జెప్పిన వాక్యములు యదార్థములు గాని, నా బలశౌర్యాములకు తగిన వీరుడెవడైనా నాతో యుద్ధముచేసి ఆ యుద్ధమునందు గెలిచినచో వారిని వివాహము జేసుకొందునని ప్రతిన జేసియున్నాను. కావున మీకు నన్ను వివాహము జేసుకొనవలెనని కోరిక యున్నయెడల మీ చతురంగబలములతో వచ్చి యుద్ధమునందు నన్ను జయింపుము. మీకు నాయందు కోరిక లేకయున్నను, మీకు బలశౌర్యాదులు లేకయున్నను, గృహంబులకు పొందు ' అని పలికెను.

ఆ ప్రకారము శ్రీ బాలా త్రిపురసుందరీమణి పలుకగా ఆ రాక్షసవీరులు విని మండిపడి తోకత్రొక్కిన కరాళ సర్పము వలె ఆగ్రహావేశముగలిగి 'ఆడదానికి యింత గర్వమా?' అని

కేకలు వేయుచు చతురంగబల సమాయుక్తముగా వచ్చి బంధుర వ్యూహమును పన్ని రణభేరీ వేయించి యుద్ధమునకు ప్రారంభము జేసిరి.

శుంభనిశుంభులు జేయు యుద్ధ ప్రారంభమును శ్రీ బాలా త్రిపురసుందరీదేవి జూచి మహానందము పొంది బ్రహ్మాండము పగులునటుల సింహమువలె గర్జించి ఒక్క కేక వేసెను. ఆ శబ్దముతో భూమండలము అంతయు నది, గిరులు సహిత ముగా వణికిపోగా కోటానకోట్లు దేవీగణములు పుట్టి రాక్షస మూకలను సంహరింపుచు. రక్తమును పీల్చుచు. మాంసమును తినుచు, నృత్యములను జేయుచుండిరి. ఆ సమయమునందు ఆ మహాదేవి రౌద్రాకారము దాల్చి శుంభనిశుంభులను క్రింద పడవేసి వక్షస్థలంబుల బాదంబుల ద్రొక్కి త్రిశూలంబున శిరంబులను ఖండించి రక్తమును ద్రాగుచు, నృత్యమును జేయుచు రాక్షససమూహమును సర్వశూన్యముగా నశింప జేసెను.

అంతట శ్రీ బాలా త్రిపురసుందరీదేవి దేవీగణములతో గలసి భయంకరముగా నృత్యమును జేయుచుండగా దేవేంద్రాది దేవతా సమూహములున్ను, బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వరాదు లున్ను, యక్ష, కిన్నర, గరుడ, గంధర్వులున్ను, మహానంద మును పొంది పుష్ప వర్షమును కురిపించి నృత్యములను జేయుచు దేవదుందుభులను మ్రోగించసాగిరి. పిమ్మట బ్రహ్మ దేవి ఎదుట నిలుచుండి ' ఓ మహాదేవి నీ వలన శుంభనిశుంభులును,

రాక్షసులును సంహరింపబడిరి. దేవతా సమూహములకున్ను, ఋష్యాదులకున్ను బాధలు నివారింపజేసి సుఖింపజేసితివి. నీవు మాయను ఉపసంహరించి నిజరూపమును దాల్చి ప్రసన్నమయి మమ్ములను కాపాడవలసిన'దని ప్రార్థించెను.

యీ విధముగా విష్ణు, మహేశ్వర, దేవేంద్రాదులు ప్రార్థించగా మహాదేవి సంతోషమును పొంది సౌమ్యరూపమును దాల్చి పార్వతీదేవికి నమస్కరించి నిలుచుండెను.

పిమ్మట శ్రీ బాలా త్రిపురసుందరీదేవి దేవాది దేవతలను జూచి యీ విధముగా పలికెను, ' ఓ దేవాది దేవతలారా! నీ శుంభ నిశుంభులు వైవస్వత మన్వంతరమున యిరువది ఎనిమిదవ మహాయుగమున తిరుగా పుట్టుదురు. ఆ కాలమునందు నేను నందుడను గొల్లయింటియందు బుట్టి శ్రీకృష్ణుడని వ్యవహరింపబడుచుండు శ్రీ మహావిష్ణువునకు సహాయముగా వింధ్య పర్వతమునందు నివశించియుండి ఆ క్రూర రాక్షసులను సంహరించెదను. అప్పుడు ప్రమత్తులును, విప్రజిత్తులును అగు అనేక విధములగు రాక్షసులను సంహరించి రక్తదంతి నామమును పొందుదును. ఆ కాలమునందు నూరు సంవత్సరములు వర్షములు కురువక మనుజులు బాధలను పొందుదురు. నేను నూరు నేత్రములను దాల్చి మనుష్యులను కాపాడుచుందును. అందువలన నన్ను ' శతాక్షి ' యని పూజించెదరు.

ఆ కాలమునందు మనుష్యాదులకు ఆహారాదులులేక బాధలను పొందుచుందురు. నేను నా శరీరమునుండి ఆహారమునకు కావలసిన శాకాది ధాన్యములు మొదలగువాటిని పుట్టించి కాపాడుచుందును. ఆ కారణముచేత నన్ను 'శాకంబరీ దేవి' యని పూజింపుచుందురు. అనేక రూపములను దాల్చి లోకములను బాధింపుచుండెడి రాక్షసులను, దుర్మార్గులగు మానవులందు ఆవేశించి ధర్మమును ధర్మమార్గానువర్తులగు ప్రజలను బాధింపుచుండెడివారిని, నేను అనేక రూపములను దాల్చి దుర్మార్గమును దుర్మార్గులను సంహరించి, నన్ను స్మరించువారిని, పూజించువారిని దేవ బ్రాహ్మణ గురు పితృ మాతృ భక్తి గలవారిని రక్షింపుచుందును.

ఉభయపక్షములందు నవమి, చతుర్దశి అను తిథుల యందును

శ్లో॥ కృష్ణాష్టమి చతుర్దశ్యాం అమావాస్యాచ
పూర్ణిమా సంక్రాంతయః పర్వతిథయః॥

అను పంచ పర్వములందును, శుక్ర గురువారములందును నన్ను పూజింపుచుండెడివారిని, స్మరింపుచుండెడివారిని; మధు కైటభ, మహిషాసుర, శుంభ నిశుంభులను నేను సంహరించిన చరిత్రను పఠించువారికిన్ని; నేను అట్టి భక్తులకు సర్వ అరిష్టములు, అపమృత్యువులు, క్రూరగ్రహ దోషములు, శరీర వ్యాధులు

పోగొట్టి ఆరోగ్యవంతులుగను, శతాయుర్దాయువంతులుగాను, పుత్రపౌత్రాభివంతులుగను, అష్టఐశ్వర్యవంతులుగను, ధన, ధాన్య, పశు సమృద్ధిగలవారినిగను జేసి రక్షింపుచుందును. వారికి సకల కోరికలును స్మరణమాత్రముచేతనే నెరవేరు చుండును' అని జెప్పగానే దేవతలు ఎవరి తావులకు వారు వెళ్లి సుఖంబుగా నుండిరి'

అని సుమేధ మహాముని సురథుండను రాజునకున్ను, సమాధి అను వైశ్యునకున్ను జెప్పి యిటులనెను, 'మీరు ఆ దేవిని ప్రార్థింపుడు' అని జెప్పెను.

సుమేధమహాముని ఆ రాజునకున్ను, వైశ్యునకున్ను శ్రీ బాలాత్రిపురసుందరీ మహామంత్రము నుపదేశించగా వారు ఆ తపోవనమునందే ఆరు మాసములు బహునిష్ఠతో జపము జేయుగా దేవి ప్రత్యక్షమై 'ఓ రాజా! నీవు చక్రవర్తివై భూపరిపాలనము జేసి పిమ్మట సూర్యునకు పుత్రుడవై పుట్టి సూర్యసావర్ణి అను ఎనిమిదవ మనువు అను ప్రఖ్యాతిని బొందెదవు' అని జెప్పి, వైశ్యునకు 'నీవు అయిశ్వర్యమును పొంది సుఖించెదవు' అని వరంబుల నిచ్చి అదృశ్యురాలైనది" అని సుమేధస్సను ముని రాజునకున్ను, వైశ్యునకున్ను జెప్పిన యితిహాసమును మార్కండేయుడు క్రోష్టికికి జెప్పెను.

సావర్ణి మన్వంతరమున యింద్రాదులు

మార్కండేయుడు జెప్పుచున్నాడు, "క్రోష్టికీ! సావర్ణి మన్వంతరమున రాముడు, వ్యాసుడు, గాలవుడు, దీప్తిమంతుడు, కృపుడు, ఋష్యశృంగుడు, అశ్వత్థామ అనువారలు సప్త ఋషులు, సుతపులు, నమితాభులు, ముఖ్యులు నగువారు దేవతలు. బలిచక్రవర్తి యింద్రుడు. విరజస్సు, వరిష్టుడు, నిర్మోహుడు, సత్యవాక్కు, సత్కృతి, విశ్వుడు ననువారు మనుపుత్రులు అని ప్రసిద్ధి బొందుదురు"

దక్ష సావర్ణి

మార్కండేయుడు జెప్పుచున్నాడు, "ఓ క్రోష్టికీ! దక్షపుత్రుడగు దక్షసావర్ణి మన్వంతరమును జెప్పుచున్నాను శ్రద్ధగా వినుము! దక్షసావర్ణి మన్వంతరమునందు పారులు, మరీచి గర్భులు, సుధర్ములు అను దేవతలు మూడు విధములుగ నుందురు. యిప్పటి దేవసేనాని యింద్రుడగును. అద్భుతు అను పేరుతో యింద్రుడగును. మేధాతిథి, వసువు సత్యుడు, జ్యోతిష్మంతుడు, ద్యుతిమంతుడు, సవనుడు, హవ్యవాహనుడు అనువారలు సప్తఋషులు అయ్యెదరు. ధృతకేతువు, దీప్తకేతువు, పంచహస్తుడు, నిరామయుడు, పృథుశ్రవస్సు, అర్చిష్మంతుడు, భూరిద్యుమ్నుడు, బృహద్భయుడు, దీప్తిమయుడు నను తొమ్మిదిమంది మనుపుత్రులుగ నుండెదరు" అని జెప్పెను.

బ్రహ్మసావర్ణి మనువు

మార్కండేయుడు జెప్పుచున్నాడు, "బ్రహ్మపుత్రుడు బ్రహ్మసావర్ణి మన్వంతరము వ్యవహరింపబడును. ఆ బ్రహ్మ సావర్ణి మన్వంతరమున సుఖాశీనులు, ననిరుద్ధులు, ద్విప్రకారులు అనువారు దేవతలు. శాంతి యనువాడు యింద్రుడగును. ఆపోమూర్తి, హవిష్మంతుడు, సుకృతి, సత్యుడు, నాభాగుడు, అప్రతిముడు, వాసిష్ఠుడు అనువారు సప్తఋషులు. సుక్షేత్రుడు, సుత్తమోజస్సు, భూరిసైన్యుడు, వీర్యవంతుడు, శతానీకుడు, వృషభుడు, ననమిత్రుడు, జయద్రథుడు, బూరిద్యుమ్నుడు, సుపర్ణుడు ననువారు మనుపుత్రులు పరిపాలనము జేయుదురు" అని మార్కండేయుడు జెప్పెను.

ధర్మసావర్ణి మనువు

"క్రోష్టికీ! పదునొకండవది యగు ధర్మపుత్ర సావర్ణి మన్వంతరము ప్రవర్తిల్లును. ఆ మన్వంతరమున విహంగములు, కామగులు, నిర్మాణరతులు అనువారు దేవతలు. వృషుండు యింద్రుడగును. హవిష్మతుడు, ఋష్టి, అరుణి నిస్వరుడు, అనఘుడు, వృష్టి, అగ్ని, తేజస్సు ననువారు సప్తఋషులు, సర్వాంతగుడు, సుశర్మ, దేవానీకుడు, పురూద్వహుడు, హేమధన్వి, దృఢాయువు, విజనుడు ననువారు మనుపుత్రులు ధరణి పాలించెదరు" అని మార్కండేయుడు జెప్పెను.

రుద్రసావర్ణి మనువు

మార్కండేయుడు జెప్పదొడంగెను, "ఓ క్రోష్టికీ! రుద్ర పుత్రుడు రుద్రసావర్ణి మనువు పరిపాలనము చేయును. అందు సుకర్మాణులు, సుమనస్సులు, హరితులు, రోహితులు, సువర్ణులు, అనువారు దేవతలు. ఋతుధాముడు ఇంద్రుడగును. ద్యుతి, తపస్వి సుతపస్వి, తపోమూర్తి, తపోనిధి, తపోధనుడు, తపో ధృతి యను మహాత్ములు సప్తఋషులు అగుదురు. దేవగురువు సువదేవుడు, దేవశ్రేష్ఠుడు, విదూరథుడు, మిత్రవంతుడు, మిత్రహస్తుడు అనువారు భూమిని పాలించెదరు.

రౌచ్య మన్వంతరము

క్రోష్టికీ! పదమూడవదియగు రౌచ్య మన్వంతరము వ్యవహరించబడును. సుధర్ములు, సుకర్ములు, సుశర్ములు అనువారు దేవతలు. బృహస్పతి ఇంద్రుడగును. ధృతిమంతుడు, నవ్యయుడు, దర్శి, నిరుత్సుకుడు, నిర్మోహుడు, సుతపుడు, నిష్ప్రకంపుడు అనువారు సప్తఋషులు చిత్రసేనుడు, విచిత్రుడు, నయధృత్తు, నిర్భయుడు, దృఢుడు, సునేత్రుడు, క్షత్రబుద్ధి సువ్రతుడు అనువారు మనుపుత్రులు ప్రసిద్ధి పొందియుందురు.

రుచి - పితృ సంవాదము

క్రోష్టికీ! ఈ మన్వంతరమునకు అధికుడగు రుచి, నవ బ్రహ్మలలో ఒకడు. యీ రుచి మొదట ఆహారాదులను విసర్జించి భార్యాస్వీకరణము జేయక నిస్సంగుడై యుండెను. అతని పితరులు అతనిని జూచి 'పుత్రోత్తమా! నీవు గృహస్థ ధర్మమును నెరవేర్పకయున్న దోషమును పొందుదువు. అందు వలన నరకంబును పొందగలవు' అని జెప్పిరి.

ఆ మాటలను రుచి విని 'పితృదేవతలారా! గృహస్థాశ్రమము అనేకవిధముల దుఃఖహేతువు. దానివలన అధోగతి గలుగును. అందువలననే నిస్సంగుడనై పాపరహితుండనై యుండెదను. ఇదియుగాక ఈ కర్మాచరణమే అవిద్యయని వేదములు పలుకుచున్నవి.

యీ కర్మ యను బురదలో బడి మలినము పొందుట కన్న, జ్ఞానమార్గమను జలమువలన చిత్తమును పరిశుభ్రమును జేసి మోక్షమునకు వెళ్లుదును' అని జెప్పెను.

ఆ మాటలను పితరులు విని పుత్రా, రుచీ! నీకు మేము ఒక్క విషయమును జెప్పెదము శ్రద్ధగా వినుము! పర్వతమును యెక్కుటకు ఆలోచనమును జేయువాడు ఒక్క పర్యాయముగా పర్వతమును ఎక్కలేక క్రమక్రమముగా ప్రయత్నమును జేసి పర్వతమును యెక్కునటుల, మోక్షాపేక్షగల మానవుడు

గృహస్థ ధర్మము లనుభవించి దేవ, పితృ, అతిథి, అభ్యాగతు లను తృప్తిపరచి క్రమక్రమముగా సాంగత్య రహితమును జేసి జ్ఞానమును పొంది మోక్షమును పొందవలెను. కర్మాచరణము ఎన్నటికిని దుఃఖకారణము కానేరదు. విషము ఒక్కొక్కప్పుడు ప్రాణమును దీయును. ఒక్కొక్కప్పుడు ప్రాణమును రక్షించును. ఆ విధముగానే కర్మలను జేయుటవలన సుఖమును దుఃఖమును కలుగుచుండును. ఇదియునుగాక పూర్వజన్మానుసారముగ వచ్చు ఆగామి సంచితములను పుణ్యపాపములను అనుభవించక తప్పదు. నీవు యీ జన్మమునందు గృహస్థు జేయవలసిన కర్మలను జేయనియెడల రాబోవు జన్మములయందు సుఖములను పొందనేరవు. హితవునుబట్టి విషమును సేవించి ప్రాణమును రక్షించుకొను నటులనే మితముగా గృహస్థ ధర్మములను నెరవేర్చుచు సుఖములను పొందవలెను ' అని అనేకవిధములుగా జెప్పిన పితరుల వాక్యములను రుచి విని ' పితరులారా ! నాకు గృహస్థాశ్రమము పొందవలయునను కోరిక లేదు అయినను మీ అనుజ్ఞ ప్రకారము గృహస్థాశ్రమమును పొందెదనన్న ముసలివాడనగు నాకు కన్యను యెవ్వరు యిచ్చెదరు ? కావున నాకు వివాహము అగుట చాలా కష్టము ' అని పలుకగానే పితృ దేవతలు యిటులని పలికిరి : ' పుత్రా ! యిటువంటి మాటలువలన ప్రయోజనము లేదు. నీవు యేవిధముగానైనను వివాహము అగుట ముఖ్యము. నీవు వివాహము జేసుకొనని యెడల మాకు అధోగతి తప్పదు. నీకును నరకము తప్ప'దని అదృశ్యులైరి.

రుచియు పితృవాక్య పరిపాలనము జేయదలచి అనేక గ్రామములను, పట్టణములను తిరిగి బ్రాహ్మణులను, ఋషులను తనకు కన్యాకాదానమును జేయవలసినదని కోరెను. ఆ మాటలను విని యెవ్వరును కన్యకను యిచ్చుటకు సమ్మతించలేదు. తుదకు రుచి విచారమును పొంది బ్రహ్మను గూర్చి నూరు దివ్య సంవత్సరములు తపంబుజేసెను. ఆ తపంబునకు మెచ్చి బ్రహ్మ ప్రత్యక్షమై 'ఓ రుచీ! నీ తపంబునకు మెచ్చితిని. నీకు కావలసిన వరమును కోరుము' అని పలికెను. రుచి బ్రహ్మకు నమస్కరించి తనకు తగిన కన్యాకామణి భార్య కావలెనని కోరెను. బ్రహ్మ విని 'ఓ బ్రాహ్మణుడా! నీవు విచారించకుము. నీ పితరులు జెప్పిన విధముగా పరిణయమైన నీ పితరులు సంతోషమును పొందుదురు. పితరులు సంతసించిన నీకు సకల కోరికలు నెరవేరును' అని జెప్పి అదృశ్యుడాయెను.

పిమ్మట రుచి పరిశుభ్రమయిన ప్రదేశమునకు వెళ్లి పితరులను గూర్చి తపంబు జేయగా పితరులు ప్రత్యక్షమై 'పుత్రరత్నమా! నీవు విచారమును పొందకుము. సకల లక్షణ సంపత్తు గల కన్యక నీకు లభించగలదు దానియందు ఉత్తమ లక్షణములు గల కుమారుడు కలుగును. అతను రౌచ్యుండని ప్రసిద్ధిపొంది మనువుగా పరిపాలనము జేయును' అనిజెప్పి అదృశ్యులైరి.

క్రోష్టికీ! యీ పితృ స్తోత్రమును ఎవరు పఠించెదరో వారికి ఆయురారోగ్య ఐశ్వర్యాదులు గలిగి సుఖములను

పొందుదురు. శ్రద్ధగా జేసిన శ్రాద్ధముగూడ పవిత్రవంతము గలదగును. అందువలన పితరులు సంతసించెదరు. పితరులు సంతసించిన కర్తకు అధికమైన ఫలము గలుగును.

పిమ్మట అక్కడ నున్న నదీ మధ్యమునుండి అప్సరస వెడలివచ్చి రుచిం జూచి 'నీవు భార్యను గోరుచున్నవాడవు. నాకు వరుణుని కుమారుడగు పుష్కరుని వలన ఒక కుమార్తె గలిగినది. దానిని నీకు వివాహము జేసెదను. దానియందు నీకు ఒక్క పుత్రుడు పుట్టును' అని జెప్పి అప్సర తన కుమార్తె చంపకమాలిని దెచ్చి రుచికి యివ్వగా రుచి సంతోషించి తన ఆశ్రమమునకు తోడ్కొనివెళ్లి మంచి ముహూర్తమున మహా ఋషుల రప్పించి యథావిధిగా వివాహమాడి భార్యతో గూడా సర్వసుఖములను పొందుచుండెను.

యిటుల నుండగా కొంతకాలమునకు ఒక్క పుత్రుడు పుట్టెను. రుచి పుత్రోత్సవాదులను జేయించి రౌచ్యుడని నామకరణము జేయించెను" అని మార్కండేయుడు జెప్పెను.

భౌత్య మన్వంతరము

క్రోష్టికి, మార్కండేయుని జూచి "అయ్యా, మార్కండేయా! మన్వంతరములు పదునాల్గని వినుచున్నాము. నీవు పదిమువ్వురు మనువులను గూర్చి జెప్పితివి. కనుక పదునాల్గవ మన్వంతరమును గూడా వినిపించవలసిన"దని కోరెను.

మార్కండేయుడు జెప్పుచున్నాడు, “క్రోష్టికీ! నీ అభీష్టమును నెరవేర్చెదను. శ్రద్ధగా వినుము! అంగీరసునకు భూతి యను సుతుడు పుట్టెను. అతడు పరమ తపశ్శాలి అని ప్రసిద్ధిని పొందియుండెను. అతడు మహాకోపి అందువలన అతని పేరు వినగానే అందరును భయపడెడువారు. సూర్యుడు అతనికి భయపడి అతని ఆశ్రమమున మిక్కిలి ఎండగాయుట గాని, వేడి గాడ్పు వీచుటకుగాని వెరచుచుండెడివారు. చంద్రుడుకూడా మిక్కిలి చల్లని కిరణములు జూపుటకు భయపడుచుండెడివారు.

ఈ విధముగా నుండగా ఆ మునికి చాలాకాలము వరకు సంతానము లేకుండెను. అందువలన మునికి విచారము కలిగెను. ఘోర తపమును జేసి సంతానమును పొందుటకు ఆలోచించి తనను జూచి పంచభూతములు వెరచుచుండును. గాన తపంబువలన ఫలితము లేదని విచారించుచుండెను.

యిటుల నుండగా భూతి అన్నయగు సువర్చస్సను ముని యజ్ఞమును జేయుచు భూతిని బ్రహ్మగా గోరి రావలసినదని కోరెను. భూతి యజ్ఞమును జేయించుటకు వెళ్లుచు శిష్యుని జూచి ‘శాంతీ! నీవు నేను వచ్చు పర్యంతము అగ్నిహోత్రమును కాపాడుచుండవలసిన’దని జెప్పి వెళ్లెను.

ఒకనాడు శిష్యుడు శాంతి పూజార్థము పుష్పములను దెచ్చుటకు అడవికి వెళ్లి మరలి వచ్చులోపల అగ్నిగుండము

శాంతిపొంది యుండెను. అటుల శాంతిపొందిన అగ్ని గుండమును జూచి దిగులుపడి యిటులని విచారించెను: 'అయ్యయ్యో! నేను యెంత దుష్టపనిని జేసితిని. నా గురువును జూచిన పంచభూతములు, దేవతలు గూడ భయమును పొందుదురు. అటువంటి గురుడు యీ విషయమునందు నన్ను యేమి జేయునో?' అని దిగులుపడి విచారించుచు ఇటులని తలంచెను: 'యీ అగ్ని శాంతి పొందుటచేత నాకు దుఃఖము కలుగుచున్నది. వేరొండు అగ్నిని దెచ్చి ప్రజ్వలింపజేసితినేని నా గురుడు త్రికాలవేది. అందువలన నేను జేసిన తప్పును తెలుసుకొనును. ఒకటి రెండు తప్పులు అవును' అని వారించి ఇప్పుడు నాకు అగ్నిహోత్రుడే దిక్కని తలంచి అగ్నిహోత్రుని అనేక విధములుగా అగ్నిసూత్రములచే ప్రార్థించెను.

అంతట అగ్నిదేవుడు ప్రసన్నుడై 'ఓ విప్రా! నీ భక్తి వినయములకు సంతోషమును పొందితిని. నీకు కావలసిన వరంబులను కోరుము' అని జెప్పెను.

ఆ వాక్యములను శాంతి విని సంతోషమును పొంది ఓ దేవోత్తమా! నా అపరాధమును క్షమించి నా గురుని అగ్నివేదికయందు శాంతి పొందిన అగ్నిని యథాప్రకారము ప్రజ్వరిల్లునటుల జేసి, నా గురుడు నన్ను శాపగ్రస్తునిగా జేయకుండునటుల కాపాడుము. అదియుంగాక నా గురువు సంతానములేక విచారమును పొందుచున్నాడు. కావున

వారికి సకలగుణసంపన్నుడైన కుమారుడు కలుగునటుల అనుగ్రహింపుము. మరియు నా గురుపునకు సకల భూతముల యందును దయగలుగునటుల అనుగ్రహింపుము ' అని కోరెను.

ఆ మాటలను అగ్నిదేవుడు విని ' శాంతీ ! నీ భావ శుద్ధికి సంతోషించితిని. నీవు కోరిన కోరికలన్నియు నెరవేరును. నీ గురునకు గలిగెడు పుత్రుడు భౌత్యనామముచే మనువై వెలసి ప్రజలను పాలించును. నీ గురువు పుత్రునియందును, భార్యయందును ప్రేమ గలిగియుండును ' అనిచెప్పి అదృశ్యుడాయెను.

అంతట శాంతి గురుని ఆశ్రమమునకు వెళ్ళి వేదిక యందు అగ్ని ప్రజ్వరిల్లుచుండుట జూచి సంతోషించెను.

పిమ్మట కొన్ని దినములకు యజ్ఞమును పూర్తిగావించి భూతి భార్యా సమేతుడై నిజాశ్రమమునకు వచ్చెను. శిష్యుడు గురువునకు యెదురువోయి వందనములు జేసెను. భూతి శిష్యుంజూచి ' వత్సా ! యిది యేమి చిత్రమోగాని నాకు నీయందును, సకలభూతములందును దయగలిగియున్నది. దీనికి కారణము తెలియుటలేదు ' అని అడిగెను.

శాంతి ఆ మాటలను విని గురువునకు జరిగిన వృత్తాంత మంతయును వినిపించగా విని సంతోషమును బొంది శిష్యుడు శాంతికి వేదవేదాంగములు సహితముగ సకల విద్యలను సంపూర్ణముగా బోధించెను. అంతట కొంతకాలమునకు భౌత్యుండను కుమారుడు గలిగెను.

భౌత్యమన్వంతరమున యింద్రాదులు

క్రోష్టికీ ! భౌత్య మన్వంతరమున జాక్షుషులు, కనిష్టులు, పవిత్రులు, భ్రాజితులు, ధారావృతులు నను అయిదు గణములు దేవతలయ్యేదరు. అందులో శుచి యనువాడు యింద్రుడగును. ఆగ్నీధ్రుడు, అగ్నిబాహువు, శుచి, ముక్తుడు, మాధవుడు, అజితుడు అనువారు సప్తఋషులు అయ్యేదరు. గురవు, గభీరుడు, బ్రధ్నుడు, తరస్వి, నగ్నుడు, ప్రీతిమంతుడు, ప్రవీరుడు, విష్ణువు, సంక్రందనుడు, తేజస్వి, సుబలులు అనువారు మనుపుత్రులై ప్రఖ్యాతిని పొందుదురు" అని మార్కండేయుడు జెప్పగా క్రోష్టికి విని మహా సంతోషమును పొందెను.

వైవస్వతాది మన్వంతర విషయ సంగ్రహము ఫలస్మృతి ఫలము

"క్రోష్టికీ ! పదునాల్గు మన్వంతరముల విషయములను దెల్పితిని.

౧. స్వాయంభువ మన్వంతర చరిత్రను వినిన ధర్మబుద్ధి గలుగును.

౨. స్వారోచిష మన్వంతర కథాశ్రవణమువలన యిష్టార్థ సిద్ధియు గలుగును.

3. రైవతిమన్వంతర చరిత్రవలన వివాహాది శుభకార్యములు గలుగును.

౪. చాక్షుస మన్వంతర కథ వినుటవలన ఆరోగ్యము కల్గును.

౫. వైవస్వత మన్వంతర చరిత్ర వినుటవలన బలము ఆయుర్వృద్ధియు గలుగును.

౬. సూర్యసావర్ణి కథ వినుటవలన పుత్రపౌత్ర లాభము గలుగును.

౭. దక్షసావర్ణి మనుచరిత్ర వినుటవలన కీర్తి గలుగును.

౮. బ్రహ్మధర్మసావర్ణి చరిత్ర వినుటవలన శుభములు గలుగును.

౯. రుద్రసావర్ణి చరిత్ర వినుట చదువుటవలన సకల కార్యములు జయమును పొందును.

౧౦. రౌచ్య మన్వంతర కథ వినుట చదువుట వలన శత్రు సంహారమై సకలకార్యములు నెరవేరును.

౧౧. భౌత్య మన్వంతర కథ వినుట చదువుటవలన యిష్ట దేవతా ప్రసాదసిద్ధి గలుగును

౧౨. ఉత్తమ మన్వంతర కథ వినుట చదువుటవలన ధన ధాన్య సంపదలు గలుగును.

౧౩, ౧౪. తామస మన్వంతరముల చరిత్ర వినుట చదువుట వలన పశు, పుత్ర, కళత్ర, ధర్మ, సమృద్ధియు గలుగును.

మరియును సకల కోరికలును నెరవేరును. సుగుణ సంతానమును, ధనధాన్య పశు సమృద్ధియు గలిగి స్వర్గాది సకల భోగములు అనుభవించి సుఖించెదరు” అని మార్కండేయుడు జెప్పగానే క్రోష్టికి విని సంతోషమును పొందెను.

వంశవర్ణనమున అంతర్గత సృష్ట్యాదులు

మార్కండేయుడు జెప్పుచున్నాడు "క్రోష్టికీ! క్షత్రియ వంశమునందు బుట్టిన ఉత్తమ రాజుల చరిత్రలను వినుటవలన ఇహాపరసౌఖ్యములు గలుగును. మనువు, యిక్ష్వాకు, దిలీప, అరణ్య, భగీరథుల చరిత్రములు అత్యంత పావనములు. వారు అనేకములగు యజ్ఞయాగాదులను జేసి వేదవేదాంగములను జదివి పవిత్రులయిరి. వీరి కథలను వినుటచేత పాపనాశన మగును.

పూర్వము బ్రహ్మ ప్రజలను సృష్టించదలచి దక్షిణ అంగుష్టమువలన దక్ష ప్రజాపతిని, వామాంగుష్టమువలన అతని భార్యను బుట్టించెను. దక్ష ప్రజాపతివలన దితి యను కన్యక జనించెను. ఆమెను కస్యప ప్రజాపతికి యిచ్చి వివాహము జేసెను. వారికి సూర్యుండు పుట్టెను" అని జెప్పగానే క్రోష్టికి యిటులని ప్రశ్నించుచున్నాడు,

"మార్కండేయ మునివర్యా! కస్యప దితులకు సూర్యుడు పుట్టెనని జెప్పితివి. ఆ సూర్యునకు రూపమేవిధముగా నున్నది? యే కారణముచేత ఆదిత్యదేవుడు కస్యప దితులకు పుట్టెను? కస్యపాదులు యే విధముగా సూర్యునారాధించిరి? సూర్యుని ప్రభావమున్ను, వృత్తాంతమున్ను సవిస్తరముగా జెప్ప వలసిన"దని కోరెను.

సూర్యుని ప్రభావము

మార్కండేయుడు జెప్పుచున్నాడు, "కోష్టికీ! పరమ విద్య, శాశ్వత తేజస్సు, కైవల్యము, జ్ఞానము, ప్రాకామ్యము, సంవిత్తు, బోధకము, గతి, స్మృతి మొదలగు రూపములచేత బరమ ప్రకాశమానమగు బ్రహ్మము విరాజిల్లుచుండును. మొట్టమొదట ప్రపంచకమంతయు జలాకీర్ణమయి అంధకారముచే సర్వము శూన్యమై యుండును. ఆ ప్రకారము కొంత కాలము జరిగినపిమ్మట జలప్రవాహమున నురుగు యేర్పడి ఆ నురుగువలన గొప్ప గ్రుడ్డుగా యేర్పడెను. ఆ గ్రుడ్డును మధ్యస్థుడగు బ్రహ్మ మధ్యభాగమునకు సమముగా రెండు చెక్కలుగా చేసెను. ఆ సమయమునందు బ్రహ్మ ముఖము నుండి 'ఓం' అను ధ్వనిపుట్టెను. ఆ ఓంకారమువలన భూః, భువః, సువర్లోకములు పుట్టెను. వాటిని అవ్యాహృతిత్రయంబ మని జెప్పెదురు.

పిమ్మట ఓంకారము వలన సూర్యునకు సూక్ష్మరూపము యేర్పడెను. దానివలన మహః అను వ్యాహృతి పుట్టెను. దానివలన జనః అను వ్యాహృతి పుట్టెను. దానివలన తపః, సత్యము అను వ్యాహృతులు పుట్టెను. ఈ యేడు వ్యాహృతులు కలసి సూర్యుని రూపము యేర్పడెను.

మొదట జెప్పిన ఓంకారము తేజోరాశియగు బ్రహ్మ అనబడును. భిన్నముగా జేయబడిన గ్రుడ్డువలన బుట్టిన అవ్యక్త రూపుండగు బ్రహ్మ పూర్వ ముఖమునుండి ఋగ్వేదము, దక్షిణముఖము నుండి యజుర్వేదము, పశ్చిమ ముఖమునుండి సామవేదము, ఛందస్సులు పుట్టెను. ఉత్తర ముఖమునుండి అభిచారిక, ప్రయోగ, ఉపసంహారములు గల కృష్ణకాంతిచే ప్రకాశించు అధర్వణవేదము పుట్టెను.

యీ విధముగా నాలుగుభేదములు గలిగి వివిధశాఖా భేదములుగలిగి ఓంకారము ప్రభావముచే ప్రకాశించుచుండును.

౧. ఋగ్వేదము, ౨. యజుర్వేదము, 3. సామవేదములవలన సూర్యుడు క్రమముగా ప్రాతః మధ్యాహ్న, సాయంకాల ధర్మములు యేర్పడి ఆ ధర్మములు వలన ప్రకాశించుచుండును. మరియు ఆ సూర్యతేజము ఋగ్వేద రూపమున బ్రహ్మయై జగత్తును సృష్టించును. యజుర్వేదము విష్ణురూపమున ప్రజాపాలనము జేయును. సామవేదము రుద్ర రూపమున సంహారము జేయుచుండును. అందువలననే ఆ సూర్య తేజమును చతుర్వేదమయుంబనిన్ని, త్రిగుణాత్మకమయు మనిన్ని, త్రిమూర్తిస్వరూపమయు మనిన్ని యెంచబడుచు ప్రకాశించుచుండెననిన్ని తెలుసుకొనుము. పద్మమునందు పుట్టిన బ్రహ్మ ఆ సూర్యుని తేజస్సునుండి వెలువడు వేడిమివలన నీరు యింకిపోయి తాను జేయు సృష్టిని అంతయు తగులబెట్టుటను

జూచి విచారించి ఆ సూర్యు నారాధించి సూర్యతేజమును ఉపసంహారించెను.

పిమ్మట చతురాననుండు సకల చరాచరములను సృజించెను. బ్రహ్మవలన మరీచి గశ్యపులు పుట్టిరి. ఈ కశ్యపుని భార్యలును, దక్షకన్యకలు అగు వారిలో నతిదికి నింద్రాది దేవతలును, దితికి దైత్యులును, వినతకు గరుడ అనూరులును, స్వసకు యక్ష రాక్షసులును, కద్రువకు సర్పములును, ముని యనుదానికి గంధర్వులును, నరిష్టకు నచ్చరలును, మాతంగికి నైరావతాదులును, తామ్ర ఇల మొదలగువారికి పక్షులును, వృక్షములును మొదలగునవి బుట్టెను.

అందులో అతిది పుత్రులగు దేవతలకు త్రిలోకాధి కారమును నిర్ణయించిరి. అందువలన యజ్ఞములయందు హవిర్భాగములు పుచ్చుకొనుటకు అర్హులయిరి. కావుననే దైతేయులు అతిది పుత్రులయందు అసూయగలవారై, దేవతల ఐశ్వర్యమును జూచి సహింపజాలక అనేక విధములుగ బాధించుచు యుద్ధమును జేసిరి.

కొంతకాలమునకు రాక్షసులు దేవతలను వెడలగొట్టి స్వర్గపట్టణమును ఆక్రమించిరి. అందువలన అతిది విచారించి అఖండ తేజోరాశి యగు పరమపురుషుని గూర్చి తపంబు జేసెను. ఆ తపంబునకు సంతోషించి పరమపురుషుడు ప్రసన్నుడై యామెకు ఎదుట నిలచి వరమును కోరమని పల్కెను. ఆమె

ఆ పరమపురుషుని అనేక విధములుగ ప్రార్థించి తన కొడుకులను తన సవతి కొడుకులు రాక్షసులు బాధించుటను జెప్పెను.

ఆ మాటలు విని పరమేశ్వరుడు 'ఓ తల్లీ ! విచారమును పొందకుము. నేను నా అంశముచేత నీ గర్భమునందుబుట్టి నీ పుత్రులను కాపాడి నీ కోరికను నెరవేర్చెదను' అనిజెప్పి యదృశ్యుడాయెను.

అంతట కొంత కాలమునకు అతిథి గర్భమును ధరించి సూర్యుంగనెను. ఆ బాలుని అనేక విధములుగా స్తోత్రములను జేయగా ఆకాశవాణి 'యితడు మార్తాండుడని ప్రఖ్యాతి గలిగి సూర్యాధికారమున ప్రకాశించుచు దేవతలను రక్షించి అసురులను నాశనము జేయు'నని జెప్పెను. ఆ మాటలను తల్లిదండ్రులును, దేవతలును విని సంతోషమును పొందిరి.

పిమ్మట సూర్యుడు దేవతలను వెంటబెట్టుకుని దనుజుల మీదకు యుద్ధమునకు వెళ్లి రాక్షసులను భస్మీభూతులుగ జేసి బృందారకులకు స్వర్గపట్టణమును యిచ్చెను. ఆ కారణమున సూర్యుడు కస్యపమునికి తనయుడుగా పుట్టెను.

సూర్యుడు విశ్వకర్మ కుమార్తె యగు సంజ్ఞయందు వైవస్వత మనువును, యముని, యమున యను కన్యకను బడసెను. ఛాయ యను అంగనయందు శనైశ్వరుని, తపతి యను కన్యకను బడసెను" అని జెప్పి పిమ్మట యితులని జెప్పుటకు ఆరంభము జేసెను.

రాజవర్ధనుని చరిత్ర

"క్రోష్టికీ! సూర్యుని మహాత్మ్యమును వినుము! పూర్వము దమనుడను రాజునకు రాజవర్ధనుడను తనయుడు గలడు. రాజవర్ధనుడు రాజ్యమును పొంది దుష్టమృగ, చోర, శత్రుబాధలు, దారిద్ర్యము, రోగములు లేకుండునటుల ధర్మ మార్గమున పాలించుచు విడూరథుడను రాజు కుమార్తె మానిని యనునామెను వివాహమాడి ఆమెవలన అనేకమంది సుతులను బడసెను.

యీ విధముగా యేడువేల సంవత్సరములు రాజ్యమును పాలించి ఒకనాడు తన భార్య తల అంటుచు తన కన్నులవెంట నీరు కారి రాజుమీద బడగా జూచి 'ఏ కారణమున విచారించు చుంటివి?' అని అడిగెను.

ఆమె 'ఓ రాజచంద్రమా! నీ శిరోజములు ఫలితము లగుచున్నవి. అందువలన విచారము గలిగిన'దని జెప్పెను.

ఆ మాటలను రాజు విని 'ఓ సుందరీ! యేల విచార మును పొందెదవు? మనము యేడువేల సంవత్సరములు సుఖములను పొందితిమి. పరిపాలనా సామర్థ్యము, సుగుణ సంపదలు గల పుత్రులం బడసితిమి. జరామరణములను తప్పింప శక్యముగాదు. రాజ్యమును పుత్రులకు వప్పగించి మనము తపంబునకు బోవుదము' అని జెప్పెను.

ఆ మాటలను మంత్రి పురోహిత పౌరాదులు విని కొంతసేపు విచారించి ‘ ఈ రాజు మనలను కన్న పుత్రులకంటెను యెక్కుడు ప్రేమతో పరిపాలనము జేయుచుండెను. ఈ రాజు లేని బ్రతుకు మనకు వ్యర్థమగును’ అని విచారించి సామర్థ్యము గల బ్రాహ్మణులను తపోవనమునకు పంపించి తమ రాజునకు పదివేల సంవత్సరములు ఆయువు గలుగునటుల జేయుటకు నిశ్చయించుకుని రాజునకు దెలియకుండ తపోవనమునకు పంపించిరి.

అంతట ఆ బ్రాహ్మణులు సూర్యునిగూర్చి ఘోరమగు తపంబును జేయగా సూర్యుడు ప్రత్యక్షమై వారుకోరిన ప్రకారము రాజునకు పదివేల సంవత్సరములు ఆయుర్దాయమును ఇచ్చి అదృశ్యుడాయెను.

అప్పుడా బ్రాహ్మణులు వచ్చి మంత్రి పురోహితాదులతో జెప్పి ఈ సంగతి రాజునకు విన్నవించి మహా సంతోషముతో తమ యిండ్లకు జనిరి.

ఆ మాటలను రాజు విని విచారమనస్కుడై యుండెను.

అంతట రాజు భార్యయు రాజును జూచి ‘ రాజా ! ఈ పురజనులందరును సంతోషమును పొందుచుండగా నీవు విచారమును పొందుటకు హేతువ యేమిగలదు ? ’ అనిఅడిగెను.

రాజేంద్రుడు జెప్పుచున్నాడు, 'తరుణీ! నాకు యిష్ట మయిన మీరందరును వుండగా నాకు పదివేల సంవత్సరములు ఆయువు గలుగుట మంచిదిగాదు. మీరు లేనియెడల నాకు పదివేల సంవత్సరములు ఆయువు గలుగుట దుఃఖమేగదా? మీరు అందరును, మంత్రి పురోహితాదులు అందరును మృతిని పొందిన పిమ్మట నేను మాత్రము బ్రతికియున్న ప్రయోజన మేమియున్నది?' అని పలికెను.

రాజుభార్య జెప్పుచున్నది, 'అటులయిన మీరు ఆలో చించుట యుక్తమే' అనెను.

పిమ్మట రాజు భార్యాసమేతముగా హిమవంతమునకు వెళ్లి సూర్యునిగూర్చి తపంబుజేయగా సూర్యుడు ప్రత్యక్షమై రాజు కోరిన ప్రకారము భార్యా పుత్రాదులకున్ను, పురజనుల కున్ను పదివేల సంవత్సరములు ఆయువు కలుగునటుల వరంబుల నిచ్చి అదృశ్యుడాయెను.

వరములను పొంది రాజు భార్యాసమేతముగా నిజ పట్టణమునకు వచ్చి యీ వృత్తాంతమంతయును పౌర, అమా త్యాదులు అందరకు జెప్పగా వారు విని సంతోషమునుపొంది సుఖముగా నుండిరి. కావున నో కోష్టికీ! సూర్యు నారాధించిన వారికి ఆయురారోగ్య ఐశ్వర్యాదులు గలుగు ననుటకు సందేహము లేదు" అని మార్కండేయులు జెప్పెను.

సూర్య వంశము

" కౌశికీ ! సూర్యుని సంతతిని గూర్చి జెప్పుచున్నాను ఇటువంటి ప్రభావముగల సూర్యునకు వైవస్వతుడు ప్రఖ్యాతిని బొందెను. అతనికి యిక్ష్వాకుడు, నాభగుడు, రిష్టుడు, శర్యాతి, కరూషకుడు, నరిష్యంతుడు, నాభాగుండు, వృషధృడు, ధృష్టుడు వారందరును వేరువేరుగ రాజ్య పరిపాలనము జేసి ప్రఖ్యాతిని పొందిరి. మనువు మిత్రావరుణ యిష్టిని జేయగా ఇళ సుద్యుమ్నుడు పుట్టెను. అతనికి, అడవికి వేటకు వెళ్ళగా వనకన్యక యందు పురూరవస్సు పుట్టెను. ఇళసుద్యుమ్నుడు తన కుమారులు యుత్కల వినత గయులకు రాజ్యమును పంచి యిచ్చి ప్రతిష్టానపురము బురూరవస్సునకు యిచ్చెను.

వృషధృడునకు శూద్రత్వము గలుగుట

మను పుత్రులలో వృషధృడు అడవికి వేటకు వెళ్లి అనేక మృగముల వేటాడి అలసి, బ్రాహ్మణుని ఆవును జూచి అరణ్య మృగము అని తలంచి బాణముచే కొట్టగా విప్రకుమారుడు జూచి శూద్రుడవు గమ్మని శాపము యిచ్చెను. అందువలన వృషధ్రుడు శూద్రత్వమును పొందెను.

నాభాగ చరిత్ర

కరూషకుని వృత్తాంతమును జెప్పుచున్నాను! కరూషకునకు కారూషులు, క్షత్రియులు మొదలగు సుతులు కలిగిరి. దృష్టునకు నాభాగుడు పుట్టెను.

నాభాగుడు సకల విద్యలయందు ప్రవీణుడై. వైశ్య కన్యను వివాహమయి, జాతి భ్రష్టుడయి, బహుపాలన, కృషి, వాణిజ్యములు, వైశ్య వృత్తి అవలంబించి జీవించుచుండెను. అతనికి భననుడను పుత్రుడు కలిగెను. ఆతడు గోవులు కాయుట నీచమని తలంచి హిమవంతమునకు పోయి అస్త్రశస్త్రాదులను నేర్చుకుని నిజ నగరమునకు వచ్చి జ్ఞాతుల నోడించి రాజ్యము పొంది తండ్రిని రాజ్యమును పాలింపమనెను.

తండ్రి అయిన నాభాగుడు 'పుత్రా! నేను పితృవాక్యమున వైశ్యవృత్తిని పొందితిని. గాన నీవే రాజ్యమును పరిపాలనము జేయు'మని తన కుమారుడు భననుని నియమించెను.

అంతట నాభాగసుతుడు జనకుని యిష్టమున రాజ్య భారము వహించి చతుస్సముద్ర పరివేష్టితమయిన నీ భూమండలము యేకఛత్రాధిపతియై పాలించెను" అని మార్కండేయులు జెప్పెను.

వత్సంధ్రుని చరిత్ర

"క్రోష్టికీ! వత్సంధ్రుడను రాజు చరిత్రను జెప్పు చున్నాను! వత్సంధ్రుడు రాజ్యమును పాలించు కాలమున కుజంభుడను రాక్షసుడు లోకములను బాధించుచుండగా ఆ రాక్షసుని సంహరించి సౌనందయను కన్యను వివాహమై అనేక యజ్ఞములను జేసి ధర్మ పాలనమును జేయుచు సకల సుఖములను పొంది రాజ్యమును కుమారులకు యిచ్చి భార్యా సమేతుడై తపోవనంబునకు పోయెను.

ఖనిత్రుని చరిత్ర

ప్రాంసువను రాజేంద్రుడు రాజ్యమును పాలించి తన జ్యేష్ఠపుత్రుడగు ఖనిత్రునకు రాజ్యపాలనము ఇచ్చి తాను భార్యా సమేతుడై తపోవనంబునకు పోయెను.

ఖనిత్రుడు రాజ్యమును ధర్మపరిపాలనమును జేయుచు, భ్రాతృవత్సలుడై తమ్ములు నలుగురకు తూర్పు, దక్షిణము, పడమర, ఉత్తరమునందు గల దేశములకు అధిపతులుగ జేసి అత్రిగోత్రజుడైన సుహోత్రుని, గౌతమ వంశజుడైన కుశాగ్ర బుద్ధిని, కశ్యప వంశజుడైన ప్రమోదుని, వసిష్ఠ పుత్రుడైన హాసితుని క్రమముగ తమ్ములు నలుగురుకు మంత్రులుగ నియమించి తాను పరిపాలనము జేయుచుండెను.

యిటుల చాలకాలము జరుగగా ప్రమతికి ఉపమంత్రి అయిన విశ్వవేది అను మంత్రి దుర్మంత్రము జేసి అన్న అయిన ఖనిత్రునిమీద తమ్ములకు ద్వేషమును పుట్టించి ఖనిత్రాదులను జంపుటకు విశ్వవేది మొదలగు బ్రాహ్మణులు అభిచారిక మను హోమములను జేయించిరి. ఆ హోమమువలన హోమగుండము నుండి గొప్ప మహాశక్తి పుట్టి 'నన్ను పుట్టించిన కారణమేమి?' అని మంత్రవేదిని అడిగెను. అంతట మంత్రవేది 'అమ్మా! ఖనిత్రుని దారాపుత్రాదులతో కూడా నిర్మూలనము జేసి ఆ రాజ్యమును సకల సంపదలను మాకు యిప్పింపుము' అని కోరిరి.

ఆ మహాశక్తి ఖనిత్రునివద్దకు వెళ్లి చూడగా ధర్మ స్వరూపుడున్ను, మహాపుణ్యశాలియు, పరధన, పరకాంతా విరక్తుడున్ను, పుణ్య దురంధరుడున్ను అయిన ఖనిత్రుని జూచి భయముజెంది వెంటనే తనను పుట్టించిన ఖనిజ సోదర వర్గమును సర్వమును నాశనము జేసి అదృశ్యమాయెను.

ఖనిత్రుడు యీ సంగతి కుశాగ్రబుద్ధి యను మంత్రి వలన తెలుసుకుని విచారమును పొంది రాజ్యభారము నంతను నిజపుత్రుడు క్షుతపునకు యిచ్చి తాను భార్యా సమేతముగా తపంబునకు జనెను" అని మార్కండేయుడు జెప్పగా క్రోష్టికి విని ఆనందమును పొందెను.

క్షుతప భూపాలుడు

మార్కండేయుడు చెప్పుచున్నాడు, "క్రోష్టికీ! క్షుతప భూపాలుడు తండ్రికంటె ఉత్తముడని ప్రఖ్యాతి గలిగి భూమిని పాలించుచుండెను. అతని గుణంబులు వేనోళ్ల గీర్తించుచుండిరి. దేవాలయములను గట్టించి, దేవతాదులకు నిత్యము ధూప దీప నైవేద్యంబులకున్ను, రాగ భోగ నృత్యాది నిత్యోత్స వాదులకున్ను అనేక భూములను గ్రామములను యిచ్చి బ్రాహ్మణులకు వేదాధ్యయనాది సకల శాస్త్రములు అభివృద్ధి అగుటకున్ను యజ్ఞయాగాది క్రతువులు జరుగుటకున్ను, నిత్య కర్మలు నిరాటంకముగా జరుగుటకు అనేక గ్రామములను, భూములను యిచ్చి వాటిమీాద సుంకములు లేకుండునటుల నిర్ణయించెను.

తనకు విదర్భదేశ రాజు పుత్రికయగు నందిని యను భార్యయందు విదింశుడను పుత్రుడు పుట్టెను. అతడు రూప, సౌందర్య, సుగుణసంపత్తి గలవాడై, సకలవిద్యా పారంగతుడై శౌర్య సాహసాది గుణములు గలవాడై ప్రఖ్యాతి గలిగి యుండెను. ఆ కుమారునకు రాజ్యభారమును యిచ్చి తాను భార్యా సమేతుడై తపోవనమునకు పోయెను" అని చెప్పెను.

వివింశసుతుడు ఖనిత్రు చరిత్ర

మార్కండేయుడు చెప్పుచున్నాడు, "క్రోష్టికీ! కొంత కాలమునకు వివింశునకు ఖనిత్రుడను పుత్రుండు పుట్టెను. అతడు సకలగుణ సంపన్నుడు కాగా అతనికి రాజ్యభారమును నప్పగించి తాను తపంబునకు పోయెను.

ఖనిత్రుడు అనేక యాగములు, పుణ్యకార్యములు జేయుచుచుండెను గాని సంతానము గలుగలేదు. పుత్రార్థియై పితృయాగము జేయుటకు ఆలోచించుచుండగా ఆ యజ్ఞమునకు కావలసిన మాంసముకొరకు రాజు అడవికి వెళ్లి మృగముల కొరకు తిరుగుచుండగా మృగములు భయమునుజెంది రాజు వద్దకు వచ్చి యిటులని ప్రార్థించెను, 'ఓ రాజా! నీవు నన్ను యజ్ఞపశువుగా గైకొనుము. నేను యజ్ఞమునందు మరణము నొందెదను' అని ఒక మృగము జెప్పెను. వేరొకమృగము అటులనే పలికెను.

యిటుల పలుకుచుండెడి మృగముల వాక్యములను ఆ రాజు విని ఆశ్చర్యమును పొంది యిటులని పలికెను. 'ఓ మృగోత్తములారా! భూలోకమునందు జన్మించిన ప్రాణి కోటి యంతయు ప్రాణభయము గలిగి తన ప్రాణములను రక్షించుకొనుటకు ప్రయత్నము జేయుచుండును. కొన్ని

మృగములు నన్ను జూచి ప్రాణభయమున పారిపోవుచుండగా మీరు భయమునెందక 'నన్ను జంపుము, నన్ను జంపుము' అని పలుకుచున్నారు. కారణమేమి ? ' అని యడిగెను.

మృగములు జెప్పుచున్నవి, ' ఓ రాజశ్రేష్ఠమా ! భూలోకమునందు బుట్టిన ప్రాణికోటికి సంతానము గ్రగల్గినేని జన్మ సాఫల్యమును పొందును. పితృ వర్గమునకు గతులు గలుగును. పుత్రహీనునకు ఇహమునందును, పరమునందును సుఖము లేదు. మరియు అటువంటివారల జన్మము మేక మెడ మీద నున్న చన్నులవలె నిరర్థకములు. మేకకు బరువునకు గదా; నాకు సంతోషము లేదు. యిటువంటి నా శరీరము శునకాదులు తినును. అంతకంటె పుత్రార్థివైన నీ పితృ యజ్ఞమునకు ఉపయోగపడుట ఉత్తమమని తలంచితిని ' అని ఒక మృగము పలికెను. ఆ సమయమునందు మరియొక మృగము వచ్చి జెప్పుచున్నది, ' రాజేంద్రా ! నా శరీరమును నీ యజ్ఞమునకు తీసుకునిపొమ్ము. ఎందువల్లననగా ! నాకు భార్యయు, పుత్రులు, పుత్రికలు, మనుమలు మొదలగు బంధు జనము చాలామందిగలరు. వీరందరును ఆహారమునకు అడవి యందు సంచరించునప్పుడు యే దుర్మార్గుడు వీరిని చంపునో అని వీరు యింటికి వచ్చువరకు విచారించుచుందును. వీరందరును సుఖంబుగా నున్నప్పుడే నేను మృతిని బొందితినేని యిహ పరములందు సుఖములు గలుగును. నీ యజ్ఞమును సఫల మిచ్చును. అందువలన నన్ను జంపమంటిని ' అని జెప్పెను.

రాజు మృగములు జెప్పిన వాక్యముల అర్థమును దెలుసుకుని ' ఓ మృగములారా! మీరు సుఖంబుగా నుండుడు. నేను తపంబునకు హిమవంత పర్వతమునకు వెళ్లి అచ్చట పరమేశ్వరుని గూర్చి తపంబు జేయుదును ' అనెను.

పిమ్మట రాజు బదరికావనమునకు జని గోమతి యను నదీతీరమునందు ఇంద్రునిగూర్చి తపంబు జేసి యింద్రుని అనుగ్రహమువలన పుత్రలాభమును పొంది నిజ రాజధానికి వచ్చెను.

అంతట కొన్నిదినంబులకుత రాజేంద్రునకు బలాశ్వుండను పుత్రుడు పుట్టెను. ఆ కుమారుడు కాలక్రమమున సకలశాస్త్ర పారంగతుడై యవ్వనమును పొందగా రాజ్య పరిపాలనమునకు కుమారుడు తగినవాడని సంతోషమును పొంది పుత్రుడు బలాశ్వునకు రాజ్యభారమును నప్పగించి తపంబునకు జనెను.

వీక్షితుని చరిత్ర

బలాశ్వుండు సకల రాజులను జయించి భూమండలము నకు చక్రవర్తియై ధర్మ పరిపాలనము జేయుచుండగా యితర రాజులు సహించలేక ఒక తావున కుమికూడి చతురంగ బలములతో సహితముగా వచ్చి బలాశ్వుని పట్టణమును ముట్టడించిరి. అంతట బలాశ్వుడు తన అశ్రద్ధవలన మోసము గలిగెనని విచారించి మంత్రి సామంత సేనానాయకుల రప్పించి

దర్భాకరుజేసి యేమిజేయుటకు దోచక రెండు చేతులతోను నోరును మూసుకొనెను. ఆ రెండుచేతుల సందుల నుండి వెలువడిన వేడి గాలివలన చతురంగబలములు పుట్టినవి.

అంతట రాజున్ను, మంత్రులు మొదలగువారున్ను సంతోషించి ఆ సేనలను తీసుకుని శత్రువులతో యుద్ధమును జేయగా శత్రురాజులు భయపడి ప్రతి సంవత్సరమును కప్పము లను యిచ్చునటుల యేర్పాటులను జేసుకుని తమతమ తావు లకు వెడలిపోయిరి. ఆ కారణమున బలాశ్వునకు కరంధముడని కీర్తి కలిగెను.

కొంతకాలమునకు వీర యను భార్యయందు పుత్రుడు కలిగెను. అతనికి అవీక్షిత్తని పేరుపెట్టెను. ఆ కుమారునకు కణ్వమహామునివలన సకల శాస్త్రములు సమగ్రముగా నభ్య సించెను.

అవీక్షిత్తు చరిత్ర

కొన్నిటికి అవీక్షిత్తు గురు అనుమతమును పొంది హేమ వర్మ యను కన్యారత్నము యొక్క స్వయంవరమునకు పోయి యెల్లరాజులను జయించి ఆ కన్యారత్నమును గొనిపోయెను. అనేక స్వయంవరములకు వెళ్ళి రాజుల నందర జయించి గౌరి, సుభద్ర, మొదలగు అనేకమంది కన్యలను వివాహమాడెను.

అవీక్షితుడు వైశాలిని స్వయంవరమునకు వెళ్లుట

విదిశాపురాధిపుడగు విశాలుడను రాజు తన కుమార్తె వైశాలిని యను కన్నియకు స్వయంవరమును జాటించగా ఆ వృత్తాంతమును అవీక్షిత్తువిని చతురంగ బలములను తీసుకుని వెళ్లి ఆ కన్యను బలాత్కారముగా తీసుకుని వచ్చుటకు ఆలోచించెను.

అచ్చటనున్న రాజులందరును యీ రాజుచేత అనేక పర్యాయములు జయింపబడినవారగుటచేత అందరును యేకమై అవీక్షిత్తును మాయోపాయమున బట్టుకుని విశాలునివద్దకు తీసుకొనిపోయిరి. విశాలుడు అవీక్షిత్తు పట్టుబడుటకు సంతసించి తన బంధికానాయందు బంధించి తన కుమార్తెను చిక్కిన రాజ నందనులలో ఒక్కని వరింపవలసినదని జెప్పెను. రాజకుమార్తె అవీక్షిత్తును తప్ప యితరులను వరింపనని జెప్పెను. అందువలన తండ్రియైన విశాలునికి కోపమువచ్చి ఒక్క రాజపుత్రునకు యిచ్చి వివాహము జేయుటకు ప్రయత్నము జేసెను.

ఆ ప్రయత్నమును వైశాలిని విని తండ్రి అయిన విశాలుని జూచి 'తండ్రీ! నీవు యిటువంటి ప్రయత్నము జేయుట మంచిదిగాదు. నేను అవీక్షితుని తప్ప యితరుల వరింప'నని జెప్పెను.

ఆ మాటలను విశాలుడు విని ఏమి జేయుటకు వీలులేక జ్యోతిష్కుల రప్పించి 'పండితులారా! నా కన్నియ స్వయంవరమునకు అనేక విఘ్నములు గలుగుచున్నవి. ఈ సమయమునందు వివాహము జేయుట తగునా? తగదా?' అని ప్రశ్నించెను.

అంతట జ్యోతిష్కులు కొందరు 'కొంతకాలము వరకు ఆలస్యమును జేయుట మంచిది' అని రాజునకు జెప్పిరి.

ఆ మాటలు రాజు విని అంగీకరించి కుమార్తెకు స్వయంవరమును కొంతకాలము వరకు నిలుపు జేసి పిమ్మట జేసెదనని జెప్పెను. స్వయంవరమునకు వచ్చిన రాజులు ఎవరి తావులకు వారు పోయిరి. అవీక్షిత్తునుమాత్రము కారాగారము నందు ఉంచెను.

కరంధముడు విశాలునివిూదకు యుద్ధమునకు వచ్చుట

కరంధముడు తన పుత్రుడు అవీక్షిత్తు కారాగారము నందున్న సంగతి తెలసి విచారమును బొంది యీ సంగతి మంత్రి సామంత సేనానాయకులతో జెప్పి విచారించగా వారందరును విచారించి 'రాజోత్తమా! అవీక్షిత్తు యుద్ధ విశారదుడు. ఆ వీరుని యుద్ధమునందు దేవేంద్రాదులు జయింప లేరు. అధర్మ యుద్ధమున, యేమరిపాటున అతనిని బంధించి యుందురు' అని జెప్పిరి.

ఆ మాటలను కరంధముడు విని చతురంగ బలములను తీసుకుని రణభేరిని వేయించి జయలుదేరి వెళ్ళి విదిశాపురంబును నలువైపులను ముట్టడించి విశాలుని బంధించి తన కుమారుడు అవీక్షిత్తును కారాగారమునుండి విడిపించెను. అటుల విడిపించి తన కుమారుని గప్పించి కౌగలించుకొని సమీపమునందు కూర్చుండబెట్టుకొనెను.

అంతట విశాలుడు 'రాజేంద్రులారా! నాయందు కోపము వహింపదగదు. నా కుమార్తె వైశాలినిని అవీక్షిత్తునకు యిచ్చి వివాహము చేసెదను. నా తప్పును క్షమించి యిందుల కంగీకరించవలసిన'దని కోరెను.

ఆ మాటలను కరందముడు విని సంతోషించి తన కుమారుడు అవీక్షిత్తు అభిప్రాయమును తెలుసుకొనుటకు గాను తనయుని వైపు జూచెను.

అవీక్షిత్తు విచారముగలవాడై 'రాజేంద్రా! నేను యీ కన్య జూచుచుండగా నేను యితరులచేత పట్టుబడితిని. అందువలన ఈ వైశాలినిని నేను వివాహము ఆడ'నని జెప్పెను.

ఆ మాటలను వైశాలిని విని 'రాజకుమారా! నీవు అటుల పలుకుట న్యాయముగాదు. నీవు అజేయుడవు, పరాక్రమశాలివి. నిన్ను యుద్ధమునందు దేవతలు సహితము జయించలేరు. యీ రాజులందరును నీయందు అసూయ గలవారై యేకమై అన్యాయముగ యుద్ధము కల్పించి నిన్ను పట్టుకొనిరి

గాని, నిజముగా నిన్ను యుద్ధమునందు జయించువారు యీలోకములో లే'రని పలికి 'ఓ రాజపుత్రా! నిన్నుగాక యితరులను నేను వరింపను' అని పలికెను.

ఆ వచనములు కరంధముడు విని కుమారునకు అనేక విధములుగ జెప్పెను. అందులకు కుమారుడు 'తండ్రీ! నీవు యీ విధముగా పలుకుట న్యాయముకాదు. శత్రువులచేత పట్టుబడిన క్షత్రియాధముడు స్త్రీ సమానుడు. కనుక నేను వివాహము జేసుకొనువాడనుగాను. అదియును గాక యే స్త్రీ ముఖమును జూడను. కావున నాకు తపోవనంబునకు పోవుటకు అనుజ్ఞ యివ్వవలసిన'దని జెప్పి అనుజ్ఞను పొంది వనంబునకు వెడలిపోయెను.

అంతట విశాలుడు 'అమ్మా, వైశాలినీ! నిన్ను అవీక్షిత్తు వివాహము ఆడడు. కావున మరియొక రాజపుత్రుని వరింపుము' అని పలికెను.

అందుల కామె 'తండ్రీ! నేను అవీక్షిత్తును తప్ప యితరులను వివాహము ఆడను. నేను తపంబునకు అడవికి పోయి మెన్ని జన్మముల నెత్తినను అవీక్షిత్తుయే భర్త యగు నటుల యీశ్వరుని గూర్చి తపంబు జేయుదును. గాన నేను తపంబు జేసుకొనుటకు వనంబునకు వెళ్లుటకు అనుమతించవలసిన'దని జెప్పి అనుజ్ఞ పొంది తపంబునకు వెడలిపోయెను.

వైశాలిని తపఃప్రభావము

వైశాలిని తల్లిదండ్రుల అనుజ్ఞను పొంది వనంబునకు వెళ్లి నిరాహారియై ఘోరతపంబు జేయుచుండెను.

ఆ తపంబునకు దేవేంద్రుడు సంతసించి వైశాలినిదగ్గరకు వచ్చి 'మానినీ! నీకు అవీక్షిత్తువలన సప్తద్వీపములను పరిపాలింపగల కుమారుడు పుట్టును. నీ కుమారుడు దేవతలు జయింపలేని అశంకు, తరుజిత్తులను రాక్షసులను జయించి కీర్తిని పొందును' అని జెప్పి అదృశ్యుడాయెను.

ఆ మాటలను విని వైశాలిని నియమిత వ్రతమును జేయుచు ఆ వనమునందే నివసించియుండెను.

అవీక్షిత్తు జనని వ్రతమును బూనుట

అవీక్షిత్తు జనకుడు నిజనగరమునకు వచ్చి జరిగిన వృత్తాంతమును తన భార్య అయిన అవీక్షిత్తు తల్లికి జెప్పగా ఆమె విచారమును పొంది కోరిన కోరికలను యిచ్చునట్టి కిమచ్ఛకమను వ్రతమును ఆచరించి జేయుటకు నిశ్చయించుకుని తన కుమారుడు అవీక్షిత్తును వెదకి రప్పించి 'తనయా! తల్లి దండ్రుల మనోభీష్టములను కుమారులు దీర్చుట ధర్మము. అందువలన నా కోరిన కోరికను నెరవేర్చుటకు కిమచ్ఛక మను వ్రతమును జేయుము' అని బోధించి తన కుమారునిచే ఆ వ్రతమును జేయించుచుండెను.

ఒకనాడు తన కుమారుని జూచి 'తనయా, అవీక్షిత్తు! నీవు నీ తండ్రి కోరికను గూడ నెరవేర్చుట ధర్మము' అని పలికి కుమారుని తండ్రివద్దకు పంపించెను.

అంతట కరంధముడు కుమారుని కౌగలించుకుని మంచి మాటలను జెప్పి 'కుమారా, అవీక్షిత్తు నాకు పౌత్రుని జూడవలె నని కోరిక గలదు. పౌత్ర దర్శనమున పితరులకు స్వర్గలోక ప్రాప్తి గలుగునని పెద్దలు జెప్పుదురు' అని పలికెను.

ఆ మాటలను కుమారుడు అవీక్షిత్తు విని 'ఓ తండ్రీ! నీ మనోభీష్టము నెరవేర్చుట సాధ్యముకాదు. నేను స్త్రీల యెదుట అపజయమును పొందితిని. అందువలన స్త్రీ సమానుడ నైతిని. కావున నేను నీ యిష్టము నెరవేర్చజాలను. యితర అభిమతములను కోరుము. యెంత దుష్కరమైనను నెరవేర్చెదను' అని జెప్పెను.

ఆ మాటలను తండ్రి విని 'కుమారా! సకలగుణ సంపన్నుడవైన నీవంటి కుమారులుగల తల్లిదండ్రులకు నెరవేరని కార్యములు యేవియు నుండవు. అందువలన నీవు మాకు పౌత్ర దర్శనము గలుగజేయుము' అని జెప్పెను.

అవీక్షిత్తు తండ్రి కోరికను నెరవేర్చుటకన్న వేరు ధర్మములు లేవని ప్రతిజ్ఞాభంగము జేయుటకు అంగీకరించి రాజ్యపాలనమునందు దండ్రికి సహాయముగా రాజకార్యములను నెరవేర్చుచుండెను.

యీ విధముగా కొంతకాలము జరిగినపిమ్మట ఒకనాడు వేటకు అడవికి జనెను. ఆ సమీపమునందు 'అయ్యయ్యో! నన్ను రక్షింపుడు, రక్షింపుడు. దీనురాలను' అని యేడ్చుచున్న స్త్రీ ఆలాపము వినబడెను. రాజపుత్రుడు ఆ రోదనము విని ఆ ఆర్తారావము వచ్చుచున్న వైపునకు తన గుఱ్ఱమును తోలెను.

ఆ సమయమునందు దృఢకేసుడు అను రాక్షసుడు ఒక్క అంగనామణిని యెత్తుకొనిపోవుచుండుటను జూచెను.

రాక్షసుడు యెత్తుకొనిపోవుచున్న అంగనామణి యిట్లని పలుకుచు యేడువసాగెను. 'యీ భూలోకమునందు యెవ్వాని బలపరాక్రమములు విని రాజులు భయమును పొందుచుందురో, యెవ్వని ప్రతాపాది సాహస ధైర్యాది గుణములను దేవతలు సహితము కొనియాడుచుందురో అటువంటి బలపరాక్రమ సంపన్నుడైన అపీక్షితు భార్యను. గిరి ప్రతాపశాలి యగు కరందముని కోడలను. అటువంటి నన్ను యీ దుర్మార్గుడయిన రక్కసుడు యెత్తుకొనిపోవుచున్నాడు' అని రోదనము జేయుచుండెను.

ఆ మాటలను అపీక్షితు విని 'యేమి చిత్రముగ నున్నది! యీమె నాకు భార్య యెట్లుల య్యెను? నా భార్య యీ రక్కసునకు యెట్లుల పట్టుబడెను' అని ఆలోచించి ఖడ్గమును దీసి రాక్షసునిమీదికి గుఱ్ఱమును దుమికించెను.

ఆ రాక్షసుడు వైశాలినిని క్రింద పారవైచి రాజుతో యుద్ధమునకు ప్రారంభము జేసెను. అంతట అవీక్షిత్తు తన ఖడ్గమున రాక్షసుని సంహారించగా దేవతలు సంతోషించి పుష్పవర్షమును కురిపించిరి.

దేవతలు సంతోషముతో అవీక్షిత్తునకు ప్రత్యక్షమై 'ఓ రాజపుత్రా! యీ రాక్షసుడు నిత్యము మమ్ములను బాధింపుచున్నాడు. యీ దుర్మార్గుని జంపుటచేత నీవు సర్వోత్తముడవని తలంచితిమి. నీకు కావలసిన వరంబులను కోరుము. యిచ్చెదము' అని దేవతలు పలికిరి.

వైశాలిని వృత్తాంతము

అవీక్షిత్తు దేవతలు పలికిన వాక్యములను వినిన పిమ్మట దేవతలను 'ఈమె యెవ'రని ప్రశ్నించెను. అందులకు దేవతలు యిటులని జెప్పిరి, 'అవీక్షితూ! యీ వైశాలినీ పుత్రిక వైశాలుని కుమార్తె. యీమె నీ కొరకు అనేక బాధలను పొందుచున్నది. యీమెయందు నీకు సకలగుణసంపన్నుడగు పుత్రుడు పుట్టును. యీమె తపంబుజేసి నీవలన సర్వలోక పూజ్యుండును, సప్తద్వీపాధిపతియు నగు పుత్రుడు గలుగునటుల వరములను పొందియున్నది' అనిజెప్పి అదృశ్యులైరి.

పిమ్మట అవీక్షిత్తు వైశాలినిని గాంచి 'నీవు యీ తావునకు యెటుల వచ్చితివి?' అని అడిగెను.

ఆ మాటలకు వైశాలిని 'రాజపుత్రా! ఆనాడు నీవు నన్ను ఆదరింపకపోవుటచేత తల్లిదండ్రుల అనుమతి పొంది ఈ తాపువనకు వచ్చి నిరాహారిగనుండి తపంబును జేయుచుండగా దేవేంద్రుడు వచ్చి నీవలన నాకు సప్తద్వీపాధిపతియగు పుత్రుడు పుట్టునని వరంబుల నిచ్చెను. అంతట ఒక్క సర్పము వచ్చి నన్ను పట్టుకొని నాగలోకమునకు తీసుకొని పోయెను.

ఆ సమయమునందు నాగకన్నియలు నన్ను ఆ సర్పము నుండి విడిపించి 'నీ పుత్రునివలన మా కులమునకు ఆపద కలిగి నప్పుడు మా కులమును రక్షింపవలసిన'దని కోరిరి. అందులకు నేను సమ్మతించితిని. అంతట నాగకన్నియలు నాకు ఉపవాసాదులవలన కృశించి పడు బాధలను పొందకుండు నటుల దీవించి నన్ను దేవతా పుష్పములచే అలంకరించి భూలోకమునకు పంపించిరి. అందువలన నాకు పూర్వపు సౌందర్యాదులు గలిగియున్నవి. యిప్పుడు యీ దురాత్ముడైన రాక్షసుని సంహరించి నన్ను రక్షించితివి. యిప్పుడు నన్ను నీవు గాంధర్వవిధిచే గ్రహింపుము' అని జెప్పెను.

ఆ మాటలను అవీక్షిత్తు విని 'సుందరీ! నేను చేసిన ప్రతినను తల్లిదండ్రుల కోరిక ప్రకారము విడిచితి'నని జెప్పు చుండగా, సునయుడను గంధర్వుడు వచ్చి 'ఓ రాజపుత్రా

ఈకన్యకామణి నాపుత్రిక. అగస్త్యమహామునిని హేళనము జేసిన కారణమున వైశాలినియై పుట్టినది' అని జెప్పి దేవతలను, ఋషులను, తుంబురాదులను రప్పించి విధి యుక్తముగా గాంధర్వ వివాహమును జరిగించి ఆశీర్వదించి తమ తావులకు జనిరి.

వైశాలిని, అవీక్షిత్తులు అన్యోన్య ప్రేమ గలవారలై విహరించుచుండగా వైశాలిని గర్భవతి యయ్యెను. అంతట గంధర్వలోకమునకు అవీక్షిత్తు సహితముగా వైశాలినిని తల్లి దండ్రులు తీసుకుని వెళ్లిరి. కొన్ని దినంబులకు వైశాలిని శుభ దినమునందు పుత్రుని గనెను. అటుల పుట్టిన బాలునకు తుంబురుడు జాతకర్మాదులు జేసెను. ఆకాశవాణి మరుత్తని పేరుబెట్టెను. దేవతలు వచ్చి ఆ బాలుని జూచి అనేక విధములుగా ఆశీర్వదించి జనిరి.

యీవిధముగా అవీక్షిత్తు భార్యాపుత్రునితో కొంత కాలము గంధర్వలోకమున నుండి ఒకనాటి మంచిదినంబున అవీక్షిత్తు భార్యను పుత్రుని దోడ్కొని నిజపట్టణమునకు తీసుకుని వచ్చి తల్లిదండ్రులకు మ్రొక్కి భార్యను పుత్రుని జూపించెను.

తల్లిదండ్రులు పౌత్రుని జూచి ఆనందమును పొంది పౌత్రోత్సవాదులను జేసి పుత్రునివలన జరిగిన విషయమును దెలుసుకుని సుఖంబుగా నుండిరి.

మరుత్తుడు కాలక్రమమున పెద్దవాడై సకల విద్యలను పరశురామునివద్ద ధనుర్వేద సహితముగా అభ్యసించి యువ రాజ్యమునకు తగినవాడయి వుండగా కరందముడు సంతోష మును పొంది తన కుమారుడు అవీక్షిత్తు అనుమతి ప్రకారము రాజ్యభారమును అంతయును పౌత్రుడు మరుత్తునకు వప్పగించి కరందముడు తన భార్యా సహితముగా తపోవనంబునకు వెడలెను ”

మరుత్తు చరిత్ర

మార్కండేయుడు జెప్పుచున్నాడు, “ క్రోష్టికీ ! మరుత్తుడు ధర్మయుక్తముగా రాజ్యమును పాలించుచు అనేక యజ్ఞములను జేసి త్రిలోకములను సంచరించుచు ఒక్కనాడు ముంజువ అను బంగారు పర్వతమును జూచి అచ్చటనుండి బంగారమును దెచ్చి దేవ బ్రాహ్మణాదులకున్ను, ధర్మ కార్య ములకున్ను ఖర్చుజేయుచుండెను.

యీ విధముగా నుండగా ఒకనాడు ఒక మహాముని వచ్చి ‘ రాజేంద్రా, మరుత్త మహారాజా ! నీ పరిపాలనమునందు ప్రపంచకమునందు ఎచ్చటను దరిద్రులు లేరుగాని నాగలోకము నుండి సర్పములు భూలోకమునకు వచ్చి యెనమండ్రు మహా ఋషులను కరచి యమలోకమునకు పంపించినవి. ఈ సర్పములు జంతుజాలమునకు ఉపద్రవము జేయుచు వాటికి ఉపయోగపడు

జలములను విషయుక్తముగా జేయుచున్నవి. ఫలపుష్పాదులను గూడా విషయుక్తముగా జేయుచున్నవి. రాజు చేసిన అధర్మ పరిపాలనము ప్రజలకున్ను, ప్రజలు చేసిన పాపములు రాజున కున్ను జెందును ' అని జెప్పి వెడలిపోయెను.

ఆ మాటలను మరుత్తు విని భార్గవాశ్రమమునకు వెళ్లి సకల సర్ప సంహారకరమగు సంవర్తాస్త్రమును ప్రయోగించెను. అంతట ఆ మహాస్త్రము జగసంహార రూపమున బయలుదేరి అగ్నిజ్వాలలు గ్రక్కుచు నాగలోకమునందుగల సర్పములను భస్మీభూతము జేయుచుండెను.

ఆ నాగ ప్రళయమును నాగకన్నియలు జూచి భయపడి వైశాలిని వద్దకు వెళ్లి ' అమ్మా! మాకు నీవు యిచ్చిన వరము ప్రకారము నాగకులమును రక్షింపవలసిన'దని కోరిరి.

ఆ మాటలను వైశాలిని విని భర్త అయిన అవీక్షిత్తును తీసుకుని కుమారుడయిన మరుత్తుని వద్దకు వచ్చి సర్ప సంహార మును మానవలసినదని చెప్పెను.

అటుల వచ్చిన తల్లిదండ్రులకు నమస్కరించి ' తల్లిదండ్రు లారా! యీ సర్పములు యెనమండ్రు మునులను కరచి జంపినవి. ఫలపుష్ప జలాశయములను విషయుక్తముగా జేయు చున్నవి. అట్టి దుర్మార్గులను సంహరించుట రాజధర్మమని జేయుచుంటిని ' అని జెప్పెను.

ఆ మాటలను నాగకన్యలు విని ‘ మహాత్మా ! నేడు మొదలు అన్యాయముగా ప్రజలకు కీడు జేయకుండునట్లును, ఎనమండ్రు మునులను బ్రతికించుటకును వాగ్దానములను జేయుదుము ’ అని వాగ్దానములను జేసి మునులను బ్రతికించిరి. అంతట మహామునులు అందరును సంతోషించిరి.

మరుత్తు సంవర్తాస్త్రమును ఉపసంహారమును జేసి సర్ప కులమును రక్షించెను. అంతట మహాఋషులు, దేవతలు మహా సంతోషమును బొందిరి. అవీక్షిత్తు, వైశాలిని మొదలగు తల్లి దండ్రులు కుమారుని రాజ్యపాలనా సామర్థ్యమునకు సంతసించి తపోవనంబునకు పోయిరి.

దమ చరిత్ర

ఈ విధముగా మరుత్తు రాజ్యమును పాలించి జ్యేష్ఠునకు ఆదిమ్మంతునకు రాజ్యమునందు పట్టాభిషేకము జేసి భార్యా సమేతముగా తపోవనమునకు జనెను.

ఆదిమ్మంతుడు చాలాకాలము తండ్రి తాతలవలెనే రాజ్యమును పరిపాలనము జేసి తన భార్యయందు సూర్యతేజ సమానుండును, మన్మథరూప సమానుండును అగు దముడను పుత్రుం బడసి ధనుర్విద్యా కుశలుడై ప్రఖ్యాతిం గాంచుచున్న పుత్రుం జూచి తల్లిదండ్రులు సంతోషమును పొందుచుండిరి.

యిట్లుండగా దశార్ణదేశమందుగు చారుకర్ముడను రాజు తన కుమార్తె చారుమతి యను కన్యకకు స్వయంవరమును ప్రకటించగా దముడు ఆ స్వయంవరమునకు వెళ్లెను. ఆ స్వయంవరమునకు అనేకమంది రాజులు, రాజపుత్రులు వచ్చి జేరియుండిరి. ఆ స్వయంవరమునందు చారుమతి దముని వరించెను.

చారుమతి దముని వరించినదని తక్కినరాజులు గుమి గూడి దమునిమీదకు యుద్ధమునకు దిగిరి. అంతట దముడు కాలాంతక రుద్రుని కైవడి చెలరేగి అందరి రాజులను పరాజితులను జేయగా, రాజును చారుమతియు సంతోషమును పొందిరి.

పిమ్మట చారుమతిని దమునకు యిచ్చి విధ్యుక్తముగా వివాహము జేసెను. దముడు భార్యాయుక్తముగా మామగారి యింటియందు కొన్ని దివసంబులు నివసించి అత్తమామల అనుజ్ఞను పొంది తన భార్యను తీసుకుని నిజరాజధానికి వచ్చి తల్లిదండ్రులకు నమస్కరించి జరిగిన వృత్తాంతమును విన్నవించిరి. దముడు జెప్పిన విషయంబులను విని సంతోషమును పొంది దమునకు రాజ్యభారమును వప్పగించి నరిష్యంతుడు భార్యా యుక్తముగా తపోవనమునకు జనెను.

యిటుల నుండగా వపుష్మంతుడను రాజు అడవికి పోయి అరిష్మంతుడు తపంబు జేయుచుండుటను జూచి ఈ అరిష్మంతుని

పుత్రుడు దముడు తమ్మునుజయించెనని క్రోధముగా వాక్రై
అరిమర్ధంతుని భార్య యింద్రసేన యేడ్చుచు వలదు వలదని
కేకలువేయుచున్ననూ వినక వపుష్మంతుడు అరిమర్ధంతుని
తల నరికివేసి తన రాజధానికి పోయెను.

యింద్రసేన సమీపమునందున్న రక్షకభటులను
బిలిచి 'ఓరి! మీరు నగరమునకు జని నా భర్తను హత్యజే
డయిన వపుష్మంతుడు జంపి యింటికి పోయెనని జెప్పుడు. నేను
దిక్కులేనిదానినై భర్తతో అనలప్రవేశము (సహగమనము)
జేసితినని నా పుత్రుడు దమునితో జెప్పుడు' అని తాను
సహగమనము జేసెను.

అంతట సేవకులు నగరికి వెళ్లి రాజైన దమునకు సర్వ
వృత్తాంతమును విశదపర్చిరి. ఆ వృత్తాంతమును దముడు విని
సభాసదుల యెదుట క్రోధాకారుడై 'నా తండ్రిని, తల్లిని
వంతుని, అనాధవలెనున్న నా తల్లియెదుట నా తండ్రిని జంపిన
నీచుడు వపుష్మంతుని పుత్రమిత్ర అమాత్యాదుల సహితముగా
జంపి ఆ రక్తముచేత నేను పితృతర్పణములను జేతును' అని
ప్రతినబట్టి చతురంగ బలములను తీసుకుని వపుష్మంతుని
పట్టణమును నలువైపుల ముట్టడించి వపుష్మంతునకు యీ
విధముగా చారులవలన వర్తమానమును జేసెను.

'ఓ నీచా! వపుష్మంతా! నీవు పౌరుషహీనుడవు.
పురుషరూపమున నున్న అంగనవు, దుర్మార్గుడవు, జ్ఞాన

సూనుఁడవు పశుతుల్యుఁడవు. అట్టి నీవు నా తండ్రి అరిష్టంతుని నా తల్లిని యేమ్పుచున్నను కరుణలేక తపశ్శాలిని జంపిన పాపాత్ముఁడవు. అట్టి నిన్ను జంపి నీ రక్తమాంసాదులవలన నా పితరులకు పిండప్రధానమును జేసి పితృమాతృ ఋణములను దీర్చెదను' అని వర్తమానమును జేసి 'యుద్ధమునకు రావలసిన'దని చారులవలన వర్తమానము పంపెను.

ఆ వాక్యములను వపుష్మంతుఁడు విని క్రోధాక్రాన్త కాలాహివలె మండిపడి చతురంగ బలములను గూర్చుకుని యుద్ధమునకు వచ్చెను.

అటుల యుద్ధసన్నద్ధుడై వచ్చిన వపుష్మంతునిన్ని, సేనలను దముఁడు జూచి యేనుగు కుంభస్థలములను జీల్చు సింహమువలె వపుష్మంతుని మీదను, సేనలమీదను, తన సేనలను పురికొల్పి కొని తాను వపుష్మంతునిమీదకు దూకి శిరంబును బట్టుకొని వక్షమునందు కాలు ఆని శిరంబును ఖండించి ఆ రక్తమాంసాదులచే పితృమాతృ తర్పణాదులను జేసి ప్రతిజ్ఞను నెరవేర్చు కొనెను.

దముఁడు తన ప్రతిజ్ఞను నెరవేర్చుకొని నిజ రాజధానికి జేరి సుఖంబుగా నుండెను.

యీ విధముగా సూర్యవంశపురాజులు అనేక ధర్మ మార్గముల ప్రజా పరిపాలనంబు జేసి ప్రఖ్యాతిని పొందిరి" అని మార్కండేయులు క్రోష్టికికి జెప్పగా క్రోష్టికి విని సంతోషమును పొందెను. అంతట మధ్యాహ్న కాలము కాగా క్రోష్టికింబంపించి

మార్కండేయుఁడుచితానుకాలోచితములను దీర్చుకొనుటకు జనెను" అని ధర్మపక్షులు జైమిని మహామునికి జెప్పగా జైమిని ముని మహా సంతోషమును పొందెను.

ధర్మపక్షులు జైమిని మహామునిని జూచి "ముని కులోత్తమా! నీవు అడిగిన నాలుగు ప్రశ్నములకు ఉత్తరంబులును, పితాపుత్ర సంవాదంబును, బ్రహ్మ సృష్టియు, మన్వంతరములును, రాజవంశాను చరితంబును జెప్పబడిన యితిహాస గ్రంథంబగు యీ మార్కండేయ పురాణంబున వివరింపబడి యున్నవి. అందువలన నీ సంశయంబులు అన్నియు దీరెను.

యీ పురాణమును క్రమముగ శాస్త్రోక్తప్రకారంబుగ వినినవారలకు, జదివినవారలకు సమస్త పాపంబులు నశించి అపమృత్యువులు, అరిష్టములు, దుష్టగ్రహ దోషంబులు నశించి సకల సుఖంబులతో, సకల శుభంబులలను పొందుదురు. యిందులకు సందేహము లేదు" అని ధర్మపక్షులు జైమిని మహామునికి జెప్పిన చరిత్రను నీకు జెప్పితిని" అని వైశంపాయన మహాముని జనమేజయునకు జెప్పగా విని జనమేజయుఁడు మహా సంతోషమును పొంది వైశంపాయన మహామునిని షోడశోపచారంబులచేతను పూజించి కృతార్థుడాయెను.

"యీ చరిత్రను వినిన వారికి సకల కార్యములు నెఱవేరి సకల శుభంబులు కలుగుటకు సందియము లేదు" అని వైశంపాయన మహాఋషి పల్కెను.

గద్య, ఇతి శ్రీ వేమూరి సూర్యనారాయణ సిద్ధాంతివర్య
గురుకటాక్ష లబ్ధ శ్రీ రాజరాజేశ్వరీ సోమలింగేశ్వర వర
ప్రసాద యజుర్వేద తైత్తిరీయ శాఖాధ్వర ఆపస్తంబ
సూత్రి గౌతమగోత్ర పవిత్ర వోలేటి వంశ పయః
పారావార రాకాసుధాకర సంజీవరాయామాత్య
పౌత్ర రామయామాత్య తృతీయ పుత్ర
బుధజన విధేయ వెంకట లక్ష్మీ
నృసింహాశర్మ ప్రణీత ఇతిహాస
గ్రంథమున మార్కండేయ
పురాణమను తెలుగు
వ చ న కా వ్య ము న
తృతీయాశ్వాసము
శ్రీరాజరాజేశ్వరీ సోమలింగేశ్వరార్పణమస్తు.

శ్రీ గురుభ్యోనమః

శ్రీ రామచంద్ర ఆపదుద్ధారక స్తోత్రము

ఇది శ్రీ మార్కండేయ మహాముని ధర్మరాజునకు జెప్పిన
శ్రీరామచంద్ర మహాత్మ్యము.

శ్లో॥ శుక్లాంబరధరం విష్ణుం శశివర్ణం చతుర్భుజం
ప్రసన్న వదనం ధ్యాయేత్సర్వ విఘ్నోపశాంతయే॥

అస్యశ్రీ ఆపదుద్ధారక శ్రీరామచంద్ర స్తోత్ర మహామంత్రస్య వసిష్టో భగవాన్ ఋషిః శ్రీ ఆపదుద్ధారక శ్రీరామచంద్ర ప్రసాద సిద్ధ్యర్థే జపే వినియోగః

అంగన్యాస హృదయన్యాసః

౧. ఆపదామపహర్తారం అంగుష్టాభ్యాంనమః హృద
౨. దాతారం సర్వసంపదాం ఐశ్వర్యాయ తర్జనీ=శిరసే
౩. లోకాభి రామం శక్త్యై=మధ్యమా=శిఖాయ
౪. శ్రీరామం బలాయ=అనామికా=కవచాయ
౫. భూయో భూయః తేజసే=కనిష్ఠికా=నేత్రత్రయాయ
౬. నమామ్యహం వీరాయ=కరతలకర=అస్త్రాయ ఫట్

భూర్భువస్సువరోం ఇతి దిగ్బంధః ధ్యానం॥

శ్లో ఆర్తానా మార్తిహంతారం భీతానాం భయనాశనం ।
దిషాంతాం కాలదండంతం రామచంద్రనమామ్యహం॥

శ్లో॥ వైదేహీ సహితం సురద్రుమతలే హైమే మహామంటపే
మధ్యే పుష్పకమాసనే మణిమయే వీరాసనే సుస్థితం
అగ్రేవా చయతి ప్రభంజన సుతేతత్వం మునిభ్యః పదం
వ్యాఖ్యాతం భరతాదిభిః పరివృతం రామంభజే శ్యామలం॥

శ్లో॥ చాపంధు నాసః స్తనయిత్నుఘోషం ।
కర్షన్నిషం గాదిషు మూర్తినిఘ్నం ।
ఆపత్సు భూయాద భయప్రమేదో
మేసాకం సుమిత్రా తనయేన రామః॥

మూలమంత్రం ౧౦౮

శ్లో॥ ఆపదామ, పహర్తారం ।
దాతారం సర్వసంపదాం ।
లోకాభిరామం శ్రీరామం ।
భూయోభూయో నమామ్యాం॥ ౧

శ్లో॥ ఆపన్న జనరక్షైక దీక్షాయామి
తతే జసే నమోస్తు విష్ణవే
తుభ్యం రామాయాపన్నివారకే,
ఆపదామ, పహర్తారం॥ ౨

శ్లో॥ పధాంభోజ రజస్పర్శ పవిత్ర మునియోషితే,
నమోస్తు సీతాపతయే రామాయాపన్నివారణే
ఆపదామ పహర్తారం॥ ౩

శ్లో॥ దానవేంద్ర మహామత్త గజపంచాస్యరూపిణే!
నమోస్తు రఘునాధాయ రామాయాపన్నివారణే
ఆపదామ పహర్తారం॥ ౪

శ్లో॥ మహిజా కుచ సంలగ్న కుంకుమారుణ వక్షసే నమః।
కళ్యాణరూపాయ రామాయాపన్నివారణే ఆపదా॥ ౫

శ్లో॥ పద్మసంభవ భూతేశ మునిసంస్తుత కీర్తయే నమో
మార్తాండ వంశాయ రామాయాపన్నివారణే ఆప॥ ౬

శ్లో॥ హరత్యార్తించ లోకానాం యోవై మధునిఘాతనం!
నమోస్తు హరయే తుభ్యం రామాయ ఆపన్నివారణే
ఆపదా॥ ౭

శ్లో॥ తాపకారణ సంసార జగసింహ స్వరూపిణే నమో
వేదాంత వేద్యాయ రామాయాపన్నివారణే ఆపదా॥ ౮

శ్లో॥ రంగ తరంగ జలధి గర్వ హృచ్ఛరధారిణే నమః
ప్రతాపరూపాయ రామాయాపన్నివారణే ఆపదా॥ ౯

శ్లో॥ దారో వహిత చంద్రావతంస ధ్యానమూర్తయే
నమస్సత్య స్వరూపాయ రామాయాపన్నివారణే ఆపదా॥

శ్లో॥ తారానాయక సంకాశ వరదాయ మజాజక్షే సే నమోస్తు
తాటకహంత్రే రామాయాపన్నివారణే ఆపదా॥ ౧౦

శ్లో॥ రమ్య శ్యామల సచ్చిత్రకూటాశ్రమ విహారిణే।
నమస్సౌమిత్రి సేవ్యాయ రామాయాపన్నివారణే ఆ॥ ౧౧

శ్లో॥ సర్వదేవహితాసక్త దశానన వినాశినే నమోస్తు దుఃఖ
ధ్వంసాయ రామాయాపన్నివారణే ఆపదా॥ ౧౨

శ్లో॥ రత్నసాను నివాసైక వంద్య పాదాంబుజాయచ।
నమస్త్రైలోక్యనాథాయ రామాయాపన్నివారణే ఆప॥ ౧౩

శ్లో॥ సంసారబంధ మోక్షైక హేతునా నమః కలుష
సంహర్త్రే రామాయాపన్నివారణే ఆపదా॥ ౧౪

శ్లో॥ పవనాసుగ సంక్షిప్త మారీచాద్య సురాలయే। నమో
మఖపరిత్రాతే రామాయాపన్నివారణే ఆపదా॥ ౧౫

శ్లో॥ దాంభికేతర భక్తౌఘ మహదానంద దాయినే నమః
కమల నేత్రాయ రామా ఆపన్నివారణే ఆపదా॥ ౧౬

శ్లో॥ లోకత్రయో ద్వేగకర కుంభకర్ణ శిరశ్ఛిదే నమో
నిరద దేహాయ రామాయాపన్నివారణే ఆపదా॥ ౧౭

శ్లో॥ కాకాసురైక నయనహాగల్లీలాస్త్రధారిణే నమాభక్తైక
వంధ్యాయ రామాయాపన్నివారణే ఆపదా॥ ౧౮

శ్లో॥ భిక్షురూప సమాక్రాంత బలి సర్వైక సంపదే। నమో
వామనరూపాయ రామాయాపన్నివారణే ఆపదా॥ ౧౯

శ్లో॥ రాజీవ నేత్ర సస్పంద రుచిరాంగ రుచోజ్జ్వలైః।
నమః కైవల్యనిధయే రామాయాపన్నివారణే ఆపదా॥ ౨౦

శ్లో॥ మందమారుత సంవీత మందార ద్రుమవాసినే నమః
పల్లవ హస్తాయ రామాయాపన్నివారణే ఆపదా॥ ౨౧

శ్లో॥ శ్రీకంఠ చాప దళన ధురీణా బలబాహవే। నమస్సీతాను
షక్తాయ రామాయాపన్నివారణే ఆపదా॥ ౨౨

శ్లో॥ రాజ రాజ సుహృద్యోషార్చిత మంగళమూర్తయే।
నమ ఇక్ష్వాకువంశాయ రామాయాపన్నివారణే ఆ॥ ౨౩

శ్లో॥ మంజులాదర్శన ప్రేక్షణోత్సుకక విలాసినే నమః
పోషిత భక్తాయ రామాయాపన్నివారణే ఆపదా॥ ౨౪

శ్లో॥ భూరి భూధర కోదండమూర్తధ్యేయ స్వరూపిణే నమోస్తు
తేజోనిధయే రామాయాపన్నివారణే ఆపదా॥ ౨౫

శ్లో॥ యోగీంద్ర హృత్సరోజాత మధుపాన మహాత్మనే।
నమో రాజాధి రాజాయ రామాయాపన్నివారణే ఆ॥ ౨౬

శ్లో॥ భూవరాహస్వరూపాయ నమోభూరి ప్రదాయినే।
నమో హిరణ్యగర్భాయ రామాయాపన్నివారణే ఆ॥ ౨౭

శ్లో॥ యోషాంజలి వినిర్ముక్త లాజాంచి తవపుష్మతే నమ
స్సౌందర్య నిధయే రామాయాపన్నివారణే ఆపదా॥ ౨౮

శ్లో॥ నఖకోటి వినిర్భిన్న దైత్యాధిపతి వక్షసే నమో
నృసింహరూపాయ రామాయాపన్నివారణే ఆపదా॥ ౨౯

శ్లో॥ మాయామానుష దేహాయ వేదోద్ధార హేతవే।నమోస్తు
మత్స్యరూపాయ రామా ఆపన్నివారణే ఆపదా॥ ౩౦

శ్లో॥ మితి శూన్య మహాదివ్య మహిమ్నమా నితాత్మనే।
నమో బ్రహ్మస్వరూపాయ రామాయాపన్నివారణే ఆ॥ ౩౧

శ్లో॥ అహంకారీత రజనిస్వాంత సౌధహారిణే। నమోస్తు
చిత్స్వరూపాయ రామాయాపన్నివారణే ఆపదా॥ ౩౨

శ్రీ సీతా లక్ష్మణ సంశోభి పార్శ్వాయ పరమాత్మనే
శ్రీ సీతా లక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్న హనుమస్సమేత
శ్రీరామచంద్రార్పణమస్తు. శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ.

త్రింశన్నత శ్రీరామచంద్ర స్తోత్రము

శ్లో॥ నమ శ్రీ రామచంద్రాయ సుందరాకార
శోభినే పట్టాభి రామభద్రాయ
రామాయ ఆపన్నివారిణే-ఆపదా॥ ౧

శ్లో। నమః కోమల దేహాయ । దివ్యకాంచనభూషిణే
రత్నకుండల హారాయ రామాయ-ఆప। ౨

శ్లో॥ నమః పన్నగతల్పాయ యోగనిద్రా విభూషణే
రత్నకుండల హారాయ రామాయ-ఆప॥ ౩

శ్లో॥ నమః పంకజ మిత్రాయ పన్నగాధిప తల్పినే ।
పక్షీంద్రవాహనాఖ్యాయ రామాయ-ఆప ౪

శ్లో॥ నమ శ్శ్యామల వర్ణాయ దివ్యమంగళ వర్ణనే
చారురత్నకిరీటాయ రామాయ-ఆప॥ ౫

శ్లో॥ నమః పంకజనేత్రాయ కాంచనాంబర శోభినే
కేయూర హారభూషాయ రామాయ-ఆప॥ ౬

శ్లో॥ నమః పాపవినాశాయ తారక బ్రహ్మ మూర్తయే
అచింత్యాయా ప్రమేయాయ । రామాయ-ఆప॥ ౭

శ్లో॥ నమః పట్టాభిరామాయ జానక్యా లక్ష్మణేనచ
భక్తేవచ సేవ్యాయ రామాయ-ఆప॥ ౮

శ్లో॥ నమః కారణ కర్త్రే తే కౌసల్యా ప్రియసూనవే ।
కార్యాకారణ రూపాయా రామాయ-ఆప॥ ౯

శ్లో॥ నమః పూర్ణశరీరాయ పురాణ పురుషాయతే
జగదాధార భూతాయ రామాయ–ఆప॥ ౧౦

శ్లో॥ నమస్సర్వస్వరూపాయ సర్వసాక్షి చరాయచ।
శ్యామలాంచిత రూపాయ రామా–ఆ॥ ౧౧

శ్లో॥ నమస్సుందర దేహాయ రవికోటి విభాసినే।
మన్మథాద్భుత రూపాయ రామాయ–ఆప॥ ౧౨

శ్లో॥ నమశ్శారీ ఙ్గగదా పద్మశంఖ చక్రధరాయచ।
చతుర్భుజ ప్రకాశాయ రామాయ–ఆప॥ ౧౩

శ్లో॥ నమః పల్లవపాదాయ పాణిపద్మ ప్రకాశినే।
సంఫుల్లాంబుజ నేత్రాయ రామాయ–ఆప॥ ౧౪

శ్లో॥ నమః కారణ దేహాయ శ్యామలాంచన దేహినే
మందస్మిత ముఖాబ్జాయ రామాయ–ఆపదా॥ ౧౫

శ్లో॥ నమస్సోమార్క నేత్రాయ భానువంశ ప్రదీపినే
సేవితామర బృందాయ రామాయ–ఆప॥ ౧౬

శ్లో॥ నమః శ్రీ లక్ష్మీనాథాయ సీతారామ మహాత్మనే।
మీనకచ్ఛప రూపాయ రామాయ–ఆప॥ ౧౭

శ్లో॥ నమస్త్రివిధరూపాయ ఉత్పత్తిస్థితి హేతవే।
లయకారణ కర్త్రేతే రామాయ–ఆపదా॥ ౧౮

శ్లో॥ నమః పరమధర్మాయ సమస్త ఋషి సేవితే।
స్వభావ శాంతి రూపాయ రామాయ–ఆప॥ ౧౯

శ్లో॥ నమశ్శాంతాయ నిత్యాయ నిత్యాయ నిగమార్థ
సుబోధినే వేదాంతార్థరూపాయ రామాయ–అష॥ ౩౦

శ్లో॥ నమస్తాపస హర్షాయ నమనాఖ్యాత శాస్త్రినే।
కర్ణకుండల కాంతాయ రామా–అష॥ ౩౧

శ్లో॥ నమః పరమపుణ్యాయ పూర్ణేందు ద్యుతిశోభినే।
కోటికోట్యర్క ధామ్నే తే రామా–అష॥ ౩౨

శ్లో॥ నమః కాలాదికాలాయ శాంఖ్యయోగోద్భవాయచ।
యోగశాస్త్ర విచారాయ రామా–అష॥ ౩౩

శ్లో॥ నమస్సంకర్షణాఖ్యాయ సాకేత పురవాసినే
భరతాగ్రజ నిత్యాయ రామా–అష॥ ౩౪

శ్లో॥ నమః పాపవినాశాయ రామారాజీవ నేత్రినే।
సుగ్రీవాంగద నాథాయ రామా–అష॥ ౩౫

శ్లో॥ నమః కబంధనాశాయ కుంభకర్ణ విఘాతినే
కాంచనాంబర ధారాయ రామా–అష॥ ౩౬

శ్లో॥ నమః కైవల్యనాథాయ రఘువంశ వివర్ధనే
కౌసల్యా గర్భపూర్ణాయ రామా–అష॥ ౩౭

శ్లో॥ నమస్సూక్ష్మ శరీరాయ కుండలాంచిత కండినే।
స్థూల రూప ప్రపంచాయ రామా–అష॥ ౩౮

శ్లో॥ నమః పరంపరాత్మత్వే శంఖ చక్ర గదాధృతే।
శాంతజ్ఞ పాణేచ్యుతే శాయ రామా–అష॥ ౩౯

శ్లో॥ నమః కంజదళాక్షాయ కమలాకాంచ్యదాయినే
కాకుత్స్థాన్వయ భూపాయ రామాయాస్తు నమో నమః॥ 30

శ్లో॥ నమశ్చంపక కల్హార మల్లికామాల్య ధారిణే।
రక్తచందన లిప్తాయ రామాయాస్తు నమో నమః॥ 31

శ్లో॥ నమ స్సూర్యేందుసహస్రభుక్సహస్ర సమతేజసే।
అప్రతర్క్య ప్రభావాయ రామాయాస్తు నమో నమః॥ 32

శ్లో॥ నమశ్చైత్రే సితే శుద్ధ నవమ్యాం ప్రాప్త జన్మనే।
మనుష్య లోకభాగ్యాయ రామాయాస్తు నమో నమః॥ 33

శ్లో॥ నమః ప్రతాప సంచార వశీకృత మహీభుజే।
ధనదీకృత మిత్రాయ రామాయాస్తు నమో నమః॥ 34

శ్లో॥ నమో గుణామృత ద్రోణ పరిపాలిత చింతవే।
అజస్రలభ్య దేవాయ రామాయాస్తు నమో నమః॥ 35

శ్లో॥ నమో లోకత్రయాశ్రిమినేని సంస్తుతాంఘ్రి పదద్వయే।
మహాధైర్యాయ నిధయే రామాయాస్తు నమో నమః॥ 36

శ్లో॥ నమస్సనత్కుమారాది యోగీంద్ర సమాకృత్యనే।
గంభీర జ్ఞాన కృపయే రామాయాస్తు నమో నమః॥ 37

శ్లో॥ నమస్సోమార్కవంశానాం రాజ్ఞాం రాజ్య ప్రదాయినే
బ్రహ్మవంశాభి పూజ్యాయ రామాయాస్తు నమో నమః॥ 38

శ్లో॥ నమస్స్వధర్మ నిష్ఠానాం వర్ణానాం శర్మదాయినే।
అప్రమేయ స్వరూపాయ రామాయాస్తు నమో నమః॥ 39

శ్లో॥ నమస్సంతుష్ట చిత్తాయ కారుణ్యరసరూపిణే।
రఘువంశాబ్ధి చంద్రాయ రామాయాపన్నివారిణే-
ఆపదా॥ ౪౦

శ్లో॥ నమో రాజవరేణ్యాయ సృష్టిస్థిత్యంత కారిణే।
ముని రక్షణ దక్షాయ రామా-ఆప॥ ౪౧

శ్లో॥ నమస్సమస్త లోకానాం అభయధ్వర యజ్వనే
అనంతగుణ పూర్ణాయ రామా-ఆప॥ ౪౨

శ్లో॥ నమస్సీతా ముఖాంభోజ భ్రమరాయిత చక్షుసే।
ఆనంద ఘనరూపాయ రామా-ఆప॥ ౪౩

శ్లో॥ నమః సీతాంబరచ్ఛన్న పృథూరుద్వయశాలినే।
మందస్మిత మనోజ్ఞాయ రామా-ఆప॥ ౪౪

శ్లో॥ నమస్సామిత్ర యుక్తాయ భరతానందకారిణే।
శత్రుఘ్న ప్రియకామాయ రామా-ఆప॥ ౪౫

శ్లో॥ నమః కోదండ తూణీర చర్మావివర ధారిణే।
పురుషార్థ ప్రదీపాయ రామా-ఆప॥ ౪౬

శ్లో॥ నమశ్చంద్రార్క నేత్రాయ చాతుర్యరస సింధవే।
ఆపన్నజన రక్షాయ రామా-ఆప॥ ౪౭

శ్లో॥ నమస్స్మరణ మాత్రేణ సర్వపాప ప్రణాశినే
కిరీట వరజటాజూటాయ రామాయాపన్నివారిణే-
ఆపదా॥ ౪౮

శ్లో॥ నమః కేయూర హస్తాయ మణీహారాఢ్య వక్షసే
శాంతాదిగుణ రామాయ రామా-ఆప॥ ౪౯

శ్లో॥ నమో వనవిహారాయ జటాకుండల ధారిణే।
వల్కలోద్ధార వేషాయ రామా-ఆప॥ ౫౦

శ్లో॥ నమః పవన సంభూత శుశ్రూషాది ముదితాత్మనే।
సర్వలోకాధి నాథాయ రామా-ఆప॥ ౫౧

శ్లో॥ నమస్సంపుల్ల పత్రాబ్జ జైత్ర కోమల మూర్తయే
సంసార క్లేశ నాశాయ రామా-ఆప॥ ౫౨

శ్లో॥ నమః పాషండ విధ్వంస నిరుత్తర విహారిణే।
మోక్షమార్గ ప్రకాశాయ రామా-ఆప॥ ౫౩

శ్లో॥ నమో బ్రహ్మస్వరూపాయ నమస్తే విష్ణురూపిణే।
నమస్తే రుద్రరూపాయ రామా-ఆప॥ ౫౪

శ్లో॥ నమో దిక్పాలరూపాయ సూర్యాదిగ్రహరూపిణే।
అక్షోభ్యశక్తి యుక్తాయ రామా-ఆప॥ ౫౫

శ్లో॥ నమః కాంతారవాసాయ రాక్షసానాం ।
నాశ హేతవే త్రైలోక్యోత్సవ రూపాయ
రామాయాపన్నివారణే-అపహా॥ ౫౭

శ్లో॥ నమః కుండల భూషాయ పుష్పాలంకార శోభినే ।
అనర్ఘ గుణరత్నాయ రామా-అప॥ ౫౮

శ్లో॥ నమో నాగేంద్రతల్పాయ క్షీరాంభోనిధిశాయినే
పృథ్వీ లక్ష్మీ కళత్రాయ రామా-అప॥ ౫౯

శ్లో॥ నమో వేదాంత వేద్యాయ వీరాసన విహారిణే ।
భక్త రక్షాధురీణాయ రామా-అప॥ ౫౯

శ్లో॥ నమస్తే గుణ్యానిధయే విమల జ్ఞానవర్తినే ।
వసిష్ఠ ప్రియ శిష్యాయ రామా-అప॥ ౬౦

శ్లో॥ నమః కౌశిక సంప్రాప్త దివ్యాస్త్రాగమ సిద్ధయే ।
అహల్యా శాప మోక్షాయ రామా-అప॥ ౬౧

శ్లో॥ నమో రామాభిరామాయ నమో దీప్తముఖశ్రియే
శాంతి దాంతి స్వరూపాయ రామా-అప॥ ౬౨

శ్లో॥ నమః కపివర ధ్వంస విచక్షణ గుణాఢ్యయే ।
అఖండబోధ రూపాయ రామా-అప॥ ౬౩

శ్లో॥ నమః ప్రణవ రూపాయ నాదబిందు కళాత్మనే।
కైవల్య సారభూపాయ రామాయాపన్నివారణే-
ఆపదా॥ ౬౪

శ్లో॥ నమః పద్మాకరాంభోజ సుఖం సంతోషితాంఘ్రియే।
బ్రహ్మాండకోటి నాథాయ రామా-ఆప॥ ౬౫

శ్లో॥ నమస్తే సంచితార్థానాం ధాత్రే ధర్మరతాయచ
సర్వ శాస్త్రార్థ సిద్ధాయ రామా-ఆప॥ ౬౬

శ్లో॥ నమస్సత్వత స్వరూపాయ సమగ్రగుణ సింధవే।
దుర్జన ధ్వంస యుక్తాయ రామా-ఆప॥ ౬౭

శ్లో॥ నమో విరోధి సంహారి గంభీర ఘనమూర్తయే
విశాల పద్మ నేత్రాయ రామా-ఆప॥ ౬౮

శ్లో॥ నమః కటాక్ష మాత్రేణ రక్షితా శేషబంధవే।
సర్వ విద్యా స్వరూపాయ రామా-ఆప॥ ౬౯

శ్లో॥ నమః కోమల పాదాబ్జ రజోధ్వస్తజనాంహసే।
దివ్యావతార యుక్తాయ రామా-ఆప॥ ౭౦

శ్లో॥ నమస్సింహాసనోత్సంగ శుభాలంకార మూర్తయే।
కపిసేనాపరీతాయ రామా-ఆపదా॥ ౭౧

శ్లో॥ నమస్సాకేతనాథాయ సీతాహృదయ హారిణే :
రావణ ప్రాణ సంహర్త్రే రామాయాపన్నివారణే-
ఆపదా॥ ౭౨

శ్లో॥ నమో విభీషణ ప్రాణ రక్షార్థిన దయాబ్ధయే ।
సుగ్రీవ ప్రియకామాయ రామా-ఆప॥ ౭౩

శ్లో॥ నమః పురుషసింహాయ దుర్దాదర్ప భుజౌజసే ।
దయా పూర్ణాంతరంగాయ రామా-ఆప॥ ౭౪

శ్లో॥ నమః ప్రకృతి రక్తాయ చంద్రశీతల దృష్టయే '
సీతా లింగితగాత్రాయ రామా-ఆప॥ ౭౫

శ్లో॥ నమః కల్పద్రుమోపాంత రత్నవేదీ ప్రకాశినే :
వ్యాఖ్యాయముద్రాచ లాంగాయ రామా-ఆప॥ ౭౬

శ్లో॥ నమః కాశీ కురుక్షేత్ర సర్వపుణ్య విధాయినే ।
సురా సురైక సేవ్యాయ రామా-ఆప॥ ౭౭

శ్లో॥ నమష్టంకాం కోదండం నిర్ఘాత శరవర్షిణే ।
అమోఘ ఘనశౌర్యాయ రామా-ఆప॥ ౭౮

శ్లో॥ నమశ్శాంతాయ శబ్దాది విధయజ్ఞాన సాక్షిణే ।
సర్వకారణ రూపాయ రామా-ఆప॥ ౭౯

శ్లో॥ నమసంకల్ప సారాయ సర్వాంతర్యామి మూర్తయే
స్వసం విన్మాత్రరూపాయ రామాయాపన్నివారణే-
ఆపదా॥ ౮౦

శ్లో॥ నమస్తాడిత దుష్టాయ పాలితా శేషసాధతే।
మనువంశ ప్రదీపాయ రామా-ఆప॥ ౮౧

శ్లో॥ నమస్తేజోనివాసాయ లీలామానుష రూపిణే।
కోటి సూర్య ప్రకాశాయ రామా-ఆప॥ ౮౨

శ్లో॥ నమో గరుడవాహాయ నమో వైకుంఠవాసనే।
నమస్సత్యస్వరూపాయ రామా-ఆప॥ ౮౩

శ్లో॥ నమః కేవల బోధాయ ప్రమాణ పరచారిణే।
సర్వతంత్ర స్వతంత్రాయ రామా-ఆప॥ ౮౪

శ్లో॥ నమః కుబేర మిత్రాయ పౌలస్త్య వధకారిణే।
అయోధ్యాపుర నాధాయ రామా-ఆప॥ ౮౫

శ్లో॥ నమః పాపవిదూరాయ యశసా భూషితాత్మనే।
లోకపాలోప సేవ్యాయ రామా-ఆప॥ ౮౬

శ్లో॥ నమస్సామాద్యుపాయానాం అవదారణసేవినే।
దీనావన ధురీణా యసురఘ్నాయ రామా-ఆప॥ ౮౭

శ్లో॥ నమస్సత్వ శ్రీవంశాయ కౌసల్యానందదాయినే ।
బ్రహ్మాద్యమరపూజ్యాయ రామాయాపన్నివారిణే
ఆపదా॥ ౮౮

శ్లో॥ నమః కఠోర శస్త్రాస్త్రప్రహరోద్దీప్త తేజసే ।
యుద్ధరక్షణ కల్యాయ రామా-ఆప॥ ౮౯

శ్లో॥ నమశ్శాస్త్రైక గమ్యాయ జయంతేక్షణహారిణే ।
మహాతపః ప్రభావాయ రామా-ఆప॥ ౯౦

శ్లో॥ నమః స్త్రీకూట నాథాయ దండకారణ్య వాసినే ।
ఖరదూషణ సంహర్త్రే రామా-ఆప॥ ౯౧

శ్లో॥ నమశ్చారు చరిత్రాయ జగదానంద కారిణే ।
బ్రహ్మేంద్రార్చిత పాదాయ రామా-ఆప॥ ౯౨

శ్లో॥ నమో మారీచ మృగయా రసలోలుప చేతసే ।
కబంధ దైత్యసంహర్త్రే రామా-ఆప॥ ౯౩

శ్లో॥ నమః ప్రకట శౌర్యాయ విశాల సుభ వక్షసే ।
కళ్యాణ గుణపూరాయ రామా-ఆప॥ ౯౪

శ్లో॥ నమః కపర్దికోదండ ఖండన ప్రథితౌజసే ।
భార్గవస్తుత వీర్యాయ రామా-ఆప॥ ౯౫

శ్లో॥ నమో విదేహ తనయా విభ్రమాలోక భూషయే ।
శృంగార రస రూపాయ రామాయాపన్నివారణే-
ఆపదా॥ ౯౬

శ్లో॥ నమకౌస్తుభ మాణిక్య మనోహర వపుర్ధృతే ।
జగదానంద కందాయ రామా-ఆప॥ ౯౭

శ్లో॥ నమస్సర్వ జగద్రక్షా సిద్ధసంకల్ప సిద్ధయే ।
అపరాధీన కార్యాయ రామా-ఆప॥ ౯౮

శ్లో॥ నమో నందిత పూజ్యాయ మధురాలాప శాలినే ।
నిరవద్య చరిత్రాయ రామా-ఆప॥ ౯౯

శ్లో॥ నమో హిరణ్య రూపాయ సూర్యమండలవర్తినే ।
పద్మహస్తాయ హరయే రామా-ఆప॥ ౧౦౦

శ్లో॥ నమో యజ్ఞస్వరూపాయ యజ్ఞశాలాంతకారిణే ।
యజ్ఞకర్మాభి రాధ్యాయ రామా-ఆప॥ ౧౦౧

శ్లో॥ నమః పుష్పకయానాయ భరద్వాజాభివందినే
గుహ సుగ్రీవయుక్తాయ రామా-ఆప॥ ౧౦౨

శ్లో॥ నమస్తే సంచితార్తానాం అనుగ్రహ విధాయినే ।
సముద్ర సేతు బంధాయ రామా-ఆప॥ ౧౦౩

శ్లో॥ నమః పట్టాభిషేకేణ ప్రతిజ్ఞా పారయాయినే ।
మునిలోచన చంద్రాయ రామాయాపన్నివారణే-
ఆపదా॥ ౧౦౪

శ్లో॥ నమస్సర్వజన క్లేశ హారిణే హితకారిణే ।
రఘు వీరాయ పూజ్యాయ రామా-ఆప॥ ౧౦౫

శ్లో॥ నమ ప్రసన్న హృదయ భోగ మోక్షవిధాయినే ।
కుంభ సంభవ గీతాయ రామా-ఆప॥ ౧౦౬

శ్లో॥ నమ స్సర్వాఘనాశాయ సర్వ పుణ్యవిధాయినే ।
సర్వ సిద్ధాయ రామాయ రామా-ఆప॥ ౧౦౭

శ్లో॥ నమః కోదండ హస్తాయ సంధీకృత శరాయ ।
దండితాఖిల దైత్యాయ రామా-ఆప॥ ౧౦౮

శ్లో॥ నమశ్శుద్ధాంత రంగాయ తారక బ్రహ్మమూర్తయే
సంసారబంధ మోక్షాయ రామా-ఆప॥ ౧౦౯

శ్లో॥ నమ సుగ్రీవనాథాయ అయోధ్యాపురవాసినే ।
జానకీ ప్రాణ నాథాయ రామా-ఆప॥ ౧౧౦

శ్లో॥ నమః కాకుత్థ్సవంశాయ కౌసల్యా తనయాయచ ।
హనుమత్సేవ్య పాదాయ రామా-ఆప॥ ౧౧౧

శ్లో॥ నమశ్చంద్రాగ్ని నేత్రాయ హారశోభిత వక్షసే ।
వాలినాశాయ దేవాయ రామాయాపన్నివారిణే-
ఆపదా॥ ౧౧౨

శ్లో॥ నమస్సత్యస్వరూపాయ శరాగ్రగతసింధవే ।
నిర్భగ్నహర చాపాయ రామా-ఆప॥ ౧౧౩

శ్లో॥ నమస్సంచర దుగ్రాగ్ర ప్రజ్వలచ్చిత్రభానవే ।
శాంత రూపాయ భక్తేషు రామా-ఆప॥ ౧౧౪

శ్లో॥ నమః కాంతారవాసాయ పవిత్ర పదరేణవే ।
నామశోషిత పాపాయ రామా-ఆప॥ ౧౧౫

శ్లో॥ నమః కారుణ్య నిధయే జటావల్కలధారిణే ।
పితృవాక్యాను పాలాయ రామా-ఆప॥ ౧౧౬

శ్లో॥ నమః కోమలదేహాయ యహల్యా శాపవిమోచనే ।
శివలింగ ప్రతిష్టాత్రే రామా-ఆప॥ ౧౧౭

శ్లో॥ నమః ఖరశిరోహంత్రే కుంభకర్ణ విదారిణే ।
దశకంఠ శిరచ్ఛేత్రే రామా-ఆప॥ ౧౧౮

శ్లో॥ నమశ్సీతా సమాయుక్తా కాలే శృంగారధారిణే ।
భక్త దారిద్ర్య నాశాయ రామా-ఆప॥ ౧౧౯

శ్లో॥ నమో నమస్తే గీర్వాణత్రాణ మానుష రూపిణే।
జిత భార్గవ రామాయ రామా యాపన్నివారణే-
ఆపదా॥ ౧౩౦

శ్లో॥ నమః కళ్యాణ వేషాయ భక్తాభీష్ట ప్రదాయినే।
నిత్యానందాయ రామాయ రామా-ఆప॥ ౧౩౧

శ్లో॥ నమశ్చండీశ కోదండ ఖండనాయ మహాత్మనే।
భానువంశ ప్రదీపాయ రామా-ఆప॥ ౧౩౨

శ్లో॥ నమశ్శ్యామల వర్ణాయ తాటకా ప్రాణహారిణే।
వారి జాతాచ నేత్రాయ రామా-ఆప॥ ౧౩౩

శ్లో॥ నమః కైవల్యనాథాయ దండకారణ్య వాసినే।
లక్ష్మణ ప్రాణనాథాయ రామా-ఆప॥ ౧౩౪

శ్లో॥ నమశ్శైలేంద్ర జాజప్యనామ్నే ముక్త్యేక హేతవే।
విరాధ ప్రాణహంత్రేతే రామా-ఆప॥ ౧౩౫

శ్లో॥ నమః పాదప్రచారేణ వనాంతర చరాయచ।
ధనుర్ధరాయ దేవాయ రామా-ఆప॥ ౧౩౬

శ్లో॥ నమః ఫుల్లాబ్జ నేత్రాయ పల్లవారుణ పాణయే।
విశాల దివ్య దేహాయ రామా-ఆప॥ ౧౩౭

శ్లో॥ నమస్సాకేత దీపా సీతానాధాయ శార్జిణే
విశుద్ధ జ్ఞానదేహాయ రామాయాపన్నివారణే-
ఆపదా॥ ౧౨౮

శ్లో॥ నమః కోదండ హస్తా యక్షర యోగ ధరాయచ
నామ నిర్ధూత పాపా రామా-ఆప॥ ౧౨౯

శ్లో॥ నమోనమో మంగళాయ మంగళంతే దయాబ్ధయే
రామాయ సహసీతాయ రామాయాపన్నివారణే
ఆపదామపహర్తారం దాతారం సర్వసంపదాం
లోకాభిరామం శ్రీరామ భూయోభూయో
నమామ్యహం॥ ౧౩౦

ఆపదుద్ధారక శ్రీరామచంద్ర స్తోత్రం సంపూర్ణం.

శ్లో॥ యరక్షర పదభ్రష్టం। మాత్రాహీనంతు యద్భవేత్।
తత్సర్వం క్షమ్యతాం దేవ రామచంద్ర నమోస్తుతే॥

శ్లో॥ యాదృశం పుస్తకం దృష్ట్వా। తాదృశం లిఖితంమయా।
అబద్ధంవా సుబద్ధంవా మమదోషో న విద్యతే॥

ఫలిస్తుతి

ఇమం స్తవం భగవతః పఠేద్యః ప్రీతి మానసః ప్రభాతేవా । ప్రదోషేవా ! రామస్య పరమాత్మనః । సతు తీర్త్వాభవాంబోధిం ! ఆపదస్సకలా అపి । రామసాయుజ్య మాప్నోతి దేవదేవ ప్రసాదతః ; కారాగృహాది బాధాసు । సంప్రాప్తే బహు సంకటే । ఆపన్నివారకం స్తోత్రం పఠేద్యస్తు యథావిధి సంయోజ్యానుష్టుభ్ఛందః మంత్రం అనుష్టుప్ శ్లోకం స్మరన్విభుం సప్తాహాత్సర్వబాధాభ్యోముచ్యతే నాత్ర సంశయః॥

ద్వాత్రింశద్వార జపితా ప్రత్యహం సుదృఢవ్రతః । వైశాఖే భానుమాలోక్య ప్రత్యహం శతసంఖ్యయా ! ధనేన ధనదప్రఖ్యః । సంభవేన్నాత్రసంశయః ! బహునాత్రః ముక్తేన యంయంకామ యతేనరః । తంతంకామ మవాప్నోతిస్తోత్రేణా నేన మానసః యంత్రపూజా విధానేన జపహోమాది తర్పణైః యస్సుకుర్వీత సహస్రా సర్వాన్కామానవాప్నుయాత్ । ఇహ లోకే సుఖీభూత్వా పరం ముక్తో భవిష్యతి॥

ఇతి శ్రీరామచంద్ర ఆపదోద్ధారక స్తోత్రం సీతా
లక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్న హనుమత్సమేత
శ్రీరామచంద్రార్పణమస్తు॥

శ్రీ రాజరాజేశ్వరీ సోమలింగేశ్వరాయనమః.

౧౪ మనువులు

౧.	స్వాయంభువ మనువు —	కార్తీక	శు॥	౧౨
౨.	స్వారోచిష —	ఆశ్వయుజ	,,	౯
౩.	ఉత్తమ మన్వంతరం —	చైత్ర	,,	౩
౪.	తామస మనువు —	భాద్రపద	,,	౩
౫.	రైవత మనువు —	పుష్య	,,	౧౧
౬.	చాక్షుష మనువు —	ఆషాఢ	,,	౧౦
౭.	వైవస్వత మనువు —	మాఘ	,,	౭
౮.	సూర్యసావర్ణి —	శ్రావణ	బ॥	౮
౯.	దక్షసావర్ణి —	చైత్ర	శు॥	౧౫
౧౦.	బ్రహ్మసావర్ణి —	ఫాల్గుణ	,,	౧౫
౧౧.	ధర్మసావర్ణి —	జ్యేష్ఠ	,,	౧౫
౧౨.	రుద్రసావర్ణి —	ఆషాఢ	శు॥	౧౫
౧౩.	రౌచ్య మనువు —	ఆషాఢ	బ॥	౮
౧౪.	భౌత్య మనువు —	కార్తీక	శు॥	౧౫

యీ మనువులు ఆయాతిథులయందు అవతరించిరి.

యు గ ము లు

ప్రమాణములు			ఆవతరణ		
౧.	కృతయుగము	1728000	కార్తీక	శు॥	౧
౨.	త్రేతాయుగము	1296000	వైశాఖ	శు॥	౩
౩.	ద్వాపరయుగము	864000	మాఘ	బ॥	౧౩
౪.	కలియుగము	432000	భాద్రపద	బ॥	౧౩

సంఖ్యా మానము

శ్లో॥ ఏకం దశం, శతంచైవ సహస్రమయుతం, దధా ।
లక్షశ్చ నియుతశ్చైవ, కోటిరర్బుద, మేవచ, బృందః ।
ఖర్వోని ఖర్వశ్చ శంఖపద్మాచ సాగరః ।
అంత్యం మధ్యం పరార్ధశ్చ దశా వృద్ధ్యా యధాక్రమః॥

సంపూర్ణము.

శ్రీ రాజేశ్వరి ప్రెస్, రాజమండ్రి.